
alternatif politika

Cilt 9, Sayı 2, Haziran 2017

MAKALELER

**Candidate Selection Process as a Tool to Shape a Party's Dominant Coalition:
The Case of the AKP in Turkey**
Gül ARIKAN AKDAĞ

**A Historical Overview for the Antecedents of Collective Guilt:
Does Terror Management Theory Explain the Rarity of Collective Guilt?**
Burcu ÇUVAŞ

Code of Conduct as an Alternative to Reformation of the UN Security Council
Mehmet Halil Mustafa BEKTAŞ

**Female Stereotypes in Lebanese Contemporary Songs:
A Case Study of Ten Songs**
Roy JREIJRY

Modern Ötesi Dünyada Yasaların Meşruiyeti
Mustafa KARAHÖYÜK

**2015 Paris İklim Değişikliği Konferansı Çerçevesinde Nükleer Enerji:
Bir Çözüm mü, Yoksa Bir Sorun mu?**
F. Orçun KEÇECİ

***Şehrazat'ın Oyunu* Adlı Eserde Kadın İmgesi Üzerinden Sanatçı-İktidar Çatışması**
Nurullah ULUTAŞ

KISA MAKALE

Lebanon is Becoming a New Oil and Gas Producer under the Watchful Eyes of Its Civil Society
Laury HAYTAYAN

KİTAP İNCELEMESİ

Ben, Öteki ve Ötesi: İslam-Batı İlişkileri Tarihine Giriş
Nuh UÇGAN

*alternatif
politika*

Cilt 9, Sayı 2, Haziran 2017

*alternative
politics*

Volume 9, Issue 2, Haziran 2017

alternatif politika

EDİTÖRYAL KADRO

Editör: Rasim Özgür DÖNMEZ

Editör: Gülçin Erdi LELANDAİS

Yardımcı Editör: Kasım TİMUR

Yardımcı Editör: Caner KALAYCI

İngilizce Dil Editörü: İshak TURAN

YAYIN KURULU (Alfabetik Sıraya Göre)

Prof.Dr. Aksu Bora (Abant İzzet Baysal Üniv.)
Prof.Dr. Edward L. Zammit (Malta Univ.)
Prof.Dr. Kamer Kasım (Abant İzzet Baysal Üniv.)
Prof.Dr. M. Kemal Öke (Abant İzzet Baysal Üniv.)
Doç.Dr. Berna Turam (Hampshire College)
Doç.Dr. Esra Hatipoğlu (Marmara Üniv.)
Doç.Dr. Filiz Başkan (İzmir Ekonomi Üniv.)
Doç.Dr. Hamit Coşkun (Abant İzzet Baysal Üniv.)
Doç.Dr. Pınar Enneli (Abant İzzet Baysal Üniv.)
Doç.Dr. Veysel Ayhan (Abant İzzet Baysal Üniv.)
Yrd.Doç.Dr. Burak Arıkan (Sabancı Üniversitesi)
Yrd.Doç.Dr. Defne Karaosmanoğlu (Bahçeşehir Üniv.)
Yrd.Doç.Dr. Fatih Konur (Abant İzzet Baysal Üniv.)
Yrd.Doç.Dr. İpek Eren (Orta Doğu Teknik Üniv.)
Yrd.Doç.Dr. Nilay Ulusoy Onbayrak (Bahçeşehir Üniv.)
Dr. Evgina Kermeli (Bilkent Üniv.)
Dr. Şener Aktürk (Koç Üniv.)
Avukat Ebru Sargıcı

DANIŞMA KURULU (Alfabetik Sıraya Göre)

Prof.Dr. Aylin Özman (Hacettepe Üniv.)
Prof.Dr. Ayşe Kadioğlu (Sabancı Üniv.)
Prof.Dr. Bogdan Szajkowski (The Maria Curie-Skłodowska Univ., Lublin)
Prof.Dr. Bruno S. Sergi (Messina Univ.)
Prof.Dr. Darko Marinkovic (Megatrend University of Applied Sciences)
Prof.Dr. Füsün Arsava (Atılım Üniv.)
Prof.Dr. Mithat Sancar (Ankara Üniv.)
Prof.Dr. Tayyar Arı (Uludağ Üniv.)
Prof.Dr. Tim Niblock (University of Exeter)
Prof.Dr. Ümit Cizre (İstanbul Şehir Üniv.)
Doç.Dr. Sibel Kalaycıoğlu (Orta Doğu Teknik Üniv.)
Dr. Rubba Salih (University of Exeter)

alternatif politika

Alternatif Politika Dergisi, bir grup akademisyen tarafından disiplinler arası çalışmalara ilişkin süreli yayınların azlığı nedeniyle doğan ihtiyacı karşılamak üzere oluşturulmuş, dört ayda bir yayımlanan hakemli bir dergidir. Siyaset bilimini merkez alarak, kültürel çalışmalar, medya, uluslararası ilişkiler, sosyoloji, sosyal psikoloji, ekonomi politik ve antropoloji gibi disiplinleri de kapsayan yayınlar yapmayı amaçlayan dergi, adı geçen alanların her boyutuyla ilgili kuramsal ve analitik çalışmaların yanı sıra, kitap incelemelerine de yer vermektedir.

Alternatif Politika Dergisi'nin amacı, yayınladığı konularda hem bilimsel çalışmalar için akademik zemin hazırlamak, hem de söz konusu görüşlerin paylaşılmasını sağlayarak yeni açılımlar yaratmaktır. Bu bağlamda, teorik çalışmalara olduğu kadar, alan çalışmalarına da yer vermek amacındadır. Çalışmalarınızı Alternatif Politika'ya bekliyoruz.

Dergiye yazı göndermek isteyenler için e-posta adresi: alternatifpolitika@gmail.com

Alternatif Politika, aşağıdaki veri tabanları tarafından taranmaktadır:

Worldwide Political Science Abstracts, Scientific Publications Index, Scientific Resources Database, Recent Science Index, Scholarly Journals Index, Directory of Academic Resources, Elite Scientific Journals Archive, Current Index to Scholarly Journals, Digital Journals Database, Academic Papers Database, Contemporary Research Index, EBSCOhost, ProQuest, Index Copernicus, ERIH PLUS, CEEOL (Central and Eastern European Online Library), ULAKBİM TR Dizin, SOBİAD (Sosyal Bilimler Atıf Dizini), ASOS Index, ACAR Index, İdeal Online, Gesis Sowiport – Portal für Sozialwissenschaften, ResearchBib (Academic Resource Index), DRJI (Directory of Research Journals Indexing), SIS (Scientific Indexing Services), Eurasian Scientific Journal Index (ESJI), Scientific World Index ve MIAR (Information Matrix for the Analysis of Journals).

alternatif politika

Cilt 9, Sayı 2, Haziran 2017

MAKALELER

Candidate Selection Process as a Tool to Shape a Party's Dominant Coalition: The Case of the AKP in Turkey, Gül ARIKAN AKDAĞ, 142-163.

A Historical Overview for the Antecedents of Collective Guilt: Does Terror Management Theory Explain the Rarity of Collective Guilt?, Burcu ÇUVAŞ, 164-191.

Code of Conduct as an Alternative to Reformation of the UN Security Council, Mehmet Halil Mustafa BEKTAŞ, 192-213.

Female Stereotypes in Lebanese Contemporary Songs: A Case Study of Ten Songs, Roy JREIJIRY, 214-227.

Modern Ötesi Dünyada Yasaların Meşruiyeti, Mustafa KARAHÖYÜK, 228-249.

2015 Paris İklim Değişikliği Konferansı Çerçevesinde Nükleer Enerji: Bir Çözüm mü, Yoksa Bir Sorun mu?, F. Orçun KEÇECİ, 250-281.

Şehrazat'ın Oyunu Adlı Eserde Kadın İmgesi Üzerinden Sanatçı-İktidar Çatışması, Nurullah ULUTAŞ, 282-299.

KISA MAKALE

Lebanon is becoming a New Oil and Gas Producer under the Watchful Eyes of Its Civil Society, Laury HAYTAYAN, 300-309.

KİTAP İNCELEMESİ

Ben, Öteki ve Ötesi: İslam-Batı İlişkileri Tarihine Giriş, Nuh UÇGAN, 310-316.

alternative politics

Volume 9, Issue 2, June 2017

ARTICLES

Candidate Selection Process as a Tool to Shape a Party's Dominant Coalition: The Case of the AKP in Turkey, Gül ARIKAN AKDAĞ, 142-163.

A Historical Overview for the Antecedents of Collective Guilt: Does Terror Management Theory Explain the Rarity of Collective Guilt?, Burcu ÇUVAŞ, 164-191.

Code of Conduct as an Alternative to Reformation of the UN Security Council, Mehmet Halil Mustafa BEKTAŞ, 192-213.

Female Stereotypes in Lebanese Contemporary Songs: A Case Study of Ten Songs, Roy JREIJIRY, 214-227.

Legitimacy of Laws in Post Modern World, Mustafa KARAHÖYÜK, 228-249.

Nuclear Energy in the Context of the 2015 Paris Climate Change Conference: A Solution or Problem?, F. Orçun KEÇECİ, 250-281.

The Artist-Power Conflict through the Woman Image in the Artwork Titled Şehrazat'ın Oyunu, Nurullah ULUTAŞ, 282-299.

SHORT ARTICLE

Lebanon is becoming a New Oil and Gas Producer under the Watchful Eyes of Its Civil Society, Laury HAYTAYAN, 300-309.

BOOK REVIEW

Ben, Öteki ve Ötesi: İslam-Batı İlişkileri Tarihine Giriş, Nuh UÇGAN, 310-316.

**CANDIDATE SELECTION PROCESS AS A TOOL TO
SHAPE A PARTY'S DOMINANT COALITION: THE
CASE OF THE AKP IN TURKEY**

**BİR PARTİNİN EGEMEN KOALİSYONUNU
ŞEKİLLENDİRMESİNDE BİR ARAÇ OLARAK ADAY
BELİRLEME SÜRECİ: TÜRKİYE'DE ADALET VE
KALKINMA PARTİSİ**

Gül ARIKAN AKDAĞ*

ABSTRACT

Since its first incumbency after the 2002 general elections Turkish politics has witnessed considerable changes in the policies of the AKP in economic and political realms. Academics have tried to understand the nature and possible causes of these policy changes mostly focusing on the electoral concerns. This study provides a different dimension to the debate by focusing on the party organization as a possible dynamic preventing/enabling this kind of a policy change. As such, it relates the policy changes of the AKP to the changes in the inner structure of the party organization. This kind of change is tracked through the analysis of the social and political backgrounds of the members of the party's main decision organ-the Central Decision and Administrative Committee.

Keywords: Dominant Coalition Party Organization, Policy Change, Turkish Politics, AKP.

* Assist. Prof., Katip Çelebi University, Political Science and Public Administration Department, Tel: 05368772102, gul.arikan.akdag@ikc.edu.tr

* Makale Geliş Tarihi: 09.01.2017
Makale Kabul Tarihi: 23.05.2017

ÖZ

İktidara geldiği 2002 yılından beri, Türk siyaseti, Adalet ve Kalkınma Partisi'nin ekonomik ve siyasi alanda geliştirdiği birçok politikasının değişimine şahit olmuştur. Araştırmacılar çoğunlukla bu politik değişimlerin doğasını ve olası sebeplerini seçim perspektifi açısından anlamaya çalışmışlardır. Bu çalışma, bu tür bir politika değişimini/e destekleyen/engel olan bir dinamik olarak parti örgütüne odaklanarak tartışmalara farklı bir boyut kazandırma amacını gütmektedir. Bu bağlamda, çalışma, politika değişimlerini parti örgütünün içyapısındaki değişimle ilişkilendirmektedir. Bu değişim, partinin ana karar verme organı olan Merkez Karar ve Yönetim Kurulu üyelerinin sosyal ve siyasi geçmişlerinin incelenmesiyle ortaya konulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Egemen Koalisyon, Parti Örgütü, Politika Değişimi, Türk Siyaseti, Akparti.

INTRODUCTION

The reign of the AKP for more than 14 years in Turkey, has generated many debates in the Turkish politics literature. Lastly, the main debates revolve around understanding the nature and possible causes of the policy changes applied by the party from its arrival to power to its re-election in 2016. Among these changes are the attempts of the party to centralize the political power through the formation of a new constitution, intervene in the decisions taken by the autonomous economic institutions and resolve the Kurdish issue through hard power policies. Each of them seems to be contrasting with the policies defended and lounged by the party with its arrival to power in 2002. This tendency has mostly been evaluated as an attempt of the AKP leaders to consolidate their electoral support and political power through forcing the cornerstones of the liberal democratic regime they have previously established (Özbudun, 2014; Öniş, 2013, 2015). Unfortunately, the possible dynamics preventing/enabling this kind of a policy change has not been properly investigated. With its heterogeneous nature composing of different fractions with different ideological orientations, a party's internal decision making organ may act as a constrained to policy change. The criticisms apparent in the Media on the changing policies of the AKP by some founding members of the AKP signal the presence of such a constraint the party has faced. Given this fact, changing the members of internal decision making organs of the party may be a good

strategy for party leaders to increase compliance and support to policy changes designed to fulfill their electoral aims. Respectively, the candidate selection process may provide the party leaders an opportunity to reshape the party's inner decision making organs. This would especially be the case in centralized party organizations, such as the AKP.

Within this respect, this study aims to relate the policy changes of the AKP to the changes in the inner structure of the party organization; more precisely its main decision making organs. This kind of change is tracked through the analysis of the composition of the members of its main decision organ - the Central Decision and Administrative Committee. Literature argues that the socioeconomic as well as political backgrounds of the party members are expected to become vital in shaping their positions on the policy changes and as a result, important information for the leaders' decisions on who to select in the main decision making organs of the party. Based on this argument, this study uses the social and political backgrounds of the members of the decision making organ of the AKP, as proxies to track change in the organ's representative composition. Within this respect, based on the policy changes in the economic, political realms and the Kurdish problem, the study expects not only an increase in the turnover rates of the members but also a change in their regional, professional and political backgrounds.

This study mainly deviates from previous studies in two realms. Actual studies mostly provide a descriptive account of the social and political backgrounds of the political elites (Frey, 1965; Tachau & Good, 1973; Özbudun, 1978; Kalaycıoğlu, 1988; Tachau, 1988; Kalaycıoğlu, 1995; Turan, 2003; Sayan & Hasanov, 2008). This study takes a step further and relates the social and political background of the political elites to policy change. Moreover, actual studies mainly concentrate on the parliamentary representatives as the central decision making organ of the party. Alternatively, this study concentrates on the party's central office, that is the Central Decision and Administrative Committee, which is expected to be the main organ responsible to formulate the strategies of the party.

With the leadership change from Recep Tayip Erdoğan to Ahmet Davutoğlu, the AKP's candidate selection experience for its central administrative organization in September 2015 provides suitable data to investigate the magnitude of the change in the dominant coalition of the party. The data on the socio-economic and political backgrounds of the former and present Central Decision and Administrative Committee members has been collected from the members' CVs publicly available at the party's and members' web pages. These are used to track the difference in the socioeconomic and political background of the non-re-elected, re-elected and newly elected members

of Committee. For this end, the aim of the study is discussed through the literature on the nature of the party organization in the world and in Turkey. Then, the data collection process and methodology of the study is explained, followed by two parts where the findings are introduced and discussed within the actual literature.

1. LITERATURE: MONITORING CHANGE THROUGH CHANGING THE COMPOSITION OF THE MAIN DECISION ORGANS OF THE PARTY?

Change in political parties has been extensively debated in the political science literature. The main focus has especially been on identifying major factors affecting political parties' positional or organizational changes. The literature offers two alternatives in explaining this change. First, the literature is dominated by studies testing the effectiveness of exogenous factors; mostly focusing on the nature of the electoral competition the parties face (Downs, 1957; Enelow and Hinich, 1984; Rabinowitz and Macdonald, 1989; Adams, Merrill, and Grofman, 2005). Another alternative, albeit less cited, explanation concentrates on change in the composition of the internal organization of political parties as a source of policy change (Panebianco, 1988; Wilson, 1989; Janda 1990; Katz & Mair 1990; Ignazi 1992; Deschouwer, 1992; Harmel et al, 1995; Harmel & Tan, 2003). Political parties are not monolithic entities; they are mostly formed of different fractions represented in the main decision making bodies of the parties. These fractions have different representative profiles and ideological orientations. Panebianco (1988) cites that each political party is formed by a dominant coalition whose composition is decisive in understanding how this political party performs. These coalitions are mostly expected to put constraints on the political parties' desire to formulate new strategies in their efforts to increase their electoral support. Yet, these coalitions may also be manipulated by leaders so as to be used as a tool for change. This may occur through a change in the composition of the political elites that are members of the main decision mechanisms of the political party. Given this relationship, selection of the candidates to the main decision making bodies of the party may be used by party elites to strengthen / reshape the dominant coalition of the party that could give control over the organization itself and its policy formulation. The socio-demographic and political backgrounds of the members of the central organs responsible in the formulation of the party's strategies become vital to understand these members' policy orientations and the possible constraints they may put on the leaders' attempts to change party strategies. In return, these backgrounds provide free cost information clues for the leaders in their decisions on which candidate to select.

For the ones who desire to control the party's organization and policies, the main debate revolves around identifying the main organs responsible for the important decisions taken in the party. Studies highlight the presence of a tension between different organs on the decision making process of important issues; such as candidate selection or policy formulation that may be defined within two dimensions. The first dimension, which is vertical, arises between the central organs of the party and the activists within the lower ranks of the party organization. In fact, the nature of the intra-party democracy within political parties has been widely studied in the literature (Gallagher and Marsh, 1988; Norris, 1997; Spies and Kaiser, 2014; Rahat & Hazan, 2001; Dalton et al, 2011; Janda et al, 1995; Rahat et al, 2008). Most of these studies, focusing on the diverging role of the internal power structures such as the central political elites versus party members in selecting the candidates, highlight the centralized nature of this process, where decision making is concentrated in the hands of a few; mostly comprised by a party's center organs, its leader and his/her close entourage (Gallager, 1988; Mair, 1994).

In the Turkish case, the oligarchic tendencies and centralized nature of the party organization among Turkish political parties has been widely mentioned by scholars (Heper & Landau, 1991; Esmer, 2002; Özbudun, 2000; Çarkoğlu et al, 2000; Rubin & Heper, 2002; Heper, 2002; Kabasakal, 2012; Arıkan Akdağ, 2014). The control of the party's leadership cadres is especially evident in the policy formulation and the candidate selection process for the members of the party organs of all ranks. Studies indicate that the candidate selection process is in the hands of the party leaders and is manipulated by leaders to control compliance and prevent opposition in the party (Kabasakal, 1991; Çarkoğlu et al, 2000; Rubin, 2002; Tuncer, 2003; Kabasakal, 2012).

Most of the recent studies focusing on the change in the party's decision making organs, takes for granted the party in the parliament as the main decision making of the body, especially when it concerns policy formulation. As a result, actual studies have mainly focused on the representational profiles of the parliamentary members in tracking party change over time (Frey, 1965; Tachau & Good, 1973; Özbudun, 1978; Kalaycıoğlu, 1988; Tachau, 1988; Kalaycıoğlu, 1995; Turan, 2003; Sayan & Hasanov, 2008). The first attempt made on that realm is the study of Frey published in 1965 which gives detailed information on of the socio-demographic change of the Turkish political elites in the parliament across the first 4 periods of the Turkish democratic experience. In his analysis of the deputies elected after the 1980 military coup, Kalaycıoğlu (1988, 1995) indicates their changing composition characterized by lower political experiences, less loyalty to the party but deeper devotion to their leaders. Only after the 1987 general elections, where pre-coup leaders re-entered politics, did

the professionalization and institutionalization of the Turkish parliament re-increased. More recently, Sayan and Hasanov (2008) reveals that the entering of the AKP in the Turkish parliament in 2002, resulted in a major change in the composition of the parliamentary elites, that find its peak in 2007 general elections. Their inexperience in parliamentary affairs with 80% of these new elites having no parliamentary experience and their religious orientations with a large proportion knowing the Arabic language was found as a major trend.

Yet, main decisions in the political parties may not always be taken among parliamentary representatives. This brings us to the second dimension of this tension, which is horizontal, emerging between the organ in the highest level of the party, its central office and public office. Katz (2001) highlights that the historical evolution of political parties resulted in the strengthening of the later at the expense of the former. Yet, there is also sign in recent studies that the party in the parliament is subordinated by the party's central office in some countries (Van Biezen, 2000). It is also a known fact that, as in the case of most parliamentary systems characterized by centralized party organizations, candidate deputies are selected by the party leaders. Once they become deputies, in order to be re-elected, they hardly behave differently than their party leaders. As such parliamentary policy formulation process mostly emerges as an arena for confirmation of the proposed policies of the party leaders by their parties' deputies. So the parliament hardly becomes an arena of opposition to policies. Furthermore, Party leaders constrained by electoral concerns, may not always be free in their decision on the parliamentary candidates. As a result, representation of the electorate, instead of control may become the major motivation force in the parliamentary candidate selection process. In contrast, the party's central office, which is mostly responsible of the functioning of the party and formulation of the party's policies, is mostly free from such kind of constraints and can become a suitable organ for the competition of different fractions in the party. The AKP is not an exception. This dominancy is also legally visible in the regulation of the party, which gives a relatively independent and powerful position to the Central Decision and Administration Committee. As such, an analysis of the members of the central office of the party organization may be an alternative indicator in understanding a party's change in its dominant coalition, enabling change in its policy position. This is why; this study will mainly focus on this organ to understand the changing characteristics of the dominant coalition in the AKP. The methodology of the study to fulfill this end is described in detail in the next section.

2. METHODOLOGY

The aim of this study is to use the differences of the social and political backgrounds of the members of the decision making organs of the AKP, so as to

be able to track the changing dominant coalition of the party that enables its leaders to formulate new policies. To fulfill this purpose, it mainly concentrates on the party's central office, that is, the Central Decision and Administrative Committee, which is expected to be the main organ responsible to formulate the strategies of the party. Specifically, the study compares the members of this committee before and after the party's 5th General Congress in September 2015 due to a leadership change from Erdoğan to Davutoğlu, as the former has been selected as the new president of the Turkish Republic.

The study expects to track a change in the dominant coalition for several reasons. Before the Congress, major criticisms have been addressed within the party to some leaders' attempts to change the party's position in the political and economic sphere. Since then, there has been a clear divergence in the party's policies concerning the distribution of the power within the political institutions, the liberalization of the economy and the resolution of the Kurdish issue. The party's proposal to change Turkey's political regime from parliamentarism to presidentialism through a new constitution, its leaders' attempt to politically intervene to the economic institutions, its decision to resolve the Kurdish issue through military means rather than political dialogue form the corner stones of these positional changes. Therefore, the study expects a change in the composition of the committee in terms of profession, place of birth and political experience so as to minimize any opposition to these policy changes.

The data consists of the socio-economic and political backgrounds of the 50 members of the two committees and the presidents of the party, comprising a total dataset of 84 units given the fact that 19 members have been elected to both committees. Each of the independent variables on the socio-economic and political backgrounds of these members has been collected from their CVs publicly available at the party's and members' own web pages. One major difficulty in the data collection process was the unavailability of a uniform data. Still, most of the necessary information was successfully extracted and crosschecked from different electronical resources.

The dependent variable, membership in the Central Decision and Administrative Committee, used in the analysis has been coded so as to have three categories. The first one comprises of the former members of the Committee who were not re-elected. The second category comprises of the former members re-elected in the new committee, while the third category covers members newly elected in the 2015 Congress. This categorization is believed to help to tract the conditions of being excluded from, re-elected or newly elected in the Committee.

The first group of independent variables consists of socio-economic variables such as gender, age, education, profession and place of birth. While profession and place of birth are used as proxies to understand opposition to the party's changing policies; gender, age and education are included in the study to provide a representational profile of the members. The profession of the members is expected to be effective in understanding the policy shifts of the party in the political and economic spheres. Two important changes can be traced in the economic policies of the party. First, we see a priority shift from economic to more political policies. With its formation, while the party's major strategy was based on increasing Turkey's economic performance through the liberalization of the economy, after 2012 the major focus has shifted to the formation of a new constitution to reshape the political sphere. Second, we also notice a change within the economic policies where some of the leaders support the intervention of the political institutions to the economic ones - a situation that contradicts with the former economic liberalization policies of the party. As a result of the decrease in economic priorities and attempts to politically intervene in the economic sphere, the study expects the shares of businessmen or economists to decrease within the committee. In contrast, since the party prioritizes the reorganization of political power through constitutional change the study expects an increase in share of lawyers, academics or state bureaucrats.

The place of birth of the members is anticipated to be an effective variable in understanding the party's positional change in the resolution of the Kurdish issue. The party's attempt to fight against the Kurdish terrorist organization, the PKK, through military means in the Kurdish populated cities, after the PKK's assassination attacks, is in sharp contrast with its early attempts to resolve the issue through democratic means, incorporating the deputies of the pro-Kurdish party the HDP (Halkların Demokratik Partisi- Peoples' Democratic Party) and the jailed leader of the PKK Abdullah Öcalan in the process. The party's actual policy which resulted in severe material and immaterial damages and undermined the living conditions of the citizens in the Kurdish speaking cities, is hardly expected to be supported by the Kurdish speaking politicians. As such, since the Kurdish speaking citizens are concentrated in the South East of Turkey, the study expects a decrease in the representative profile of this region within the committee that would enable the party to change its policies in that realm. In contrast, given the nationalist nature of the Central Anatolia, an increase in the representation of this region seems to be a natural result as the nationalist tone of the party increases.

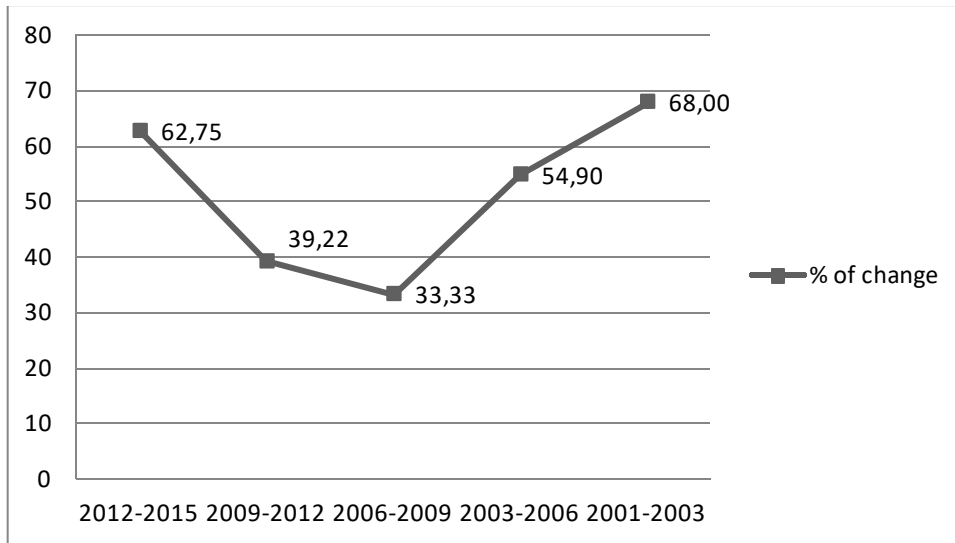
Another important dimension of possible opposition to these positional changes is related to the power conflict between different members of the founding dominant coalition of the party. In fact, conflict between the founding

members of the party to these positional changes and criticism against increasing power of Erdoğan within the party has publicly found place in the Media. Similarly, the replacement of old party elites by newly incorporated elites that strengthens Erdoğan's relative position within the party has been increasingly witnessed. The study believes that the political experiences of the committee members, such as the year of entry in politics, in the AKP and other party experience are valid variables that would enable to track such possible changes. The study expects the members of the new committee to have less political experience and have lately entered to the party. The next section consists of a detailed discussion of the findings of the research.

3. FINDINGS

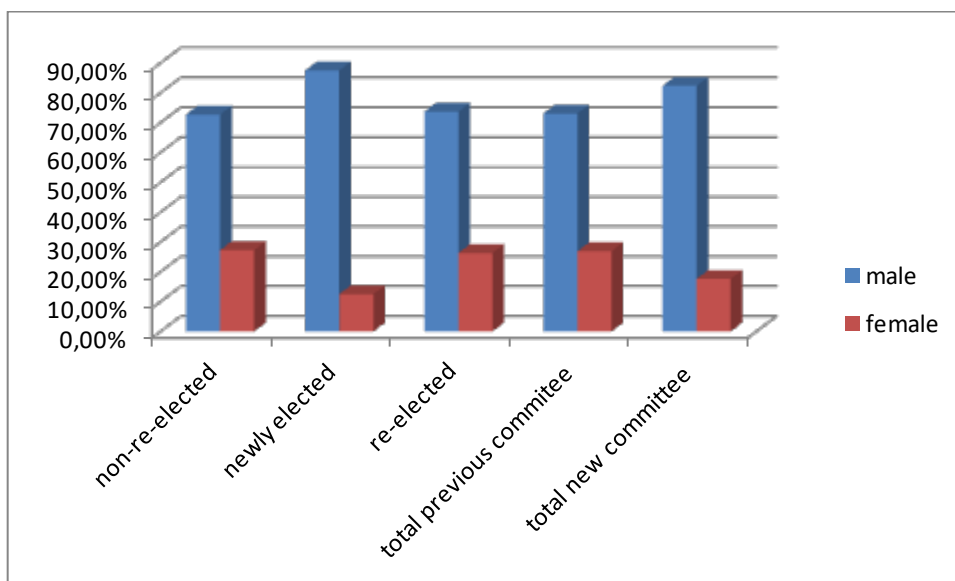
Since its foundation in 2001, the AKP has experienced 5 Ordinary General Congress in 2003, 2006, 2009, 2012, 2015 and an Extraordinary Congress in 2014, all resulting with a considerable change in the composition of the members of the CDAC. Graph 1 reveals the percentage of change in the members of the CDACs for each of these congresses. While there are high turnover rates in 2003, 2006 and 2015 Congress with 68%, 54, 90% and 62.74%, the turnover rate in 2009 and 2012 are relatively low with 33,33% and 39.21%. The turnover rates in 2003, 2006, 2009 and 2012 are expected outcomes that are in conformity with the characteristics of the electoral support base of the party. The high turnover rate in 2003 is probably due to the incorporation of the founding leaders of the party who could not join the party in its founding phase due to their duties in the SP (Saadet Partisi) - the AKP's predecessor. The high turnover rate in 2006 seems to be the reflection of the enlarging support base of the AKP, which increased its votes from 34.43% in 2002 to 46.58% in 2007 General Elections. Similarly, the low turnover rate in 2009 and 2012 is probably due to the consolidation of the support for the party in 2007 and 2011 general elections. Yet, it is difficult to interpret the high turnover rate in the 2015 Congress in terms of the change in the electoral base of the party, which pushes to investigate the possible effect of the competition in the leadership cadres of the party. If so the finding should indicate differences in the representative profiles of the members of the CDAC from 2012 to 2015 General Congress.

Graph 1: Percentage of Change in the Members of Each CDAC

When gender, as the first socio-economic variable, is analyzed; the data indicates the under-representation of the women in the party cadres in both committees. Furthermore, the data also reveal a sharp difference between the two committees where under-representation is even more evident in the 2015 vis-à-vis the 2012 Committee with 17.65% vis-à-vis 26.92%, respectively. With 12,5%, the under-representation is especially higher among the members newly entering to the committee in 2015. The data signifies the poor and decreasing representation of women in the main decision making organ of the party which is mainly dominated by males.

Graph 2: Gender Representation of the CDACs

The two committees seem not to differentiate in terms of the ages of its member where each groups' mean is 52.24 and 52.36 respectively (table 1). A similar observation is also visible when we compare the means of the non-re-elected and newly elected members which are respectively 53,25 and 53,45. Yet, the median of these two groups with 52 as opposed to 56 reveals that the latter group is composed of older members. In fact, when we observe the dispersion of the members in 5 years clusters, we see a clear difference among the groups for members aged between 50-54 and 55-59. While the first group has more members aged between 50-54 with 32%, the second group has more members aged between 55-59 and 60-64 with 23% each. The data signifies that the largest group among the new members of the 2015 Committee is older than the largest group in the previous committee. There seems to be also an increasing under-representation of the younger people in the main decision organ of the AKP. An interesting observation is the absence of members younger than 34 in both groups. This may be due to the presentation of young party members in the Youth Organization designed as an auxiliary organ.

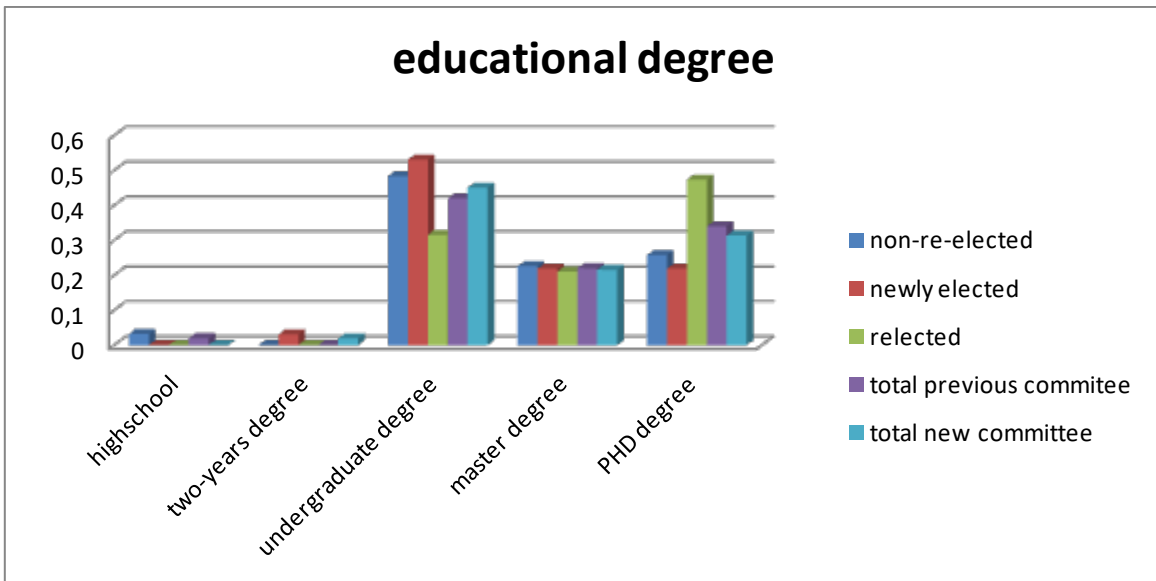
Table 1: Age of the Members of the CDACs

	membership to committees				
	Non-re-elected	Newly elected	Re-elected	Total previous committee	Total new committee
30-34	0,00	0,00	0,05	0,02	0,02
35-39	0,06	0,10	0,16	0,10	0,12
40-44	0,10	0,06	0,00	0,06	0,04
45-49	0,16	0,16	0,21	0,18	0,18
50-54	0,32	0,16	0,16	0,26	0,16
55-59	0,06	0,23	0,26	0,14	0,24
60-64	0,13	0,23	0,11	0,12	0,18
65-69	0,13	0,03	0,05	0,10	0,04
70-74	0,03	0,03	0,00	0,02	0,02
Mean	53,25	53,45	50,58	52,24	52,36
Median	52	56	51	51,50	52

High educational degree has been an important characteristic of the political elites in Turkey. This is also significant for the members of the CDACs of the AKP. The percentage of the ones who owns a high school or two years degree is very low within both committees. The largest group comprise of the ones who own a university degree with 48,4% and 53,1% followed by the ones who own a PHD degree with 34% and 31,4% and the ones who own a master degree with 22% and 31,6% for the 2012 and 2015 CDACs. When we compare the three groups, we can observe that the group comprising of members in both

committees is the most educated one. As such, education seems to be positively effective in remaining in the committee. Yet, it seems to be negatively related with the new members, since the share of university graduates are higher while the shares of master or PHD graduates are lower than the other two groups. In the light of these observations, the study can conclude that the members of the 2015 committee are less educated than the members of the previous committee.

Graph 3: Educational Degrees of the Members of the CDACs

The composition of the professional profiles, of both committees, revealed in table 2, is in conformity with the study’s expectation. Although the businessmen are still the largest group represented within the party in the previous committee with 22.92%, one can observe a large decrease in the new committee which falls to 11.76%. This decrease is even more evident when the non-re-elected and newly elected members are compared. The shares fall from 27.59% to 9.38%. An important observation is the high shares of academics, lawyers and former bureaucrat in both committees, with their slightly higher representation in the last committee. While academics comprise 20.83% of the previous committee, they comprise 21.57% of the new committee. Similarly, the shares of lawyers are 18.75% compared to 21.57%; while the shares of bureaucrats are 14.58% compared to 15.69% respectively. A greater difference occurs when the three groups are compared. We see a higher representation of accountants and lawyers among the ones who remained or newly entered in the committee. In terms of policy sensitivity and expertise the professional representation, signals the decreasing sensitivity and expertise of the committees in economic issues and a growing sensitivity and expertise in governmental affairs such as academic, legal and bureaucratic issues. The data signals the

disengagement of the AKP from the business circles and its rapprochement to the state.

Table 2: Professional Profiles of the Members of the CDACs

	membership to committees				
	Non-re-elected	Newly elected	Re-elected	Total previous committee	Total new committee
accountant	0,00	6,25	5,26	2,08	5,88
doctor	3,45	0,00	5,26	4,17	1,96
education	6,90	6,25	5,26	6,25	5,88
engineer	10,34	9,38	0,00	6,25	5,88
lawyer	17,24	21,88	21,05	18,75	21,57
pharmacist	0,00	3,13	5,26	2,08	3,92
academic	17,24	18,75	26,32	20,83	21,57
bureau crat	17,24	18,75	10,53	14,58	15,69
economic/business	27,59	9,38	15,79	22,92	11,76
manager	0,00	3,13	5,26	2,08	3,92
other	0,00	3,13	0,00	0,00	1,96
total	100,00	100,00	100,0	100,00%	100,00

The representation of the CDACs in regional terms extracted from the place of birth of the members indicates important shifts which are in conformity with the study's expectations. The least represented regions in both Committees are the Mediterranean and Aegean regions where the party has its lowest electoral support; while the Black Sea, Central Anatolia and Marmara region with high electoral support are the most represented ones. Yet, there is a clear difference in the committees concerning the representation of the South Eastern region, where most of the Kurdish speaking population resides. These results are not in conformity with the electoral base of the party, which has still an important electoral support in the region. The share of the members from this region decreases from 16% to 6% within the two committees. This decrease is even sharper when the non-re-elected members are compared with the re-elected and the newly elected ones. While members from this region comprise 23% of the first group, they comprise only 5% and 6% of the two other groups.

In contrasts, the representation of the Central Anatolian region increases from 18% to 24%, as anticipated. An interesting observation is the increase in the representativeness the Marmara region in the new committee which rises from 18% to 22%. The increase of these two regions representativeness is even more visible when the non-re-elected and newly elected members are compared. While these regions have the highest share among the newly elected members comprising each 26%, their representation among the non-re-elected is

considerably low with 16% and 19%. The data reveals the under-representation of the Kurdish speaking region in the new committee in favor of the Central Anatolia and Marmara regions. As such, these regions become the highest represented ones in this committee.

Table 3: Regional Representation of the Members of the CDACs

	Membership to committees				
	Non-re-elected	Newly elected	Re-elected	Total previous committee	Total new committee
Mediterranean	0,06	0,03	0,11	0,08	0,06
Eastern Anatolia	0,13	0,16	0,11	0,12	0,14
Aegean	0,03	0,06	0,05	0,04	0,06
Southeastern Anatolia	0,23	0,06	0,05	0,16	0,06
central Anatolia	0,16	0,26	0,21	0,18	0,24
Black sea	0,16	0,16	0,26	0,20	0,20
Marmara	0,19	0,26	0,16	0,18	0,22
Abroad	0,03	0,00	0,05	0,04	0,02

The last variables that would indicate the change in the dominant coalition of the party are the members' year of entry in politics and in the AKP. Table 4 indicates the mean of each group's entry in politics. The findings shows a difference in each group, which is especially significant between the non-re-elected and new elected members with means of 1999,3 and 2002,6. When we re-group the members newly entering politics into clusters, each representing the period between two consecutive General Congresses, the difference is more visible. While the members who entered politics before the foundation of the AKP are the highest in the previous committee comprising 36%, they decrease to the second largest group in the new committee comprising 27% of the members. The pre-AKP experience seems to be even higher among non-re-elected members with 38% while it is lower among newly elected members with 23%. Given the fact that these members mostly come from the Islamist RP tradition, we can conclude that their representation decreases within the CDAC, while representation of members beginning their political career with the AKP increases in percentages. For example, the members entering to politics between 2001 and 2003 are the second largest group in the previous committee with 32% rising to the largest group in the new committee with 31%. An important observation is the considerably high percentage of the members entering politics between 2013 and 2015 that constitutes 13% of the new committee and 17% of the newly elected members. Similar trends are visible when we analyze the year of entry of the members in the AKP, with slight differences signaling a passage of elites from other political parties to the AKP especially between 2010 and 2015

among the newly elected members of the new committee. While %66 percent of the previous members entered the AKP between 2001 and 2003, this percentage decreases to 50% among newly elected members. 22% of the newly elected members of the last committee have entered the AKP between 2013 and 2015. The data clearly indicates a change in the composition of the committees in terms of years of political experience.

Table 4: Years of Entry in Politics of the Members of the CDACs

year of entry in politics	Membership to committees					
	Non-re-elected	Newly elected	Re-elected	Total previous committee	Total new committee	
1977-2000	0,38	0,23	0,33	0,36	0,27	
2001-2003	0,34	0,33	0,28	0,32	0,31	
2004-2006	0,09	0,03	0,22	0,14	0,10	
2007-2009	0,06	0,10	0,11	0,08	0,10	
2010-2012	0,13	0,13	0,00	0,08	0,08	
2013-2015	0,00	0,17	0,06	0,02	0,13	
Mean	1999,3	2002,6	2001,5	2000,1	2002,2	
Median	2001	2002	2001,5	2001	2002	

Table 5: Years of Entry in the AKP of the Members of the CDACs

year of entry in the AKP	Membership to committees					
	Non-re-elected	Newly elected	Re-elected	Total previous committee	Total new committee	
2001-2003	0,69	0,50	0,47	0,61	0,49	
2004-2006	0,09	0,03	0,21	0,14	0,10	
2007-2009	0,06	0,13	0,11	0,08	0,12	
2010-2012	0,16	0,13	0,16	0,16	0,14	
2013-2015	0,00	0,22	0,00	0,02	0,16	
mean	2003,7	2006,7	2005,2	2004,3	2005,1	
median	2002	2003	2004	2002	2004	

4. DISCUSSION

The analysis above on the characteristics of the members of the AKP's main decision making organ, the CDAC, reveals important information on the linkage between the party organization and policy formulation. Within the case of the AKP, the findings sustain the study's expectation on the possible use of candidate selection by the party's leadership cadres as a tool to decrease opposition to and increase support for policy changes. Specifically, the findings indicate a change in the socioeconomic and political characteristics of the new

members of the CDAC in accordance with the policy shifts of the party. The new characteristics of the members also signal possible opportunities and risks the party may face in terms of policy formulation.

The socioeconomic indicators such as gender, age and education signals the dominance of male, elder and highly educated members within the party's main decision making organ. These results are in conformity with previous studies on the parliamentary representatives, showing that the AKP does not differ from the general political tradition in Turkey (Sayarı & Hasanov, 2008). Moreover, the decreasing representation of these groups within the last CDAC signals the growing trend of underrepresentation within the party. In policy terms, the decreasing representation of these groups is expected to have decreased the sensitivity of the party to issues concerning gender and youth problems such as sexual harassment, household violence, high unemployment rate etc. Especially in the case of the youth who comprises a large share of actual and new electors, this situation may have returned as a disadvantage for the party in electoral terms.

The change in the professional profiles of the members is in conformity with the study's expectation. The present profile significantly deviates from the professional profiles of the AKP parliamentarians after the 2001 and 2007 general elections (Sayarı & Hasanow, 2008). The decrease in economic elite in favor of bureaucrats, academics and lawyers within the new CDCA, reveals important information on the opposition to/support for the party's economic and political policies. In fact, the data signifies a change in the professional profile of the members in accordance with the policy changes the party has undergone. First, the decrease in the economic elites such as businessmen is in parallel with the attempts of the party leaders to politically intervene to the economic institutions. Second, the increase in bureaucrats, academics and lawyers at the expense of economic elites is in conformity with AKP's two policy changes – the priority given to political issues vis-à-vis economic ones and the attempt to prepare a new constitution. In terms of policy sensitivity and expertise the professional representation, signals the decreasing sensitivity and expertise of the committees in economic issues and a growing sensitivity and expertise in governmental affairs such as academic, legal and bureaucratic issues. More generally, the data signals the disengagement of the AKP from the business circles and its rapprochement to the state, which will probably affect its future policies. These changes has probably decreased potential opposition to the decreasing importance given by the party to economic issues or the politically intervene to economic institutions, they have provided higher expertise in the re-organization of the state through a constitutional change. Yet, given the

vulnerability of Turkey's present economy, such a change may have hindered a potential risk for the AKP's economic policies.

In terms of the regional dispersion of the members, the data reveals, as expected, the under-representation of the Kurdish speaking region in the new committee in favor of the Central Anatolia and Marmara regions. In fact, the AKP's decision to finish the peace process and launch a military campaign against the terrorist organization the PKK is expected to have found strong support and strengthen its unified position on the issue within the new committee. The increase of the representation of the Central Anatolian and Marmara Regions is in accordance with the party's nationalist policies. On the other hand, the composition of the new committee has probably prevented the policies that would support the peaceful resolution of the Kurdish problem.

The data clearly indicates a change in the composition of the committees in terms of political experience. On one hand, the decrease of the members entering to the party in its founding phase sustains the argument on the dissolution the founding coalition and the leave of the party's Islamist elites from the RP tradition. More specifically, this trend is in accordance with the decreasing power of former leaders such as Abdullah Gül, Cemil Çiçek and Bülent Arınç, each of them having been important figures for the party. On one hand, the incorporation of elites newly entering to politics or transferred from different parties during Erdoğan reign at the expense of the Islamist elites who probably have loyalty to him, signals the increasing power of Erdoğan within the party. This translates into a less organized opposition to Erdoğan's policy among these elites – a situation that explains the party's uniform position in all political agendas set by the party in that period. Although the lack of experience of the new elites seems to increase Erdoğan's power, their inexperience has probably negatively affected the formulation of policies.

More generally, the findings indicates an overall change of the dominant coalition of AKP within the main decision making organ of the party in a way to decrease opposition and increase support to the positional changes the party has adopted since 2015. This seems to be attained not only by changing the professional and regional profiles of the political elites but also through the elimination of the founding elites and the incorporation of the new ones whose political careers are strongly related to their future position in the party which is tightly controlled by Erdoğan.

5. CONCLUSION

The study has aimed to investigate the possible use of the candidate selection process in the main decision organs of the parties by leaders as a tool to

enable policy changes. Within this respect, it has tried to reveal the change in the dominant coalition of the AKP that would help the party leaders to decrease potential criticism to and increase support for its changing positions on economic and political policies and the resolution of the Kurdish issue. This has been conducted through the analysis of the socio-economic characteristics and political experiences of the members of the CDAC of the party from 2012 to 2015 General Congress. Within this respect, major focus has been given to the professional profiles, regional representations and political experiences in terms year of entry in politics and the AKP of the CDAC members.

The study finds evidence of change in both the representative profiles and political experiences of the members from 2012 to 2015 that can be interpreted as a change in the dominant coalition. The first important finding is the great change in the turnover rate of the members of the CDAC that cannot be explained through electoral concerns. Within the socio-economic characteristics important results of the study concerns the change in the geographical and professional characteristics of the CDAC members. The sharp decrease of the members born in the Kurdish-speaking region of South Eastern Anatolia in favor of Marmara and Central Anatolian Region help to explain decreased opposition and increased support for the new Kurdish policy of the party. Similarly, the large representation of academics, bureaucrats and the decreasing representation of the businessmen in favor of the lawyers are in parallel with the existing focus of the party to change the legal political system and decreased concern on liberal economic policies that would favor the economic sphere. The political experience of the members of both committees also signifies a change. The decreasing percentages of members entering politics before the foundation of the AKP in favor of newly entering members support the expected shift in the party at the expense of founding elites that may resist to the leaders' new policies and at the favor of new elites with different orientations that are closer to the actual leaders. This trend is also supported when the year of entry of the committee members to the AKP is analyzed. When the overall political experience of the committee members are taken into consideration, we observe that the new committee members have less experience in politics and are later comers to the AKP.

This study has been a first attempt to analyze change in the political elites of the AKP by analyzing the CDAC of the party from 2012 to 2015. The enlargement of the study to the members of the former CDAC elected in 2003, 2006, 2009 and 2016 may provide a more detailed analysis on the party's trajectory in terms of its composition as an organization. Yet, the major shortcoming of the study derives from the limited number of cases incorporated in the data, which is unfortunately insufficient to conduct more statistically

sophisticated analysis. Perhaps this shortcoming may be overcome by the enlargement of the data so as to include other decision-making organs of the party at different organizational levels. Such an analysis may be a productive further step in the inquiry of the political elites in Turkey.

BIBLIOGRAPHY

Adams, James F., Merrill, Samuel and Bernard Grofman (2005), *A Unified Theory of Party Competition: A Cross-National Analysis Integrating Spatial and Behavioral Factors* (Cambridge: Cambridge University Press).

Arıkan Akdağ, Gül (2015), *Ethnicity and Elections in Turkey: Party Politics and the Mobilization of Swing Voters* (Abingdon, New York: Routledge).

Çarkoğlu, Ali et al (2000), *Siyasi Partilerde Reform* (Istanbul: Turkish Economic and Social Studies Foundation Publication).

Dalton, Russel J., Farrell, David M. and Ian McAllister (2011), "The Dynamics of Political Representation", In: Rosema Martin, Deters Bas and Aarts Kees (eds) *How Democracy Works: Political Representation and Policy Congruence in Modern Societies* (Chicago, IL: University of Chicago Press).

Deschouwer, Kris (1992), *Survival of the Fittest: Measuring and Explaining Adaptation and Change of Political Parties*. Paper presented at the European Consortium for Political Research Joint Sessions of Workshops, Limerick, Ireland, 30 March–4 April.

Dorronsoro, Gille and Elise Massicard (2005), "Being a Member of Parliament in Contemporary Turkey", *European Journal of Turkish Studies* <http://www.ejts.org/document115.html>.

Downs, Adams (1957), *An Economic Theory of Democracy* (New York: Harper and Row).

Duverger, Maurice (1954), *Political Parties* (New York: John Wiley).

Enelow, James M., and Melvin J. Hinich (1984), *The Spatial Theory of Voting* (New York: Cambridge University Press).

Esmer, Yılmaz (2002), "Introduction", Sayarı, S. and Y. Esmer (Eds.), *Politics, Parties, and Elections in Turkey* (London: Lynne Rienner): 1-7.

- Frey, Frederick W. (1965), *The Turkish Political Elite* (Cambridge, MA: MIT Press).
- Gallagher, Michael and Michael Marsh (Eds.) (1988), *Candidate Selection in Comparative Perspective* (London: Sage).
- Harmel, Robert and Kenneth Janda (1994), “An Integrated Theory of Party Goals and Party Change”, *Journal of Theoretical Politics*, 6: 259-287.
- Harmel, Robert et al (1995), “Performance, Leadership, Factions and Party Change: An Empirical Analysis”, *West European Politics*, 18 (1):1-33.
- Harmel, Robert and Alexander C. Tan (2003), “Party Actors and Party Change: Does Factional Dominance Matter?”, *European Journal of Political Research*, 42: 409-424.
- Heper, Metin (2002), “Conclusion: The Consolidation of Democracy versus Democratization in Turkey”, Rubin Barry and Heper Metin (Eds.) *Political Parties in Turkey* (London: Frank Cass): 138-146.
- Heper Metin and Jacob M. Landau (1991), *Political Parties and Democracy in Turkey* (London: I. B. Tauris & CO).
- Ignazi, Piero (30 March–4 April 1992), “Party Change: The Case of the PCI Transformation in PDS”, Paper presented at the European Consortium for Political Research Joint Sessions of Workshops, Limerick, Ireland.
- Janda, Kenneth (9–13 July, 1990), “Toward a Performance Theory of Change in Political Parties”, Paper presented at the 12th World Congress of the International Sociological Association Research Committee 18, Madrid, Spain.
- Janda Kenneth et al (1995), “Changes in party identity: Evidence from party manifestos”, *Party Politics*, 1 (2): 171-196.
- Kabasakal, Mehmet (1991), *Türkiye’de Siyasal Parti Örgütlenmesi: 1908–1960* (Istanbul: Tekin Yayınevi).
- Kabasakal, Mehmet (2014), “Factors Influencing Intra-party Democracy and Membership Rights: The Case of Turkey”, *Party Politics*, 20 (5): 700-711.
- Kalaycıoğlu, Ersin (1988), “The 1983 Parliament in Turkey: Changes and Continuities”, Metin Heper and Ahmet Evin (Eds.), *State, Democracy, and the Military: Turkey in the 1980s* (Berlin and New York: Walter de Gruyter): 47–62

Kalaycıoğlu, Ersin (1988), “The Grand National Assembly of the Post-1983 Multi-Party Era”, Ergun Özbudun (Ed.), *Perspectives on Democracy in Turkey* (Ankara: Turkish Political Science Association)

Kalaycıoğlu, Ersin (1995), “The Turkish Grand National Assembly: A Brief Inquiry into the Politics of Representation in Turkey”, Çiğdem Balım, et al. (Eds.), *Turkey: The Political, Social, and Economic Challenges in the 1990s* (Leiden: E.J. Brill): 42–60.

Katz, Richard S. (2001), “The Problem Of Candidate Selection and Models of Party Democracy”, *Party Politics*, 7 (3): 277-296.

Katz, Richard S. and Peter Mair (1993), “The Evolution of Party Organizations in Europe: Three Faces of Party Organization”, special issue of the *American Review of Politics*, 14: 93-617.

Mair, Peter (1994), “Party organizations: From civil society to the state”, Katz Richard S. and Peter Mair (Eds.), *How Parties Organize: Changes and Adaptation in Party Organizations in Western Democracies* (London: Sage): 1-22.

Norris, Pippa (Ed.) (1997), *Passages to Power: Legislative Recruitment in Advanced Democracies* (Cambridge, UK: Cambridge University Press).

Öniş, Ziya (2013), “Sharing Power: Turkey’s Democratization Challenge in the Age of the AKP Hegemony”, *Insight Turkey*, 15 (2): 103-122.

Öniş, Ziya (2015), “Monopolising the Centre: The AKP and the Uncertain Path of Turkish Democracy”, *The International Spectator: Italian Journal of International Affairs*, 50 (2): 22-41.

Özbudun, Ergun (1978), “Parliament in the Turkish Political System”, *Journal of South Asian and Middle Eastern Studies*, 2: 44–73.

Özbudun, Eegun (2000), *Contemporary Turkish Politics: Challenges to Democratic Consolidation* (Boulder, CO: Lynne Rienner).

Özbudun, Ergun (2014) “AKP at the Crossroads: Erdoğan’s Majoritarian Drift”, *South European Society and Politics*, 19 (2): 155-167.

Panbianco, Angelo (1988), *Political parties: Organization and Power* (Cambridge: Cambridge University Press).

Rabinowitz, George and Stuart E. Macdonald (1989), “A Directional Theory of Issue Voting”, *American Political Science Review*, 83 (1): 93-121.

Rahat, Gideon and Reuven Y. Hazan (2001), "Candidate Selection Methods: An Analytical Framework", *Party Politics*, 7 (3): 297-322.

Rahat, Gideon, Hazan, Reuven Y. and Richard S. Katz (2008), "Democracy and Political Parties: On the Uneasy Relationships between Participation, Competition and Representation", *Party Politics*, 14 (6): 663-683.

Rubin, Barry and Metin Heper (2002), *Political Parties in Turkey* (London: Frank Cass).

Sayari, Sabri and Alim Hasanov (2008), "The 2007 Elections and Parliamentary Elites in Turkey: The Emergence of a New Political Class?", *Turkish Studies*, 9 (2): 345-361.

Spies, Dennis and André Kaiser (2014), "Does the Mode of Candidate Selection Affect the Representativeness of Parties?", *Party Politics*, 20 (4): 576-590.

Tachau, Frank (1980), "Parliamentary Elites: Turkey", Jacob M. Landau, Ergun Özbudun, and Frank Tachau (Eds.), *Electoral Politics in the Middle East; Issues, Voters, and Elites* (London: Croom Helm): 205-42.

Tachau, Frank (1988), "Political Leadership in Turkey: Continuity and Change", Heper and Evin (Eds.), *State, Democracy, and the Military* (Berlin: Waşter de Gruyter): 103-18.

Tachau, Frank and Marry-Jo D. Good (1973), "The Anatomy of Political and Social Change: Turkish Parties, Parliaments, and Elections", *Comparative Politics*, 5 (4): 551-73.

Tuncer, Erol (2003), *Osmanlı'dan Günümüze Seçimler (1877–2002)* (Ankara: TESAV Yayınları).

Turan, İlter (1994), "The Turkish Legislature: From Symbolic to Substantive Representation", S. Sayari and A. Hasanov Gary W. Copeland and Samuel C. Patterson (Eds.), *Parliaments in the Modern World: Changing Institutions* (Ann Arbor: University of Michigan Press): 105-28.

Van Biezen, Ingrid (2000), "On The Internal Balance of Party Power: Party Organizations in New Democracies", *Party Politics*, 6 (4): 395-417.

Wilson, Frank (1989), "The sources of party change: The social democratic parties in Britain, France, Germany, and Spain", Key Lawson (Ed.), *How political parties work* (Westport, CT: Praeger): 263-283.

**A HISTORICAL OVERVIEW FOR THE ANTECEDENTS
OF COLLECTIVE GUILT: DOES TERROR
MANAGEMENT THEORY EXPLAIN THE RARITY OF
COLLECTIVE GUILT?**

**KOLEKTİF SUÇLULUĞUN ÖNCÜLLERİNE TARİHSEL
BİR BAKIŞ: DEHŞET YÖNETİMİ KURAMI KOLEKTİF
SUÇLULUĞUN AZ RASTLANIR OLMASINA BİR
AÇIKLAMA GETİREBİLİR Mİ?**

Burcu ÇUVAŞ*

ABSTRACT

Collective guilt is a relatively new concept studied in intergroup relations in social psychology. Collective guilt suggests a new way of studying positive intergroup relations; thus, investigation of the factors underlying collective guilt seems more essential. Starting from this point of view, the purpose of this study is to look at the antecedents of collective guilt by considering its historical development. Since collective guilt is an aversive emotion, people are prone to reject it. That is why it is a rare emotion. Therefore, another concern of this study is to use terror management theory in order to provide reasons for why this emotion can be rare.

Keywords: Collective Guilt, Identification, Responsibility, Illegitimacy, Mortality.

* Research Assistant, TED University, Faculty of Art and Sciences, Department of Psychology; Ph.D. Candidate, Middle East Technical University, Department of Psychology, Ankara, Turkey, burcu.civas@tedu.edu.tr

* Makale Geliş Tarihi: 01.03.2017
Makale Kabul Tarihi: 01.06.2017

ÖZ

Sosyal psikoloji yazını, gruplararası ilişkiler bağlamında ele alınacak görece yeni bir konsept ileri sürmektedir: Kolektif suçluluk. Kolektif suçluluk hissetmek, gruplararası ilişkilerin iyileşmesine ışık tutabilecek sonuçlara sahiptir. Bu sebeple kolektif suçluluk hissetmenin altında yatan etmenleri incelemek, anlamak, araştırmak ve öneriler sunmak önemlidir. Bu noktadan hareketle, bu derleme makalesiyle kolektif suçluluğun öncüllerini tarihsel bir bakış açısıyla ele almak amaçlanmaktadır. Kolektif suçluluğun öncülleri, bu konunun çalışılmaya başlandığı ilk yıllardan başlayarak son zamanlarda elde edilen bulgularla birlikte ele alınarak kapsayıcı bir yazı sunulması hedeflenmektedir. Ek olarak, yazının son kısmında yine bir gruplararası ilişkiler teorisi olan dehşet yönetimi teorisinden yararlanılarak kolektif suçluluğun az hissedilmesine dair açıklamalar getirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kolektif Suçluluk, Aidiyet, Sorumluluk, Meşrulaştırma, Ölümlülük.

INTRODUCTION

Throughout history, the world has witnessed various destructive intergroup conflicts. In fact, the number of people killed via war and mass killings exceeded 50 million in the 20th century (Simon, 2006). The genocides in Rwanda and Srebrenica, Israeli - Palestine conflict, Nazis' wiping out Jews, religious wars, group based inequalities, and on-going difficulties between local people in terms of protection and sustainability of their cultures can be given as examples for conflicts between social groups. The common thread between these atrocities is that there is harm done by one group to another. It can be claimed that people are mostly proud of their groups' actions back in time; when they are reminded about their groups' harmful actions against outgroups in the past, they consider these harmful acts as justifiable. One of the negative emotional reactions to the perpetrator ingroups is guilt, especially collective guilt (Wohl, Branscombe, & Klar, 2006). Collective guilt is defined as accepting the responsibility of the perpetrator ingroup with which individuals categorize themselves about the illegitimate transgression committed against an outgroup (Branscombe, 2004). Social psychology literature propounds that collective guilt has a motivational aspect for directing individuals to make compensations and reparations for an

ingroups' wrongful actions which have had negative consequences on others (e.g., Dumont & Waldzus, 2014; Harvey and Oswald, 2000; Imhoff, Whol, & Erb, 2013; Leonard, Yung, & Cairns, 2015). In light of this, it is feasible to consider collective guilt as a helpful social psychological factor in terms of promoting better intergroup relations and solutions for intergroup conflicts.

Starting from this point of view, it is crucial to understand collective guilt since it signals a new way of examining positive intergroup relations. To do this, investigation of the factors underlying collective guilt seems important in order to find out how to arouse collective guilt (Wohl et al., 2006). Therefore, the purpose of this study is to look at the antecedents of collective guilt from the perspective of its historical development; specifically, what was established themes in collective guilt research in terms of its antecedents and what has been recently investigated. Answering these questions is essential to reveal why this emotion is rare, and what inhibits or facilitates it. Another concern of this study is to focus on terror management theory (TMT) to offer new perspectives for research in the rarity of collective guilt. TMT is regarded as the theory providing explanations for conflicts in intergroup relations. It is considered that TMT and collective guilt can be linked because when people perceive threat to their meaningful unity, they become prejudiced or supporters of aggressive behaviors against outgroups. Accepting collective guilt can function as a threat to meaningful unity so people can be prone to reject collective guilt. As a result, TMT can provide explanations for the rarity of collective guilt. Within the scope of these aims, studies looking at the antecedents of collective guilt and studies examining TMT in intergroup relations context will be presented. In this way, the reader will be informed about those studies, get insights about the rareness of collective guilt, and look at the collective guilt from a new perspective by the help of TMT. Finally, it is claimed that this study will help researchers come up with new research questions. At this point, it is necessary to start by defining guilt and collective guilt, respectively.

Guilt is a distressing emotion experienced by someone whose actions result in undesirable consequences for other people (Lickel, Schmader, Curtis, Scarnier, & Ames, 2005). It is defined as a negative emotion since it mostly gives rise to distressing, hurting, awful, and apologetic state of arousal due to somebody's impairing behaviors to others (Ferguson, Stegge, & Damhuis, 1991). In order to experience guilt personally, individuals should regard themselves as responsible for those actions which have negative outcomes for others and feel like they can control these actions before resulting in adverse situations (Baumeister, Stillwell, & Heatherton, 1994; Tracy & Robins, 2006). This indicates that guilt is a self-focused emotion because it occurs when someone relates the self to the negative incidents (Baumeister, Vohs, DeWall, & Zhang,

2007). Moreover, guilt is an emotion which increase self-awareness; that is, when people do harmful things to others, they look over what they did, why they did and what this resulted in and in this way, they make self-judgment (Behrendt & Ben-Ari, 2012). Therefore, guilt may have power to make changes since it provides people with evaluating themselves for their wrongful actions and this gives them a chance to fix these negative consequences.

Studies in social psychology had previously focused on personal guilt at the first step. However, recent studies have indicated that there is collective guilt as well (see Branscombe & Doosje, 2004). Then, is collective guilt different from personal guilt? It can be claimed that there are common things between personal and collective guilt like being negative and distressing emotion or feeling responsible for the harm-doing but the difference is that in collective guilt, the collective self is at the issue and people experience this emotion even though they do not participate in immoral activities personally (Wohl et al., 2006). Additionally, when comparing them in terms of their consequences, whereas personal guilt gives rise to change or regulation in personal behaviors (Howell, Turowski, & Buro, 2012), collective guilt shows its impact on changing the group-based behaviors (Dumont & Waldzus, 2014). Furthermore, in a study conducted by Branscombe, Slugoski, and Kappen (2004), as participants, White Americans who have origins in any of the peoples of Europe, the Middle East or North Africa were asked to give answers to both collective guilt measurement, which determined the guiltiness for White Americans' advantaged position in the society compared to Blacks who are classified based on their race related to being African American, with a family history associated with institutionalized slavery and personal guilt inventory, measuring the guilt due to actions of self, for the purpose of showing that collective and personal guilt were different constructs. The results of this study point out that even though feeling of guilt is gained by both collective and personal measurements, the levels of guiltiness reported by participants for White Americans' advantaged positions due to their race and for their current personal wrongdoings are dissimilar. Thus, it can be concluded that there is guilt at another level which is collective guilt, the guilt at the group level. Now, it will be good to look at collective guilt in more detail; therefore, the occurrence of collective guilt in social psychology studies will be examined and in following its historical development will be mentioned by focusing on its antecedents.

1. COLLECTIVE GUILT

While talking about collective guilt, the first question that comes to mind is that how is it possible that someone feels collectively guilty although they have not participated in any transgression personally? This question can be answered from the perspective of self-categorization and social identity theory. Self-

categorization theory proposes that individuals want to be part of a group and accordingly categorize themselves to this group and make the same thing for other people in order to understand the social world and get to know themselves (Turner, Hogg, Oakes, Reicher, & Wetherell, 1987). Social identity theory proposes that both individual and group related factors have contributed to individuals' self-images which means that individuals are products of not only the knowledge of themselves but also the things they gained through their group memberships. Also, when individuals' group membership is salient, the transition from individual identity to social identity becomes possible (Tajfel & Turner, 1979). This highlights the notion about the time when individuals change their focus from their own personal issues to group related issues and the reason why they do this. At this point, this deduction can be made that people can experience collective guilt in the behalf of their groups' wrongdoings since their group membership, providing them with shared beliefs, attitudes, actions, and emotions, is one of the components of their self-image. On the other hand, social identity theory (Tajfel & Turner, 1979) states that individuals are prone to see their groups in a positive manner; that is why, they may try to deny this immoral action and eventually the guilt by the help of several coping strategies like legitimizing the ingroups' wrongful actions in order to resolve collective guilt. However, if they do not manage to avoid this or these coping strategies do not work, then the experience of collective guilt still has possibility to be experienced even the rarity of this emotion is proposed (Sakallı-Uğurlu & Soylu, 2016).

The concept of collective guilt has been proposed by the study done by Doosje, Branscombe, Spears, and Manstead (1998) with the curiosity for investigating group members' responses when their group's actions taken towards different groups in the past was at the issue by stressing that there was no personal share with this negative aspect of their groups' past. For this purpose, Dutch university students were selected as participants and they were categorized as being a member of an artificial group in order to enhance minimal group identification and asked to do a judgmental task after that they were informed about their ingroup's past evaluations about an outgroup (Doosje et al., 1998, Study 1). The results of this study indicated that even though participants did not evaluate the outgroup negatively, when they got feedback that their ingroup consistently made biased evaluations for outgroup, they experienced collective guilt and this means that salience of a group's wrongdoing is enough for experience of collective guilt. Additionally, Swim and Miller (1999) addressed collective guilt in their study in which they investigated the reactions of White people for prejudice towards Blacks as a result of their privileged position. The findings of this study show that there is collective guilt because

White participants report feeling of collective guilt due to racial inequality which serves an advantaged position to them.

These two studies are the very first studies examining the collective guilt issue. They highlight that individuals experience collective guilt for their ingroup's past or present actions that have negative consequences for another group. After these opening studies on collective guilt, a respectable amount of empirical studies has expanded this topic. These established and recent studies on collective guilt have mainly focused on the issue of what is necessary for collective guilt experience (e.g., Castano & Giner-Sorolla, 2006; Powell, Branscombe, & Schmitt, 2005; Zebel, Zimmermann, Tendayi, & Doosje, 2008). That is, after the experience of collective guilt has been revealed (e.g., Doosje et al., 1998; Swim & Miller, 1999), in collective guilt research, it had been the concerned issue had that whether collective guilt was always experienced or it was experienced depending on the antecedent factors. Therefore, within the scope of this present review paper, firstly, the studied and recent themes associated with the antecedents of collective guilt will be emphasized.

2. STUDIED AND RECENT THEMES IN COLLECTIVE GUILT RESEARCH BY FOCUSING ON ITS ANTECEDENTS

There are three core antecedents of collective guilt; namely, self-categorization with perpetrator ingroup, recognizing ingroup as responsible for transgression, and illegitimacy of ingroup's transgression.

Self-Categorization with Perpetrator Ingroup

After mentioning that collective guilt is experienced, studies have shown that in order to experience collective guilt, certain social psychological factors are needed. Literature suggests that the first essential antecedents of collective guilt is self-categorization as a member of a group which harmed another group; that is, when individuals have collective identity gained through self-categorization with a group, it is very possible that they will experience collective guilt in behalf of their groups. To make it illustrate, in a study conducted by Seger, Smith, and Mackie (2009), when participants' social identification (identified as being American) was made salient, collective emotions including guilt were predicted by social identification. And also, this study illustrated that the higher the self-identification with the group, the higher the group based emotions experienced by those higher identified members.

In terms of collective guilt and self-categorization with a group that is the first antecedent of collective guilt, there are controversial findings in the literature. For instance, in one study, participants who were university students

in Holland were selected and they were grouped as low and high identified with Dutch nation (Doosje et al., 1998). In this study, participants were given favorable, unfavorable, and ambiguous historical summaries which focused on the negative and positive sides of Dutch colonization of Indonesia. This study aimed to examine the influence of the relationship between ingroup harmful actions and identification with this group on collective guilt. The results of this study showed that participants having high or low Dutch identification reported collective guilt when faced the negative history of their group; however, low identified participants reported more collective guilt than high identifiers in the ambiguous condition. Doosje et al. (1998) discussed this from social identification theory perspective by emphasizing that high identifiers were more prone to see their groups' positive aspect and when there was something blocking this positive image of their groups they would participate in actions rejecting these transgressions committed by their groups. Another support for the notion of the negative relationship between the level of identification and collective guilt is the study which examining whether participants' level of identification with British nation predicted collective guilt about Britishes' wrongful actions towards Australian Aborigines¹ (Castano & Giner-Sorolla, 2006). Once more again, Myers, Hewstone, and Cairns (2009) have shown the same pattern for the relationship between the level of social identification and collective guilt. Specifically, higher Irish identification was associated with lower collective guilt for Ireland's past transgressions². On the other hand, another study conducted by the purpose of investigating that when non-Indigenous Australians³ read about unfavorable side of the Australian past actions against Indigenous Australian, whether participants who were in the condition that Australian identity was made salient showed higher collective guilt for this unfavorable history, or not. It was revealed that there was no significant relationship between social identity and collective guilt when being presented unfavorable past of ingroup (Halloran, 2007, Study 2). Lastly, while Doosje, Branscombe, Spears, & Manstead (2004) found a positive relationship between collective guilt and group identification, in another study they found that ingroup identification was not associated with collective guilt (Doosje et al., 2006).

¹By the arrival of British to Australia, the life of Australian Aborigines was negatively affected by this because of the British colonization of Australia. The colonization resulted in suffering of Australian Aborigines due to persecution introduced by British and resulted in the loss of population (Castano & Giner-Sorolla, 2006).

² This research was carried out in the context of the ethno-political conflict in Northern Ireland which is called as "the Troubles". This conflict occurred between groups of those who would like Northern Ireland to confederate with the Republic of Ireland and those who would like Northern Ireland to continue in being part of the United Kingdom. It is estimated that this conflict caused 3,593 people to die (Myers, Hewstone, & Cairns, 2009).

³ Indigenous Australians are the community which were exposed to injustices composed of detention of their lands by force, abduction of women, slavery and war, promotion of disease, and suppression of any social rights by non-indigenous Australians due to the result of European colonization (Halloran, 2007, Study 2).

Research findings about the relatedness of self-categorization with ingroup and collective guilt experience have revealed a variation. Whereas some of them states a negative relationship between them (Doosje et al., 1998), some of them shows positive association (Doosje et al., 2004), and some highlights their unrelatedness (McGarry et al., 2005).

So far, studies conducted in the first decade of collective guilt research have been discussed. It is seen that there is diversity in the findings related to the first antecedent of collective guilt. Yet, recent findings can provide further explanations for this variation. To start with, Gunn and Wilson (2011, Study 2) established a study in order to examine Canadians' collective guilt level for bad behaviors against Aboriginal children⁴ at school in Canada by looking at the influence of social identity threat and group affirmation that is showing the bolstered side of one's group in a one domain. This study resulted in that Canadian participants accepted more collective guilt for their groups' wrongdoings against Aboriginal children when the threat against their social identity defeated by group affirmation. This result obtained for highly identified participants in group affirmation condition. Therefore, it can be stated that high identifiers concern their groups more and when they face with the transgression committed by their groups, they most probably regard it as a threat to their social identity. If there is a way to make them focus on another domain of their group; namely, positive part or values their groups have, this may reduce being defensive against the negative side of their group such as transgressions of the group. In this way, acknowledgment of the consequences of these wrongdoings like collective guilt can be more possible. In terms of the relationship between group identification and collective guilt, another study investigated whether the type of identification might be essential for experiencing collective guilt. This claim which was firstly questioned by Roccas, Klar, and Livitan (2006) suggests that group attachment (involving to group both cognitively and affectively and being free for contribution to and criticizing of the group) positively and group glorification (regarding ingroup as possibly the best and superior compared to outgroups) negatively should be related to experiencing collective guilt. A recent study aiming to support this association between collective guilt and those two types of group identification (group attachment and group glorification) by considering "Events of September, 6-7" in Turkey revealed that among high

⁴In the study, the mistreatments towards Aboriginal children were mentioned like that Aboriginals in Canada are the indigenous people and first nations in Canada. They were seen as a threat to modern and civilized society by the early twentieth century. As a result of this, thousands of Aboriginal children were taken from their families by force and sent to residential schools which were hundreds of miles away from their hometowns in order to be educated. Instead of this, they were exposed to destruction of their Aboriginal culture and identity like being prohibited from speaking their Aboriginal language or practicing their cultural rituals (Gunn & Wilson, 2011, Study 2).

identifiers with Turkish nation experienced less collective guilt; however, when considering group glorification, participants who were less glorifying of their groups reported higher levels of collective guilt whereas group attachment was found unrelated (Özkan, 2014).

To add more, Morton and Postmes (2011) take the relationship between self-categorization and collective guilt from different perspective. In their study, they take into consideration a more general categorization; namely, shared humanity. The aim of this study was to look at whether British participants would experience collective guilt due to the negative consequences for slave trade in Africa which was expedited by Britain's participation in this when they regarded both British and Africans as belonging in the same social category - human category. This study resulted in that when there was no salience regarding as ingroup and outgroup and instead of this, when it was emphasized that all people were equal human, individuals were less prone to experience collective guilt for their groups' outraging history. In a nutshell, someone's categorizing of themselves with a shared humanity makes them ignore the responsibility of their ingroup for the transgression since it provides them with an alternative categorization. As a result, this leads them to use this as a defense mechanism to avoid guilt in the end. What is more, Kofta and Slawuta (2013, Study 1) experimentally manipulated the cultural closeness of two groups, one of which was perpetrator group and the other of which was victim group in order to give the message that both Jews and Poles⁵ were similar. The findings stressed that for the evocation of collective guilt, it was not enough to just remind individuals their ingroups' transgressions against another groups. It was pointed out that when perpetrator group regarded victim group as different in terms of cultural aspects, very few amount of collective guilt was reported; on the other hand, the collective guilt was increased by the awareness of being culturally similar with victimized group. Moreover, another recent study claims that even though there is no ingroup harm doing against outgroup, collective guilt can occur. To make it illustrate, Ferguson and Branscombe (2010) stated that American participants feel guilty for global warming resulting in negative consequences for future Americans induced by human beings. In here, the level of collective guilt changed depending on to what degree current Americans regarded future Americans as similar or dissimilar to themselves; that's, the more similar future in-group members were considered, the higher level of experience of collective guilt occurred.

⁵ The study context was about the relationship between Polish-Jewish after the Holocaust. It is focused that just after World War II, Jews who returned to Poland came across with anti-Semitism and explicit violence resulting in the death of approximately 1,500 Jews (Kofta & Slawuta, 2013, Study 1).

Taken together, the studies conducted in the first decade of collective guilt research indicated controversial findings about the role of self-categorization/identification with the perpetrator ingroup on collective guilt (e.g., Doosje et al., 1998; Halloran, 2007; McGarry et al., 2005). This may create confusion that it is not a basic antecedent of collective guilt; however, it can be claimed that it is an essential factor for collective guilt since it creates a base for other antecedents of collective guilt; namely, acceptance of group responsibility and illegitimacy appraisal. Supporting on this, recent studies demonstrated the importance of this first antecedent; yet, they highlight the importance of paying attention to more complex components like types of identification, cultural closeness between groups or more general categorizations (humanity) than merely examining the whole-group identification in order to provide comprehensive explanations for identification and collective guilt relationship. Consequently, it may be claimed that looking at only the level of identification with a group is not sufficient.

Recognizing Ingroup as Responsible for Transgression

The second essential determinant of collective guilt is regarding ingroup as responsible for the unfair and wrongful transgressions committed against outgroup. Most of the studies focusing on collective guilt has investigated responsibility in the context of outgroup victimization due to wrongful past actions of ingroup. To begin with, Iyer, Leach, and Crosby (2003, Study 1) examined the issue whether either focusing on White privilege or racial discrimination faced by African Americans⁶ would predict collective guilt. They presented that collective guilt was a self-focused emotion because it was predicted by a belief in White privilege rather than belief in racial discriminations faced by African Americans. This means that when individuals who were exposed to incidences from ingroup focus like belief in White privilege rather than outgroup focus like belief in racial discriminations regarded their groups as clearly responsible for these negative consequences and depending on this, collective guilt is inevitable. Furthermore, Powell et al. (2005) investigated the importance of considering ingroup as responsible for victimizing other, too. In this mentioned study, participants were informed about racial inequality. They were manipulated by having information about either White Americans' advantages or Black Americans' disadvantages in the society and then they were asked to report their collective guiltiness related to this. The findings of this study indicated that participants being informed about White Americans' advantages

⁶In this study, as the study context, inequalities between Whites who are European Americans and African Americans were focused. By saying White privilege, it is stated that they are majority in the society and they have certain advantageous compared to African Americans due to being European American. However, African Americans face discriminations in various societal areas like workplace or schools due to their race (Iyer, Leach, & Crosby, 2003, Study 1).

rather than Black Americans' disadvantages reported more collective guilt. This emphasizes that in order to evoke collective guilt, being aware of negative situations of outgroup is not enough; contrary, individuals should charge their groups with this.

Another study investigating the relationship between group responsibility and collective guilt experience handled this issue in gender context rather than ethnic groups (Boeckman & Feather, 2007). This study aimed to demonstrate that men's perception of other men's unjust actions against women at work and regarding their gender group as responsible for women's discrimination experience would lead to collective guilt. The positive relationship between responsibility and collective guilt was found in this study as previous studies illustrated. Moreover, the study conducted by Miron, Branscombe, and Schmitt (2006) indicated the importance of responsibility for collective guiltiness by focusing on this issue from different side; that is, they showed that since male participants blamed women for their disadvantageous position at work and this decreased their ingroup responsibility, the level of collective guilt decreased. These results reemphasize the dependence of collective guilt on responsibility of ingroup for unjust transgressions against another group.

More recent studies have continued on paying attention to responsibility by examining it in more detail. A recent study said that acknowledging the responsibility of ingroups' wrongful actions would change depending on some factors and as a result, this would influence the collective guilt experience in the behalf of ingroup. To make it clear, in the research context of the Israel-Palestine conflict⁷, Cehajic - Clancy, Effron, Halperin, Liberman, and Ross (2011) looked at the influence of affirmation which was manipulated as self or group affirmation on responsibility and collective guiltiness. This study resulted in that self-affirmation rather than group affirmation heightened acknowledging the responsibility for Israel's wrongful actions against Palestinians that made them victimized and the increased acknowledgement of responsibility gave rise to increased collective guilt expressions. The authors discussed about this finding by claiming that self-affirmation would be more related to reducing self-defensiveness than group affirmation. In parallel to this, Schori-Eyal, Tagar,

⁷ "The intergroup conflict in this disputed area of the Middle East has deep roots, beginning a century ago as the goals of Palestinian nationalism and Zionism clashed. But the conflict has been particularly heated since the founding of the state of Israel in 1948 and in the aftermath of the war between Israel and the Arab states surrounding it that ensued and subsequent wars that resulted in the Israeli occupation of the West Bank and Gaza. In particular, following the collapse of the Oslo peace process and the escalation of violence in the conflict in September 2000, both parties once again have taken unilateral actions and engaged in low-intensity confrontation that have burdened both sides but have produced particular hardship for Palestinians living in the 'occupied territories.'" (Cehajic - Clancy, Effron, Halperin, Liberman, & Ross, 2011, p. 258).

Saguy, and Halperin (2015) conducted a study in order to see the relatedness of pride priming vs. no priming situations to the level of ingroup glorification which in turn associated with collective guiltiness of Jewish-Israeli participants for their ingroups' harms on Palestinian people, which was measured both in the time of intensive conflict between Israel and Palestine and in the time of no conflict⁸. It was found that even in the time of severe conflict between two groups which had a potential to upgrade threat perception against social identity that leads to less collective guilt (Wohl & Branscombe, 2008), pride resulted in more collective guiltiness for individuals with higher glorifications. The authors discuss this finding by focusing on that when high glorifiers are faced with their groups' accomplishments and this will enhance their pride feelings for their groups and in this way, the high glorifiers' need for considering their groups in a positive manner is fulfilled; therefore, they are more prone to accept their ingroups' transgressions against an outgroup. The results of these studies have indicated that there are conditions affecting the level of responsibility and the degree of collective guilt is changing accordingly; therefore, it is important to unveil these factors in order to understand how collective guilt is inhibited or facilitated deeply.

Lastly speaking about the current studies conducted about the relationship between responsibility and collective guilt, Čehajić-Clancy and Brown (2014) claimed that before looking at the responsibility acceptance of ingroups' transgression against an outgroup, individuals' perception of responsibility should be investigated. They investigated this issue in the context of the Serbia and Bosnia Herzegovina conflict with Serbian participants and found that perception of the responsibility enhanced the level of collective guilt both directly and indirectly via acceptance of responsibility. This study is important by making contribution to that if the perception of responsibility is increased, the experience of collective guilt will increase as well.

Illegitimacy of Ingroup's Transgression

Collective guilt research suggests an illegitimacy appraisal which requires the perpetrator ingroup to perceive their wrongful actions as morally unjustifiable. Branscombe (2004) states that responsibility and illegitimacy are sometimes both conceptually and empirically mixed each other; however, legitimacy appraisal may take precedence over responsibility. The reason for that

⁸ This study was conducted in the context of intense conflict between Israel and Palestine. The incidence is that in June 2014, Palestinians kidnapped three Jewish-Israeli teenagers. By Israeli Defence Force (IDF), a serious operation was operated in the West Bank in order to find teenagers. Within the scope of the operation, IDF used harsh methods including violent door-to-door searches. The operation resulted in looting and death of Palestinians (Schori-Eyal, Tagar, Saguy, & Halperin, 2015).

even though individuals admit their ingroups' wrongful acts with negative consequences against outgroup and as a result of this, they experience collective guilt, when they believe that this transgression has legitimized reasons, their collective guiltiness lessen (Wohl, et al., 2006). To make an illustration, a study indicated that Jews experienced collective guilt when they were reminded of Israel's harms on Palestinians⁹ since they regard Israel as responsible for this; however, when they were informed that Israel harmed Palestinians due to Palestinian terrorism, this decreased the level of Jews' collective guiltiness. This legitimization of ingroups' actions here put responsibility out of the action. On the other hand, in the same study, when American participants' reactions related to what America did in Iraq after reminding of the event of September 11th was examined, legitimization of America's negative actions in Iraq did not lessen the level of participants' collective guilt and they still charged America for its harmful actions in Iraq (Wohl & Branscombe, 2008). In line with this, Bilali, Tropp and Dasgupta's (2012) study resulted in that while Turks assigned responsibility to their ingroup for the negative consequences of Turkish – Armenian conflict and violence at the end of the 19th century and beginning of the 20th century, they did not perceive their ingroup as responsible for the events when they thought that the event was instigated by Armenians or third parties. Wohl and Branscombe (2008) discuss that both responsibility and illegitimization are essential factors for evoking collective guilt; however, the context of the event may determine which strategy is the best for collective guilt to occur.

Illegitimacy as a third antecedent of collective guilt is seen as a widely studied theme of collective guilt research during the first decade of collective guilt studies. To start with, Mallett and Swim (2007) conducted a study in order to see whether legitimization had a unique predictive power for collective guiltiness in both race and gender contexts. They concluded that when both Whites and males believed that their more privileged positions in the American society were illegitimate and resulted in disadvantaged positions for Blacks and women, they would report more collective guilt. Furthermore, when Doosje et al. (1998) presented the negative aspects of Netherland's colonization of Indonesians to Dutch participants, which blocking participants to legitimize this harmful action, they reported higher level of collective guilt felt by participants compared to the condition in which Dutch participants were exposed to benign aspects of the colonization. Moreover, in two studies conducted by Harth, Kessler, and Leach (2008), the inequality in job opportunities between psychology and pedagogy and the inequality between German and non-German

⁹In this study, participants read a paragraph describing the Israeli-Palestinian conflict about how the Israeli army behaves Palestinians such as restricting their movements and minimizing their power to self-govern (Wohl & Branscombe, 2008).

immigrants were given from the perspective of either advantaged groups (psychology students and Germans) or disadvantaged groups (pedagogy students and non-German immigrants) by directing participants' focuses on themselves or the outgroup. Also, this demonstrated inequality was manipulated in terms of being illegitimate or legitimate in order to highlight that both focus and legitimacy together gave rise to collective guilt. The findings of the aforementioned paper composed of studies including two different contexts demonstrated that the greater collective guilt emerged in the condition where individuals were focused on ingroup advantages and these advantages were not justifiable. To sum up, all these research findings have pointed out that framing inequality or harmful actions of ingroup as being illegitimate alleviates collective guilt.

Some current studies have proceeded to pay attention to diverse variables enhancing collective guilt by looking at in terms of the illegitimacy. To begin with, Imhoff et al. (2013) verified their hypothesis about that experiencing collective guilt was increased when individuals saw the ongoing consequences of their ingroup's wrongful actions on victimized group and these wrongful actions were attributed to perpetrators' purposeful actions. This finding can be explained in a way that when individuals regard their ingroups' transgression as done by knowingly and willfully, there is no way for them to legitimize these actions since there is a chance to control them; therefore, collective guilt experience is heightened. Also, another point of this study is that the closer individuals feel themselves with the past wrongdoings due to ongoing consequences, the more they are to feel collective guilt. In addition, another study displays that when there are consequences of the harm affecting ingroup rather than affecting only outgroup due to ingroups' transgression against an outgroup, ingroup members feel greater level of collective guilt (Sullivan, Landau, Branscombe, Rothschild, & Cronin, 2013). To elaborate on, Sullivan et al. (2013) looked at the level of collective guilt after informing American participants about America's participation in Iraq war by letting them pay attention the harm of this participation either on American people and Iraqi or just on Iraqi people. It was reported that participants experienced greater level of collective guilt in the position where they regarded their ingroups' transgression had negative consequences for their own group as well than participants who considered this harm only against the out-group. Thus, it can be concluded that self-harm perspective is more effective than the other focus perspective for the occurrence of collective guilt since self-harm perspective has the potential to eliminate the legitimization of the harmful actions of ingroup.

Until now, research about the antecedents of collective guilt was presented. It was shown that for the antecedents of collective guilt experience, levels of

identification; focusing on the harm from either outgroup or ingroup side and blaming victimized groups for assignment of responsibility; and framing the transgression for illegitimacy appraisal were mainly studied topics. Studies conducted to show what factors are necessary to augment collective guilt experience have continued in recent collective guilt studies and it can be stated that even though previous studies propose the rarity of collective guiltiness (e.g. Iyer, Leach, & Pedersen, 2004; Peetz, Gunn, & Wilson, 2010; Sakallı-Uğurlu & Soyulu, 2016; Wohl et al., 2006), by looking at this mentioned recent studies, it may be given as an evidence that if the necessary factors are available, reporting collective guilt is more possible. Nevertheless, even recent studies put forward a proposal that by the help of additional variables, collective guilt experience is feasible, and if these factors are not available, the issue of rarity of collective guilt still exists. For the very reason, it is rather substantial to discover the factors inhibiting experience of collective guilt for the purpose of making suggestions to raise collective guiltiness. Raising collective guiltiness is important since it is mentioned at the very beginning of this paper that collective guilt has a motivational aspect and it has power to motivate people to make compensations for their ingroups' transgressions. In this connection, within the scope of this current study, it is claimed that TMT can be informative to offer explanations for what is inhibiting collective guilt. In the following section, TMT will be briefly introduced and the concept of collective guilt will be approached from the perspective of TMT.

3. INSIGHTS FROM TMT FOR COLLECTIVE GUILT RESEARCH: CAN TMT PROVIDE EXPLANATIONS FOR ITS RARITY?

TMT is a motivation theory which tries to provide answers for why people have strong ties with their value systems and why they need self-esteem by taking fear of death as a base (Greenberg, Solomon, & Arndt, 2008). According to TMT, it is unbearable for individuals to know that they are mortal. The human's abilities like abstract thinking or self-differentiation which are gained through human evolution increase human's awareness for being mortal. Self-protection which is common for all creatures, being aware of mortality which pertains to human being, knowing that there is no escape from death, and in spite of those, demanding long lasting life result in a terror for individuals. TMT suggests that individuals save themselves from the fear of death and terror by using several defense strategies such as distal and proximal defenses. Proximal defenses like denying include removing death related thoughts at conscious level while distal defenses include protecting someone's cultural world views and self-esteems (see Doğulu & Sakallı-Uğurlu, 2015). In order to deal with this terror related anxiety via distal defenses, they look for ways to enhance their self-esteems like having firm identification with their ingroups or maintaining their cultural worldviews

provided by their ingroups (Greenberg & Arndt, 2012). Cultural worldview stated by TMT is defined as the personally shaped concept which suggests individuals a meaningful existence and a perception of immortality by socially shared values and aims based on the reality (Pyszczynski, Rothschild, & Abdollahi, 2008). Castano (2004) proposes that individuals' identifications with their ingroups enable them to handle with their mortality related anxieties. The reason for this is that social identities have a function to relieve death anxiety since they reflect cultural worldviews and to enhance self-esteem because being a member of a group gives a chance to transfer death anxiety from as being personal concern to concern of the group.

TMT expresses that individuals regard their beliefs, cultures, values and worldviews as the most accurate one and based on this opinion, they disregard and devalue others who challenge these and dignify their ingroups (Castano, Yzerbyt, Paladino, & Sacchi, 2002; Kökdemir & Yeniçeri, 2010). Various studies conducted in order to examine TMT in the scope of intergroup relations point out that when individuals come across with mortality, they are becoming more biased towards their ingroups which leads to ingroup favoritism and making elevated investments and advocatings for their own groups (Hohman & Hogg, 2015; Li et al., 2015; Routledge, Juhl, Vess, Cathey, & Liao, 2013) because being aware of their deadness brings firmer group identification which is considered as a sign for continuity of existence (Castano et al., 2002). To illustrate, Li et al. (2015) conducted a study in order to see differences in participants' reactions for ingroup or outgroup members' sufferings via mortality salience. They concluded that Chinese participants were more biased in a positive manner when they saw a suffering Asian face rather than a Caucasian face. That is to say, they were more sympathetic and responsive for their ingroup members. Additionally, Hohman and Hogg (2015) reported that via mortality salience, American participants had stronger identification with America and augmented motives for defending America. What is more, in a study, Christian participants made more favorable evaluations for Christian students compared to Jewish students in pursuit of mortality salience. Also, they reported more like for Christian students than Jews (Greenberg et al., 1990). This reveals that reminding the terminal of existence directs people to see their ingroups from more positive perspective and see outgroup as more negative because their group identification lessen the existential terror.

Individuals can be hostile or prejudiced against outgroups, when they face different opinions which is considered as a threat to their cultural worldviews that represents their existence. For instances, Pyszczynski et al. (2006) investigated the influence of existential concerns on American's providing support for solutions including violent acts in the context of progressing conflict

in between America and some parts of Middle East. The study resulted in that having death related awareness gave rise to American people to support the attack committed by America in the Middle East even though they knew that this would cause guiltless people to get hurt or even to die. Here, it can be proposed that death related concerns have a potential to increase violent acts towards outgroups and also to accept these actions. Moreover, in an experimental study, a world view which is surety of meaningful existence was threatened by a news article informing Christian participants about increased Muslim effect in Nazareth, where is highly important for Christians due to Jesus Christ's spending his childhood. At the end of the same paragraph, they were presented that some Muslims had died on a plane crash while going to Nazareth whereas the rest of the participants in other condition had the same reading material except the last part mentioning death of some Muslims. The findings of this study revealed that removal of the things threatening worldview which was death of Muslims in here had a defensive function for the continuity of worldview since participants were exposed the information that the things caused threat to their existence were no more existing. Also, the same study explored that to what extent participants would report they liked Muslims. It was found that the condition in which participants reported less like for Muslims than the condition where participants with information of Muslims' death; the reason for that, they perceived Muslims' existence as a threat for their existence (Hayes, Schimel, & Williams, 2008). Likewise, Greenberg, Schimel, Martens, Solomon, and Pyszczynski (2001) questioned the issue whether in the pursuit of mortality salience, White Americans would evaluate the paragraph written by White American and favoring White Americans as less racist than the paragraph written by Black American and favoring Blacks. In their first study, they found that Americans regarded the paragraph written by White American and favoring White Americans as more racist than the paragraph written by Black Americans for priding Black Americans in the absence of mortality salience. However, when mortality salience was on the stage, the situation was reversed. That is to say, American participants rated the paragraph favoring Americans as less racist. In a following study, participants were asked to evaluate a legal case about the guiltiness of a White or Black manager who engaged in an action of hiring discrimination and who considered this as legitimate and then participants were demanded to indicate the length of imprisonment for this guilt. The results revealed that after mortality salience, participants regarded the discriminatory action as less guilty, held less racist beliefs and assigned less length of imprisonment sentence for White managers than the Black one. It can be said that these results are conforming other findings that reminding of deadness has a function to escalate ingroup favoritism by strengthening the ingroup identification in a positive manner. Lastly, Lieberman, Arndt, Personius, and Cook (2001) drew attention to the point that individuals' awareness of their

mortality was influential for judging hate crimes perpetrated by ingroup against outgroup members. To be more specific, they found that after mortality salience, individuals more tolerantly evaluated the hate crime committed with Anti-Semitic motivation against a Jewish person and were displayed less punisher attitudes to transgressor. They argued this finding from the point of view that prejudicial mechanism might be alerted by mortality salience and this might give rise to favoring the offense against an outgroup member who was seen as a threatening sign for meaningful existence.

Take as a whole, studies conducted based on TMT proposes that threats to individuals' meaningful existence give rise to biases, unfavorableness and even hostile attitudes toward others who had dissimilar opinions or beliefs in this way individuals hold over the knowledge of their unavoidable mortality. Also, it provides support for the notion that individuals regard themselves as good but others are not; thus, they deserve to be removed since they are a threat to unity. Therefore, all these may point an evidence that TMT is the theory for both studying intergroup conflict and understanding the rarity of collective guilt because of not only bringing up the underlying reason for supporting aggressive behaviors or prejudices against "dangerous others" but also suggesting explanations for ingroup favoritism.

Application of TMT to Collective Guilt Concept

Based on TMT studies related to intergroup relations, some insights from TMT can be applied to collective guilt concept in order to understand its rarity. This application will be made by focusing on two different perspectives in this review paper. To begin with the first proposal, accepting collective guilt means accepting ingroup's wrongful behaviors which means that individuals' cultural worldviews and so their self-esteems are in danger since TMT suggests that identification with ingroup enhances self-esteem and serves as a guarantor for the continuity of meaningful existence through offering cultural worldviews. Therefore, acceptance of collective guilt may cause individuals to have anxiety related to continuity of their existence because their ingroup will have less value in their eyes due to its transgression so in order to eliminate this for their own sake, it can be the most convenient thing to deny collective guilt. Also, if they accept collective guilt on the behalf of their ingroup, this may give rise to loss the meaning in their lives and make them feel defenseless and anxious about their existence because identification with a group functions as a basis for their continuity. To sum up, individuals may be prone to deny collective guilt committed by their ingroup against outgroup. The reason for that, when they accept it, this may block them to see their group as positive and valuable which may make them feel insecure about their groups. Therefore, group identification which is stated the necessary thing to cope with death anxiety may not protect

them from this anxiety and facing this vulnerability will be tougher for them. Once for all, rejection of collective guilt may be the most appropriate strategy to save them from the knowledge of mortality and ensure their meaningful existence.

A second insight which can be obtained by TMT is coming from measurement of mortality salience in the studies of TMT. This brings up a question to mind whether it is possible for that information provided to elicit collective guilt about ingroup wrongdoings in collective guilt studies serves for mortality salience effect. In TMT research, various ways are applied to create mortality salience. To illustrate this, some studies ask the participants to think of their own death and write accordingly what this makes them feel emotionally and physically; some studies provide death related words in a paragraph subliminally; in some studies, mortality is made salient by requesting to fill fear of death - death anxiety related questionnaires; and also some studies use real life settings like funeral home to arouse mortality salience. In addition to these, making participants expose to read a short story which covers the death of main character, to watch car accident or genocide video, and to look at the materials describing war are the other ways to evoke mortality salience (Burke, Martens, & Faucher, 2010). Moreover, TMT research suggests that the effect of mortality salience is stronger when death related thoughts are accessible but not in the conscious level. Specifically, it is stated that compared to thinking death consciously, thinking it unconsciously predicts more inclination to protect cultural worldview (Greenberg, Pyszczynski, Solomon, Simon, & Breus, 1994). In other words, in that study participants who were exposed to death related thoughts implicitly advocated their own worldviews more than participants who were reminded death explicitly. When talking about collective guilt, in collective guilt studies, scenarios, informative paragraphs or vignettes about the harmful actions of ingroup against outgroups are presented in order to elicit collective guilt. When participants come across with this negative information including massive killings or genocides committed by their groups, these may function as evoking death related thoughts implicitly. Starting from this point of view, suggestions of TMT may be applied here. To make it clear, when individuals are informed about their groups' transgression which may accesses death related thoughts, this awareness of death may enhance ingroup identification and ingroup favoritism and also may stimulate prejudicial evaluations of outgroup members and hostility against outgroup as suggested by TMT; thus, they may not assign guilt to their ingroups because of hostile attitudes toward outgroup and biased attitudes toward ingroup since this may make them regard their ingroups' actions as legitimate. As a reminder, collective guilt research tells us that individuals with more prejudice against outgroup members (Hoffarth & Hodson, 2014; Pedersen, Beven, Walker, & Griffiths, 2004; Swim & Miller,

1999) accept less collective guilt. Therefore, suggestions of TMT in this manner may make sense. As a whole, in collective guilt studies, the topic itself may function as a tool of mortality salience and may bring up death related anxiety and due to this, acceptance of collective guilt may be inhibited.

4. CONCLUSION

Studying collective guilt is essential since it has the potential to promote constructive intergroup relations. For instance, as suggested by research conducted on the consequences of collective guilt, experiencing collective guilt increases positive attitudes toward outgroup members (Powell et al., 2005); brings up reparative actions for ingroups' wrongful actions against outgroups (Dumont & Waldzus, 2014); enhances reconciliation responses between perpetrator and victim groups (Kamau, Giner-Sorolla, & Zebel, 2013); fosters affirmative actions (Iyer et al., 2003) and gives rise to apology (McGarty et al., 2005) and forgiveness (Myers et al., 2009). Therefore, investigating collective guilt in detail based on the idea of its beneficial side is necessary even though it is stated that experience of collective guilt is rare. From this point of view, this paper presented the issue of collective guilt by the aim of revealing the historical development in the collective guilt research in terms of its occurrence and its antecedents. Moreover, in order to shed light on new insights for the rareness of the collective guilt experience, TMT was used as a base to offer possible explanations on this issue. Ultimately, it can be claimed that this current study is important because it is the first study which explains collective guilt by focusing on TMT.

Literature about collective guilt demonstrates that certain factors are needed for eliciting collective guilt; namely, self-categorization with the perpetrator ingroup, regarding the ingroup as responsible for this transgression, and considering this transgression as illegitimate. It is ascertained that if these factors are available, experiencing collective guilt is possible. By recent studies on collective guilt, it is asserted that if these mentioned antecedents are strengthened by different variables like type of identification with group or types of ingroup responsibility, then experiencing collective guilt is escalated. However, it is still a thought provoking issue that when these facilitator additional factors are absent, the case related to the rarity of collective guilt is at hand. For this reason, it is necessary to continue investigating the inhibiting factors of collective guilt. In this light, this present study offers new way by benefiting from the findings of TMT studies and it is the strength of this study to bring up this issue for the first time. Specifically, mortality salience and threat to existence can function as inhibiting factor for experiencing collective guilt. Indeed, this proposal may be criticized because it does not rely on empirical findings; thus, this can be considered as a drawback of this study. Everything else

considered, it can be regarded as lighting the way for new theoretical connection in order to understand collective guilt and can also raise question about if there may be other factors for collective guilt in addition to presented ones. As a suggestion for future studies, both the role of mortality salience or continuity of existence on collective guilt should be examined empirically and also future studies should continue on investigating the possible other inhibiting or enhancing factors for collective guilt.

BIBLIOGRAPHY

Baumeister, Roy F., Arlene M. Stillwell and Todd F. Heatherton (1994), "Guilt: An interpersonal approach", *Psychological Bulletin*, 115 (2): 243–267.

Baumeister, Roy F., Kathleen D. Vohs, C. Nathan DeWall and Liqing Zhang, (2007), "How emotion shapes behavior: Feedback, anticipation, and reflection, rather than direct causation", *Personality and Social Psychology Review*, 11 (2): 167–203.

Behrendt, Hadar and Rachel Ben-Ari (2012), "The positive side of negative emotion: The role of guilt and shame in coping with interpersonal conflict", *Journal of Conflict Resolution*, 56 (6): 1116-1138.

Bilali, Rezarta, Linda R. Tropp and Nilanjana Dasgupta (2012), "Attributions of responsibility and perceived harm in the aftermath of mass violence", *Peace and Conflict: Journal of Peace Psychology*, 18: 21-39.

Boeckmann, Robert J. and N. T. Feather (2007), "Gender, discrimination beliefs, group-based guilt, and responses to affirmative action for Australian women", *Psychology of Women Quarterly*, 31 (3): 290–304.

Branscombe, Nyla R. (2004), "A social psychological process perspective on collective guilt", Nyla R. Branscombe and Bertjan Doosje (Eds.), *Collective guilt: International perspectives* (New York: Cambridge University Press): 320-334.

Branscombe, N. R., Ben Slugoski and Diane M. Kappen (2004), "The measurement of collective guilt: What it is and what it is not", N. R. Branscombe and B. Doosje (Eds.), *Collective guilt: International perspectives* (New York: Cambridge University Press): 16-34.

Burke, Brian L., Andy Martens and Erik H. Faucher (2010), "Two decades of terror management theory: A meta-analysis of mortality salience research", *Personality and Social Psychology Review*, 14 (2): 155-195.

Castano, Emanuele (2004), "In case of death, cling to the ingroup", *European Journal of Social Psychology*, 34: 375-384.

Castano, Emanuele and Roger Giner-Sorolla (2006), "Not quite human: Infrahumanization in response to collective responsibility for intergroup killing", *Journal of Personality and Social Psychology*, 90 (5): 804-818.

Castano, Emanuele, Vincent Yzerbyt, Maria-Paola Paladino and Simona Sacchi (2002), "I belong, therefore, I exist: Ingroup identification, ingroup entitativity, and ingroup bias", *Personality and Social Psychology Bulletin*, 28 (2): 135-143.

Čehajić-Clancy, Sabina and Rupert Brown (2014), "'The burden of our times': Antecedents of group-based guilt and shame", *Peace and Conflict: Journal of Peace Psychology*, 20 (2): 166-170.

Cehajic-Clancy, Sabina, Daniel A. Effron, Eran Halperin, Varda Liberman and Lee D. Ross (2011), "Affirmation, acknowledgment of in-group responsibility, group-based guilt, and support for reparative measures", *Journal of Personality and Social Psychology*, 101 (2): 256–270.

Doğulu, Canay and Nuray Sakallı-Uğurlu (2015), "Dehşet yönetimi kuramı üzerine bir derleme", *Türk Psikoloji Yazıları*, 18 (35): 33-47.

Doosje, Bertjan, Nyla R. Branscombe, Russell Spears and Antony S. R. Manstead (1998), "Guilty by association: When one's group has a negative history", *Journal of Personality and Social Psychology*, 75 (4): 872–886.

Doosje, Bertjan, Nyla R. Branscombe, Russell Spears and Antony S. R. Manstead (2004), "Consequences of national ingroup identification for responses to immoral historical events", Nyla R. Branscombe and Bertjan Doosje (Eds.), *Collective guilt: International perspectives* (New York: Cambridge University Press): 95-111.

Doosje, Bertjan, Nyla R. Branscombe, Russell Spears and Antony S. R. Manstead (2006), "Antecedents and consequences of group-based guilt: The effects of ingroup identification", *Group Processes & Intergroup Relations*, 9 (3): 325-338.

Dumont, Kitty and Sven Waldzus (2014), "Group-based guilt and reparation in the context of social change", *Journal of Applied Social Psychology*, 44 (4): 331–341.

Ferguson, Mark A. and Nyla. R. Branscombe (2010), "Collective guilt mediates the effect of beliefs about global warming on willingness to engage in mitigation behavior", *Journal of Environmental Psychology*, 30: 135-142.

Ferguson, Tamara J., Hedy Stegge and Ilse Damhuis (1991), "Children's understanding of guilt and shame", *Child Development*, 62: 827–839.

Greenberg, Jeff and Jamie Arndt (2012), "Terror Management Theory", Van Lange, Paul A. M., Arie W. Kruglanski and E. Tory Higgins (Eds.), *Handbook of Theories of Social Psychology: Volume Two* (Los Angeles: SAGE): 398-415.

Greenberg, Jeff, Tom Pyszczynski, Sheldon Solomon, Abram Rosenblatt, Mithcell Veeder, Shari Kirkland and Deborah Lyon (1990), "Evidence for terror management theory II: The effects of mortality salience on reactions to those who threaten or bolster the cultural worldview", *Journal of Personality and Social Psychology*, 58 (2): 308–318.

Greenberg, Jeff, Tom Pyszczynski, Sheldon Solomon, Linda Simon and Michael Breus (1994), "Role of consciousness and accessibility of death-related thoughts in mortality salience effects", *Journal of Personality and Social Psychology*, 67 (4): 627-637.

Greenberg, Jeff, Jeff Schimel, Andy Martens, Sheldon Solomon and Tom Pyszczynski (2001), "Sympathy for the devil: Evidence that reminding Whites of their mortality promotes more favorable reactions to White racists", *Motivation and Emotion*, 25 (2): 113-133.

Greenberg, Jeff, Sheldon Solomon and Jamie Arndt (2008), "A basic but uniquely human motivation: Terror management", J. Y. Shah and W. L. Gardner (Eds.), *Handbook of Motivation Science* (New York: Guilford Press): 114-134.

Gunn, Gregory R. and Anne E. Wilson (2011), "Acknowledging the skeletons in our closet: The effect of group affirmation on collective guilt, collective shame, and reparatory attitudes", *Personality and Social Psychology Bulletin*, 37 (11): 1474–1487.

Halloran, Michael J. (2007), "Indigenous reconciliation in Australia: Do values, identity and collective guilt matter?", *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 17 (1): 1-18.

Harth, Nicole Syringa, Thomas Kessler and Colin Wayne Leach (2008), "Advantaged group's emotional reactions to intergroup inequality: The dynamics of pride, guilt, and sympathy", *Personality and Social Psychology Bulletin*, 34 (1): 115-129.

Harvey, Richard. D. and Debra L. Oswald (2000), "Collective guilt and shame as motivation for white support of black programs", *Journal of Applied Social Psychology*, 30 (9): 1790-1811.

Hayes, Joseph, Jeff Schimel and Todd J. Williams (2008), "Fighting death with death: The buffering effects of learning that worldview violators have died" *Psychological Science*, 19 (5): 501-507.

Hoffarth, Mark R. and Gordon Hodson (2014), "Is subjective ambivalence toward gays a modern form of bias?", *Personality and Individual Differences*, 69: 75-80.

Hohman, Zachary P. and Michael A. Hogg (2015), "Mortality salience, self-esteem, and defense of the group: Mediating role of in-group identification", *Journal of Applied Social Psychology*, 45 (2): 80-89.

Howell, Andrew J., Jessica B. Turowski and Karen Buro (2012), "Guilt, empathy, and apology" *Personality and Individual Differences*, 53 (7): 917-922.

Imhoff, Roland, Michael J. A. Wohl and Hans-Peter Erb (2013), "When the past is far from dead: How ongoing consequences of genocides committed by the ingroup impact collective guilt", *Journal of Social Issues*, 69 (1): 74-91.

Iyer, Aarti, Colin Wayne Leach and Faye J. Crosby (2003), "White guilt and racial compensation: The benefits and limits of self-focus", *Personality and Social Psychology Bulletin*, 29 (1): 117-29.

Iyer, Aarti, Leach, Colin Wayne, and Pedersen, Anne (2004), "Racial wrongs and restitutions: The role of guilt and other group-based emotions", Nyla R. Branscombe and Bertjan Doosje (Eds.), *Collective guilt: International perspectives* (New York: Cambridge University Press): 262-283.

Kamau, Caroline, Roger Giner-Sorolla and Sven Zebel (2013), "Reconciliation responses, blame, and expressions of guilt or shame", *Journal of Applied Social Psychology*, 43 (2): 287-293.

Kofta, Mirosław and Patrycja Ślawuta (2013), "Thou shall not kill... your brother: Victim- perpetrator cultural closeness and moral disapproval of Polish

atrocities against Jews after the Holocaust” *Journal of Social Issues*, 69 (1): 54-73.

Kökdemir, Doğan and Zuhul Yeniçeri (2010), “Terror management in a predominantly muslim country. The effects of mortality salience on university identity and on preference for the development of international relations”, *European Psychologist*, 15 (3): 165-174.

Leonard, Melinda A., Samantha M. Yung and Ed Cairns (2015), “Predicting intergroup forgiveness from in-group identification and collective guilt in adolescent and adult affiliates of a Northern Irish cross-community organization”, *Peace and Conflict: Journal of Peace Psychology*, 21 (2): 155–167.

Li, Xiaoyang, Yi Liu, Siyang Luo, Bing Wu, Xinhui Wu and Shihui Han (2015), “Mortality salience enhances racial in-group bias in empathic neural responses to others' suffering”, *NeuroImage*, 118: 376-385.

Lickel, Brian, Toni Schmader, Mathew Curtis, Marchelle Scarnier and, Daniel R. Ames (2005), “Vicarious shame and guilt”, *Group Processes & Intergroup Relations*, 8 (2): 145-157.

Lieberman, Joel. D., Jamie Arndt, Jennifer Personius and Alison Cook (2001), “Vicarious annihilation: The effect of mortality salience on perceptions of hate crimes”, *Law and human behavior*, 25 (6): 547-566.

Mallett, Robyn K. and Janet K. Swim (2007), “The influence of inequality, responsibility and justifiability on reports of group-based guilt for ingroup privilege”, *Group Processes & Intergroup Relations*, 10 (1): 57-69.

McGarty, Craig, Anne Pedersen, Colin Wayne Leach, Tamarra Mansell, Julie Waller and Ana-Maria Bliuc (2005), “Group-based guilt as a predictor of commitment to apology”, *British Journal of Social Psychology*, 44 (4): 659-680.

Miron, Anca M., Nyla R. Branscombe and Michael T. Schmitt (2006), “Collective guilt as distress over illegitimate intergroup inequality”, *Group Processes & Intergroup Relations*, 9 (2): 163-180.

Morton, Thomas A. and Tom Postmes (2011), “Moral duty or moral defence? The effects of perceiving shared humanity with the victims of ingroup perpetrated harm”, *European Journal of Social Psychology*, 41 (1): 127-134.

Myers, Elissa, Miles Hewstone and Ed Cairns (2009), "Impact of conflict on mental health in Northern Ireland: The mediating role of intergroup forgiveness and collective guilt", *Political Psychology*, 30 (2): 269-290.

Özkan, Özlem Serap (2014), "The relationship between collective guilt and two modes of group identification: Ingroup glorification and ingroup attachment" (Unpublished master's thesis) (Middle East Technical University, Ankara.)

Pedersen, Anne, Jaimie Beven, Iain Walker and Brian Griffiths (2004), "Attitudes toward indigenous Australians: The role of empathy and guilt", *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 14 (4): 233-249.

Petz, Johanna, Gregory R. Gunn and Anne E. Wilson (2010), "Crimes of the past: Defensive temporal distancing in the face of past in-group wrongdoing" *Personality and Social Psychology Bulletin*, 36 (5): 598-611.

Powell, Adam A., Nyla R. Branscombe and Michael Thomas Schmitt (2005), "Inequality as ingroup privilege or outgroup disadvantage: The impact of group focus on collective guilt and interracial attitudes", *Personality and Social Psychology Bulletin*, 31 (4): 508-521.

Pyszczynski, Tom, Abdolhossein Abdollahi, Sheldon Solomon, Jeff Greenberg, Florette Cohen and David Weise (2006), "Mortality salience, martyrdom, and military might: The great Satan versus the axis of evil", *Personality and Social Psychology Bulletin*, 32 (4): 525-537.

Pyszczynski, Tom, Zachary Rothschild and Abdolhossein Abdollahi (2008), "Terrorism, violence, and hope for peace a terror management perspective", *Current Directions in Psychological Science*, 17 (5): 318-322.

Roccas, Sonia, Yechiel Klar and Ido Liviatan (2006), "The paradox of group-based guilt: Modes of national identification, conflict vehemence, and reactions to the in-group's moral violations", *Journal of Personality and Social Psychology*, 91 (4): 698-711.

Routledge, Clay, Jacob Juhl, Matthew Vess, Christie Cathey and Jiangqun Liao (2013), "Who uses groups to transcend the limits of the individual self? Exploring the effects of interdependent self-construal and mortality salience on investment in social groups", *Social Psychological and Personality Science*, 4 (4): 483-491.

Sakallı-Uğurlu, Nuray and Bilge Soylu (2016), "Kolektif suçluluk: Öncülleri, çıktıkları ve kaçınma yolları", *Nesne Psikoloji Dergisi*, 4 (7): 59-87.

Schori-Eyal, Noa, Michal Reifen Tagar, Tamar Saguy and Eran Halperin (2015), "The benefits of group-based pride: Pride can motivate guilt in intergroup conflicts among high glorifiers", *Journal of Experimental Social Psychology*, 61: 79–83.

Seger, Charles R., Eliot R. Smith and Diane M. Mackie (2009), "Subtle activation of a social categorization triggers group-level emotions", *Journal of Experimental Social Psychology*, 45 (3): 460-467.

Simons, Lewis M. (2006), "Genocide and the science of proof: In the Iraqi desert, crime-scene investigators are finding new forensic evidence of Saddam Hussein's murderous regime. Their discoveries echo the mass killings of the past century--the bloodiest in history--and offer hope that future mass murderers can be brought to trial", *National Geographic*, 209 (1): 28–35.

Sullivan, Daniel, Mark J. Landau, Nyla R. Branscombe, Zachary K. Rothschild, and Tracey J. Cronin (2013), "Self-harm focus leads to greater collective guilt: The case of the U.S.-Iraq conflict", *Political Psychology*, 34 (4): 573-587.

Swim, Janet K. and Deborah L. Miller (1999), "White guilt: Its antecedents and consequences for attitudes toward affirmative action", *Personality and Social Psychology Bulletin*, 25 (4): 500–514.

Tajfel, Henri and Jonathan Turner (1979), "An integrative theory of intergroup conflict", W. G. Austin, & S. Worchel (Eds.), *The social psychology of intergroup relations* (California: Brook/Cole Publishing): 33-47.

Tracy, Jessica L. and Richard W. Robins (2006), "Appraisal antecedents of shame and guilt: Support for a theoretical model", *Personality and Social Psychology Bulletin*, 32: 1339–1351.

Turner, John C., Michael A. Hogg, Penelope J. Oakes, S. D. Reicher and Margaret S. Wetherell (1987), *Rediscovering the social group: A self-categorisation theory* (Oxford: Blackwell).

Wohl, Michael J. A. and Nyla R. Branscombe (2008), "Remembering historical victimization: Collective guilt for current ingroup transgressions", *Journal of Personality and Social Psychology*, 94 (6): 988–1006.

Wohl, Michael J. A., Nyla R. Branscombe and Yechiel Klar (2006), "Collective guilt: Emotional reactions when one's group has done wrong or been wronged", *European Review of Social Psychology*, 17 (1): 1–37.

Zebel, Sven, Anja Zimmermann, Tendayi G. Viki and Bertjan Doosje (2008), "Dehumanization and guilt as distinct but related predictors of support for reparation policies", *Political Psychology*, 29 (2): 193-219.

**CODE OF CONDUCT AS AN ALTERNATIVE TO
REFORMATION OF THE UN SECURITY COUNCIL
BM GÜVENLİK KONSEYİ'NİN REFORM EDİLMESİNE
ALTERNATİF OLARAK DAVRANIŞ KODU**

Mehmet Halil Mustafa BEKTAŞ*

ABSTRACT

The United Nations Security Council's (SC) intermittent failure to perform its main duty of maintaining international peace and security has led to a longstanding debate about its reform. The ongoing Syrian crisis has resulted in a significant number of casualties, and has cost the international community heavily. The SC has thus become the subject both of severe criticism and of calls to take action. The inertia that results from an insistence on the use of the veto power has stimulated politicians to develop alternative methods. In this regard, some argue that there must be a Code of Conduct for the Council in order to enable it to react in cases of genocide, crimes against humanity and war crimes. Proponents of a Code of Conduct for the SC have naturally directed their attention to the veto power, the main suggestion being that it must be restricted in these extreme circumstances. Three main initiatives have consequently been developed and have received a considerable degree of support from states. Yet their deficiencies, including a specific procedural trigger and a process by which an alternative course of action could be initiated should one or more of the permanent five Council members (P5) refuse to refrain from using their veto power, have largely been overlooked. The current proposal aims to

* Araş. Gör. Dr., Uludağ Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, mhmbektas@uludag.edu.tr

* Makale Geliş Tarihi: 26.01.2017
Makale Kabul Tarihi: 11.04.2017

examine these initiatives and make suggestions to remedy these shortcomings. It first outlines previous efforts to reform the Council, then examines the suggested Code of Conduct, and finally proposes a new Code of Conduct and explains why a procedural trigger and a backup procedure must be provided. To the best of the author's knowledge, there is no academic work on the Code of Conduct for the Council; there are only a few comments by politicians. This study will therefore make a contribution to the literature.

Keywords: UN Security Council, Code of Conduct for Veto Power, Responsibility to Protect (R2P), Mass Atrocity Crimes, International Peace and Security.

ÖZ

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin uluslararası barışı ve güvenliği koruma görevini yerine getirmede bazen başarısız olmasından dolayı, bu yapının reform edilmesi ile ilgili uzun tartışmalar yapılmıştır. Devam etmekte olan Suriye krizi çok ciddi kayıplara neden olmuştur. Bu krizin uluslararası topluma da çok büyük maliyeti olmuştur. Bu yüzden, Konsey'in mevcut yapısı için hem ciddi eleştiriler hem de Suriye krizi için harekete geçme çağrıları yapılmıştır. Konsey'in ısrarlı veto gücünün kullanımından dolayı devam etmekte olan krizle ilgili harekete geçmemesinden dolayı, bilim adamlarını ve politikacıları alternatif yöntemler geliştirmeye sevk etmiştir. Bu bağlamda, bazıları Konsey için 'Davranış Kodu' olması gerektiğini savunmuştur ki bu kod soykırım, insanlığa karşı işlenen suçlar ve savaş suçları durumlarında Konsey'in hareket etmesini sağlayacak. Davranış Kodu savunucuları doğal olarak dikkatlerini veto yetkisine çevirmişler ve bu yetkinin soykırım, insanlığa karşı işlenen suçlar ve savaş suçları durumlarında sınırlandırılması gerektiğini savunmuşlardır. Bu bağlamda, üç tane önemli teklif geliştirilmiş ve kayda değer destek görmüşlerdir. Bununla birlikte, bu geliştirilen üç önemli önerilerle ilgili bazı eksiklikler söz konusudur; öyle ki, bu önerilerin, 'harekete geçirecek usul' ve konseyin bazı daimi üyelerinin veto yetkisini sınırlandırmayı reddetmesi durumunda nasıl bir 'alternatif yol' izlenecek gibi hususları gözden kaçırdıkları tespit edilmiştir. Bu makalenin amacı bu üç önemli öneriyi

değerlendirmek ve eksiklikleriyle ilgili çözümler sunmaktır. İlk önce Konsey ile ilgili daha önceki reform çalışmalarının arka planı sunulmuş, sonra daha önce önerilmiş olan Davranış Kodları incelenmiş, en son olarak neden 'harekete geçirecek usul' ve 'alternatif yol' özelliklerinin gerekli olduğu açıklanarak yeni bir Davranış Kodu önerilmiştir. Yazarın bilgisine göre, bu konuda, Davranış Kodu ile ilgili bazı politikacıların görüşleri dışında herhangi bir akademik çalışma bulunmamaktadır. Bu mevcut çalışmanın o nedenle literatüre bir katkı yapacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: BM Güvenlik Konseyi, Veto Gücü İçin Davranış Kodu, Koruma Sorumluluğu, KitleSEL Suçlar, Uluslararası Barış ve Güvenlik.

INTRODUCTION AND STATEMENT OF THE ISSUE

A failure to maintain international peace and security could cost much more than can be imagined, as the ongoing Syria crisis demonstrates. The number of casualties in Syria now equals the population of many countries. Reports of mass atrocities in that country have emerged since the civil war began in 2011. The violence there has forced more than 12 million to flee their homes and has killed more than half a million – numbers equal to or greater than the populations of some 120 and 30 nations respectively. These figures clearly demonstrate the seriousness of the casualty numbers in Syria. The conflict has many further negative ramifications for the world community, including political and economic factors.

Two facts regarding the Syrian crisis are acknowledged by the world community:

1. How crucial it is to act in a timely manner when there is a threat to international peace and security.
2. How important it is for all relevant actors to participate in order to provide all the necessary measures for the maintenance of international peace and security, rather than leaving this essential issue in the hands of a few states.

The United Nations Security Council (SC) is responsible for the maintenance of international peace and security. The Council's responsibilities in this regard have grown as new international challenges have emerged (Therien & Belanger-Dumontier, 2009). These include global environmental issues, refugee flows and mass migration across borders, the rapid spread of infectious

diseases, civil war that threatens international peace and security, global terrorism, transnational crime and illegal stocks of nuclear, biological and chemical weapons. However, because of the practices of a few privileged states, the Council has been struggling to perform its primary responsibility; indeed, it could not do this in Syria. The SC has thus become the subject both of severe criticism and of calls for its structural reform.¹

A variety of proposals for reform have been made by scholars and politicians, almost all of which have mostly focused on amending the size of the Council (Winkelmann, 1997; Cox, 2009; Kelly, 2011). Such suggestions are enlarging the size of the SC by adding more permanent member states with or without veto power, adding more non-permanent member states and limiting or abolishing the veto power. The movement *Uniting for Consensus* was particularly developed to oppose states seeking permanent seats on the Council. There are also regional groups, including the *Ezulwini Consensus* that consists of African governments. This group suggests increasing number of Council members by taking regional divisions into account. There is also the *Five Small Groups (S-5)* consisting of Costa Rica, Jordan, Liechtenstein, Singapore and Switzerland. This group has focused mostly on the reformation of the Council's working methods rather than enlarging its size (Kelly, 2011).

Edmund Burke pointed out in the eighteenth century that “power rarely reforms itself” (Bredvold & Ross, 1960). This seems borne out by the permanent SC members who are inclined to discourage reform. France and the UK seem to be more amenable to negotiating veto powers. As will be discussed later, a French initiative in this regard received support from UK. The only reform since the SC's inception in 1945 was an increase in the number of non-permanent members from six to 10 in 1965. The main obstacles to the implementation of any reform requiring amendments to the UN Charter are the veto power and the consensus problem. Any Charter amendment would require the affirmative votes of all the permanent members in accordance with Articles 108 and 109, the second of which originated in disagreement among members of the UN General Assembly. The lack of progress regarding Council reform has prompted scholars and politicians to develop alternative methods. In this regard, some argue that there must be a Code of Conduct for the Council in order to enable it to react to cases of genocide, crimes against humanity and war crimes.

Some liberals argue that international cooperation has long been an important factor in the maintenance of states' interests (Zacher & Matthew, 1995). It is believed that this would increase the benefits to individual states. Those that refuse to work together consider only their short-term interests. Lack

¹ Particularly the conflict in Syria and the developing refugee crisis in Europe.

of cooperation in the Syrian crisis has already caused serious problems such as the emergence of a refugee influx and of new terrorist groups that threaten international peace and security.² For instance, the crisis provided advocates of Brexit with support. The UK is on course to exit the EU, which would likely weaken both. Had the European states taken effective action in Syria, they may have saved the EU from such difficulties, which are likely to dominate the public agenda for some time. The lack of international cooperation in the Syrian case may constitute a demonstration of how states' long-term interests could be adversely affected. It is therefore important for states to cooperate so as to deal with international problems. Developing a Code of Conduct based on states' political commitment in this regard is an important step towards international cooperation in dealing with international peace and security issues.

There are, however, also realist views that suggest the presence of two main obstacles to the establishment of international cooperation: cheating and relative gains (Grieco, 1988: 487). Realists argue that a state's perception of a risk that other states might cheat would prevent it from cooperating with them. In addition, states pay more attention to relative accrual of benefits rather than to absolute interests. A state would aim to gain more benefits than others by participating in a proposed cooperative venture in order to forestall the risk to its security posed by a relatively greater advantage being gained by others. Being very concerned with their own security, states are wary of their competitors' future behaviours, believing that "today's friend may be tomorrow's enemy in war, and fear that achievements of joint gains that advantage a friend in the present might produce a more dangerous potential foe in the future" (Grieco, 1988: 487). In addition to these two concerns, realists also see international cooperation as inadequate instruments by which to maintain peace and security. They suggest that there should be one hegemonic power to establish cooperation among states, viewing such a power as necessary for continuing cooperation.

Nevertheless, liberals suggest that international institutions are the best answer to states' concerns regarding cheating and the uneven accrual of benefits. They argue that states would favour their own absolute interests over each other's gains. Neoliberals see international institutions as important mechanisms for the prevention of cheating and the punishment of cheaters (Grieco, 1988: 495). They also regard the support of international institutions as enabling enduring cooperation. Keohane (1984) therefore emphasises the need to highlight international institutions rather than a hegemonic power.

² The apparent cooperation in Syria concerns only one consequence of the crisis, namely ISIS, rather than the crisis as a whole.

The contrasting views of realism and liberalism on the establishment of international cooperation can also be seen from states' attitudes to the initiation of the Code of Conduct. Firstly, some southern states are not opposed to cooperation, but do have concerns regarding the implication of the Code, one being that it might diminish their sovereignty if it were misused. This response might reflect the realist concerns with cheating. Secondly, examination of the historical responses by the big powers (the US, Russia and China) affirms the realist's view that a state would not join a cooperative venture if it thought other actors would benefit from this cooperation to the extent of risking its security. Finally, and more broadly, the realist preference for a hegemonic power managing the international order would also be reinforced. The P5, with its integral veto, could be considered as just such a hegemonic power in the maintenance of international peace and security. Responses by the US, Russia and China as the Council's major permanent members³ could be understood in this way.

On the other hand, some states might not choose to participate in the Code's initiation, their responses conforming to some extent with realist views on cooperation. Yet, such reservations do not necessarily entail rejecting cooperation out of hand. In fact, the difficulty is in finding common ground, particularly between big powers. For example, Russia's preferred solution includes the Assad regime while China sees interference in internal relations without the consent of the government and regional organizations as illegitimate (Odgaard, 2013). It could moreover be said that big powers have a certain amount of common interest in counter-terrorism. It can therefore be concluded that even though states' preferences might conflict, they still see cooperation as being in their long-term interests.

The number of states supporting the Code is around 120. This may indeed show that the majority of states seek absolute interest, reflecting the liberal view. Even though certain responses do justify some realist views on international cooperation, yet the liberal viewpoint's dominance is demonstrated by the high number of states that have supported cooperation by developing the Code as an alternative means by which to maintain international peace and security. Only time will further show whether the realist or liberal views will predominate in the Code's implementation.

1. PROPOSALS FOR THE CODE OF CONDUCT

³ "Major permanent members" refers to those permanent members that have recently applied their vetoes.

The literature on Council reform is huge, so the present study focuses on those proposals that aim to developing a Code of Conduct for the Council. It thus limits itself to the literature on previous code of conduct proposals.

There is no recognised definition of codes of conduct (Keller, 2008). These can be considered as regulatory instruments, as they generally aim to determine certain principles that can be applied to participants' behaviours (Keller, 2008). In Cragg's (2004) words, codes of conduct have historically been "formulated with a view to guiding the behaviour of individuals, groups, organizations, governments, societies, and, most, recently, corporations". Their main feature is to formulate 'voluntary commitments' made by entities (Bell, 2005). They could include a broad range of regulatory concerns, being established on the initiative of governments, international organizations, individuals, and private organizations (Shelton, 2003).

The development of such codes could become appropriate in situations where "the relevant international law does not apply, or because existing international law is not respected, or because there is no adequate regulation in international law" (Bogdandy, 2008). Some initiatives aim to develop a Code of Conduct for the SC. The main reason behind these initiatives is that the Council does not respond efficiently to cases of mass atrocity as required by Article 24 of the UN Charter because of the permanent members' use of their vetoes. The idea of developing such a code for the Council might be prompted by this disrespect for existing international law.

The Code of Conduct has been distinguished from the majority of reform proposals, as it does not require any amendment to the Charter. Its concern is more with obtaining states' consent. The Code's proponents have naturally directed their attention to the veto power⁴, most of them suggesting that this power must be restricted in cases of genocide, crimes against humanity and war crimes. It mainly concerns requesting P5 members to pledge to refrain from using their veto power in cases of genocide, crimes against humanity and war crimes.

The suggestion that the veto power must be restricted in cases of atrocities was first made in the context of the Responsibility to Protect (R2P) by French Foreign Minister Hubert Védrine in the International Commission on Intervention and State Sovereignty (ICISS) in 2001. Védrine firstly emphasised that sovereignty is not absolute, while also recognising that it is not possible to establish a world order in which intervention is considered as a right. He

⁴ Calls for SC reform have been made since its establishment. The Council's structure is the main subject of criticism, with the use of the veto power at the heart of the problem.

indicated that the Kosovo intervention may have been legitimate, but it did not constitute a precedent for international law. He made his proposal for a Code of Conduct regarding the use of the veto power to the SC (ICISS, 2001). According to this proposal, the P5 would not apply their veto in matters where the vital interests of its members were not at stake (Report of ICISS, 2001). This idea has subsequently been advocated by various people and groups. In 2004 the restriction of veto power was rearticulated in the report of the High-Level Panel appointed by Secretary-General Kofi Annan (Blatter, 2014). The idea of the restricting the veto power did not appear in the report of the well-known World Summit 2005 despite its discussion during Summit debates. The reason for this non-inclusion was pressure from the P5 (Blatter, 2014).

The issue of constraint on the veto in cases of genocide and mass atrocity was raised in the initiative of the Genocide Prevention Task Force in 2008 (GPTF, 2008). The Task Force points out that "...the five permanent members have unique responsibilities to fulfil the mission of the Charter" (p.106). It offers a voluntary mutual restraint of veto in cases of mass atrocity, suggesting that a majority principle be applied to the use of veto in such situations. They recommend that the veto should not be used or threatened in both cases or if a resolution were passed by two-thirds of the General Assembly, unless three P5 members were to cast vetoes. By contrast to the World Summit 2005, the UN Secretary-General made reference shortly after publication of the Task Force's report to the restriction of the veto power, stating

I would urge them to refrain from employing or threatening to employ the veto in situations of manifest failure to meet obligations relating to the responsibility to protect... (Ban Ki-moon, 2009).

He also emphasized that the General Assembly should play a leading role in determining the UN's response in dealing with the R2P as defined in paragraphs 138 and 139 of the World Summit 2005's Outcome.

The Small Five Group (S5) consisting of Switzerland, Costa Rica, Jordan, Liechtenstein and Singapore published a draft resolution in 2012. The group also suggests restricting the veto power in cases of genocide, crimes against humanity and severe breaches of international humanitarian law. It underlines the importance of developing relations between the SC and the General Assembly, and recommends that P5 members should explain to the UN why they are using the veto (Reform Center, 2012). The draft resolution was later retracted because of pressure from the P5 and the requirement for a two-thirds affirmative vote of UN members (ACT, 2013). In fact, the expectation was only for a simple majority, but when the S5 tabled their resolution to the General Assembly in May 2012, Undersecretary General for Legal Affairs Patricia O'Brien

controversially ruled that the resolution required a two-thirds affirmative vote in order to be adopted (Security Council Report, 2015). Individual countries have also stated their support for these initiatives to restrict the veto.

Finally, the failure of the SC to provide an effective response to the significant number of casualties in the Syrian crisis since 2011 has given significant impetus in the UN to request the restriction of the veto power in cases of mass atrocity. Three major proposals have recently been submitted: the French and Mexican initiative, the ACT Group initiative and the Elders' Proposal.

The French and Mexican Initiative

French Foreign Minister Hubert Védrine's initial suggestion of the restriction of the veto in 2001 was repeated by French president François Hollande at the UN General Assembly in 2013, and was finally published in detail in the New York Times by French Foreign Minister Laurent Fabius on 4 October 2013. This proposal is that the P5 should voluntarily enact a regulation regarding the use of their veto power. There would be no need for a Charter amendment, as the proposal would be implemented by a joint commitment of the veto-wielding powers. The proposal includes a procedural trigger.

The French proposal provides a Code of Conduct for situations of mass crime. The Code would be triggered after at least 50 member states request the UN Secretary General to determine the nature of the crime. Once the Secretary-General confirms the existence of a mass crime, the Code of Conduct would be activated. The P5 would be asked to refrain from using their veto powers. Védrine suggested considering the P5's vital interests in 2001; the 2013 proposal also considers this, suggesting that the Code of Conduct would not be invoked if the essential national interests of a member of the P5 were at stake, a provision that makes the idea feasible in practice. Fabius (2013) predicted that the Code would help maintain the Council's credibility, encourage the international community to prioritize the protection of human life, enhance the power of discussion and constructive negotiation, and prevent member states from using their status as protection.

After France had defined the Code's structure, that country and Mexico arranged a ministerial-level meeting subsidiary to the opening session of the UN General Assembly on 30 September 2015. They made a political declaration regarding the suspension of the use of the veto in cases of mass atrocity. The statement was open to support from UN member states. Like Ban Ki-Moon's 2009 report, France and Mexico's declaration made reference to the statements

of the World Summit 2005. Regarding regulation of the use of the veto, the declaration states that:

We therefore consider that the Security Council should not be prevented by the use of veto from taking action with the aim of preventing or bringing an end to situations involving the commission of mass atrocities. We underscore that the veto is not a privilege, but an international responsibility.

The announcement received support from about 80 member states.

The Accountability, Coherence and Transparency Group's (ACT) Initiative

ACT is a cross-regional group that has been endeavoring to improve these three aspects of the Council since its launch by 27 small and mid-sized countries in 2013. The group has advocated the SC's adoption of a Code of Conduct, submitting a proposal open to support by UN member states.

ACT first specifies that the Code would be applied in cases of genocide, crimes against humanity and war crimes. It also calls on the P5 to waive their veto power to block resolutions regarding the prevention or ending of the commission of these crimes. ACT's Code is broader in scope than the French and Mexico initiative, which only applies to the P5, as it would apply all of the UN's present or potential Council members. It suggests that all SC members should promise to support timely and decisive Security Council action aimed at preventing or ending the commission of genocide and crimes against humanity and war crimes.

ACT does not suggest a particular procedural trigger for the Code of Conduct, rather recommending that facts on the ground should play a determining role in whether the Council takes action. The Code would be applied when a state declares its commitment to it. It also attaches importance to the Secretary-General's role in bringing relevant incidents to the Council's attention, stating that it would

[i]nvite the Secretary-General, making full use of the expertise and early-warning capacities of the United Nations System, in particular the Office of the High Commissioner for Human Rights and the Office on Genocide Prevention and the Responsibility to Protect, to continue to bring situations that, in her or his assessment, involve or are likely to lead to genocide, crimes against humanity or war crimes to the attention of the Council.

ACT's initiative has garnered more support than the French proposal. Since the Code of Conduct was officially launched on 23 October 2015, 112 member states including two permanent members (France and the UK) have

expressed their commitment to it. It also refers to paragraphs 138 and 139 (the R2P paragraphs) of the World Summit 2005. The one important point about ACT's code is that it has been supported by actors in civil society such as Amnesty International that were panelists at the meeting.

The Elders' Proposal

The Elders is an international non-governmental organization consisting of public figures such as human rights activists and previous statesmen. It defines itself as "an independent group of global leaders working together for peace and human rights" (The Elders, 2015). They commit themselves to promoting the shared interests of humanity and the universal human rights. Among serious international problems such as climate change and global health issues, they have paid significant attention to the UN's working and system, having launched proposals to develop a more efficient organization. They believe that 'when the Security Council fails, the United Nations fails'. They have adopted a statement that includes four proposals that aim to strengthen the UN. These proposals – developing a new category of member, urging the permanent members of the Council to adopt a pledge, advancing relations between NGOs and the Council, and recommending a new process for the election of the Secretary-General – are relevant to the SC. Elders, unlike the Franco-Mexican and ACT group proposals, has not made a statement that is open to support from UN member states.

The Elders' proposal of a pledge by P5 considers the most concerns of the Franco-Mexican and ACT group initiations. The proposal urges that the political will of P5 members must in particular be for preventing or at least limiting mass atrocity crimes. It calls on the P5 to show a strong commitment to find a common ground to prevent or end the commission of genocide or other atrocities. Regarding the restraint on the use of veto, the proposal states that:

[s]tates making this pledge will undertake not to use, or threaten to use, their veto in such crises without explaining, clearly and in public, what alternative course of action they propose, as a credible and efficient way to protect the populations in question. This explanation must refer to international peace and security, and not to the national interest of the state casting the veto, since any state casting a veto simply to protect its national interests is abusing the privilege of permanent membership.

The proposal only suggests not applying the veto, but also not 'threaten[ing] to use' it. The threat of veto is also referred as the 'pocket' or 'hidden veto' which occurs when a draft resolution is not officially tabled because of the threat of veto by one or more P5 members (Security Council Report, 2015). The proposal proposes an explanatory instrument similar to the

S5's one, emphasizing that the use of the veto must be explained with regard to international peace and security rather than national interest; the latter would constitute abuse of the veto power. It stipulates that when the veto is applied in cases of mass atrocity despite the Code, an alternative suggestion must be provided. It does not provide a means of determining this alternative course of action. Even so, this is the proposal's most important point: other proposals fail to consider what could be done if any P5 members refuse to waiving their veto in cases of mass atrocity. Finally, unlike the previous proposals, it does not refer to the R2P endorsed by paragraphs 138 and 139 of World Summit 2005. It does, however, underscore the importance of finding common ground for not applying the veto and in developing alternative courses of action when the veto is cast.

2. EVALUATION OF THE THREE PROPOSALS

The Security Council Research Report (2015) provides a table summarizing the similarities and differences between the three proposals as follows:

	<i>Crimes Referenced</i>	<i>Procedural Trigger</i>	<i>Applies to</i>
<i>Franco-Mexican Initiative</i>	Genocide, crimes against humanity and war crimes on a grand scale	Secretary-General's determination at the request of at least 50 members of the General Assembly	P5 members
<i>ACT Code of Conduct</i>	Genocide, crimes against humanity and war crimes	None, but the Secretary-General is invited to bring relevant situations to the SC's attention. "Facts on the ground" would result in the code's application	All present or potential UN member states
<i>Elders' Proposal</i>	Genocide and other mass crimes	None, but recognises the important role of the Secretary-General in informing the Council's decisions	All 15 SC members

It should be stated at the outset that these initiatives aiming to develop a Code of Conduct for the SC to make it more effective are very important ones, having been drawn up in response to the Council's failure to solve international crises, in particular the ongoing Syrian one. These initiatives, particularly which of the ACT group, has received support from a significant number of states. Many NGOs have also advocated the implementation of these proposals, possibly demonstrating how the R2P culture has been spreading and receiving a

remarkable degree of support from many countries, regional organizations and non-state actors in international relations. The Franco-Mexican proposal and ACT have made explicit reference to the R2P endorsed in the World Summit in 2005. These efforts indicate how the international community aspires to implement R2P. Such efforts could also pave the way for increasing the pressure on states, particularly the P5, to take action in cases of mass atrocity.

There are nevertheless some reservations that must be addressed regarding these initiatives. The French proposal underlines the necessity of taking the vital interests of the P5 into account in order to maintain a realistic prospect of success. Such a suggestion, however, raises the concern that the initiative would not alter the Council's current situation, as the P5 have already been using their veto power to further their national interests. It could lead P5 members simply to ignore calls to restraining their power by alleging that their vital interests are at stake.

Furthermore, the word 'vital' might imply that the P5 should not cast veto when their less important interests are at stake. The Franco-Mexican proposal may therefore somewhat raise the cost of employing the veto by preferring the phrase 'vital national interests' rather than just 'national interests'. The lack of a suggestion as to the identity of the independent actor that would play a role in defining whose interests are at stake, and whether those interests were vital or not, is still a shortcoming. In the absence of such a procedure, the P5 would itself perform this function, thus justifying the concern that the Franco-Mexican proposal might not affect the Council's current situation.

Another cause of unease regarding this proposal is the attachment of excessive importance to the role of the Secretary-General and its definition as a determinant actor in deciding whether the Code should be activated. It is argued that this would be time-consuming, as it could prevent a timely response to emergency situations. While they do not scruple to recognize the Secretary-General's important role in bringing relevant issues to the Council's attention, ACT's and the Elders' proposals do not suggest any procedural trigger. Yet the issue of timeliness should be dealt after the deadlock in the Council is overcome. This gridlock has resulted in more than half a decade in which an efficient response to the Syrian crisis has not been forthcoming. Not identifying the parties with responsibility for deciding whether the Code should be activated could also lead to uncertainty in developing a strong response to mass atrocities. It must be borne in mind that overcoming the veto obstacle is not easy; such an outcome requires resolute negotiation. Identifying and supporting those actors could put pressure on the veto-holding powers. In any case, if it were true that the Secretary-General should not be the ultimate arbiter of the Code's application, the importance of identifying who would undertake this

responsibility becomes greater. In short, it is vital to assign responsibility for the procedural trigger as part of the Code; leaving it to circumstances could make the Code's efficient activation difficult.

Defining a specific procedural trigger is also important to forestall possible disagreement regarding the necessity for activating the Code. ACT's failure to provide a specific procedural trigger poses some potential problems for the process of implementation. The group's proposal states that the Council would need to take action 'where national or regional mechanisms fail' to prevent the commission of mass atrocities, but this leaves unresolved the question of who would decide whether national or regional mechanisms have failed. For example, it is evident that both national and regional mechanisms have been unsuccessful in the ongoing Syrian crisis. China, which attaches great importance to the role of national and regional authorities, has consistently cast its veto in the Syrian case. ACT's initiative also calls for a 'pledge in particular not to vote against a *credible* draft resolution', but this risks disagreements on the definition of such 'credibility'. As far as possible, therefore, the responsibilities of the actors and the relevant procedural matters should be clearly specified in order to avoid disagreement about whether the Code should be triggered.

Finally, the main deficiency of Code of Conduct initiatives is their failure to provide an alternative mechanism to be employed when one or more of the P5 refuse to refrain from using the veto power in cases of mass atrocity. Only the Elders' proposal raises this issue, but without defining how. Since signing up to the Code of Conduct is voluntary rather than generating an obligation under international law, the Code might be a means of exerting pressure on the Council's permanent members. Nonetheless, as advocates of code initiatives predict, there are obstacles to the Code's implementation. The Code may have achieved significant support from over 110 states and NGOs, but there are states who oppose or remain cautious about veto restraint. The Russian Foreign Minister states that "ideas of scrapping or limiting the UNSC veto power have been voiced before. We think they have no future". China and the US have not supported either the French/Mexican or the ACT Codes. The Research Report of the Security Council (2015) observes that while some southern states are not happy about the use of the veto power, they also consider that the application of the R2P concept could be problematic in that it interferes in the internal relations of sovereign states. They have reservations about a commitment to Code initiatives given the high risk that some permanent and even non-permanent members may still prevent the Council from taking action. It is therefore important that the Code include a procedure for dealing with cases in which one or more of the P5 cast their veto, or some non-permanent members refuse to support resolutions regarding the commission of mass atrocities.

3. THE PRESENT RESEARCH PROPOSAL

It should once more be acknowledged that Code of Conduct initiatives are very important means of raising the pressure on the veto powers to develop an effective response towards issues concerning the maintenance of international peace and security. These initiatives reflect the Liberal assumption that all states should take responsibly to negotiate for their own benefit. Liberals argue that all states are equal in terms of their status, rights and responsibilities (Henkin, 1990). Given this perspective, all states should equally be responsible for maintaining international peace and security. It is true that all of the UN's member states may not have the same rights as the Council's permanent members. Yet this should not prevent other states from taking responsibility acting in cases of mass atrocity. The liberal assumption is that international cooperation is an important factor in the maintenance of states' own long-term interests (Zacher & Matthew, 1995). It is important for states to cooperate to overcome political obstacles to the maintenance of international peace and security, in part because this would be benefit their own long-term interests. This could be made possible by adopting measures that would not require the Council's authority, such as diplomatic pressure, humanitarian aid and opening borders to refugees.

The Code initiatives could be considered as a means of bringing actors together to effectively maintain international peace and security. However, their shortcomings – namely their failure seriously to consider such suggestions as a specific procedural trigger and a backup procedure for an alternative course of action should one or more of the P5 refuse to refrain from using their veto power – has already been mentioned. These inadequacies make it necessary to refining the initiatives.

The current work provides two suggestions regarding the procedural trigger: defining signatory states as determinant actors, and providing access to other actors such as NGOs. The present author suggests that the signatory states' implementation of the procedural trigger at the request of a two-thirds majority should recognise the important role of the Secretary-General and all other actors including NGOs in bringing relevant situations to attention of the SC or signatory states. Defining signatory states as determinant actors would be more effective than the Secretary-General or any other parties. The Code does not generate an obligation under international law, as it is a voluntary political commitment by signatory states. In other words, the Code's implementation would largely depend on signatory states. Responsibility for the Code's activation should therefore be given to parties that have already shown their commitment to the taking of effective action against mass atrocities by signing up to the Code. Another consideration is that a two-thirds majority of the current number of states supporting Code of Conduct initiatives would be around 75

states. This number could exert a greater degree of pressure on Council members than is currently possible, and could even encourage other members of the General Assembly and the Secretary-General to show their support. Achieving such a number of signatory states should not be difficult, as they have already shown their awareness of mass atrocities by signing up to the Code.

The current author also suggests an alternative means of action should one or more of the P5 lock the process. The Responsibility to Protect (R2P) principle is intended for emergency situations. It is clear that the SC has failed to take action in the case of Syria, by comparison with Libya. While it is important to exert pressure on the P5 to take action, it may not be right to restrain R2P to the will of the P5. The US's Permanent Representative to the UN, Samantha Power (2016), is a known supporter of the R2P principle; she has stated that R2P is about the world community, which implies an obligation on actors additional to the P5. The Uniting for Peace Resolution's reaction was also a response to the gridlock in the Council. While it may have been led by the US, it was an alternative action to the Council's impasse. The authority emanates from the Uniting for Peace Resolution, which stipulates that the General Assembly (GA) take an active role when the Security Council fails to solve an issue of international peace and security through inefficiency or the use of the veto. It means that the Council is not the only decision-making body of the UN in the maintenance of international peace and security. It also implies that the GA is entitled to urge member states to take action when the Council fails. More importantly, the GA has become final decision making body in issues of international peace and security (Woolsey, 1951). In fact the Uniting for Peace Resolution⁵ could provide a legal basis, as it could be triggered at the Council's request upon the vote of any seven of its members⁶ or of a majority of UN member states.⁷

There are, however, some differences between the Code of Conduct and the Uniting for Peace Resolution. The main justification for the latter was not R2P, even though it made reference to restricting the veto power. The Code of Conduct makes strong reference to mass atrocities and aims to impel the SC to take action, while the Resolution focuses on peace and security, and aims to

⁵ General Assembly Resolution 377 was adopted in 1950. This Resolution states that "where the Security Council, because of lack of unanimity of the permanent members, fails to exercise its primary responsibility for the maintenance of international peace and security, the General Assembly shall seize itself of the matter" (Woolsey, 1951).

⁶ When this resolution was adopted, the Council numbered 11 member states including six non-permanent ones. It would thus require the support of at least one of the permanent members. Since 1965 the number of Council members has increased to 15, including 10 non-permanent members, allowing the possibility of making such requests solely by the votes of non-permanent members.

⁷ Members of the United Nations refer to members of the General Assembly (Kelsen, 1945)

empower the GA to take action. In addition, while the Code of Conduct is based on the political commitment of signature states, the resolution could engender obligations under international law.

On the other hand, signatory states could reach a consensus on applying this instrument. For example, a global coalition of 223 civil society organizations has called on UN members, in particular on supporters of the Code of Conduct initiatives, to request implementation of the Uniting for Peace Resolution for Syria crisis on December 2016 (Human Rights Watch, 2016). They might be able to implement an Emergency Special Session of the GA under the Uniting for Peace Resolution and take some measures excluding military operations, as there is no evidence to show that member states could have invoked this Resolution without the consent of one of the big powers.

The international community must develop alternative means to those available to the P5 in order to fulfil its R2P obligations. Power (2016) has explicitly stated that “the Security Council the world needs to deal with this urgent crisis [in Syria] is not the Security Council we have”. States may nevertheless not be able to undertake all their responsibilities, including military operations. The military option may pose a significant challenge without the Council’s authority or the support of one of the big powers. Yet, some courses of action such as diplomatic pressure, humanitarian aid and opening borders to refugees could be taken without waiting for the possibly forlorn hope of agreement among the P5 to withhold their veto in cases of mass atrocity. While the Council has failed to develop an efficient response to the ongoing Syrian crisis because of the veto, this should not prevent other actors from taking alternative measures. Turkey, for example, has opened its doors to more than three million refugees and provided them with significant resources.

It is therefore recommended that a backup procedure be attached to the Code, in the form of a committee that would be activated in case P5 members refuse to refrain from using their veto. The committee would consist of signatory states, regional organizations and NGOs, thereby providing access to actors other than states. This would enable the committee to obtain access to a rich resource base from a variety of actors.

The committee would be tasked as follows:

- It would act when one or more of the P5 refused to withhold its veto power. In cases of mass atrocity, the Code of Conduct would be activated by a determination of a two-thirds majority of the states currently supporting the Code of Conduct initiative. This would mean that the permanent members of the Council should refrain from using their veto power. When one or more

permanent Council members cause obstructions in cases of mass atrocity, the committee would be activated to discuss alternative courses of action.

- Regional organizations and NGOs would pool their knowledge and experience in order to determine what measures not involving the use of armed force should be employed. As mentioned, in the post-Cold War period the maintenance of international peace and security has become a more challenging task for states to deal with alone, as many new threats have emerged. Many non-state actors are experts at dealing with most of these emerging threats. They could make their knowledge, experience and resources available, so their participation would facilitate states in tackling issues of international peace and security that appear on the committee's agenda. For example, the African Union (AU) could advise regarding an ongoing conflict in Africa; as the AU knows its region better than a European state, it could make more appropriate suggestions. NGOs could play key roles in providing information about conflict areas, and deploy their relief resources on behalf of people suffering from conflicts. NGOs may well be able to provide these resources without the Code of Conduct, but the support of signatory states could make their access to conflict areas easier and safer.

- Signatory states would define the measures to be finally adopted by majority decision. They would consider all proposals for measures from states, regional organizations and NGOs, then put them to vote. The proposal receiving most support from signatory states would be approved for implementation.

The structure would consist both of states and non-state actors who favour the Code of Conduct. The structure reflects the liberal argument that it is possible to take efficient action in cases of mass atrocity if all actors such as states, non-states actors, international and regional organizations cooperate. Likewise, Prof Barker (2013) considers that responsibility, in both domestic and international law, could be best understood as 'a relational concept that depends upon notions of solidarity, humanity and caring'. Such an alternative course of action that does not include the use of force is likely to attract more support from states whose sole concern is military intervention, not other measures such as humanitarian aid, diplomatic pressure and economic sanctions. In addition, developing a backup procedure could help ensure the timely implementation of measures, thereby preventing or at least lessening the number of casualties. Being aware of a backup procedure that would be triggered if the Council is prevented from acting could exert more pressure on the veto powers.

The following is an updated table that includes the current proposal:

	<i>Crimes referenced</i>	<i>Procedural trigger</i>	<i>Applies to</i>	<i>Backup procedure</i>
<i>Franco-Mexican initiative</i>	Genocide, crimes against humanity and war crimes on a grand scale	Secretary-General's determination upon the request of at least 50 members of the General Assembly	P5	N/A
<i>ACT Code of Conduct</i>	Genocide, crimes against humanity and war crimes	None, but the Secretary-General is invited to bring relevant situations to the SC's attention. The "facts on the ground" would result in the code's application	All current or potential SC member states	N/A
<i>Elders' Proposal</i>	Genocide and other mass crimes	None, but recognises the important role of the Secretary-General in informing the Council's decisions.	All 15 Council members	Search for common ground to agree on an effective course of action
<i>Current Paper's Proposal</i>	Genocide, crimes against humanity and war crimes	Signatory states' determination at the request of a two-thirds majority of signatory states; also recognising the important role of the Secretary-General and all other actors in bringing relevant situations to the attention of the SC or Signatory States.	All current or potential SC member states	The constitution of a committee to be activated should P5 members refuse to withhold their veto

4. CONCLUSION

Since its establishment the SC has sometimes struggled to fulfil its prime responsibility for the maintenance of international peace and security. Its structure has been seen as the main cause of its failures, prompting the submission of many reform proposals. Yet, the only reform that took place was in 1965, when the number of non-permanent members was raised from six to 10. The Council's failure in the ongoing Syrian crisis has raised significant concerns about its structure, and the difficulty in amending the Charter has led states to consider alternative methods such as developing a Code of Conduct that does not require any such amendment. Three major initiatives – the Franco-Mexican, ACT and Elders – have been developed. Their logic is mainly a call to the P5 to voluntarily withhold their veto in cases of mass atrocity.

These initiatives represent important steps to counteract the Council's gridlock and to demonstrate the eagerness of states to implement the R2P

principle endorsed at the World Summit 2005. These initiatives do, however, have some shortcomings such as the lack of a persuasive and clear procedural trigger and a backup procedure. The current author provides a suggestion for the improvement of current Code initiatives by proposing mechanisms for dealing with these deficiencies. The study considers that the determinant actors as regards the procedural trigger should be those states that have shown their commitment by signing up to the Code. In this way, the Code could be more persuasive and could work more effectively. The present author argues that there is a high risk that the veto-holding states would not refrain from using their vetoes voluntarily in cases of mass atrocity. He thus suggests a backup procedure that could be activated and could work independently of the P5 when the Council is deadlocked in such cases. The proposed backup procedure includes the participation of other parties such as regional organizations and non-state actors. Even though the Code of Conduct is based on political commitment, it requires strong cooperation in order to generate an efficient mechanism for dealing with issues of international peace and security. As liberals suggest, it would benefit these states' long term interests if they could manage to cooperate under these conditions.

BIBLIOGRAPHY

ACT Group (2013), "Better Working Methods for today's UN Security Council", <http://www.centerforunreform.org/sites/default/files/Invitation%20Launch%20ACT%20-%20202%20May%202013%20-%20Civil%20society.pdf> (20.09.2016).

Albright, Madeleine K. and William S. Cohen. (2008), "Genocide Prevention Task Force (GPTF): Providing a Blueprint for U.S. Policymakers", <https://www.usip.org/publications/genocide-prevention-task-force> (22/09/2016).

Arı, Tayyar (2013), *Uluslararası İlişkiler Teorileri: Çatışma, Hegemonya, İşbirliği* (Bursa: MKM).

Barker, J. Craig (2013), "The Responsibility to Protect: Lessons from Libya and Syria", Robert P. Barnidge (Ed.), *The Liberal Way of War: Legal Perspectives*, (New York: Routledge): 63-85.

Bell, David V.J. (2005), "Voluntary Codes and New Sustainability Paradigm", Wesley Cragg (Ed.), *Ethics Codes, Corporations, and the Challenge of Globalization*, (Cheltenham: Edward Elgar): 321.

Blatter, Ariela (2014), "The Responsibility Not to Veto: A Way Forward", http://globalsolutions.org/files/public/documents/RN2V_White_Paper_CGS.pdf (24.11.2016).

Bogdandy, Armin von (2008), "Codes of Conduct and the Legitimacy of International Law", Rudiger Wolfrum and Volker Röben (Eds.), *Legitimacy in International Law*, (Berlin: Springer): 299.

Bredvold, Louis I. and Ralph G. Ross (1960), *The philosophy of Edmund Burke* (The University of Michigan).

Center for UN Reform (2012), "S5 Reform Draft Resolution" <http://www.centerforunreform.org/sites/default/files/S5%20Reform%20draft%20resolution.pdf> (19.09.2016).

Cox, Brian (2009), "United Nations Security Council Reform: Collected Proposals and Possible Consequence", *South Carolina Journal of International Law and Business*, 6 (1): 89-128.

Cragg, Wesley (2004), "Multinational Corporation, Globalisation, and the Challenge of Self-Regulation", John J. Kirton and Michael J. Trebilcock (Eds.), *Hard Choices, Soft Law: Voluntary Standards in Global Trade, Environment and Social Governance* (New York: Routledge).

Fabius, Laurent (2013), "A Call for Self-Restraint at the U.N.", *The New York Times*, <http://www.nytimes.com/2013/10/04/opinion/a-call-for-self-restraint-at-the-un.html> (07/10/2016).

Global Centre for Responsibility to Protect (2016), "UN Security Council Code of Conduct", http://www.globalr2p.org/our_work/un_security_council_code_of_conduct (17.09.2016).

Grieco, Joseph M. (1988), "Anarchy and the Limits of Cooperation: A Realist Critique of the Newest Liberal Institutionalism", *International Organization*, 42 (3): 485-507.

Henkin, Lois (1990), "Law and Politics in International Relations: State and Human Values", *Journal of International Affairs*, 44: 183-208.

Human Rights Watch (2016), "Uniting for Peace in Syria: Global Civil Society Appeal to UN Member States", <https://hrw.org/news/2016/12/01/uniting-peace-syria-global-civil-society-appeal-un-member-states> (02.01.2017).

ICISS (2001), *The Responsibility to Protect: Research, Bibliography, Background Supplementary Volume to the Report of the International*

Commission on Intervention and State Sovereignty (Canada: International Development Research Centre).

Keller, Helen (2008), "Codes of Conduct and their Implementation: the Question of Legitimacy", Rudiger Wolfrum and Volker Roeben (Eds.), *Legitimacy in International Law* (Berlin: Springer).

Kelly, Michael J. (2000), "U.N. Security Council Membership: A New Proposal for a Twenty-First Century Council", *Seton Hall Law Review*, 31: 319-399.

Kelsen, Hans (1945), "The Old and the New League: The Covenant and the Dumbarton Oaks Proposals", *AJIL*, 39: 45-83.

Keohane, Robert O. (1984), *After Hegemony: Cooperation and Discord in the World Economy* (New Jersey: Princeton University).

Ki-moon, Ban (2009), *Implementing the Responsibility to Protect* (New York: United Nations).

Odgaard, Liselotte (2013), "Peaceful Coexistence Strategy and China's Diplomatic Power", *The Chinese Journal of International Politics*, 6 (3): 1-40.

Shelton, Dinah L. (2003), *Commitment and Compliance: The Role of Non-Binding Norms in the International Legal System* (OUP).

The Elders (2014), "A UN Fit for Purpose", <http://www.theelders.org/un-fit-purpose> (27.09.2016).

Therien, Jean-Philippe and Madeleine Belanger-Dumontier (2009), "The United Nations and Global Democracy: From Discourse to Deeds", *Cooperation and Conflict: Journal of the Nordic International Studies Association*, 355–377.

UNA-UK (2016), "UN Security Council and the Responsibility to Protect: Voluntary Restraint of the Veto in Situations of Mass Atrocity", <http://una.org.uk/sites/default/files/Briefing%20-%20Veto%20code%20of%20conduct.pdf> (25.09.2016)

Winkelmann, Ingo (1997), "Bringing the Security Council into New Era: Recent Developments in the Discussion on the Reform of the Security Council", *Max Plank Yearbook of United Nations Law*, 1: 35-90.

Woolsey, L. H. (1951), "The Uniting for Peace Resolution of the United Nations", *AJIL*, 45: 129-137.

Zacher, Mark W. and Richard A. Matthew (1995), "Liberal International Theory-Common Threads, Divergent Strands", Charles W. Kegley (Ed.), *Controversies in International Relations Theory: Realism and the Neoliberal Challenge* (New York, Wadsworth Publishing).

**FEMALE STEREOTYPES IN LEBANESE
CONTEMPORARY SONGS: A CASE STUDY OF TEN
SONGS**

Roy JREIJIRY*

ABSTRACT

Many studies have shown that popular music is a dynamic medium in the construction of personal and social identities. This study analyses the image of women in ten Lebanese songs produced between 2010 and 2014; each song ranked as big hits. Typical of contemporary popular songs, these songs do not accord to the woman the value of an equal partner of the man. While rarely mentioning the ideas of sharing, exchanging, or reciprocity, they circulate many stereotypes such as the threatened/beaten woman, the housewife won through presents and flattery, the woman under the care of a man, and the woman as an owned and sexual object.

Keywords: Lebanese Songs, Lebanese Women, Lebanese Contemporary Songs, Arabic Songs, Lebanon.

INTRODUCTION

According to Youri Lotman, “art is the language of life, through it reality expresses itself” (Lotman, 1973: 20). Many studies have shown that popular music is a dynamic medium in the construction of personal and social identities (Adorno, 2002; DeNora, 2000 & 2003; Hargreaves *et al.*, 2002; Partridge, 2012).

* Assoc. Prof. Dr., Lebanese University, Faculty of Information, Lebanon, jreijiry_roy@hotmail.com

* Makale Geliş Tarihi: 28.12.2016
Makale Kabul Tarihi: 23.05.2017

“It’s *used* in everyday life to manage feeling and thought”, stresses Christopher Partridge (2012: 182). It is said that music

can be used increasingly as a means by which we formulate and express our individual identities. We use it not only to regulate our own everyday moods and behaviours, but also to present ourselves to others in the way we prefer. Our musical tastes and preferences can form an important statement of our values and attitudes (Hargreaves *et al.*, 2002: 1).

Thus, popular music can shape our conception of our personal identity through the ideas it delivers intensely and repeatedly in a standardized structure (as Adorno argues in the 1940’s). This personal identity is “the accomplishment of a storyteller, rather than the attribute of a character”, argues Jonathan Rée (1990: 1055). The storyteller is, in our case, the lyrics. With the system of meanings they represent, music and lyrics “place us in the social world in a particular way” (Frith, 1996: 121).

The reactions provoked by Muhammad Iskandar’s song “Republic of my Heart” (May 2010) are seen by feminist groups as offensive towards women and are without precedent in Lebanon.¹ However, this phenomenon must not mask the fact that there are different cases of female stigmatization in the songs played on radios and in Lebanese discotheques, which spread widely over the course of a few weeks before going into oblivion and replaced by other songs of the same genre. But there is one difference: the song “Republic of my Heart”, on the charts for more than 10 weeks (from March until May 2010), addresses a socially accepted idea that is rarely covered in songs— the explicit man’s refusal of his wife working; other songs trap women in stereotypes that are socio-culturally rooted. Images transferred by these songs are accepted by the power of being repeated.

Additionally, what makes these images problematic is the fact that they relate to the women considered among the most liberated women of the Arab world: “Most Lebanese women enjoy a climate protective of their rights and freedoms, but more importantly they benefit from an environment conducive to advocating and demanding more rights” (Melki & Mallat, 2015: 442). In recent years, women’s right groups have actively tackled several issues related to gender discrimination by raising public awareness and targeting legislators.

Nevertheless, Lebanese women remain prisoners of a reactionary legislation that is hardly changing and often entrusted to religious communities (the personal status laws).² Their images and roles in the media, as shown by

¹ The Observers (France 24), “Singers tells woman to give up work and focus on their man”, May 18, 2010. Retrieved from <http://observers.france24.com/en/20100518-singer-tells-women-give-working-concentrate-man-iskandar-republic-heart-sexist> (Last accessed September 25, 2016).

² The *Human Rights Watch* World Report 2016 stresses that “women across religions continue to suffer discrimination including unequal access to divorce, child custody, and property rights”.

several studies, are mixed. For example, a recent study about the gender representation in political talk shows in Lebanon shows that women represent less than 10 % of the guests, as well as of people's appearance in monitored news reports. Meanwhile, this rate rises to 54% in the case where women participate in producing news n content (Maharat Foundation, 2015). Another study about women in the contemporary Lebanese Arabic novel indicates that in the last decade, "the woman abandoned her role as a critic over the way men perceive her body, to develop her own personal perceptions instead" but "without colliding with the rigid masculinised moral doctrines" (Hussein, 2016: 370-371).

Moreover, this paper tries to identify the woman's image in ten Lebanese songs written between 2010 and 2014 and performed by different singers and ranked as big hits. Although the video clip of this song can effectively demonstrate this image, we will stress only the linguistic part. We will first present an overview of the evolution of the contemporary form of the Arabic song to identify the production context. In a second step, we will display our corpus of songs, along with both the performers and the composers, before concentrating in a third step on the explicit content of the songs. Also, with the adoption of the qualitative approach of content analysis, statements reflecting a certain socio-cultural conception of women, their role(s), and their relationship to men will be considered and categorized as general characteristics in relation to these reflections.

1. THE CONTEMPORARY ARAB/LEBANESE SONG

After several centuries of decadence, the renaissance of the classical Arab song can be traced back to the middle of the 19th century (occurring during the *Nahda*, or Arab revival); it rests on the vestiges of the Andalusian heritage as well as on the religious *muwashah* and the Koranic Psalmody. However, it is the period from 1925 to 1975 that comprise the golden age of the contemporary Arab song represented by Sayed Darwish, Muhammad Abd-el-Wahhab, and Umm Kulthum (Sahhab, 2009). In fact, this transitory period was engendered, among other things, by the proliferation of mass media (radio and cinema):

The impact of the vinyl record was evident on the disappearance of certain forms of singing and the imposition of others, between 1921 and 1927. These impacts were the object of vivid criticism from writers, thinkers and literary figures, who saw in them a catastrophe befalling the art of singing in Egypt (Sahhab, 2009: 133).³

Retrieved <https://www.hrw.org/world-report/2016/country-chapters/lebanon> (Last accessed February 25, 2017).

³ It should be noted that before the 1930s, the Egyptian song was the only dominant song in the whole Arab world – including Lebanon – if we do not consider the folkloric song genre. In Lebanon, after the independence in 1943, the authorities attempted to create positions at the heart of the radio to control the songs' lyrics, encouraging the writers to compose using the Lebanese dialect (Sahhab, 2009: 141).

The Consumer Song

However, while this transition (taking place at the beginning of the 20th century) was a continuation of a recent heritage, there is some agreement among researchers on the idea that the last quarter of the 20th century constitutes a real decline of the Arab song (in all its identities). This decline is correlated with, among others, an increasing recourse to occidental electronic instruments and to the increasingly marked distancing from the classical Arabic language (and, consequently, from poems in formal language) in favour of local Arab dialects and the cultural industrialization process, which produces an endless parade of popular yet almost generically identical songs. We call to mind “commercial”, “degrading”, “consumer” and “mercantile” songs (when it comes to both the music and lyrics), to which a great part of singers and composers from the “golden period” give in.

The *taqtuqa* then becomes the dominant Arab song towards the end of the last century— a light vocal genre sung in dialect and already present at the beginning of the 20th century, which was already described in 1924 as “miserable” and “moribund” by the Lebanese musicologist Alexandre Chalfoun. Chalfoun denounces it as “an epidemic that should be stopped whatever the cost” and that it has “swept all the other learned music” (including *dawr*, *muwashah*, and *mawwal*⁴) to which he denies any artistic qualifications (quoted in Poché, 1994).

Had these genres existed during the same golden period, the *taqtuqa* would not have been considered as an absolute evil. The elementary call for a repetitive rhythm, an evasion song, an unexpected story, “is revealed as the indispensable addition to a balanced mental life. There is here a healthy exercise of normality”, stresses Umberto Eco, “as far as it represents a breaking moment. The drama of mass culture is that the ideal of the breaking moment becomes the rule” (Eco, 1965: 25). This rule to return to our “woman” can idealize the passions and the themes that it guides. As Tia DeNora stresses it, “music may serve as an ideal of where one is going, or where one ‘ought’ to be emotionally (...), in a way that individuals may say to themselves something in the order of, ‘as this music is, so I should or wish to be’” (2000: 158).⁵

In this circle of influence, the feelings become, in a way, the “raison d’être” of the music from which the term “sentimental song” is derived. This applies to our corpus of songs, which represents the mentioned contemporary Lebanese

⁴ These are more elaborate musical genres “inherited from the 19th century” (Sahhab, 2009: 18), using classical Arabic poems for *muwashah*, the Arabic dialect for *dawr* and *mawwal* (see Abou Mrad, 2004), and usually based on traditional Arabic instruments such as the *oud*, *qanun*, *kamanja*, *nây* or *riq*.

⁵ I often see my students using the songs’ lyrics to express a state of mind towards their partner in the virtual public space (their status on *Facebook*, tweets on *Twitter*, and nicknames on *Messenger*). I had the chance to ask some of them about their reasons, and the answer was usually the same: “This song expresses what I feel or what I want to express in the best way possible.”

songs that are dominating yet despised. We should mention that before tackling our corpus, alongside this popular consumer song, exists a song, although short, that offers quality lyrics and remarkable music.

The Ten Songs Analysed Songs in the Study

For our paper, we have selected ten songs (a purposive sampling) that directly deal with women's issues, are sung by masculine singers, and ranked as big hits (and usually filmed as music videos). Produced during the period from May 2010 to March 2014, these songs are:

	Title	Year	Lyrics by	Music by	Singer
Song 1	[<i>Jumhûriyit 'albî</i>] (Republic of my Heart)	2010	Farès Iskandar	Salim Salameh	Muhammad Iskandar
Song 2	[<i>Kibrâni bi-râsâ</i>] (She Makes the Big Head)	2012	Mounir Bou Assaf	Hisham Boulos	Najy al-Osta
Song 3	[<i>Larmîk bi-balâsh</i>] (I Will Throw you for free)	2013	Adel Raffoul	Wassim Boustany	Nasif Zeitoun
Song 4	[<i>Ya kill ad-dinî</i>] (You're the Whole Existence)	2012	Mounir Bou Assaf	Hisham Boulos	Joseph Attiyeh
Song 5	[<i>Al-Banât al-awâdim</i>] (The Good Girls)	2011	Farès Iskandar	Salim Salameh	Najy al-Osta
Song 6	[<i>Izâ Allah 'atâni</i>] (If God Gives Me)	2012	Jihad Hadchity	Jihad Hadchity	Hisham al-Hajj
Song 7	[<i>'Am assis hâlî</i>] (I'm Building Myself)	2011	Adel Raffoul	Wassim Boustany	Amer Zayyan
Song 8	[<i>'Am dawwir 'a 'arûs</i>] (I Am Searching for a Bride)	2013	Salim Assaf	Salim Assaf	Farès Karam
Song 9	[<i>Ghîri kbîri</i>] (Big Jealousy)	2014	Farès Iskandar	Farès Iskandar	Majd Mousally
Song 10	[<i>'Assabt 'ayhâ</i>] (I Was Angry at Her)	2013	Farès Iskandar	Maher al-Ali	Rabih Gemayel

The Singers

The singers of the songs comprising our corpus belong to two different generations. On the one hand, we have Muhammad Iskandar (1960), known since the late 1980s, and Hisham al-Hajj (1975) and Fares Karam (1973), both known since the mid-1990s. All have highly appreciated vocal capacities. On the other hand, we have the other singers, younger than the aforementioned, who have only recently entered the musical scene: Najy al-Osta (1978), Majd Mousally (1990), Rabih Gemayel (1988), Amer Zayyan (1988), Joseph Attiyeh

(1986, winner of the 3rd Star Academy⁶ edition in 2005), and Nasif Zeitum (1988, originally from Syria⁷ and winner of the 7th Star Academy edition in 2010).

Despite the academic and vocal potential, which have distinguished some of these singers during musical reality TV programs where they sang classical songs, their production has completely moved away from this category, becoming exclusively based on the consumer songs that dominate the Lebanese airwaves and public places.

The Songwriters

The young writers of the songs in our study apply the conditions for “consumer” success. They are highly visible in the media, holding interviews and giving advice and “worthy judgments”, work in teams and multiply their production: Farès Iskandar (whose name is normally preceded by the title of “poet”), the son of the singer Muhammad, collaborates with the composer Salim Salameh (they co-authored two of our ten songs); Iskandar wrote another two songs mentioned in our study; and Mounir Bou Assaf collaborates with the composer Hisham Boulos, collaborating on two songs. We also have two songs co-authored by Adel Raffoul (writer) and Wassim Boustany (composer), and Salim Assaf writes and composes songs and sometimes performs them. In summary, these recurring collaborations translate into the pre-eminence of our writers and composers over the popular song industry, which reflects a disposition for stereotyped production.

We should finally stress that our singers and writers belong to different social and sectarian backgrounds, which gives our results a national dimension that surpasses sectarian specificities, although these do, in fact, influence the role and the place of women on both judicial and social levels.

2. The Stereotypes of Women in Analysed Songs

Very typical of contemporary songs, these songs do not depict women in equal partnership to men. They circulate the following stereotypes of women.

The Threatened Woman, the Beaten Woman

In song number 2, the man is complaining about his woman “who becomes stubborn and refuses to talk to him anymore”. “May God forsake me if I don’t let her see stars at noon”, he threatens before he swears that she will “beg” him soon to bring her back to him. The singer believes that his wife has a lover who is “in complicity with her mother”, so he goes against her: “‘Pick up’ your daughter when her lover ‘gives her back’ tomorrow (throws her away). In the second and last couplet, he is more furious, and his warning implies violence:

⁶ This is about the Arab version of this international program produced in Lebanon.

⁷ Even though the singer is not Lebanese, we have kept Nassif Zeitoun’s song in our corpus because both the writer and the composer are Lebanese, and the song was recorded in Lebanon.

“May she drown in her tears, may she return distressed, she will wake up soon with a slap mark on her face.” Cases of violence perpetrated against women are frequent. Indeed, it was only in August 2011 that Lebanon repealed article 562 of the criminal code, which reduced sentences of people who claim they killed or injured their wife, daughter, or other relative to protect the family ‘honour’. More recently, in December 2016, the Parliamentary Committee for Administration and Justice announced an agreement to repeal another article (522), which stops prosecution or execution of a penalty if the person who has committed rape, kidnapping, or statutory rape marries the victim.

It is worthy to mention that the abundant use of degrading expressions, in informal language and consequently in songs, denotes a masculine superiority often accepted by women. The man in song number 7, for example, “thanks God because he has shown me, since the beginning, that you [his girl] are not human”. Because she has met another man, he asks her to “get lost”.

In song number 10, the man “was angry at his girl because he is jealous of his shadow” while “tears flowed from her eyes”. However, he discovered later that “she wasn’t actually agitated”, and indeed “she was happy of my reaction” and “pretending she is sad just to ignite my heart”. Another stereotype is making women accepting of a jealous reaction, or even a violent one, thus demonstrating the “manhood” of the man— a manliness (he speaks of the “virility of his heart”) that pushed him to “remain serene” while his wife “was crying”.

The “Housewife” Won Through Presents and Flattery

In song number 1, Muhammad Iskandar refuses to allow his wife (in the song) and his daughter (in the video clip) to work.⁸ In accordance to the song, the woman’s place is at home:

We do not accept the fact that our daughters use their diplomas to work; where we live, the girl is spoiled and everything is at her service. Your work is my heart, my feelings and my affection; you will have no time to do something else: all you need is to be the President of my heart, as the song says.

We can ask ourselves what is the value of a woman’s diploma if she does not work, other than to increase her husband’s status.

Song number 5 also reflects the concept of the housewife. After having found the woman of his life (he mentions the circumstances later in the song), the man wants her to “understand him, to take into consideration his work conditions, his travels and the fact that he comes back late at night”. She will be present to “raise *my* children in a good way” (the man of song number 8 also wants a bride who “will raise *my* son”) and “to make herself beautiful for me”. Is the writer here not implying what was explicit in song number 1— the one that

⁸ Note that Lebanese women have no legal restrictions to any occupation or profession.

lead to feminist manifestations—that is not allowing his wife to work, making him the sole income provider? Thus, paid work is an exclusive male activity: “A working woman, that is economically responsible, is an aberration in a system, where women are defined as passive and obedient because of their financial dependency” (Ait Sabbah, 2010: 39). Therefore, men who get married want a home but stay capable of escaping it whenever they want to: “Men are citizens, producers before being husbands, women on the other hand are first of all, and often exclusively, wives” (De Beauvoir, 1976: 277).

On the other hand, as stressed by Thorstein Veblen (1979) and Jean Baudrillard (1972), in a patriarchal society, women’s luxury testify to their master’s legitimacy or social privilege. This is acquired through presents, money, and flattery, and is the case of the man who would “burn money for his woman” and the man who is going to work hard to fulfil “his dream” that will also be his wife’s. It is as if the man declares, “We both have one dream, this dream is mine”.

He will do everything, materially speaking, to satisfy his wife (song number 5). Also, the man of song number 6 promises to give his wife everything—“trips,” “jewels,” “flowers,” and “for her anniversary, the moon”—“if God gives him [money].” As John Fiske stresses, “Jewels are the coins by which the female-as-patriarchal-commodity is bought, and wearing them is the sign both of her possession by a man, and of his economic and social status” (Fiske, 1987: 13). For these reasons, the man of song number 8 is looking for a bride who “will make me proud” and “make my parents happy”.

As for the man in song number 7, his wife has left him because he was not able to buy her presents. He complains to her, saying, “I am still young, and still building myself, I run alone; you should be content with this situation and stop being so demanding”. He reproaches her for lacking patience regarding his financial situation: “You want this; you want that! You think I am a rich boy!”

The fact that the husband is the sole provider, in addition to his presents, determine to a great extent the level of obedience the wife owes to him. A religious text stresses that “Men have authority over women by (...) what they spend for maintenance” (Qur’an 4: 34). This financial dependency results in the fact that women have the least negotiating power, less possibilities to leave the marital relationship, and are thus susceptible to be forced to suffer an oppressive relationship (Bereni et al., 2012: 175-176). The role of the wife is thus limited to reproducing, educating the children, and satisfying her husband’s needs in the private space where she functions, i.e. home (the man of song number 8, searching for a bride, is looking for a woman who “will kill herself to make me happy, if she found out that I’m sad”). Another religious text requires women “to be discreet, chaste, keepers at home, good, obedient to their own husbands (...)” (New Testament, Titus 2: 5).

The Woman “Under the Care” of “Her” Man

Many songs explicitly describe this obedience. Song number 4 comprises less tension on the man/woman exchange since it revolves around a man who is addressing his sister on her wedding day. Hence, the images revealed through these lyrics reflect the image of the woman-sister. However, the masculine dominance is still clearly expressed in the transmission of the authority, which is practiced over the woman, between the family and the husband once her relationship status shifts from being single to being married: “From your parental home, I take you to live in *his* home and to live in a heart that watches over you throughout your life.” The marital home is also the husband’s in a society where the “tools” of marriage, especially the home, are always for the man to acquire. Song number 7 also carries this idea that after a breakup, the man asks the woman to “start packing”. In Lebanon,

the husband is the head of the family and is declared its guardian by law; the wife, on the other hand, is obligated to live in the domicile of her husband and to follow him wherever he chooses to reside (Shehadeh, 2010: 217).

In song number 10, the girl tells her man that she is “the youngest child of her family house” and, consequently, “a little bit spoiled”. So, she asks him, “be careful with me” and “protect me as my father did”. She adds, “I loved you because you resemble my father”. Song number 5, mentioned earlier, treats the family protection theme as well. It is because she did not give him “neither her name nor her phone number” the singer concluded that the girl “is from a good family” (literally, “a house girl”⁹), he who “thought that the girls of good families” (the song’s title)— namely the non-emancipated girls— “do not exist anymore”. The singer says, “her mother told her: move, don’t smile to a stranger” before he gets astonished: “Where could we find, in these days, girls obeying their mothers?” He concludes: “While I have sworn to never get married [for lack of good girls], this girl made me think again about this decision, without opening her mouth.” The man sees in this a promise of subordination, as long as the scene takes place in a public space. Bourdieu stresses that in a masculine society, “looking at the face, staring in the eyes of others, as well as speaking publicly are the man’s monopoly” (1998: 32-33). This situation reminds us of old times, when people used to get to know their partners on the wedding day. In fact, a majority of men solicit inexperienced virgin girls¹⁰ who are under the care of their families.

The Sexual Object

The singer of song number 1 clarified in his first couplet the reasons for not allowing the woman to work. It is about her physical beauty and her boss’s feelings:

⁹ This term exists abundantly in the lyrics of the Lebanese songs.

¹⁰ While the experience for men is highly recommended as is the case of the man in the song number 8 who is seeking a woman by whom “he will become a good boy”.

It will be for your own good to omit this idea that will only bring you problems because, even if I accept that you work, what will I do with your beauty? [When] tomorrow the director will fall in love and his sensations “will start out”.

Thus, the video clip and the lyrics reflect another stereotype of the woman: a sexual object. The singer continues: “It is normal in this case that I knock the company down over his head” before he plunges in a total egocentricity: “I respect women’s rights, but if you can take my feelings into consideration” and “what is that job that is going to separate us. Damn the money! I will burn it for your beautiful eyes”. The woman is thus deprived of having aspirations. She is reduced to physical sexuality. The video clips of most these songs confirm this notion.

The man of song number 8, in pursuit of “a bride”, wants a woman “whose perfect body could make a heart attack” (for people who see her): “If she walks, there will be dead and wounded persons whenever she puts her feet on the ground.” Therefore, the woman's physical traits are praised in most of the songs.

The Woman as an Owned Object

Beyond the representations mentioned above, it was curious for us to notice the usage of the verbs “to buy” and “to sell” to signify, respectively, a couple’s union or separation. These two terms are abundant, particularly in the Egyptian songs. To plead a polysemous term seems reasonable, especially if the use of these terms is reciprocal (although we thought that the use is mostly masculine, this statement exceeds the limits of our research). However, in one of the ten songs that make up our corpus (the song number 3), the verb “to sell” is clearly used in its common meaning (commercial meaning): “No, I will not sell you, but I will throw you for free” (this second expression forms the song’s title), as far as the singer insists on the fact that “the price is deceptive”. This only means that the woman is an object to be possessed. In her study of personal status codes in Lebanon (held exclusively by the religious authorities and generating many forms of discrimination against women), Lamia Rustum Shehadeh demonstrates that, in all eighteen sects, “since the purpose of marriage is sexual relations and reproduction, and since the husband has already either paid (*mahr*) or was paid (*dowry*) for this right, it is only natural that he should own the property in toto” (Shehadeh, 2010: 218). However, discriminatory laws “do not necessarily reflect the daily lives of Lebanese women and men” (*idem*: 224).

Besides these five stereotypes, we have spotted in a song the image of the emotional woman versus the reasonable man. In fact, the man of song number 9 dumped his girl because of “a big and dangerous jealousy”. “You are crazy, may God save me from your craziness”, he adds. While he advises her not to be “so innocent” by “revealing everything (about her feelings) to everyone”, he assures her that “if I want to make you cry, to cheat on you with another girl, neither you nor a hundred of intelligent people like you, can ever catch me”. By being separated momentarily (taking a break from the relationship), he seems to be in

complete control of his feelings, assuring her of his love, whereas “her tears flow daily”.

3. CONCLUSION

To conclude, in analysed songs, the ideas of sharing, partnership, exchanging and reciprocity do not exist. But it is justifiable to ask ourselves the following question: Do these songs really reflect the actual reality of the Lebanese women or must we observe a gap between reality, and a relatively stagnant “art” (particularly the consumer song— an art that, in its linguistic and thematic choices, “follows a logic of formulas of its own”, where “a song copies the other, forming a chain, almost because of style necessities, exactly like certain determined market movements, independent from individual will” (Eco, 1965: 21)? Is it about a cultural problem, related to a linguistic support (seen in McLuhan’s thesis (1964) “the medium is the message”) – here we mean the Arabic language – which with its formulas and syntactic structure, conveys what is said even before it is said?

Other studies seem clear in answering this question. However, it is clear that the models proposed by the songs tend to convince the woman of assuming socially constructed functions. As the media reception studies show, “musical texts, or, more broadly, musical materials, are by no means neutral. They are created and distributed in ways that employ and reinforce meanings” (DeNora, 2003: 45). They participate in the creation (or in the maintenance) of a state of mind pertaining to self-image or self-identity in correlation with what the texts promote: “Music is not simply used to express some internal emotional state. Indeed, music is part of the reflexive constitution of that state” (DeNora, 2000: 57).

Despite the fact that women in Lebanon have no legal restrictions, as seen in other Arab societies, several clues – some of which were mentioned above – do not make us optimistic regarding the place of women in this country. In Lebanon, the female representation in the parliament does not exceed 3% (only one woman figure appears in the last 30-member Cabinet, which was formed in December 2016), social organizations remain patriarchal, and the impact of religious authorities is increasingly felt and radicalized.

BIBLIOGRAPHY

Abou Mrad, Nidaa (2004), “Formes vocales et instrumentales de la tradition musicale savante issue de la Renaissance de l’Orient arabe” [“Vocal and instrumental forms of art music tradition from the Renaissance in the Mashreq”], *Cahiers de musique traditionnelle*, 17: 183-215.

Adorno, Theodor (2002), *Essays on Music* (Berkeley: University of California Press).

Aït Sabbah, Fatna (2010 [1982]), *La femme dans l'inconscient musulman* [The Woman in the Muslim Unconscious] (Paris: Albin Michel) (coll. « Espaces libres » n° 222).

Baudrillard, Jean (1972), *Pour une critique de l'économie politique du signe* [For a Critique of the Political Economy of the Sign] (Paris: Gallimard).

Beauvoir (de), Simon (1976 [1949]), *Le deuxième sexe II* [The Second Sex] (Paris: Gallimard).

Bereni, Laure et al. (2012), *Introduction aux études sur le genre* [Introduction to Gender Studies] (Bruxelles: De Boeck Supérieur).

Bourdieu, Pierre (1998), *La domination masculine* [Masculine Domination], (Paris: Éditions du Seuil) (coll. « Points Essais » n° 483).

DeNora, Tia (2000), *Music in Everyday Life* (Cambridge: Cambridge University Press).

DeNora, Tia (2003), *After Adorno, Rethinking Music Sociology* (Cambridge: Cambridge University Press).

Eco, Umberto (1965), "La chanson de consummation" ["Consumption Song"], *Communications*, 6: 20-33.

Fiske, John (1987), *Television Culture: Popular Pleasure and Politics* (London: Methuen).

Frith, Simon (1996), "Music and Identity", S. Hall and P. du Gay (Eds.), *Questions of Cultural Identity* (London: SAGE Publications): 108-127.

Hargreaves, David J. et al. (2002), "What are musical identities and why are they important?", R. R. MacDonald et al. (Eds.), *Musical Identities* (Oxford: Oxford University Press): 1-20.

Hussein, J. A. (2016), *Al-mar'a fî al-riwâya al-'arabiya al-mu'âsira* [Women in Contemporary Lebanese Novels (1899-2009)] (Beirut: Dar Al-Farabi) (In Arabic).

Lotman, Yuri (1973), *La structure du texte artistique* [Structure of the Artistic Text] (Paris: Éditions Gallimard).

Maharat Foundation (2015), "Women in News and Political Talk Shows", <http://www.maharat-news.com/Temp/Attachments/b3ad1823-b8cf-4e42-89ef-9498d8d06c9e.pdf> (25.02.2017).

McLuhan, Marshall (1964), *Understanding Media* (New York: McGraw-Hill Book Company).

Melki, Jad and Sarah Mallat (2013), "Lebanon: Woman's Struggle for Gender Equality and Harassment-free", C. M. Byerly (Ed.), *The Palgrave International Handbook of Women and Journalism* (Basingstoke & New York: Palgrave Macmillan): 432-448.

New Testament, King James Version, Peabody: Hendrickson Publishers (2011).

Partridge, Christopher (2012), "Popular music, affective space and meaning", G. Lynch and J. Mitchell (Eds.), *Religion, Media and Culture: A Reader* (London: Routledge): 182-193.

Poché, Christian (1994), "From Perfect Man to musical expressiveness: Arab notions of aesthetic in the twentieth century", *Cahiers d'ethnomusicologie* [Online], 7, <http://ethnomusicologie.revues.org/1345> (04.09.2016).

Rée, Jonathan (1990), "Funny Voices: Stories, Punctuation and Personal Identity", *New Literary History*, 20(4): 1039-1058.

Qur'an, translated by Abdullah Yusuf Ali, Ware: Wordsworth Editions (2001).

Sahhab, Ilyas. (2009), *Al-mûsîqâ al-'arabiya fi al-qarn al-'ishrîn* [Arab Music in the Twentieth Century] (Beirut: Dar Al-Farabi) (In Arabic).

Shehadeh, Lamia R. (2010), "Gender-Relevant Legal Change in Lebanon", *Feminist Formations*, 22 (3): 210-228.

Veblen, Thorstein (1979), *Théorie de la classe de loisir* [The Theory of the Leisure Class] (Paris: Gallimard).

SOURCE OF ANALYSED SONGS

Song 1:

Iskandar, F. (lyricist) & Salameh, S. (composer) (2010). *Jumhuriyit 'albi* [Recorded by Muhammad Iskandar], On *Jumhuriyit 'albi 2010* (CD), Abu Dhabi/Beirut: Rotana. Videoclip retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=LZ9NgJQD1uo> (Last accessed September 2, 2016).

Song 2:

Bou Assaf, M. (lyricist) & Boulos, H. (composer) (2012). *Kibrâni bi rîsâ* [Recorded by Najy al-Osta], On *Compilation album* (CD), Beirut: Taiga. Videoclip retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=tu394zqBQwo> (Last accessed September 2, 2016).

Song 3:

Raffoul, A. (lyricist) & Boustany, W. (composer) (2013). Kibrâni bi-râsâ [Recorded by Nasif Zeitoun], On *Ya Samt* (CD), Beirut: Watary. Videoclip retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=pTJWwF4wzpY> (Last accessed September 2, 2016).

Song 4:

Bou Assaf, M (lyricist) & Boulos, H. (composer) (2012). Ya kill ad-dinî [Recorded by Joseph Attiyeh], On *Shû bta'mil bil-nâs* (CD), Beirut: Star System. Videoclip retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=wrP-DxbVY3w> (Last accessed September 2, 2016).

Song 5:

Iskandar, F. (lyricist) & Salameh, S. (composer) (2012). Al-Banât al-awâdim [Recorded by Najy al-Osta], On *Compilation album* (CD), Beirut: Taiga. Videoclip retrieved from https://www.youtube.com/watch?v=uQFuzHS2v_E (Last accessed September 2, 2016).

Song 6:

Hadchity, J. (lyricist & composer) (2012). Izâ Allah 'atâni [Recorded by Hisham al-Hajj] (CD), Beirut: Al Faris Art Production. Videoclip retrieved from https://www.youtube.com/watch?v=itQ_9ILRVPg (Last accessed September 2, 2016).

Song 7:

Raffoul, A. (lyricist) & Boustany, W. (composer) (2011). 'Am assis hâfi [Recorded by Amer Zayyan], On *Dinyit 'ishq* (CD), Abu Dhabi/Beirut: Rotana. Videoclip retrieved from https://www.youtube.com/watch?v=5q7_HUI5vXM (Last accessed September 2, 2016).

Song 8:

Assaf, S. (lyricist & composer) (2016). 'Am dawwir 'a 'arûs [Recorded by Farès Karam], On *Mix 2016* (CD), Abu Dhabi/Beirut: Rotana. Videoclip retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=eRzblEm-yDQ> (Last accessed September 2, 2016).

Song 9:

Iskandar, F. (lyricist & composer) (2014). Ghîri kbîri [Recorded by Majd Mousally] (CD), Beirut: Taiga. Videoclip retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=mXItJFTbQdY> (Last accessed September 2, 2016).

Song 10:

Iskandar, F. (lyricist) & Al-Ali, M. (composer) (2013). 'Assabt 'layhâ [Recorded by Rabih Gemayel] (Mp3), Beirut: s.n. Youtube Copy retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=jtinNX9VwNI> (Last accessed September 2, 2016).

MODERN ÖTESİ DÜNYADA YASALARIN MEŞRUIYETİ*

LEGITIMACY OF LAWS IN POST MODERN WORLD

Mustafa KARAHÖYÜK**

ÖZ

Soğuk Savaş'ın ardından neo-liberal politikaların dünya siyasetine hâkim olmasıyla siyasal liberalizmin süreçleri, araçları ve kavramları ülkelerin iç siyasetlerini yürütmeye temel aktör oldu. Yasaların meşruiyeti ise yaklaşık iki yüzyıldır, liberalizmin bir getirisi olan anayasalci, normatif hukuk anlayışı ve temelini kişi hak ve hürriyetlerinden alan anayasaya dayalı yönetim aracılığı ile sağlanmaktadır. 2000'li yıllar sonrası ise liberalizm iktisaden yoluna devam etse de, anayasalcılık bağlamında, siyaseten liberal politikalar çeşitli ülkeler nezdinde sekteye uğramaktadır. İktidara gelen sağ, otoriter ve popülist liderler normların mutlak bağlayıcılığı hususunun sınırlarını zorlayarak kararcılık (desizyonizm) paradigmasıyla açıklanabilecek davranışlara meyletmektedirler. Bu çalışmada yasaların meşruiyetinin liberal anayasalci düzleminin sarsıldığı iddiası öne sürülmüştür. Bu "epistemolojik kopuş" liberal değerlerin yerine kararcı öğeleri geçirmektedir. Bu iddia, Anayasalcılık ve Kararcılık paradigmalarının ikilemi üzerinden tartışılmıştır. Anayasalcılık paradigması pek çok liberal düşünür üzerinden tartışılmışken kararcılık paradigması için Carl Schmitt'in görüşlerine odaklanılmıştır. Bunun nedeni, kararcı paradigma bağlamında en

* Bu çalışma, 5 Kasım 2016 tarihinde Çukurova Üniversitesi'nde Siyasi İlimler Türk Derneği tarafından düzenlenen XIV. Lisansüstü Konferansı'nda sunulmuştur.

** Arş. Gör., Beykent Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü; Doktora Öğrencisi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Tel: 05369851528, mustafakarahoyuk@beykent.edu.tr

* Makale Geliş Tarihi: 02.03.2017
Makale Kabul Tarihi: 23.05.2017

yaygın bilinen teorisyen olması, kararçı literatürde Schmitt'in oldukça geniş bir yer kaplaması ve Schmitt'in eserlerinde bu paradigmaya sık sık yer vermesidir.

Anahtar Kelimeler: Anayasalcılık, Carl Schmitt, Kararçılık, Liberalizm, Normativizm.

ABSTRACT

The processes, tools and concepts of political liberalism have become the fundamental factors in executing the domestic politics of countries since the dominance of neo-liberal policies in the world politics after the Cold War. The legitimacy of the laws has been ensured for about two centuries through constitutional and normative sense of law, which is brought by liberalism, and constitutional administration based on the rights and freedoms of the people. Although liberalism continues on its way from economics after the 2000s, liberal politics have been interrupted in various countries in the context of constitutionalism. The right-wing, authoritarian, and populist leaders in power tend to push the boundaries of absolute bindingness of norms and are inclined to the behaviors that can be explained by the paradigm of decisionism. It is argued in this study that the liberal constitutional aspects of the legitimacy of laws have been distressed. This “epistemological break” substitutes decisionist ones for liberal values. This argument has been discussed through the dilemma of constitutionalism and decisionism paradigms. While the constitutionalism paradigm was discussed over many liberal thinkers, Carl Schmitt's views were focused on for decisionism paradigm. The reason why he is the most widely known theorist in the context of the decisionist paradigm, Schmitt has a very large footprint in the decisionist literature, and Schmitt frequently has addressed it in his works.

Keywords: Constitutionalism, Carl Schmitt, Decisionism, Liberalism, Normativism.

GİRİŞ

Bu çalışmanın konusu, yasaların meşruiyetinin sağlanması konusunda birbirine karşıt iki görüşün incelenmesidir. Bu bağlamda liberalizm ile temsil olunan anayasalcılık (*constitutionalism*) ile otoriter muhafazakârlık içerisinde

vücut bulan kararçılık (*decisionism*) bu çalışma kapsamına alınmıştır. Başta Carl Schmitt olmak üzere, kararçı paradigmaya mensup olan teorisyenlerin liberalizm karşıtlığı ile liberal teorisyenlerin iktidarı kısıtlama ve devlet güçlerini dengeleme eğilimleri, bu iki paradigma arasında egemenliğin ve yasaların meşruiyetinin kaynağına ilişkin görüşlerinin birbirlerine karşıt hale gelmesine neden olmuştur. Liberalizmin siyaseti hukuk aracılığıyla dengeleme amacıyla yücelttiği hukuk devleti ilkesi kararçı teorisyenlerce siyaseti yok etme çabası olarak görülmüş, kararçı paradigmanın hukuku siyasetin bir aracı olarak görmesini beraberinde getirmiştir. Bu noktadan hareketle, çalışmanın odağı olan yasaların meşruiyetinin asıl olarak ne olduğu konusu bu iki paradigma tarafından farklı kaynaklara dayandırılmıştır. Hukuk devleti ilkesini öne çıkaran liberal paradigma yasaları kuvvetler ayrılığına bağlı anayasal düzen ile meşrulaştırırken kararçı paradigma yasaların meşruiyetini yöneticinin ya da Schmitt'in ifadesiyle egemenin kararına dayandırmıştır.

Bu iki siyasal paradigmanın tercih edilmesinin sebebi; Soğuk Savaş'ın sona ermesini müteakiben neo-liberal politikaların ülkelerin iç siyasetine ve devletler-arası hukuka ve ilişkilere hâkim hale ge(tiri)lmesi, bununla birlikte Post Sovyet ülkelerinde Polonya ve Macaristan, Türkiye gibi AB üyeliğine aday ülkelerde ve Venezuela, Bolivya gibi Latin Amerika ülkelerinde liberal siyasete bir karşı çıkış sonucu otoriter veya illiberal demokrasi¹ (Zakaria, 1999: 7-8) biçimlerinin ortaya çıkışının, günümüz siyasal karşıtlığının liberal ve otoriter rejimler arasında gerçekleşmekte olduğu düşüncesidir. Liberal demokratik toplumlarda II. Dünya Savaşı'ndan beri liberal oyun kurallarını kabul etmiş olan kitlelerin giderek radikalleşmesine ve popülist söylemlere rağbet etmesine şahit olunmaktadır (Illouz, 2017: 69). İliberal demokrasilerin yükselişiyle beraber kararçı paradigmanın günlük siyasette daha etkin olabilmesi ihtimali bu çalışmanın ortaya çıkış nedenini oluşturmaktadır. Kararçı paradigmanın incelenmesi, varoluşunu sağladığı liberalizm eleştirisini de incelemeyi gerekli kılmıştır. Kararçı paradigmayı daha net ifade edebilmek için bu paradigmayla liberal-anayasalcı düzen arasında karşıtlık kurularak konu incelenmiştir.

Bu esnada şu noktaya dikkat çekilmelidir ki, bu çalışmanın liberalizm tanımını yapmaktaki önceliği iktisadi liberalizmden öte siyasal liberalizmdir. Dolayısıyla serbest piyasa ekonomisi şartlarında işlemekte olan bir siyasal düzenin de pekâlâ otoriter bir rejim olabileceği gerçeği bu çalışmanın kabullerinden birisidir. Bu nedenle çalışmanın içeriğine hâkim olan karşıtlık liberalizm-otoriter yönetim arasında değil, anayasalcı-kararçı ikilemi arasında kurulmuştur.

¹ Fareed Zakaria tarafından kavramsallaştırılan illiberal demokrasi kavramı, demokratik kültürden ve demokratik kurumlardan yoksun olup serbest ve yarışmacı seçimlere sahip siyasal düzenleri tanımlamak için kullanılmaktadır.

Bu çalışmada günümüz anayasalarının devletin organizasyonu dışında onu sınırlandıran aşkın bir norm mu yoksa devletlerin aşkın niteliklerine içkin bir düzenleyici metin mi olduğu sorusuna da yanıt aramaya çalışacaktır. Zira anayasalcılık-kararcılık ikilemi bir aşamadan sonra doğal olarak anayasalar gibi rasyonalitenin ürünü olan metinlerin devleti ve iktidarı sınırlayıp sınırlayamayacağı sorusuna odaklanmakta, bu soru da direkt olarak anayasanın iktidar ve devletle olan ilişkisini gündeme getirmektedir. Birbirleriyle çelişen kararcılık ve anayasalcılık paradigmalarının işaret ettiği gerçeklikler ortaya konulduğunda günümüz siyasetinin hangi düzlemler arasında bir geçiş aşamasında olduğu daha net görülebilecektir.

Sınırları çizilen içeriği oluşturmak amacıyla öncelikle kararcılık ve anayasalcılık paradigmalarının tanımları ve tarihsel süreç içerisinde gelişimleri açıklanacak, ardından bu iki ekolün birbiriyle karşıtlıkları gösterilecek, son olarak da 21. yüzyılın siyasal yapısında yasaların meşruiyetinin sağlanmasında hangi ekolün daha etkin olduğu tartışılacaktır.

1. ANAYASALCILIK VE KARARCILIK

Çalışmanın içeriği, karşılaştırmalı düzlemde aralarında çelişki olduğu düşünülen iki paradigma arasındaki bu zıtlıktan faydalanarak güncel analiz yapmak üzerine bina edilmiştir. Bu nedenle öncelikle birbirleri arasında çelişki kurulan bu iki paradigmanın, anayasalcılığın, kararcılığın ve bunlara ilişkin olguların kavramsal ve tarihsel tabanda açıklanması gerekmektedir.

Anayasa

Anayasa kavramının filolojik ve etimolojik durumunun çalışmanın içeriği ile oldukça yakın bir ilişkisi bulunmaktadır. Batı dillerindeki anayasa kelimesinin karşılığının Latince '*constituere*' kelimesinden türetildiği bilinmektedir. *Constituere* koymak, yerleştirmek, tesis etmek manasını taşımaktadır. Aynı kavram benzer manaları taşıyacak şekilde İngilizce ve Fransızca dillerinde sırasıyla '*constitute*' ve '*constituer*' olmak üzere oluşturmak, kurmak, tesis etmek manasına gelen bir köke sahiptir ve her iki dilde de bu köklerden hareketle '*constitution*' kavramıyla hayat bulur (Gözler, 2011. 25-26). Latin kökenli kavram kamu hukuku dilinde yeniden üretildiğinde "bir devleti kuran, oluşturan, meydana getiren şey" anlamını kolaylıkla yükleyebileceğimiz bir olgu karşımıza çıkmaktadır. Benzer bir şekilde Türk anayasalcılık tarihinde de 1921 ve 1924 Anayasaları da 1945 yılındaki sadeleştirmeye kadar Teşkilat-ı Esasiye Kanunu adını taşımaktaydı (Gözler, 2011: 27). 1876 tarihli ilk Türk Anayasası olan Kanun-ı Esasi ile kıyaslandığında Teşkilat-ı Esasiye kavramı da teşkil etmek, oluşturmak manasını anayasayı karşılayacak kavramın içerisine yerleştirerek *constituer* kelimesinin karşılığını literatüre sokmuştur.

Bu noktada teşkilat-ı esasiye kelimesi batı dillerindeki kavramın tam karşılığı olsa da ne anayasayı ‘devlet oluşturmak’ manasında algılayan kavramlar ne de Kanun-i Esasi ve anayasa gibi normlar hiyerarşisinde anayasanın en üst norm olduğunu bildiren kavramlar anayasa kavramının telosuyla örtüşmemektedir. Kavramları oluştururken onların teleolojik yapılarını gözardı etmemek büyük önem arz etmektedir. Kavramın teleolojik anlamını kaçırmak, kavramın özünün bulanmasına ve tarihsel bağlamından kopmasına yol açabilmektedir.

İdeal formdaki bir anayasa ‘*gubernaculum*’ ile ‘*jurisdictio*’nun karşı karşıya olduğu ve aralarında üstünlük mücadelesinin bulunduğu bir arenayı andırır. 18. yüzyılın mutlak devletin birer *rechtsstaat*’a (hukuk devleti) dönüşmesi sırasında doğrudan katıksız gücün yerine yasanın gücünün geçmesi sonucu *gubernaculum-jurisdictio* ikilisi kurumsal rasyoneliteye uygun olarak oluşmuştur (Palombella, 2009: 27-28). 1789’da Fransız devrimciler de anayasayı salt bir hukuki metin olarak değil, monarkın mutlak iktidarının sınırlandırılması şeklinde algılıyorlardı (Teziç,2013: 161). Günümüz anayasalarında bulunması gerektiği söylenen telos da yukarıda bahsedilen çelişkiye dayanan rasyonalite üzerinde oluşmuştur. Bir anayasada egemenin isteği ve devlet iktidarı olarak beliren *gubernaculum*, iktidarın sivil denetimi (Turhan, 1994: 5) olarak beliren *jurisdictio* ile sınırlandırılması, bu çalışmada bahsedilen anayasa kavramının içeriğini doldurmakta ve anayasanın telosunun ne olduğunu göstermektedir. Anayasalarda bulunması gerektiği iddia edilen telosun (Sartori, 1962: 855) kaynağı bizzat anayasalcılık paradigmasının tarihsel süreç içerisinde kat ettiği aşamalardan uğruna mücadele verilen kişi hak ve hürriyetlerinden oluşmaktadır. Anayasalar örgütlü siyasal toplumu kısıtlayan ilke ve prensiplere sahip olan metinlerdir (Erdoğan, 1997: 14). Bu bağlamda, her devletin bir anayasası mevcut olabilir ama bu durum her ülkeyi anayasal yönetim altında idare ediliyor olduğunu göstermez. Anayasal bir devletin anayasası, devlet idaresinin genel çerçevesini çizmesinin yanı sıra kişi hak ve özgürlüklerini de açık göstermelidir (Sartori, 1962: 856).

Anayasa kavramının içerdiği mutlak gücü kısıtlayan ve sınırlı idareyi temin eden temel prensipleri gösteren bir yasa ve karşılıklı kurumsal bir anlaşma olması bu kavramın yüce bir değer olarak benimsenmesini sağlamaktadır. Modern ulus devletin karmaşık bir örgüt denetleme ve yürütmeye birbirine bağlı hiyerarşik ve birbirini tamamlayan kurumlardan oluşması (Poggi, 2014: 119), yani yapının standartlaşması, aşkın devletin, Hobbes’un deyişiyle “ölümlü Tanrı”nın bünyesi içerisine yerleştirilen anayasa kavramının bağımsızlığını yok ederek çevresi ile ilişkiler ağına sokmuştur. Anayasa kavramının günümüzde büründüğü içerik ve toplumlar nazarındaki statüsü yasalardan biraz daha önemli bir ‘yasa’ ve değiştirilmesi biraz daha zor bir hukuki norm olarak görülmektedir. Hatta

anayasaları küçümseyen geniş bir kitle anayasalara saygının onları delmekten geçtiğini düşünmektedir (Friedrich, 1999: 13). Hâlbuki anayasa ne tek önemi bütün yasalardan daha öncelikli ve üst sırada olmak olan bir yasadır ne de sadece bir devletin kuruluş ve işleyişini gösteren bir belgedir. Anayasa, devletin kuruluş ve işleyişini, organlarını ve organlar arasındaki ilişkilerini gösteren bir 'oluş' belgesidir; ancak bunun yanı sıra, anayasalar, anayasalcılık paradigmasının bir ürünü olarak, devletin işleyişini göstermekten çok daha mühim olmak üzere kişi haklarını içeren belgelerdir. Günümüzde kişi hak ve hürriyetleri, anayasalarda en az dikkat çeken kısımlar olmaktadır. Hâlbuki bir anayasanın varlık sebebi, kişisel hakların devlet gücü karşısında korumasının sağlanmasıdır. 1700'lerden bu yana anayasalcılık sadece bu amacın tesisi için geçerli olan bir paradigma olarak varlığını sürdürmektedir.

Anayasalcılık

Anayasalcılık en geniş çerçevesiyle, devleti ve iktidarı kısıtlamakla alakalıdır. Temelini de, kendisi "ölümlü Tanrı" olarak görülen devletin esasında her konuyu keyfi olarak düzenleyemeyeceği, "kişi iradesi ve iktidar sahibi için anlaşılabilir tarih dışı, değiştirilemez, rasyonel normlar" olarak bilinen doğal hak felsefesinden alır. Doğal haklar, hem hükümetlerin hem de kişilerin davranışlarını sınırlayan felsefi araçlardır (Vincent, 1987: 103-105). Anayasa kavramından anlaşılması gereken özün (telosun), devletin keyfi hareketlerine engel olmak ve devletin gücü karşısında bireyleri korumak olduğu kabulü, anayasalcılık hareketlerinin amaçlarıyla birebir aynı doğrultudadır. Bir hareket olarak anayasalcılık, polis ve ordu gibi baskı aygıtları aracılığıyla mutlak monarşinin ifade özgürlüğü üzerine kurduğu tahakküme karşı ortaya çıkmıştır (Friedrich, 1999: 17). Devletlerin oluşumuna ilişkin metinlerin 18. yy öncesinde de bulunmasına karşın (Gözler, 2011: 132) anayasalcılık hareketlerinin 18. yy sonlarına doğru ortaya çıkmış olması bize anayasaların esas işlevlerinin kişi özgürlükleriyle alakalı olduğunu göstermektedir.

"Anayasalcılık, iktidarı bölerek hükümetin faaliyeti üzerinde etkin sınırlamalar sağlar" (Friedrich, 1999: 29). İktidarın bölünmesine dayalı bir tanımlı kabul etmek ilk bakışta bu çalışmanın karşı çıktığı *constitutio* temelli anayasa kavramı ile yakınlık taşısa da esasında iktidarın bölünmesi devletin oluşumunu göstermekten ziyade kişi hak ve özgürlüklerine ve yurttaş korumaya ilişkin bir gerçekliği yansıtmaktadır. Bölünmemiş bir iktidar olarak devlet, anayasalcı düşünürler için birer korku objesidir. Fransız Devrimi ve onun ardından gelen anayasalcılık hareketlerine ilham olan Yurttaş Hakları Beyannamesinde de belirtildiği üzere "*İnsan haklarının sağlanmadığı ve kuvvetler ayrılığının belirlenmediği bir toplumda anayasa yoktur*" (madde 16). Dolayısı ile anayasalcılığın asli hedefi mutlak monarşileri kısıtlayarak kişi hak ve

özgürlüklerini sağlamak olmuştur. Bu hedefi gerçekleştirmesinin temelini de temel konulardaki geniş uzlaşmaya dayanmaktan almaktadır. Eğer geniş bir uzlaşma mevcut değilse anayasalcılığın da düzgün işlemesi beklenmemelidir (Hardin, 1999: 84).

Anayasalcılık, mutlak monarşileri yıkıp dağıtılmış iktidarı haiz meşruti (anayasal) monarşileri hedefledikçe hukuk devleti (Rechtsstaat - Etat de Droit - Rule of Law) olgusu da gündeme gelmiştir. Hukukun dışında herhangi bir devletin olamayacağı, devletin sadece hukuk var olduğunda var olabileceği varsayımına dayanan bu görüş, anayasalcılığın bölünmüş iktidar ve insan haklarını koruyan yasa kabulleri ile de yakından ilişkili durumdadır. Hukuk devleti kavramı anayasalcılığın ulaştığı ve anayasalcılık-kararcılık karşıtlığının kendisi üzerinden kurulduğu kritik bir düzlemdir. Hukuk devleti anayasal devletle aynı anlama sahiptir denilebilir. Çünkü “anayasal devlet, devletin hukukla bağlı bir devlet olarak hukuk devleti olarak kurulması gerektiğini ifade eder. Dolayısı ile anayasal devlet ile hukuk devletinin amacı temelde aynıdır” (Özbudun, 2015: 57). İlerleyen kısımlarda da değinileceği üzere, hukuk devleti, hukuku iktidarın ve devletin üzerinde tutar, hukuku devlet için feda etmez. Hukuk devletinde esas kaygı devletin yasallığı, yani iktidarın meşruiyeti değil hukukun devlet üzerindeki egemenliğidir (Erdoğan, 1997: 72). Hukukun devlet üzerindeki egemenliğini tesis etmenin teminatı olarak, değiştirilmesi yasalardan daha güç olan yazılı anayasalar çıkar yol olarak görülmüştür.

Aktarılanlar bağlamında, anayasalcılığın kurumsal gereklilikleri şunlardır: Anayasanın üstünlüğü, hukuk devleti, insan hakları, kuvvetler ayrılığı, federalizm ve demokrasi (Erdoğan, 1997 24-26). Bu nedenlerle tarihsel süreç içerisinde anayasalcılığın hukuk devleti ilkesi ile bağdaşması mutlak bir gereklilik olarak ortaya çıkmıştır. Bunun yanı sıra, aynı dönemde Avrupa’da birbirleri ve anayasalcılık ile yakın etkileşim halinde olan pek çok sürecin daha varlığı dikkat çekmektedir. 17. Yüzyılda anayasalcılık hareketleri halk egemenliği teorileri, kişi hakları, demokratik haklar ve en önemlisi, klasik liberalizm ile birlikte yürümüştü. 19. Yüzyılın ortalarına gelindiğinde ise anayasalcılığı savunmak liberalizmi savunmak demektir (Vincent, 1987: 81). Bu nedenle anayasalcılık paradigmasını incelerken ondan ayrılmaz bir bütün teşkil eden liberalizm ve demokrasi hareketlerini de incelemek gerekmektedir. Zira çalışmanın içerdiği anayasalcılık-kararcılık ikilemi esas olarak, kararcılık paradigmasının liberalizme olan keskin karşı duruşu üzerinden kurulmaktadır.

Demokrasi ve Liberalizm Birlikteliği: Liberal Demokrasi

Çalışmanın kapsamı sebebiyle, demokrasinin ve liberalizmin sentez bölgesi olan liberal demokrasi kavramına eğilmek ve onun salt demokrasiden farkına odaklanmak, anayasalcılık-kararcılık ikilemi açısından yeterli olacaktır.

Antik Yunan'dan bu yana demokrasinin asli bir nosyonu vardır, o da kamu yararadır. Kamu yararı, karmaşık, sınırları belirli olmayan ve görelî bir kavram olsa demokrasiye içkin olması gerekir. Ancak demokrasi, tekrar gündeme geldiği 18. yüzyıldan bugüne bu nosyonunu yitirmiştir. Demokrasi ilk olarak, çoğunlukçu bir anlama sarmalanmış ve genel irade ile özdeşleştirilmiştir. Ardından, kamunun tamamını karar alma süreçlerine katma özelliğini kaybederek temsili demokrasiye indirgenmiştir. Böylece toplum içerisindeki muhalif sesler genel irade içerisinde kaybolmuşken, temsili demokrasi ile birlikte genel irade de seçilmiş bir grubun iradesi ile eşdeğer hale getirilmiştir. Öyle ki, İngiltere'de iktidarı kısıtlayacak pek çok mekanizmanın bulunmasına karşın, parlamentonun mutlak egemenliğini belirtmek amacıyla “İngiliz parlamentosu kadını erkek, erkeği kadın yapmak dışında her şeyi yapabilir” (Özbudun, 2015: 84) söylemi ortaya çıkmış, çoğunlukçu iradenin geldiği noktayı işaret etmiştir. Ardından, demokrasi temsili demokrasinin meşruluğunu sağlama yöntemi olan “seçim” ile anılır oldu. Bununla da yetinilmeyerek en sonunda demokrasinin “sandık” ile eş tutulması, sandıktan çıkan iradenin tartışmasız biçimde tüm ulus adına her kararı alabileceği inancı hâkim hale geldi. Demokrasi-sandık eşitliğinin kurulması adil ve yarışmacı bir seçimle yönetim gücüne olanın, iktidar alanını hukuk aleyhine genişletebilecek meşruluğa sahip olmasına sebep olmaktadır. Günümüz demokrasisi “hızlı karar alma, nüfus büyüklüğü, düzenleyici işlemlerin karmaşıklığı, hukukun teknik bir iş hale gelmesi” vb sebeplerle siyasete toplumun sadece seçimler yoluyla katılabildiği bir rejim tipi inşa edilmektedir. Seçimcilik (*electoralism*) ile açıklayabileceğimiz seçimli demokrasi kavramıyla Larry Diamond adil, dürüst ve şeffaf seçimlerin yapıldığı ancak otoriter liderler yetiştiren rejimlerden bahsetmektedir (Diamond, 2002: 25-26). Bu şekilde formüle edilen bir yönetimin asli niteliği, hukuk devleti idealinden uzaklaşmış olmasıdır.

Anayasalcılık hareketlerinin bir getirisi olan hukuka bağlı ve hukukun üstünlüğünü kabul eden hukuk devleti, sıkça karıştırıldığı üzere 21. yüzyılda nosyonunu yitirmeye başlayan demokrasiden tamamen farklı bir gerçekliği yansıtır. Demokrasi en genel itibarıyla Holden'in ifadeleri doğrultusunda “halkın tamamının pozitif ya da negatif olarak, genel siyasetle ilgili konularda temel siyasal kararlar aldığı ve almaya yetkili olduğu sistemdir” (Holden, 2007: 6). Hukuk devleti ise yukarıda belirtildiği üzere, hukukla sınırlandırılmış bir devlettir. Bu nedenle, demokrasi ve hukuk devleti birbirini dışlamasa da tam manasıyla örtüşmez de. Demokrasi kavramı sadece, bir devlette iktidarın nerede bulunduğuna ilişkin sorunun cevabını verebilir olmasına karşın liberal kavramı iktidarın sınırlanıp sınırlanmadığı sorusu ile ilgilenir (Erdoğan, 1997: 179). Bir ülkede iktidarı kullanma yetkisi halkın elindeyse orada demokrasi mevcuttur; bir ülkede iktidarı kullanma yetkisi kısıtlanabiliyorsa o ülke liberal-anayasal bir idareye sahiptir. Bu iki kavram sentezlendiğinde karşımıza liberal demokrasinin

tanımı çıkar: Hukuk ile sınırlandırılmış olan iktidarı kullanma yetkisinin halkın elinde olduğu idareye liberal demokrasi adı verilir.

Diamond, bir liberal demokrasinin sahip olmasını gerektiğini söylediği 10 özellik sayar. Onun bu özelliklerden çıkardığı sonuç, liberal demokrasinin varlığının anayasanın da varlığını gerektirdiğidir (Diamond, 1999: 11-12). Bu nedenle her bir liberal demokrasi aynı zamanda bir anayasal demokrasidir.

Hukuk devleti anlayışı ile demokrasinin birleştiği yönetimi liberal demokrasi olarak tanımlayabiliriz. Dolayısıyla, “halkın, halk tarafından, halk için yönetilmesi” (Şahin, 2008), o ülkenin idaresinin hukuka saygılı olması ve hukukla yöneteceği anlamına gelmez ve bunu zorunlu kılmaz.

Demokrasinin sihirli bir kavram olarak görülmesi sebebiyle, bir toplumun kendi seçtiği idareciler tarafından yönetilmesinin, o toplumun her sorununu çözeceği beklentisi hâkim olmaktadır. Hâlbuki hukuku temel alan adil yönetim demokrasilerin olmazsa olmazı değildir. Jefferson, devletin üç organının halka karşı eşit derecede sorumlu tutulduğu takdirde kendiliğinden bir denge ve fren mekanizmasının oluşacağını belirtmiştir. İnsanlığın tecrübeleri, bu “safiyene” beklentinin herhangi bir gerçekliği olmadığını göstermiştir (Özbudun, 2015: 20). Demokrasi akımlarından oldukça fazla etkilenen bir isim olarak Jefferson’ın da halkın iradesinin pek çok siyasal açmazı çözüme üretebileceği inancında olduğu gözlemlenebilmektedir. Rasyonel olarak kabul edilen insanın, “herkes için mutlak iyi olana yöneleceği” varsayımı, demokrasiyi yegâne kamusal erdem olarak algılatmaktadır. Huntington’ın ifadesiyle:

Açık, hür ve adil seçimler demokrasinin özüdür, sin qua non’udur. Seçimlerle ortaya çıkan hükümetler ehliyetsiz, yozlaşmış, uzağı görmez, sorumsuz, özel çıkarların hakimiyetine girmiş, kamunun iyiliğinin gerektirdiği politikaları izlemekten aciz olabilirler. Bu vasıflar seçimle gelmiş hükümeti istenmez yapabilir. Fakat demokratik olmayan hükümet konumuna düşüremez. Demokrasi yegâne kamusal erdem değildir. Kamusal erdemlerin yalnızca bir tanesidir (Huntington, 2007).

Demokrasi, yalın ve saf haliyle, idareyi çoğunlukçu bir rejime döndürme ve plebisiter bir formülasyona yöneltme ihtimalini benliğinde saklı tutar. Toplumun tamamını ilgilendiren düzenlemelerin sağlıklı bir müzakere ortamı oluşturmaksızın bir meclise ya da toplumun tamamına evet-hayır karşıtlığı içerisinde sunularak “azınlıkta” kalan toplum kesimlerini hiçe saymak ya da hukukun sınırlarını aşmak, halkın iradesi (genel irade ya da milli irade) manasındaki demokrasi ile temelde çatışmayacaktır. Pekâlâ, bu biçimde otoriter bir demokrasi kurulabilir. Alexis de Tocqueville’in çoğunluğun tiranlığı olarak adlandırdığı bu kavramı J.S. Mill şu şekilde açıklar:

...Yetkiyi kullanan insanlarla o yetkinin üzerlerinde kullanıldığı insanlar daima aynı değillerdir; bahsolunan 'kendi kendini yönetme dahi her ferдин kendi tarafından idare olunması değil, bilakis (ferdin) bütün diğer kimseler tarafından yönetilmesidir. Üstelik halkın iradesinin hâlihazırda anlamı, halkın en çok sayıda olan ya da en etkin olan kısmının, çoğunluğun veya kendini çoğunluk diye kabul ettirmeyi başaranların iradesidir. Bunun sonucu olarak bu kimseler kendilerinden olanların bir kısmına zulmetmeyi isteyebilirler; diğer herhangi bir yetki suistimaline olduğu kadar buna karşı da tedbir almak gerekir (Mill, 1963: 6).

Salt demokrasinin anayasal-sınırlı bir devleti sağlamadığı, hatta halk egemenliği, milli irade, genel irade gibi kavramlarla güçlü bir meşruiyet kaynağı sağlanarak hukuk devleti sınırlarının dışına çıkılmasının daha da kolaylaştığı görülmektedir. Bu nedenle, hukuk devleti ideale ulaşmak isteyen bir toplumun demokrasiyi liberalizmle dengelemesi gerekmektedir. Anayasal liberalizmin pek çok ülkeyi demokrasiye götürmüş olmasına karşın demokrasinin liberalizme götürdüğü kesin değildir. Zira bir seçimin demokratik, yani adil, serbest ve yarışmacı olabilmesi, ifade iletişim, örgütlenme vb. hak ve hürriyetlerinin serbestçe kullanılabilmesine bağlıdır (Özbudun, 2015: 23). 20. yüzyıla kadar pek çok Avrupa Devleti'nde oy haklarının kısıtlı olması nedeniyle otokratik bir görünüm varken aynı dönemde bu ülkelerde kuvvetler ayrılığı, ifade özgürlüğü, mülkiyet hakkı tanınmıştı (Zakaria, 1999: 9-10). 20. yüzyılda birer liberal otokrasi olan bu ülkelerin tamamının bugün liberal demokrasiye evrildiklerini gözlemleyebilmekteyiz.

Günümüzde öne çıkan demokratik meşruluk anlayışı, evrensel siyasal meşruluk ile liberal değerlerin örtüşmemesi üzerinde yükselmektedir. Eğer bir yönetimin meşruluğunu, onun, toplum nezdinde kabul edilebilirliği ile ölçüyorsak, herhangi bir liberal, anayasal değere, hukuk devletine, yasaların üstünlüğüne saygısı olmayan bir idareyi meşru olarak addedebiliriz (Gray, 2003: 103). Bu türden bir idarenin anayasal bir felsefe yerine, demokratik meşruluğa sahip olan, ancak yöneticileri sınırlayan herhangi bir üst normun bulunmadığı yönetim tarzını esas kabul eden kararcılık paradigmasına dayandığı söylenebilir.

Kararcılık

Kararcılık paradigmasının tanımını, karar nosyonuna bu paradigma içerisinde yüklenen anlama bakarak görebiliriz: Bütün yasal değer ve geçerliliğin nihai hukuki temelini arayan biri, bunu irade beyanında yani kararda bulabilir. Norm ile çelişen bu kararlar kanun gücüne sahip olup yasal düzenin içerisinde (Schmitt, 2004: 55). Hobbes döneminin klasik kararcılığı, meşruiyeti olmayan bir monarkın bir egemen edasıyla bütün düzeni kendisinden var etmesi, bütün yasal ve hukuki normların bu monarkın kararı olduğuna dair kabuldür (Schmitt, 2004:

61). Bu dönemde filizlenen mutlak monarşi, meşruiyetini toplumun oydaşmasından değil Tanrı'nın bir lütfü, *Gottesgnadentum*, şeklinde edinmiştir ve bu bağlamda dönemin siyasal düzleminde yer alan zümre meclisleri olan *estate*'lere, dolayısı ile topluma karşıdırlar (Schmitt, 2014c: 2). Schmitt'in de mensubu olduğu olduğu, 19. yüzyılda beliren ve normativizm ile teması olan kararcılık ise normun bir üst normla meşrulaştırıldığı normatif düzene pozitif normların meşrulaştırıcı varlığının mevcut olmadığı durumda tarihin belli bir anındaki fiili gerçekliklerin pozitif bağlar oluşturmasını sağlar. Sadece kararcı bağlam, pozitivist teorinin sürekli sınırsız hukuk-ötesine² sapmasının önüne geçerek tarihin belirli bir anında hâkim olan nihai normlara ilişkin sorununu bitirebilir ve egemen gücün iradesini açıklayabilir (Schmitt, 2004: 69-70).

Kararcılık, aydınlanma felsefesinin temeli olan rasyonaliteye ve bizzat aklın üstünlüğüne bir karşı duruştur; akla karşı değildir, ancak aklın üstünlüğünü kabul etmeyerek iradeyi akla üstün tutmaktadır. Bu yaklaşım her mutabakatın dışlayıcı fiillere dayandığını göstererek herkesi içeren rasyonel mutabakatlara karşı çıkmaktadır (Mouffe, 2010: 19). Kararcılık; rasyonalitenin yanı sıra, yine aydınlanmaya içkin olan hümanist düşüncenin insanın doğasını iyi olarak kabul etmesi, bu yüzden insana güvenmesi, iyi insanın aklını doğru kullanarak iyi karar alacağı düşüncesinin reddiyesidir. Kararcılık, herhangi bir rasyonel ya da normatif temel gereksinimi olmadan alınan bir kararın, yapılan bir icraatın, bir fiilin kendi kendiliğinden meşru olmasını betimler. Kısaca alınmış olan karar meşrudur, çünkü karar alabilecek yegâne otorite egemendir. Egemen, egemen olduğu için meşru olduğundan karar da kendiliğinden meşruiyete sahiptir.

Kararcılık paradigmasının modern dönemdeki en önemli temsilcilerinden Carl Schmitt üzerinden mevzubahis paradigmanın anayasalara ve meşruluk kaynaklarına bakışı incelendiğinde, Schmitt'in anayasa kavramını literal bir bakışla okuduğu söylenebilir. Anayasalcılığın telosu olan egemenliği halka vererek kısıtlama çabasından çoğu defa “sözde” bir ilke olarak bahsetmiştir. Weimar Cumhuriyeti örneğinde anayasalcılığın temeli olan kuvvetler ayrılığı ilkesini ele alarak bu ilkenin esasında yürürlükte olmadığını tartışmıştır (Schmitt, 2008: 229). Bir genelleştirme yapıldığında, Schmitt, etkisinde olduğu kararcılık paradigmasıyla tutarlı biçimde anayasa kavramının sahip olduğu tarihsel arka planı ve bu tarihsel birikimin oluşturduğu telosu önemsememekte, anayasaya

² Schmitt burada “metajuristic” kavramını kullanmaktadır. İstisna halini kastettiği metajuristic kavramı Siyasi İlahiyat, *Politische Theologie*, adlı eserinde belirtildiği üzere istisna halinin Kant'ın kavramıyla bir *Grenzbegriff* –sınır kavram- olduğu iddiasıyla (Schmitt, (b), 2014, s. 13) örtüşüktür. Sınır kavram, kendisinden sonra aşkın ve tasvir edilemeyen bir gerçekliğin bulunduğunu anlatan ve bilimizin sınırını gösteren kavramdır. Burada Schmitt istisna halinin normatif düzen için tasvir edilemez olduğunu belirtmek için hukuk-ötesi, hukukun bittiği yer kavramına başvuruyor. Schmitt'in Anschütz'den aktardığı üzere “ Kamu hukuku burada sona erer” (Schmitt, 2014b: 22).

diğer yasaların bağlı olduğu ve siyasetin dinamizmine bağlı biçimde değişebilmesi gereken (Schmitt, 2008: 61) bir üst norm olarak bakmaktadır. Ona göre anayasa bir toplumun siyasal birliğini ve toplumsal düzenini gösteren bir temel düzenlemeden ibarettir (Schmitt, 2008: 59-65). Buna göre anayasa “tekil yasaların çoğulluğu”, “saf bir ‘olması gereken’”, “biçimlerin biçimi” ve “devletin bireysel ve somut varoluşunun ruhu”dur (Kardeş, 2015: 147-148). Hâlbuki burjuvaların anayasasında özel mülkiyet ve hürriyetin dışındaki “her şey despotizm, diktaörlük, kölelik ve bunlara benzeyen her şey”dir (Schmitt, 2008: 90). Schmitt’e göre burjuvanın anayasa kavrayışı, anayasadaki politik olan her şeyi bastırmaktan başka bir şey değildir. Hâlbuki anayasa devletin varoluşsallığını gösteren bir kurucu iktidar beyanıdır, bu özelliğiyle bir *Verfassung*’dur. Liberal burjuvazinin anayasa kavrayışı ise sadece, *Verfassung* içerisinde kendini inşa eden halka karşılık gelen *Konstituierung*’a tekabül etmektedir. Schmitt için anayasa –*Verfassung*- meselesi her zaman bir kurucu irade sorunudur, *Verfassung* hiçbir koşulda *Konstituierung*’a indirgenemez (Kardeş, 2015: 152).

Verfassung, devletin temeli olduğu için çığnenemez, ancak istisna durumlarında bir süre için kaldırılabilir. Aynı çığnenemezlik ilkesi yasalar için geçerli değildir. Anayasa bir karar olmasına karşın yasalar anayasalara bağlı normlar olabilmektedir (Schmitt, 2008: 97-99). Kararcılık paradigması, Carl Schmitt başta olmak üzere, egemenin kararı karşısında rasyonaliteyi geçersiz sayan bir düşünüşdür. Schmitt akıllı değil ancak aklın ve rasyonalitenin karar almada asli unsur olduğunu reddeder. “Anayasalcı ve mutlakiyetçi düşüncenin mihenk taşı yasa kavramıdır... Can alıcı ayırım, daima, yasanın genel rasyonel bir hüküm mü, yoksa bir tedbir, somut bir irade veya bir emir mi olduğu noktasındadır” (Schmitt, 2010: 66) Schmitt’e göre siyasetin kendisine özgü bir alanı yoktur. Siyaset, herhangi bir konudaki karşılıklı, tarafların dost ve düşman olarak ayrıldığı seviyede ortaya çıkar (Schmitt, 2014a: 68-69). Siyasetin kendisine özgü, diğer alanlardan bağımsız bir alanı olmasa da siyasal olana dair ayrı davranış biçimleri bulunmaktadır. Akıl, siyasette yerleşik olan öğeleri görmezden gelemeyiz. Karar almak, sadece akla indirgenemez (Vergin, 2003: 106). Siyasal alanda özel yetenek, duygu ve Machiavelli’nin fortunası³ gibi akıldan azade etkenler mevcuttur.

Siyasete akıldan bağımsız bir karar alma alanı olarak bakan Schmitt’in anayasalcılık bağlamında liberalizme düşman yapan gerçeklik, onun egemenlik kavramını algılayış biçimidir. Schmitt, siyasetin modern dönemde kullanılan neredeyse her kavramının ilahi bir kökeni olduğunu iddia eder. Ona göre bunlar dünyevileştirilmiş ilahi kavramlardır (Schmitt, 2014: 41). Geleneksel, teist ve

³ Machiavelli’ye göre, kişinin kendi çabaları ile etkileyemeyeceği ve değiştiremeyeceği ancak kişiyi etkileyen faktörlerdir. Machiavelli’ye göre fortuna etkilenemez, ama ona karşı direnilebilir.

aşkın meşruluk kavramlarının birer birer yıkıldığı 19 ve 20'nci yüzyıllar boyunca, bunların yerine halkın kurucu iktidarına ilişkin kavramlar geçirilmiştir. Monarşist meşruluk, yerini demokratik meşruluğa bırakmıştır. Ancak eski kavramlar yerlerini yenilerine bırakırken özlerini tamamen terk etmemişlerdir. Egemenlik, biat, sadakat, hak, kanun sekülerleşmiş ilahi nosyonlardır. Egemen tanrıya anayasa tanrının sözüdür. Bu bağlamda siyaset dünyevileşmiş bir din olarak algılandığında bu dinin gerekliliklerini de egemen güç belirlemektedir. Zira Hobbes'un da belirttiği gibi, “*Autoritas, non veritas facit legem*-yasayı yapan hakikat değil, otoritedir” (Hobbes, 2007: 193).

Modern siyasetin içerdiği kavramları, *Ancien Régime*'in kavramlarıyla bağıntılı olarak kabul ettiğimizde ortaya çıkan gerçeklik, kararcılık paradigmasının temellendiği alanı meşrulaştırmaktadır. Egemenliğin, aynı tanrı gibi, egemenin aldığı kararla meşrulaşması, iktidar ilişkilerinin akıldan soyutlanmasını beraberinde getirmektedir. İlk iktidar ilişkisi, bir kişinin diğerine, o olmasaydı yapmayacağı bir şeyi yaptırmasıyla başlamıştır. Uygarlık tarihi bir anlamda toplu yaşamın da tarihi olduğuna ve bir aşamadan sonra uygarlıklar devletlerle birlikte anılmaya başladığına göre, kişi ve gruplar arası iktidar ilişkileri de uygarlığın önemli taşıyıcılarından biri olduğunu iddia edebiliriz. Şüphesiz ki yöneten-yönetilen arasında ilişkiyi kuran gerçeklik iktidardır. Yönetilenin yönetenin iktidarına boyun eğmesini açıklayan kavram ise meşruluktur. İlk iktidar ilişkisinin kurulduğu andan bugüne, hangi seviyede olursa olsun, iktidarlara var eden güç onların meşru kabul edilmeleri olmuştur. Weber'in meşhur sınıflandırmasıyla geleneksel, karizmatik ve yasal meşruiyet ideal tipleri, yönetenlerin tarih boyunca iktidarlarını koruma yöntemlerini açıklamaktadır. Kadir Cangızbay'ın, “tarihin gördüğü en büyük Ali Cengiz oyunu” olarak adlandırdığı biçimde, egemenliğin en az tanrı kadar elle tutulmaz, gözle görülmez olan ulusa bağlanması ise kendisini ulus iradesi yerine koyup yönetmek isteyenler için ideal bir meşruiyet sağlayıcıdır (Cangızbay, 2015). Yöneticilerin yönetilenler üzerindeki egemenliğini yine yönetilenlerin rızasına bağlayarak yönetmeleri, bir iktidarın görebileceği en üst meşruluk düzeylerinden birisidir. Bu noktada kararcılık paradigması, liberal demokrasinin temsile dayalı yönetim biçimini eleştirmektedir. Schmitt, egemenliğin dayandığı toplumun bir grupça temsil edilmesi fikrinin anlamsız olduğunu, meşruluğun sayılara indirgenemeyeceğini, eğer bir grup toplumu temsil edebiliyorsa pekâlâ bir kişinin de toplumu temsil edebileceğini söylemektedir (Schmitt, 2010: 52).

Schmitt anayasalcılığın ve hukukun üstünlüğünün bir yönüyle hukuk fakat esasen siyasal süreçlerin bir parçası olduğunu bilmekteydi. Fakat onun siyaset anlayışında anayasalcılığın temeli olan liberalizm siyasetin yokluğu ile özdeşdir. Daha doğrusu liberal demokrasi siyaseti yok etme uğraşında olan bir ideolojidir. Schmitt özelinde kararcılık, kararı alan otoritenin herhangi bir şeyle

sınırlanamayacağı öngörüsüne dayanır. Hobbesiyen bir tavırla, egemenlik bölünemez, bölünürse egemenlik olmaz anlayışı, kararcı paradigmanın temel hareket noktasıdır.

Kararcılığın aksine, anayasalcılık paradigmasının çıkış noktasında doğal hak kuramı bulunmaktadır. O nedenle, her ne kadar demokrasi hareketleri ile anayasalcılık hareketleri eşgüdümlü hareket etmiş olsa da esasında iki hareketin birbirinden farklı dinamikleri bulunmaktadır. Doğal hak anlayışı gereği liberal anayasalcılar, ideolojilerini hakka, akla ve mantığa dayandırır. Anayasalcılık paradigmasının ideolojisinde halktan öncelikle hak gelmektedir. Dolayısı ile anayasalcılık ideolojisinin meşrulaştırıcı argümanlarının başında evrensel anlama sahip hak prensipleri yer alır. Hâlbuki kararcı paradigmanın egemeninin meşrulaştırıcısı kitledir. Schmitt demokrasiyi oldukça düz bir anlamla kitle demokrasisi olarak algılamaktadır. Anayasalcılık etkilerinin altındaki liberalizmin simgesi olan parlamenter rejim, modern kitle demokrasisinin gereklerini yapamayacak ve kitleyi tatmin edemeyecek kadar anlamsızlaştığını savunur. Zira normlar normal zaman içerisinde geçerlidir. Anormal zamanlarda normların geçerliliği yoktur. Normların yönetimi olan anayasalcılık anormal durumda çaresiz kalır. “... Hiçbir norm, kendisi için anormal bir durum karşısında geçerliliğini koruyamaz” (Schmitt, 2014a: 75). “hukuki düzenin anlamlı olabilmesi için bir düzenin oluşmuş olması zorunludur. Normal bir durum yaratılmalıdır ve egemen bu (normal) durumun gerçekten hüküm sürüp sürmediğine kesin bir biçimde karar verendir... Bu son karar, onun tekelindedir” (Schmitt, 2014b: 20). Anormal an, yani istisnai durum geldiğinde, egemen güç kendisini gösterecek ve norm düzenini askıya alarak istisna hali boyunca kendi normlarını yaratacaktır.

Anormal anın yasayı meşrulaştırması, en genel itibariyle, egemen tarafından bilinçli olarak yaratılan fiili durumun resmileştirilmesidir. İstisnai olan fiili durum, egemenin kararıyla ortaya çıkar. “Burada karar hukuki normdan ayrılır ve otorite, hukuk üretmek için haklı olmak gerekmediğini kanıtlar” (Schmitt, 2014b: 21). Schmitt “istisnanın hem kendisini hem de tümeli açıkladığını belirterek (Schmitt, 2014b: 22) hukukun temelini egemenin şahsi kararına ve istisna haline bağlamıştır.

Kararcı paradigmanın anayasanın hükümlerini tanıdığı olan parlamento, modern kitle demokrasisi nazarında artık modası geçmiş bir kurumdur. Çünkü anormal bir durum olan istisna halinde karar alıcı bir mekanizma olarak varlık sürdüremeyecektir. Schmitt, kararcı ideolojinin gereği olarak çoğunlukçuluk anlayışını en zirvesine çıkararak, her yönüyle türdeş bir topluluğun eşit haklara sahip olabileceğini (Schmitt, 2010: 26), böyle bir topluluk karşısında farklı ideolojileri yansıtan bir topluluk olarak parlamentonun

duramayacağını, böylesine türdeş bir halkın iradesi karşısında hiçbir anayasal kurumun duramayacağını belirtir (Schmitt, 2010: 33). Burada Schmitt'in günümüzde anlaşıldığı manada bir çoğunlukçu yönetimi tasvir ettiği düşünülmemelidir. O kamusalılık hususunda çok daha radikalleşir. Oy verme işlemi, kişinin bireysel alanda, kamusalılıktan sıyrılıp gerçekleştirdiği bir eylemdir. Temsil kavramı Schmitt nazarında tamamen geçersizdir. Derslerinde, konuşmalarında ve yazılarında yaptığı en önemli vurgu, "Führer ulusun temsilcisi değildir, en yüksek yargıcı ve kanun yapıcısıdır (Sherrat, 2014: 131)" cümlesiydi.

Schmitt temsil kavramına değinirken, Jacobi'ye atıf yapmış ve halk tarafından uygun bulunmuş bir düzenlemenin bir parlamento tarafından değiştirilemeyeceğini belirtmiştir. "Halk temsili, temsil ettiği halk karşısında her zaman geri çekilmeye mecburdur" (Schmitt, 2016: 73-74). Hatta oybirliği halindeki milyonlarca kişinin verdiği oyların tek bir yönü işaret etmesi onun için bir mana ifade etmez. Schmitt, halkın, her şeyden önce bir kamu hukuku kavramı olduğunun unutulduğundan yakınır. O, halkı kamusalılık içerisinde ele alır. Halk, kendisini kamusal alanda ifade eder. Halk kavramının özü, kendisini ancak kamusalılık içerisinde gerçekleştirebilir. Bu sebeple milyonlarca kişinin aynı yönde oy kullanması, Roma İmparatoru'nun idaresinin meşruluğunun halk tarafından onaylandığını gösteren *acclamationio*⁴ kadar bile manalı değildir. Demokrasinin özü, kitlenin bir araya gelerek bir yönde tercihini olumlu ya da olumsuz biçimde, kamusalılık içerisinde dışa vurmasıdır (Schmitt, 2010: 35). Bu nedenle sonuçları kitlesel olsa da yapılış biçimi açısından tamamen bireysel bir eylem olan oy vermenin Schmitt nazarında pek bir önemi yoktur. O, sadece mobilize olmuş kitlenin tepkilerini kamusal meşruluk aracı olarak addetmektedir. Böylesine bir meşruiyeti arkasına almış egemenin kararlarının akılcı, anayasal ya da üst bir norma uygun olup olmadığının önemi kalmamıştır. Zira siyasal eylem, kamusal alanda, en üst kitlesel eylem biçimiyle ve demokratik olarak meşruluğunu kazanmıştır.

Schmitt'in istisna hali kuramı ve onun üzerinden oturduğu egemenlik anlayışı, esasında sadece teorik tabanda kalmış ya da onun icat ettiği bir soyut olgu değildir. Pratiği olan bir gerçekliktir. Schmitt'in Diktatörlük isimli kitabında Roma Cumhuriyeti'nde var olan diktatör kavramını inceleyerek oluşturduğu bir kuramdır, tarihte uygulaması mevcuttur. Hukukun askıya alınması hususu Roma'da "*ius quasi interstitio quaedam et cessatio*" (hukuka ara verilmesi ve yasanın durdurulması) olarak bilinirdi (Agamben, 2006: 54). Schmitt'in tasavvur ettiği biçimde, 'normal an'da hâkim olan anayasanın, *anormal* olan istisna

⁴ *Acclamationio*, Roma İmparatorluğu'na ilişkin idari ve hukuksal bir kavramdır. Çeşitli formları olmasına karşın genel itibarıyla, halkın bir konudaki onayını ya da memnuniyetsizliğini güçlü bir biçimde bağırarak ya da alkışlayarak ifade etmesidir (Smith, 1890).

halinde iktidarı bütünüyle devredeceği yapıya dair kabul, Roma'da kurumsallaşmış biçimde vücut bulmuştu. Dolayısı ile kararcılık paradigmasının varlığı sadece teoride değil, pratikte de hayata geçmiş ve uygulanmıştır. Daha yakın bir örnek vermek gerekirse 1933 yılında Wiemar Anayasası'nın 48. maddesi uyarınca Başbakan Adolf Hitler'in Reichtag Yangını⁵ izleyen gün olağanüstü hal ilan ederek anayasanın kendisine verdiği olağanüstü yetkileri kullanıp tek egemen haline gelmesi çarpıcıdır. O nedenle anayasalcılık ne kadar gerçek ve güncelse kararcılık da en az onun kadar gerçek ve günceldir.

2. İKİ PARADİGMANIN ÇELİŞKİSİ DÂHİLİNDE BUGÜNÜN SİYASETİ

Soğuk Savaş'ın başlamasını izleyen dönemde, Huntington'ın kavramsallaştırması ile 2. demokrasinin dalgasından itibaren, demokrasi imgesi yegâne kamusal erdem (Huntington, 2007) olarak zihinlere yerleşmiştir. Halkın seçtiği liderlerin kamu gücünü sınırsız kullanmasının önündeki engellerin, liberal demokrasi bağlamındaki anayasalcılığın aşınması nedeniyle anayasalarda yazan birkaç maddeye indirgenmesi durumu, diğer bütün kamusal erdemleri geri plana atmaktadır. 21. yüzyıl, halka dayanmanın her şey, diğer her şeyin ise birer teferruata indirgendiği anlayışların rağbet gördüğü bir çağ olarak karşımıza çıkmaktadır.

Toplumların baskıcı iktidarlara kanlı mücadelesi sonucu edindiği anayasal haklar, özlerini yitirerek birer kelimeye dönüşmekte, anayasa bir kavrayış olmaktan çıkıp alelade bir kanun kitapçığı haline gelmekte ve anayasalcılık telosunu yitirerek yerini sakat bir demokrasi anlayışına terk etmektedir. Müzakereci, çoğulcu, sosyal, liberal gibi demokrasinin 19 ve 20. yüzyılda zenginleşmiş ve modern toplumun ihtiyaçlarını karşılayacak araçlarla donatılmış pek çok sıfat, kamusal alanda yerini saf ve sade bir "demokrasi" algılayışına bırakmaktadır. Bu saf demokrasi anlayışı, bütün sıfatlarından arınınca halkın seçiminin tek ve en doğru seçim olduğuna dair bir popülizmden ötesi kalmamaktadır. Demokrasinin düz haliyle, tek başına bir erdem olması mutlak monarşilerin hüküm sürdüğü yıllarda kabul edilebilir ve gerekli bir gerçekliktir. Ancak 21. yüzyılın toplumunda bir 'kararın' halk tarafından seçilmiş bir idare tarafından alınmış olmasının kararı kendiliğinden meşru hale getirdiği şeklindeki kabul oldukça yetersiz ve geçersiz kalmış olmalıydı.

Siyasal katılımın sadece seçimlere indirgenmesi ile dünya genelinde süren güven ve güvenlik bunalımı, genel bir sistemik krize yol açmaktadır. Son yıllarda dünya genelinde var olan siyasal kargaşalar, göçmen akınları, ekonomik

⁵ 27 Şubat 1933 akşamı Alman parlamento binası Reichtag kundaklanmış, suç komünist militanlara yüklenmiş ve henüz başbakan olan Adolf Hitler, dikta idaresini kuracağı yetkileri Reichtag Yangını sayesinde elde etmiştir. Bugün kundaklamanın Nazi paramiliter güçleri tarafından yapıldığı düşünülmektedir.

daralmalar ve terör olayları, Birinci Dünya Savaşı sonrası Avrupa'nın içine düştüğü kaosa benzetilebilir. 1918 sonrası Avrupa'nın içerisine düştüğü genel yıkım kadar olmasa da bugün küresel siyasi sisteme duyulan güvenin sarsılmakta olduğunu görebiliriz. Schmitt'in kuvvetli bir argümanla belirttiği üzere kamusal tartışmanın giderek parlamento içindeki temsilcilerin rekabet içerisindeki tüccarlar gibi müzakere yürütmeleri, "modern merkezi ısıtma sistemine bağlı radyatörün üzerine ateşin harıl harıl yandığı yanılması yaratmak için alev desenleri çizilmesine benzer şekilde yararsız ve hatta rahatsız edicidir" (Schmitt, 2010: 21-22). Bu noktada Schmitt'in kamusal müzakereye verdiği önem, lider yüceltimi ve liderin meşrulaştırılmasıyla son bulmaktadır. Hâlbuki bu yüzyılın gerekliliği Habermas'ın da belirttiği gibi kişilerin değil kararların meşruiyetine bakmak olmalıdır (Bağçe, 2007: 11). "Meşruluğun kaynağı bireylerin önceden belirlenmiş iradesi değildir, daha ziyade bu iradenin oluşması, yani bizzat müzakere edilmesi sürecidir" (Habermas, 2000: 43). Kamusal erdemlerden demokrasinin tek başına bırakılması ve yurttaşlık kimliğinin seçmenliğe indirgenmesi, sadece seçmen olarak görülen yurttaşın, kamusal müzakere alanlarının dışına itilip seçimden seçime kararlara etki edebilen bir araca dönüştürülmesi sonucunu beraberinde getirmiştir (Bağçe, 2007: 15). Joseph Schumpeter'in, seçimi rejimi tamamlayan yegâne unsur olarak tanımlayan yönetim anlayışlarını tanımlamak için kullandığı minimal demokrasi (Schumpeter, 2012: 11) anlayışı siyasal katılım süreçlerini sekteye uğratmaktadır.

Başta Avrupa olmak üzere dünyanın genelinde yükselen popülist sağ hareketler, anayasalcı yerine kararlı anlayışın yansıması olarak gösterilebilir. Batı dünyasında anayasal sisteme inancı sarsılan ve yurttaşlık titri seçmen titriyle özdeşleşmiş bireyler Wilders, Putin, Erdoğan, Le Pen, Farage, Orban, Kaczynski, Trump gibi otoriter liderleri üretmeye başlamıştır (Appadurai, 2017: 17-22) Toplumlar, anayasalcılığın temellerinden olan çekirdek hakları dahi plebisitlerle ihlal edebilir hale gelmiş, İsviçre'de camilerin minare inşasının yasaklanması ya da Fransa'da Ermeni Soykırımı'nı inkâr etmenin suç sayılmasıyla ifade özgürlüğünün kısıtlanması gibi eylemler, kitle gücünü arkasına alıp anayasal çekirdek haklara dokunmanın örnekleridir. Avrupa'nın kendi değerlerini inkârı şeklinde adlandırılacak olan bu süreçte, anayasalcılıkla bağını koparmış sakat demokrasi anlayışının büyük etkisi bulunmaktadır. Halk desteğini ardına almış iktidarların kararlarının kendiliğinden meşru sayılmaya başlanması eğilimi, toplumların gelecekteki sorunlarından birisi olabilecektir. Hâlbuki Kuzey Amerika ve Avrupa'yı farklı kılan şey demokrasi değil anayasal liberalizmdir. "Batı modelini en iyi tarif eden şey kitle plebisiti değil tarafsız hâkimdir" (Zakaria, 1999: 10).

3. SONUÇ

Güvenlik ve özgürlük arasındaki hassas dengeye ilişkin tercihlerin güvenliğe doğru kayması, iktidar ilişkilerinin derinleşmesine karşın görünmez hale gelmesi, devletlerin, kişilerin hayatının hemen her aşamasında olması, yurttaşlığın seçmenlikle eş tutulması ve en sonunda demokrasinin sandıklara ve plebisite endekslenmesi gibi faktörler nedeniyle, yurttaşların, kuvvetler ayrılığı ve kişi hakları gibi asli anayasal değerlerden ziyade kendi iradelerini yansıttıklarını düşündükleri liderleri yüceltmeleri genel geçer bir gerçeklik olarak yükselmektedir. 2000’li yılların toplumlarının bu mevcut sistem karşıtı duruşu, çalışmanın önceki kısmında da belirtildiği gibi, Avrupa’nın Birinci Dünya Savaşı sonrası dönemin buhranlı ve arayış içerisindeki dönemini andırmaktadır. 1918 sonrası döneme benzer şekilde, dönem şartları kadar ağır olmasa da, dünya genel olarak yeniden ekonomik sıkıntılar yaşamakta, lider arayışı içerisinde girmekte ve popülist politikaları yücelten ideolojilere ve hareketlere yüzünü dönmektedir.

Kararçı paradigmanın yükselişi, liberal-anayasalcı paradigmanın gerilemesi ile açıklanabilir. Bu gerilemede liberal paradigmanın kendi iç çelişkileri önemli yer tutmaktadır. *“Liberal burjuvazi bir tanrı istemekte ancak bu tanrı faal olmamalıdır; bir monark ister ancak bu monark iktidarsız olmalıdır; özgürlük ve eşitlik talep eder, buna rağmen eğitim ve mülkiyetin yasama üzerindeki etkisini garanti altına almak için seçme hakkını mülk sahibi sınıflarla sınırlamak ister. ... O halde, liberal burjuvazi aslında ne ister?”* (Schmitt, 2014b: 63) Liberalizmin hem siyasi hem iktisadi yönünün kendi içsel çelişkisinden doğan bu sistem bunalımı ve sisteme dair güvensizlik, siyasetin genel olarak etrafında döndüğü merkezin, bir başka noktaya kayışını beraberinde getirmiştir. Chantal Mouffe’un 2000’lerin başında yaptığı tespit, bugün kendisini doğrulamaktadır. Sağ-popülist partilerin yaptığı ilerlemeler, geleneksel demokratik partilerin aralarındaki farkların ortadan kaybolduğu dönemlerde ortaya çıkmaktadır (Mouffe, 2010: 79). Liberal siyasetin egemen olduğu konjonktürde herkesin doğuştan eşit olmasının kabulünden başlayan siyasal eşitlikçi görüş, bütün siyasal dizgenin aynışmasına yol açarak geleneksel partilerin benzeşmesine ve mevcut sorunlara farklı çözümler üretememelerine neden olmuştur. Sisteme duyulan genel güvensizliğin getirdiği güvenlik sorunu ile siyasal katılım süreçlerinin seçimlere indirgenmesi, sisteme duyulan güveni azaltmaktadır. Elinde kalan katılım aracı olarak seçimleri gören ve yurttaşlıktan seçmenliğe evrilen bireyler, sistemle sorunu olduğunu iddia eden aşırı sağ hareketlere yönelmekte ve dünya genelinde popülist sağın yükselmesine neden olmaktadır. Popülist sağın iktidarı ele geçirmesi süreci, sağın otoriterleşmesi ile devam etmektedir. Türkiye’yi de dâhil edebileceğimiz Avrupa coğrafyasının son birkaç yıldır süren Suriyeli mülteci krizi ile karşılaşması, bir süredir yükselişi gözlemlenebilen popülist sağın bu coğrafyasında biz ve onlar

ikiliğini yaratmasını kolaylaştırmıştır. Zira Schmitt, liberalizmin temel argümanlarından biri olan siyasal eşitliği reddederek homojen olmayan toplumların demokratik olamayacağını belirtmiştir (Schmitt, 2010: 25-27). Schmittyen bir siyaset anlayışını benimseyerek kamusal alanı homojenleştirip dost-düşman ikiliği üzerinden siyaset gütmek, kararcı paradigmaya geçişin ilk adımı olarak görülebilir.

Bu noktadan sonra, popülist iktidarın halkın gücüne karşılık anayasal normlarla çatışması başlamaktadır. Zira temsili demokrasi, yönetimi kolaylaştıran bir araç olmaktan öte, çoğunluğun tiranlığından da koruyan bir araçtır (Öztürk, 2016: 199). Parlamentolarda vücut bulan temsili demokrasi anlayışı, çoğunluğun azınlığı bastırmaya yönelik taleplerini dizginleyebilecek bir mekanizma olması nedeniyle liberal anayasalcılar için vazgeçilmez bir seçenek olarak görülmektedir. Bu noktada parlamenter demokrasilerin vazgeçilmezi olan parlamenter müzakerelerin güçlü liderler tarafından birer zaman kaybı olarak görülmesi, toplumlara bu tartışmaların birer zaaf göstergesi olarak yansıtılması, modern toplumların etkin yönetimi için hızlı karar alabilecek liderlere ihtiyaç duyduğu propagandası, liberalizmin içsel çelişkileri nedeniyle tıkanmış olan kamusal müzakerelerden sonra bu defa parlamenter müzakerelerin de yok edilmesi tehlikesi ile toplumları karşı karşıya bırakmaktadır. Zira böyle bir düzende ne parlamento, ne de üst bir norm olarak anayasa ne de yargı, mühim bir bağlayıcı değildir. Böylesine yozlaşmış bir demokraside parlamento gereksiz ve kanaat değiştirmeyen konuşmaların yapıldığı zaman kaybettirici bir insan topluluğuna, anayasalar halkın iradesi ile ihtiyaca göre değiştirilebilecek bir yazılı prosedüre, yargı mekanizması ise yürütmeye ayak bağı olan bir tehdide dönüşmüştür. Anayasalcılığın temeli olan kuvvetler ayrılığı, dünya genelinde gitgide cazibesini yitirmiş demode bir yöntem olmaktadır (Erdoğan, 1997: 22).

Schmitt özelinde kararcılar liberal demokrat kurumların halk iradesi üzerindeki kısıtlayıcı etkisini küçümser. Liberal anayasalcılık bireysel temel üzerinden kendini var ederken demokratik olmaya çalışmaktadır. Hâlbuki halk bir kamu hukuku kavramıdır. Demokrasi ancak kamusal içerisinden anlaşılabilir. Ancak bu kamusal farklılıkların kabul edildiği bir çoğulculuğu değil, heterojen olanın homojenleştirildiği bir tek vücut hale gelmedir. Kararcı paradigmanın demokrasi anlayışı, halk oluşturma sürecinin yöneldiği bir homojenleşme halini işaret eder (Mouffe, 2001: 54). Bu da liberal demokratik düzenin temeli olan müzakere değil, kararcı paradigmanın argümanı olan, dayanışmadır. Anayasalcı paradigmanın kendi içsel çelişkisi olan liberalizm-demokrasi ikiliğini çözmemesi, kararcı paradigmanın günümüzde hâkim ilke olma yolunda ilerlemesini sağlamaktadır.

KAYNAKÇA

- Agamben, Giorgio (2006), *İstisna Hali* (İstanbul: Otonom) (Çev. K. Atakay).
- Appadurai, Arjun (2017), “Demokrasi Yorgunluğu”, Heinrich Geiselberger (Der.), *Büyük Gerileme: Zamanımızın Ruh Hali Üstüne Uluslararası Bir Tartışma* (İstanbul: Metis): 17-30 (Çev. M. Şahin, A. Biçen, A. Bingöl, & O. Kılıç).
- Bağçe, Emre (2007), “Siyaset ve Demokrasi Üzerine Eleştirel Bir Değerlendirme”, *Amme İdaresi Dergisi*, 40 (4): 1-19.
- Cangızbay, Kadir (2015), “Aydınlanma Dediğimiz”, <http://birgun.net/haber-detay/aydinlanma-dedigimiz-88612.html> (24.20.2016).
- Diamond, Larry (1999), *Developing Democracy: Toward Consolidation* (Baltimore: The John Hopkins University).
- Diamond, Larry (2002), “Thinking About Hybrid Regimes”, *Journal of Democracy*, 13 (2): 21-35.
- Erdoğan, Mustafa (1997), *Anayasal Demokrasi* (Ankara: Siyasal).
- Friedrich, Carl Joachim (1999), *Sınırlı Devlet* (Ankara: Gündoğan) (Çev. M. Turhan).
- Gözler, Kemal (2011), *Anayasa Hukukunun Genel Teorisi* (Cilt 1) (Bursa: Ekin).
- Gray, John (2003), *Liberalizmin İki Yüzü* (Ankara: Dost) (Çev. K. Değirmenci).
- Habermas, Jurgen (2000), *Kamusalığın Yapısal Dönüşümü* (İstanbul: İletişim) (Çev. T. Bora ve M. Sancar).
- Hardin, Russell (1999), *Liberalism, Constitutionalism and Democracy* (New York: Oxford University Press).
- Hobbes, Thomas (2007), *Leviathan* (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları) (Çev. S. Lim).
- Holden, Barry (2007), *Liberal Demokrasiyi Anlamak* (Ankara: Liberte) (Çev. H. Bal).
- Huntington, Samuel P. (2007), *Üçüncü Dalga: 20. Yüzyıl Sonlarında Demokratikleşme* (Ankara: Kıtı) (Çev. E. Özbudun).

Illouz, Eva (2017), “Bağımsızlaşma Paradoksundan Liberal Elitlerin Ölümüne”, Heinrich Geiselberger (Der), Büyük Gerileme: Zamanımızın Ruh Hali Üstüne Uluslararası Bir Tartışma (İstanbul: Metis): 69-86 (Çev. M. Şahin, A. Biçen, A. Bingöl, & O. Kılıç).

Kardeş, M. Ertan (2015), Schmitt'le Birlikte Schmitt'e Karşı (İstanbul: İletişim).

Mill, John Stuart (1963), Hürriyet (İstanbul: Milli Eğitim Basımevi).

Mouffe, Chantal (2001), Demokratik Paradoks (Ankara: Epos) (Çev. A. C. Taşkın).

Mouffe, Chantal (2010), Siyasal Üzerine (Ankara: İletişim) (Çev. M. Ratip).

Özbudun, Ergun (2015), Anayasalcılık ve Demokrasi (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi).

Öztürk, Armağan (2016), Cumhuriyetçilik ve Liberalizm: Neo-Roma Cumhuriyetçiliği: Özgürlük, Katılım, Yasa, Yurttaşlık Sorunsalları Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz (İstanbul: Doruk).

Palombella, Gianluigi (2009), “The Rule of The Law and its Core”, Gianluigi Palombella ve Neil Walker (Der.), Relocating the Rule of Law, (Portland: Hart Publishing): 17-42.

Poggi, Gianfranco (2014), Modern Devletin Gelişimi: Sosyolojik Bir Yaklaşım (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi) (Çev. Ş. Kut ve B. Toprak).

Sartori, Giovanni (1962), “Constitutionalism: A Preliminary Discussion”, The American Political Review, 56 (4): 853-864.

Schmitt, Carl (2004), On the Three Types of Juristic Thought (Über die drei Arten des Rechtswissenschaftlichen Denkens, 1934) (Londra: Praeger) (Çev. J. W. Bendersky).

Schmitt, Carl (2008), Constitutional Theory (Verfassungslehre, 1928) (Durham & London: Duke University Press) (Çev. J. Seitzer).

Schmitt, Carl (2010), Parlamenter Demokrasinin Krizi (Ankara: Dost) (Çev. A. E. Zeybekoğlu)

Schmitt, Carl (2014), Dictatorship (Die Diktatur, 1921) (Cambridge: Polity) (Çev. M. Hoelzl ve G. Ward).

Schmitt, Carl (2014), Siyasal Kavramı (İstanbul: Metis) (Çev. E. Göztepe).

Schmitt, Carl (2014), *Siyasi İlahiyat: Egemenlik Kuramı Üzerine Dört Bölüm* (Ankara: Dost) (Çev. A. E. Zeybekoğlu).

Schmitt, Carl (2016), *Kanunilik ve Meşruiyet* (İstanbul: İthaki) (Çev. M. C. Ozansü).

Schumpeter, Joseph Alois (2012), *Kapitalizm Sosyalizm ve Demokrasi* (İstanbul: Alter) (Çev. H. İlhan).

Sherrat, Yvonne (2014), *Hitler'in Filozofları* (Ankara: Say) (Çev. Ö. Eldaş).

Smith, William (Düz.) (1890), "Acclementio", <http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus:text:1999.04.0063:entry=acclamatio-cn&highlight=acclamatio> (31.10.2016).

Şahin, Bican (2008), "Liberal Demokrasinin Temelleri", <http://www.liberal.org.tr/sayfa/liberal-demokrasinin-temelleri-bican-sahin,188.php> (15.12.2016).

Teziç, Erdoğan (2013), *Anayasa Hukuku* (İstanbul: Beta).

Turhan, Mehmet (1994), "Anayasa ve Anayasacılık", *Amme İdaresi Dergisi*, 27 (3): 3-12.

Vergin, Nur (2003), *Siyasetin Sosyolojisi: Kavramlar, Tanımlar, Yaklaşımlar* (İstanbul: Doğan Kitap).

Vincent, Andrew (1987), *Theories of the State* (Oxford: Basil Blackwell).

Zakaria, Fareed (1999), "İlliberal Demokrasinin Yükselişi", *Liberal Düşünce*, 14: 7-19 (Çev. A. Yayla).

**2015 PARIS İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ KONFERANSI
ÇERÇEVESİNDE NÜKLEER ENERJİ: BİR ÇÖZÜM MÜ,
YOKSA BİR SORUN MU?**

**NUCLEAR ENERGY IN THE CONTEXT OF THE 2015
PARIS CLIMATE CHANGE CONFERENCE: A
SOLUTION OR PROBLEM?**

F. Orçun KEÇECİ*

ÖZ

İklim değişikliği sadece gelişmekte olan ülkeler için değil aynı zamanda gelişmiş sanayi toplumları için de küresel bir sorundur. Karbondioksit (CO₂) yayarak daha fazla fosil yakıt tüketmek iklim değişikliğine yol açar ve bu sorun insan faaliyetlerinden kaynaklanır. İklim değişikliğinin bir sonucu olarak küresel ısınma tüm insanlığı ve ekolojik dengeyi tehdit etmektedir. Devletler arasındaki farklılık ve sorunlara rağmen; dünya ülkeleri son zamanlarda iklim değişikliğiyle uluslararası arenada mücadele etmektedir. Özellikle iklim değişikliğine yönelik riskleri azaltmak amacıyla Kasım 2015'te gerçekleştirilen Paris İklim Değişikliği Konferansı'ndaki en önemli meselelerden birisi nükleer enerjidir. Bu bağlamda, bu makale nükleer enerjinin iklim değişikliğine katkı sağlayıp sağlamayacağını incelemektedir.

Anahtar Kelimeler: İklim Değişikliği, 2015 Paris İklim Değişikliği Konferansı, Nükleer Enerji, Düşük-Karbon Salınımı, Yenilenebilir Enerji.

* Doktora Öğrencisi, Kadir Has Üniversitesi Uluslararası İlişkiler,
fikretorcun.kececi@stu.khas.edu.tr

* Makale Geliş Tarihi: 28.02.2017
Makale Kabul Tarihi: 05.04.2017

ABSTRACT

Climate change is a global issue for not only developing countries but also advanced industrial societies. Consuming more fossil fuels by emitting carbon dioxide (CO₂) results in climate change and this problem stems from human activities. Global warming caused by climate change threatens ecological balance and the whole humanity. Despite having divergences and problems among states, world countries have been trying to tackle climate change in the international arena in the recent years. One of the most crucial issues to mitigate climate change risks at the Paris Climate Conference on November 2015 is particularly on nuclear energy. In this context, this paper aims to analyse whether nuclear energy will contribute to climate change or not.

Keywords: Climate Change, Paris Climate Change Conference, Nuclear Energy, Low-Carbon Emission, Renewable Energy.

GİRİŞ

İngiltere’de başlayan Sanayi Devrimi tedricen kıta Avrupası’na yayılmış ve dünyadaki seri üretimi arttırmıştır. Daha fazla üretim, ekonomilerin gelişmesini teşvik etmek ve ülkelerinin 1800’lü yılların ortalarından sonra dünya hâkimiyeti arzularına yardımcı olmak için daha fazla enerji kaynağı demektir. Özellikle sanayi üretiminde kömürün öncelikli enerji kaynağı olarak kullanılması hidrokarbon yakıtların önemini arttırmıştır. Birinci Dünya Savaşı öncesinde petrol, İngiliz İmparatorluğu tarafından cephane üretiminde kullanılmışken; İkinci Dünya Savaşı sırasında da Nazi Almanyası’nın stratejik kaynaklara erişmesini kolaylaştırmıştır.

Tüm bu gelişmeler düşünüldüğünde, insan faaliyetleri ve aşırı fosil yakıt kullanımı sebebiyle artan karbondioksit (CO₂), sera gazı emisyonuna neden olmaktadır. Bu nedenle, CO₂ emisyonunun azaltılması ve sera gazı salınımının hafifletilmesi küresel bir gereksinimdir. Hükümetler Arası İklim Değişikliği Paneli, (Intergovernmental Panel on Climate Change- IPCC) ve Centre for Energy and Environmental Policy-CEEP verilerinin gösterdiği gibi, Sanayi Devrimi’nden bu yana karbondioksit emisyonu hızla artmaktadır (The Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC), 2014: 40). Bu emisyonlar çoğunlukla dünyadaki gelişmiş ülkelerinden kaynaklanmaktadır.

Küresel ısınma etkilerinin şiddetli hissedildiği günümüzde, ülkeler bu konuya bir çıkış yolu bulmak amacıyla son on yıldır hükümetler düzeyinde toplantılar düzenlemektedir. 2015 yılının Kasım ayında gerçekleştirilen Paris Hükümetler Arası İklim Değişikliği Paneli'ne göre, taraflar yüzyılın sonuna kadar küresel sıcaklıktaki artışın 2°C'yle sınırlandırılması için birbirleriyle uzlaşma sağladı (United Nations, 2015). Katılımcı ülkelerin niyet beyanlarına rağmen, küresel sıcaklık miktarını önümüzdeki yüzyıla kadar 2°C'nin altına düşürmek zor bir hedeftir. Çünkü Çin ve Hindistan gibi gelişmekte olan ekonomiler düşünüldüğünde, karbon salınımının sınırlandırılması ve fosil yakıt kullanımının azaltılması imkânsız görünmektedir.

Fosil yakıtların mevcut tüketim değerleri incelendiğinde, hükümet bildirimlerinin bu sorunu çözüp çözmeyeceği konusunda ciddi soru işaretleri bulunmaktadır. Hidrokarbon kaynaklar hâlen bugün birincil enerji yakıtları olarak kullanılsa da yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı ülkelerin enerji gereksinimlerini karşılama açısından çok sınırlıdır. Özellikle ülkeler için fosil yakıtların maddi değerleri gibi pek çok kısıtlayıcı sebepler hidrokarbon yakıt kullanımının bırakılması önündeki en büyük engeldir. Bu gelişmeler ışığında sayısız uzman, karbon emisyonunun nükleer enerji kullanılmadan azaltılmayacağını iddia etmektedir. Uzmanlar düşük karbon salınımı yaparak nükleer enerjinin konvansiyonel yakıtlardan daha temiz olup olmayacağını tartışmaktadır. Bir taraftan hızlı teknolojik gelişmeler güvenli reaktörlerin kurulmasını kolaylaştırmakta, diğer taraftan ise nükleer atık sorunları bu kaynağın kullanılmasıyla ilgili olarak hem eylemcilerin hem de uzmanların şüphelerine neden olmaktadır.

Bu makale üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde 2015 Paris İklim Değişikliği Konferansı'na katılan ülkelerin aldığı kararlar ve bunların önemi incelenmektedir. Nükleer enerji savunucuları ve argümanları; Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere örnekleri ikinci bölümde değerlendirilmektedir. Son olarak nükleer güç karşıtları ve onların savları tartışılmaktadır.

1. 2015 PARIS İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ KONFERANSI, ARKA PLANI ve ÖNEMİ

İklim değişikliğine yönelik çalışmalar 1970'lerin ortalarına kadar gitmekte olup ilk yapılan zirveler ve imzalanan sözleşmeler ozon tabakasının korunmasıyla ilgiliydi. Ozon tabakasının incelenmesine ilişkin ilk girişim 1976'da Birleşmiş Milletler Çevre Programı'nın (United Nations Environment Programme, UNEP) Yönetim Konseyi'nde ortaya atıldı. Ozon tabakasının incelenen maddelerin sınırlandırılmasıyla ilgili ilk hükümetler arası temaslar 1981 yılında tartışılmış ve bu girişimler Mart 1985'te "*Ozon Tabakasının Korunması için*

Viyana Sözleşmesi”nin kabul edilmesiyle sonuçlanmıştır (The Republic of Turkey Ministry of Environment and Urbanization, 2016).

1988 yılında yürürlüğe giren Viyana Sözleşmesi’ne göre, ilk olarak, imzacı taraflar insan faaliyetlerinin ozon tabakası üzerindeki etkilerini ve ozon tabakasının incelenmesi nedeniyle ozon tabakasının insan sağlığı ve çevre üzerindeki etkilerini tartışmak için bir taahhütte bulundular. İkinci olarak, ozon tabakası düzenli bir şekilde izlenecek ve nihayet, sözleşme insan faaliyetlerini kontrol altına almak için politikaları uyumlu hale getirmeyi ve uygun yasal/idari önlemleri düzenlemeyi amaçlamaktadır (United Nations Environment Programme (UNEP), 2015). Viyana Sözleşmesi yasal olarak bağlayıcı olmayan bir çerçeve sözleşme olmasına rağmen, ilk kez ozon tabakasının izlenmesi nedeniyle önemli bir sözleşmedir. Sözleşmenin kabul edilmesinden sonra taraflar, ozon tabakasını incelten maddelerin üretimini ve kullanımını nasıl kontrol edeceklerini araştırmaya başladılar. Bu araştırmalar neticesinde 1987 yılında “*Ozon Tabakasını Incelten Maddelere İlişkin Montreal Protokolü*” kabul edildi. Protokolün 2. maddesinin 9. paragrafına göre, ozon tabakasının inceleme potansiyelinin ayarlanması ve kontrollü maddelerin üretiminin azaltılması tarafların mutabakatı ile düzenlenmektedir (United Nations Environment Programme, 2000: 5). Bu değişiklikler, kimyasal maddelerin kontrolü ve bir mali mekanizmanın oluşturulması gibi yeni yükümlülükleri taraflara dayatmıştır. Bu hedefler doğrultusunda, 1990’larda birçok kez gerçekleşen yıllık toplantılar yapılmıştır (UNEP Ozone Secretariat, 2015).

Küresel bir girişim olarak “*Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi*” (United Nations Framework Convention on Climate Change, UNFCCC) iklim değişikliği sorununu çözmek adına 1992 yılında kabul edilerek 1994’te yürürlüğe girmiştir. Birleşmiş Milletler üyeleri tarafından imzalanan bu sözleşme küresel ısınmaya yönelik çevresel duyarlılık üzerine imzalanan ilk hükümetler arası anlaşmadır. Anlaşmanın 2. maddesinde görüldüğü üzere, bu sözleşmenin temel amacı “...atmosferdeki sera gazı birikimlerini, iklim sistemi üzerindeki tehlikeli insan kaynaklı etkiyi önleyecek bir düzeyde durdurmayı başarmak...” tır (United Nations, 1992, 9). Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi, genel ilke ve düzenlemeleri belirlemesine rağmen; sera gazı salınımının sınırlandırılması adına maalesef bağlayıcı bir sözleşme olmamakla birlikte, tarafların iş birliğini nasıl derinleştireceğini de açıklamamaktadır. Ancak bu çerçeve sözleşme sera gazı emisyonlarının azaltılmasına yönelik ilk girişimdir. Bu nedenle, sözleşmenin yürürlüğe girdiği 1994 yılından beri Taraflar Konferansı (Conferences of the Parties, COP) iş birliğinin nasıl yürütüleceğini tartışmak için her yıl düzenlenmektedir.

Bu konferansların en önemlilerinden bir tanesi de 1997’de imzalanan “*Kyoto Protokolü*” dür. Protokol, Viyana ve BM Çerçeve Sözleşmesi’nin aksine, yasal olarak bağlayıcı bir yapıya sahiptir. Kyoto Protokolü 2005 yılında yürürlüğe girmiş olmasına karşın, Protokolün uygulanmasına ilişkin ayrıntılı kurallar 2001 yılında Fas’ta gerçekleşen “7. Taraflar Konferansı”nda kabul edilmiş ve bu kurallara “*Marakeş Uzlaşmaları*” adı verilmiştir. Günümüzde 192 ülke ve Avrupa Birliği (United Nations, 2016) protokole taraftır. Protokol, sanayileşmiş ülkelerin 1990 yılına kıyasla toplam sera gazı salınımlarını %5,2 oranında azaltmalarını taahhüt etmektedir. “*Ortak fakat farklılaştırılmış sorumluluk ilkesine*” göre, Protokol, gaz emisyonlarını azaltmak için sanayileşmiş ülkelere (Ek-I) daha ağır bir yük getirdiğinden dolayı ülkelerin ulusal hedefleri birinden farklılık göstermektedir. Örnek olarak, Avrupa Birliği %8 oranında emisyon azalımı yapacakken; bu oran Amerika Birleşik Devleti için %7, Japonya için %6, Rusya Federasyonu için %0, Avustralya için %8 ve İzlanda için %10’dur (Sorensen, 2009: 67). Protokolün 2. maddesi amaçları şöyle belirtmiştir: (a) ulusal ekonomilerin ilgili sektörlerindeki enerji verimliliğini güçlendirmek; (b) ilgili uluslararası çevre anlaşması kapsamındaki taahhütleri dikkate almak; (c) sürdürülebilir orman ve tarımsal uygulamaları teşvik etmek; (d) yeni ve yenilenebilir enerji kaynakları geliştirmek; (e) piyasa kusurlarını ortadan kaldırmak; (f) uygun reformları teşvik etmek; (g) metan gazı emisyonunu sınırlamak; (h) diğer taraflarla enerji etkinliği için bireysel ve ortak politikalar sağlamak için işbirliği yapmak (United Nations, 1998: 1-2).

2009 yılında gerçekleştirilen ve “*Kopenhag Zirvesi*” olarak da bilinen Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Konferansı, Kyoto Protokolü’nün 5. Taraflar Toplantısı’dır. Zayıf bir siyasi anlaşma olmasına rağmen; Konferansın en önemli özelliği ise iklim değişikliği ile bağlantılı ana sorunlardan biri olan küresel sıcaklık artışının 2°C’nin altında tutulmasını hedeflemesidir. Anlaşma, bağlayıcı olmayıp taraflara karbon emisyonlarını azaltılması konusunda da yasal bir taahhütte bulunmamaktadır. Taraflar, ülkelerin karbondioksit salınımlarının azaltılmasıyla ilgili olarak bir karar almamıştır. Anlaşmada karbon piyasası hakkında hiçbir bilgi de bulunmamaktadır (Bows ve Anderson, 2011). Bu Zirve, 2015 Paris Anlaşması’nın temelini oluşturmakla beraber iklim değişikliğiyle mücadele için ana çerçeveyi de çizmektedir. Bu nedenle, sıcaklık artışının 2°C’nin altında tutulması için bir kısıtlama getirmektedir. Buna göre, 2050 yılına kadar karbondioksit ve sera gazı salınımlarını %80 oranında azaltmayı ve sıcaklık artışını 1,5°C’de tutmayı hedeflemektedir. Diğer bir yandan, anlaşmanın en büyük engeli yasal olarak uygulanabilir olmamasıdır.

1997 Kyoto Protokolü’nden beri uluslararası toplum kapsamlı bir anlaşma için bir araya gelmeye çalışmaktadır. Devletler, küresel ısınmaya sebep olan sera gazı salınımını azaltmak için inisiyatif almış olmalarına rağmen; sanayileşmiş ve

gelişmekte olan ülkeler arasında bu inisiyatifleri uygulamada büyük farklılıklar bulunmaktadır. Bunun nedeni, ülkelerin artan sera etkisini görmezden gelmeleridir. Bir taraftan gelişmiş ülkeler tarihsel sorumluluğa sahipken; diğer taraftan gelişmekte olan ülkeler kendi kalkınmalarını tamamlayabilmek için daha fazla hidrokarbon yakıt kullandıklarından dolayı daha fazla karbondioksit salınımı yapmaktadır. Bu ikilem, devletler arasında bir anlaşmazlığa neden olmaktadır. Ancak, bu farklılıklar arasında dünyanın en büyük iki kirletici ülkesi olan Amerika Birleşik Devletleri ve Çin Halk Cumhuriyeti salınımların azaltılması konusunda anlaşmaya vardılar. Bu beklenmeyen gelişme iklim değişikliğiyle mücadele konusunda 2015 Paris Zirvesi'nin toplanmasında en önemli etkenlerden birini oluşturmuştur. Bu açıdan, Paris Anlaşması çok önemli olup yerel, ulusal, bölgesel ve küresel özelliklere sahiptir. Anlaşmanın en önemli özelliği ise karbon emisyonunun azaltılması için tüm ülkelere zorunluklar yüklemesidir.

Anlaşmanın 2. maddesinin a fıkrasına göre, “küresel ortalama sıcaklıktaki artışı endüstri öncesi düzeylerin 2°C üstünün çok aşağısında tutarak ve sıcaklık artışı endüstri öncesi düzeylerin 1,5°C üstüyle sınırlamak yönünde çaba göstererek bunların iklim değişikliği risk ve etkilerini önemli ölçüde sınırlayacağını kabul etmektedir”. 4. maddenin 4. paragrafında belirtildiği üzere, “gelişmiş ülkeler ekonomi genelinde mutlak emisyon azaltım hedeflerini üstlenerek öncülük etmeye devam etmelidirler. Gelişmekte olan ülkeler azaltım çabalarını güçlendirmeyi sürdürmeli ve emisyon azaltım veya sınırlama hedeflerini zaman içinde ekonomi geneline genişletme çabaları için teşvik edilmelidir” (United Nations, 2015: 2-3). Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, Anlaşmayı 22 Nisan 2016 tarihinden 21 Nisan 2017 tarihine kadar imzaya açık tutulacak olup Anlaşmanın onaylanması için tarafların en az %55'nin anlaşmayı kabul etmesi gerekmektedir (United Nations, 2016: 3).

Gelişmiş ülkeler düşük karbonlu ve iklim değişikliğine dirençli bir dünya oluşturma yolunda adım atmak için gelişmekte olan ülkelere iklim finansmanı, teknoloji ve kapasite geliştirme desteği sağlamaları gerekmektedir. Bu amaçla, gelişmiş ülkeler 2020 yılına kadar gelişmekte olan ülkelere yüz milyar dolarlık bir iklim finansman desteği sağlayacak ve Avrupa Birliği ülkeleri de 2020 yılında yenilenebilir enerji kaynakları kullanarak mevcut önlemlerle birlikte sera gazı emisyonlarını azaltma konusunda taahhütte bulunmuş olacaktırlar (European Environment Agency, 2015: 17). Anlaşmaya taraf olan ülkelerin hükümetleri, bu amaçları gerçekleştirebilmek için, her beş yılda bir toplanma kararı aldığı unutulmamalıdır.

Anlaşmanın en önemli özelliği, sadece sanayileşmiş ülkeleri değil aynı zamanda az gelişmiş ülkeleri de Birleşmiş Milletler şemsiyesi altında bir araya getirmesidir. Bu süreçte itici güç, 2014 yılında Amerika Birleşik Devletleri

Başkanı Barack Obama'nın Çin Halk Cumhuriyeti Devlet Başkanı Xi Jinping'e gönderdiği mektuptur. Bu yakınlaşma vesilesiyle her iki ülke de 2020'den sonra gaz emisyonlarını azaltmayı kabul ederek Anlaşmaya katılanlar arasında yer aldı (Goldenberg, 2014). Bahamalar, Dominik Cumhuriyeti ve Afrika ulusları gibi Küçük Ada Devletleri'nin ısrarcı tavırları, 1,5°C sıcaklığın korunarak ülkelerini tehdit eden iklim değişikliğinin etkisini engelleme düşüncelerinin dikkate alınmasını sağladı (Clémençon, 2016: 8). Bu Anlaşma tarihsel öneme sahip olsa da taraflar için yasal olarak bağlayıcı herhangi bir emisyon hedefine sahip değildir. Tarafların bu hedefleri gerçekleştirebilmesi için Ekonomik Kalkınma ve İş Birliği Örgütü (OECD), 2014 yılında gelişmiş ülkeler tarafından iklim değişikliğine karşı mücadele amacıyla, 62 milyar dolarlık bir kaynak ayırmıştır (Ministry of Finance, Climate Change Finance Unit, Government of India, 2015).

Ancak, Anlaşma tarafların kısa ve orta vadede fosil yakıtları kullanmadan iklim değişikliğiyle nasıl baş edeceğini netleştirmemektedir. Bu durum yukarıda öngörülen hedeflere nasıl ulaşılacağı konusunda zihinlerde soru işareti bırakmaktadır. Çünkü ülkeler hâlâ enerji taleplerinin %80'ini hidrokarbon yakıtlardan karşılamaktadır. Bu tartışma başka bir konuyu, nükleer enerji konusunu, beraberinde getirmektedir. Anlaşmaya imza atan ülkeler nükleer enerji kullanmadan gaz salınımlarını azaltamazlar. Uzmanlar ise düşük-karbon emisyonuna sahip nükleer enerjinin konvansiyonel yakıtlardan daha temiz ve iklim değişikliğiyle mücadelede de daha etkin olup olmayacağı hususunu hâlâ tartışmaktadır.

2. NÜKLEER ENERJİ SAVUNUCULARI ve ARGÜMANLARI

Hidrokarbon enerji kaynakları/konvansiyonel yakıtlar/fosil yakıtlar (kömür, petrol ve doğal gaz) iki yüzyılı aşkın süredir insanlığın hizmetinde olup ülkelerin ekonomilerini geliştirmek ve sanayi üretimlerini arttırmak için bu yakıtların kullanımı devam etmektedir. Ülke ekonomileri için fosil yakıtlar hayati öneme sahip olsa da bu yakıtların kullanımına paralel olarak küresel ısınma ve gaz emisyonları hızla artmaktadır. Diğer taraftan ise rüzgâr, güneş ve biokütle gibi "*yenilenebilir (alternatif) enerji kaynakları*"nın enerji ve küresel ısınma sorununu sürdürülebilir bir şekilde ve ekonomik anlamda çözüme yetersiz kaldığı görülmektedir.

Uzmanlar elektrik talebinin gelişmekte olan ülkeler için 2000 ile 2020 yılları arasında iki katına çıkacağını tahmin etmektedir. Bu yüzden nükleer enerji, tarafların sürdürülebilir bir kalkınma ve emisyonların azaltılması hedeflerine ulaşmasına yardımcı olabilecek bir enerji seçeneği olarak ortaya çıkmaktadır. Nükleer enerji halihazırda elektrik enerjisi için yaygın olarak kullanılmakta ve nükleer santraller, hidroelektrik enerji santrallerinden sonra,

dünya genelinde sera gazı emisyonuna sebep olmadan küresel elektrik talebinin %11,5'ini (Ocak 2017 itibariyle) üretebilmektedir. Uluslararası Enerji Ajansı'na (IEA) göre, nükleer enerji santralleri 1970 ile 2015 yılları arasında 60 gigatondan fazla CO₂ emisyonunu önlediği için nükleer enerji tarafından üretilen elektrik 2050 yılına kadar %17 oranında artacaktır (OECD, 2015). Bu sebepten ötürü, hidrokarbon emisyonlarını azaltmanın en kısa yolu nükleer enerji kullanımının yaygınlaştırılmasından geçmektedir.

1973'te yaşanan petrol şokundan sonra Fransa, Avrupa'da enerji talep güvenliğini sağlamak için enerjisini çeşitlendirmeye karar verdi. Enerji krizinden kırk yıl sonra, Fransa elektrik üretiminin büyük bir bölümünü (%79) hidrokarbondan uranyuma dönüştürerek nükleerden elde etmeyi başarmıştır. Nükleer enerjiden üretilen elektriğe ek olarak, Fransa dünyanın dört bir yanındaki gelişmiş ülkeler arasında en düşük gaz salınımı gerçekleştiren ülke konumundadır (Brook, 2014: 10-11).

Şubat 2017 itibariyle, 30 ülkede 449 nükleer güç reaktörü faaliyette olup (International Atomic Energy Agency (IAEA), 2017a) 15 ülkede 60 yeni nükleer enerji santralının inşaatı hâlen devam etmektedir (International Atomic Energy Agency (IAEA), 2017b). Ocak 2017 verilerine göre de 45 ülkede 174'ten fazla nükleer santralin inşa edileceği öngörülmektedir (World Nuclear Association, 2017). Bu ülkelerin çoğunun ortak özelliği ise gelişmekte olan ekonomilere sahip olmalarıdır. Bu santrallere ek olarak, birçok ülkede pek çok reaktör sadece araştırma, temiz enerji ve tıbbi amaçta, sanayi ve tarım gibi birden fazla faaliyet alanında kullanılmaktadır.

BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'ne taraf olan ülkeler, 1997 Kyoto Konferansı'ndan bu yana, sera gazı emisyonunu azaltma konusunda taahhütte bulunmaktadır. Özellikle sanayileşmiş uluslar, bu konferans serilerinden sonra "*sürdürülebilir kalkınma*" ilkesini kabul etmiştir. Sürdürülebilir kalkınma "*...gelecek kuşakların ihtiyaçlarını karşılama kabiliyetinden ödün vermeden mevcut neslin ihtiyaçlarını karşılamaktır...*" (American Nuclear Society, 2000: 1). Bu açıdan bakıldığında, nükleer enerji ve nükleer teknolojinin sürdürülebilir kalkınmaya katkıda bulunduğu aşikârdır. IAEA Enerji Ekonomisti Loreta Stankeviciute, 2015 Zirvesinde, nükleer enerjinin toplumsal etki açısından sürdürülebilir kalkınmanın önemli bir unsuru olabileceği ve makro ekonomik açıdan yararlı olabileceğini belirtmiştir. Böylelikle, nükleer enerji ekonomik büyüme ve yeni iş fırsatları yaratmaktadır (International Atomic Energy Agency (IAEA), 2015).

Sürdürülebilir kalkınmaya paralel olarak, nükleer enerji düşük sera gazı emisyonu sebebiyle sürdürülebilir enerji kaynağı olarak da kabul edilmektedir. Yukarıda OECD'nin 2015 istatistiklerinde de belirtildiği gibi, yaklaşık 435 nükleer enerji santrali 1970 ile 2015 yılları arasında 2 milyar ton CO₂

emisyonunun atmosfere karışmasını önlemiştir. Diğer bir taraftan, kömür santralleri bu süre zarfı içinde dünya geneline yılda yaklaşık 30 milyar ton CO₂ emisyon yaydı. Bu emisyonlar özellikle yükselen bir güç olan Çin’de hava kirliliğine sebep olarak sağlık sorunlarına yol açmaktadır. Bu açıdan bakıldığında, nükleer santrallerin en önemli özelliği daha az uranyum kullanarak konvansiyonel yakıtlara kıyasla daha fazla enerji üretebilmeleridir. Hükümet ile birlikte bilim insanları enerji verimliliği, radyoaktivite ve nükleer enerjinin çevre üzerindeki olumsuz etkilerinin azaltılması için yeni teknolojik gelişmeler üzerinde çalışmaktadır. Hidrokarbon yakıtların kıt olması ve uzun vadede o kadar çevre dostu özelliklere sahip olmamalarından dolayı insanlığın daha fazla hizmetinde olamayacakları ortadadır.

Dünya Sağlık Örgütü’nün (WHO) yayınladığı ölüm oranlarında kömürden dolayı yılda 170.000 kişi hayatını kaybederken bu oran biyo-yakıt/biyo-küttele 24.000, petrolde 4.000, doğalgazda 4.000, hidrojenle 1.400, güneşte 440, rüzgârda 150 iken ve nükleer enerjide bu oran yalnızca 90 kişidir (Marcus, 2015). Nükleer enerjinin insan sağlığı için tehlikeli bir enerji kaynağı olduğuna ilişkin iddia edilen eleştirilerin aksine, bu zamana kadar sırasıyla Amerika Birleşik Devletleri’ndeki Three Mile Adası (1979), Ukrayna’daki Çernobil (1986) ve Japonya’daki Fukuşima Daiçi (2011) olmak üzere üç büyük nükleer kaza meydana gelmiştir. Bununla birlikte, kömür, petrol ve doğalgaz endüstrisinde yıllık ölüm oranına kıyasla, nükleer enerjiden kaynaklanan ölüm oranı—yukarıdaki istatistiklerin gösterdiği gibi—epeyce düşüktür.

Yeni nesil nükleer enerji santralleri (3. ve 4. nesil)¹ iyi geliştirilmiş tasarımlar ve gelişmiş su reaktörleri ile emniyet açısından güçlendirilmiştir. Bu yeni teknolojiler insanlara karşı radyoaktif tehlikeleri azaltmakta ve deniz sularını herhangi bir radyasyona maruz bırakmadan tekrar kullanabilmeleri için korumaktadır. Bu nedenle, iklim değişikliği ve sera gazı emisyonlarıyla mücadele için nükleer enerji daha çok tercih edilebilecektir. “AP 1000 Westinghouse” ilk üçüncü nesil nükleer reaktör olma özelliği taşımakta ve 2017’nin ortasında Çin’in ilk üçüncü nesil reaktörü Sanmen Nükleer Enerji Santrali’nde hizmet girmiş olacaktır (Nuclear Engineering International, 2016). Kaza riskinin bu şekilde minimum seviyeye çeken reaktör kurulacaktır. Santrallerdeki güvenlik sistemleriyle ilgili tüm cihaz ve parçaların uluslararası standartlara göre kalite kontrollerinin ilgili uzmanlarca/bilirkişilerce tam olarak

¹ III. Nesil Nükleer Reaktörler, 1990’lı yıllarda, pasif güvenlik ve ekonomi açısından anlamlı iyileştirmeler sunan ve önceki nesil reaktörlere göre daha yüksek verimlilik ve daha az atık üretme özellikleriyle donatılmış olarak geliştirildiler. Bu gelişmeler “yakın zamanda devreye sokulabilir” nitelikteki, III+ Nesil denilen tasarımlara yol açtı. Tam pasif güvenli, üst düzey ekonomik ve asgari atık özelliklerine sahip santraller IV. Nesil olarak adlandırılmakta ve geliştirilip kullanılmaları 2030’lu yıllardan sonra olması öngörülmektedir. http://www.bilimteknik.tubitak.gov.tr/system/files/4_nesil_nukleer.pdf (18.03.2017)

yapılması zorunludur. Atakan'ın da örnek gösterdiği gibi, pek çok güvenlik sisteminin olmadığı, reaktör binasını sarması gereken güvenlik kabının (containment) Çernobil'de bulunmaması, yeteri kadar eğitim almayan görevlilerin reaktör gücünü düzenleyen kontrol çubuklarını yukarı çekmesi ve reaktörü soğutacak suyun pompalarını durdurmasıyla, büyük bir hata sonucu, nükleer felakete sebep olmuşlardır (Atakan, 2016). 2011 Fukuşıma kazasında ise yine personel kaynaklı hata meydana gelmiş, reaktörü soğutması gereken dizel motorlar yukarı katlara çıkarılmadığı için tsunami dalgalarının altında kalmış ve reaktörü soğutamamıştır. Oysa ki, yeni nesil nükleer santrallerde personel bu tarz fahiş hatalara sebebiyet vermemek adına üstün teknolojik sistemlerle eğitilmekte, kaza riski en aza indirilmeye çalışılmaktadır. En çok tartışılan ve mutlak surette çözümü olmayan nükleer atık konusunda ise ülkeler yoğun bir şekilde teknik ve bilimsel çalışmalarını sürdürmektedirler. Atıkların geri dönüşümden geçirilip kullanılamayacak bölümlerin hacmi küçültülerek yerin altındaki derin bölmeli variller içinde depolanır. Örnek olarak, Almanya'da geri dönüşüm sonrası 26 yüksek ve orta seviyede radyoaktivite içeren varil, İngiltere'de yüksek-seviyede 21 varil, Fransa'da ise orta-seviyede 5 varil atık depolanmaktadır (Bundesamt für Strahlenschutz, 2017).

Yukarıdaki açıklamalara ek olarak, genel anlamda nükleer enerji şu özelliklerinden dolayı enerji güvenliği ve enerji verimliliğine yönelik politikalarda avantaja sahip olup iklim değişikliğiyle mücadelede ön plana çıkmaktadır: 1) *Potansiyel rezervleri hidrokarbon yakıtlara oranla daha fazladır.* Fosil yakıt kaynaklarının kullanım ömürlerinin 50-60 yıl kaldığı hesaplanmasına karşın, Uranyum 2016 raporuna göre, 2014 itibariyle nükleer reaktörleri 160 yıldan fazla çalıştıracak rezervlerin olduğu belirtilmektedir (Nuclear Energy Agency (NEA), 2016: 124). 2) *Konvansiyonel yakıtlara göre, düşük hacimli yakıt miktarından yüksek enerji elde edilmektedir.* 1 kg kömürden 3 kWh, 1 kg petrolden 4.5 kWh ve 1 kg uranyumdan ise 50.000 kWh'lık enerji üretilmektedir (Pala, 2016). 3) *Nükleer hammadde fiyatının düşük ve istikrarlı olması.* 2009 yılı Amerika Birleşik Devletleri enerji üretim maliyetleri göz önüne alındığında, nükleer enerji 2 sent/Kwh iken bu oran kömür ve rüzgâr santralleri için 3 sent/Kwh, doğalgaz için 5 sent/Kwh, kömür içinse 12 sent/Kwh dolaylarındadır. Yakıt maliyetinin üretim maliyetine oranı nükleerde ¼ oranındadır. Bu düzey, hidrokarbon kaynaklı üretimde %80-90 civarında olduğundan dalgalanmalara karşı nükleer kaynakların fiyat istikrarı ortaya çıkmaktadır (İşeri ve Özen, 2012: 166). 4) *Nükleer enerji santrallerinin diğer santrallere kıyasla daha az arazi alanına ihtiyaç duyması, atıkların geri dönüştürülebilir ve depolama kolaylığının olması* bu enerji kaynağının tercih edilmesinde önemli etkenlerdir (Temurçin ve Aliğaoğlu, 2003: 27).

Toplam küresel sera gazı salınımlarının yaklaşık %70'i enerji talebinden kaynaklanmaktadır. Karbondioksit toplam emisyonların %90'ını oluşturmakta bu da küresel emisyonların $\frac{2}{3}$ 'ünü ifade etmektedir. En yüksek CO₂ salınımlarının hidrokarbon yakıt kullanımıyla açığa çıktığı aşikârdır. Kömür, tüm enerji santralleri arasında en yüksek emisyon oranına sahip olanıdır (729-1791gr CO₂-eq/kWh tahminlerinin tümünde 1025gr CO₂-eq/kWh). Linyit, ortalama olarak, en yüksek emisyonu ve tüm kömür çeşitleri içerisinde en tehlikeli kömür türü olma özelliğine sahiptir (1297gr CO₂-eq/kWh). Katı yakıtlara ek olarak, doğalgaz üretilen elektrik birimi başına sera gazı emisyonu yayan ikinci kirletici yakıt türü olup santrallerde yaklaşık 492gr CO₂-eq/kWh yanma yapar (genel aralık değeri 307-988gr CO₂-eq/kWh). Bu emisyon yayılımına çare olarak “*karbondioksit jeolojik depolanması*, (Carbon Capture and Storage-CCP)”, fosil yakıt teknolojilerinden kaynaklanan emisyonları temel kaynaklarından ayırıştırarak uygun jeolojik şekillere aktarmakta ve atmosfere yayılmasını azaltmaya çalışmaktadır (International Atomic Energy Agency (IAEA), 2015: 14). Ayrıca, toplam emisyonların %30'u ve CO₂ salınımlarının %40'ı elektrik üretiminden kaynaklanmaktadır. Nükleer enerji elektriğin %11,5'ini üretmekteyken ve yenilenebilir enerji kaynakları ise küresel olarak yalnızca %6'lık bir enerji üretimi gerçekleştirebilmektedir (Paillere, 2015: 3). Bu oran, nükleer enerjiyle karşılaştırıldığında oldukça düşük olup talebin ne kadarını karşılayabileceği konusunda uzmanlar arasında ciddi şüpheler uyandırmaktadır.

İklim değişikliği açısından bakıldığında, enerji talebini sağlamak ve gaz emisyonlarını sınırlandırmak için nükleer enerjinin elektrik üretimindeki payı 2100 yılına kadar iki katına çıkacağı umulmaktadır. Bu bağlamda, 2015 yılında Paris'te gerçekleşen Birleşmiş Milletler Hükümetler Arası İklim Değişikliği Paneli (IPCC) düşük karbonlu enerji kaynaklarının—hidrokarbon kaynaklar sınırlı olmasından dolayı—fosil yakıtlardan daha önemli olacağını tahmin etmekle beraber, 2050 yılına kadar iklim değişikliği ile mücadele etmek amacıyla küresel elektrik üretiminin %80'i nükleer kaynaklar ve yenilenebilir enerji kaynakları gibi konvansiyonel olmayan kaynaklardan üretileceği öngörülmektedir (Nei.org, 2015). IPCC'nin de belirttiği gibi, kanıtlanmış düşük-karbon salınımindan dolayı nükleer enerji CO₂ emisyonlarının azaltılmasında en kolay ve en hızlı seçenektir. Uluslararası Enerji Ajansı'nın 2015 Dünya Enerji Raporu, hükümetlerin düşük-karbonlu her türlü çözümü kullanarak karbondioksit emisyonlarını azaltmak için yeni tesis ve kaynakların inşasının dikkate alınması gerektiğini tartıştı. Hükümetler Arası İklim Değişikliği Paneli, Uluslararası Enerji Ajansı, BM Sürdürülebilir Çözüm Ağı ve Ekonomi ve İklim Küresel Komisyonu sera gazı salınımlarına karşı mücadele edilmesi ve bu mücadelede yalnızca yenilenebilir enerji kaynaklarının sıcaklığın 2°C'nin altına düşürülmesi hedefine ulaşmak için yeterli olmadığını düşündükleri için yeni

reaktörlerin kurulması gerektiğini tartışılar (Forbes, 2015). Bu sebeple, nükleer yakıt kullanımını artırmak için nükleer enerjinin önündeki siyasi ve sosyal engeller kaldırılmalıdır.

Özellikle Fransa, Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere ve Japonya dünyanın önemli nükleer enerji kullanan ülkeleridir. Aynı zamanda bu ülkeler enerji açıklarını nükleer enerji kullanarak kapatmayı başaran ülke olma özelliğine sahip olmakla beraber (Japonya hariç) yüksek nükleer teknoloji ve silahları bulunması nedeniyle de ayrıcalıklı bir konuma da sahiptirler. Raporlar incelendiğinde, hepsi aynı şeyi işaret etmektedirler: Nükleer enerji düşük-karbon salınımlı bir gelecek elde etmek için kullanılacak enerji kaynaklarının başında gelmektedir. Çünkü bu konu yapısalcılıkla (constructivism) yakından ilişkilidir. Nükleer teknolojiye sahip sanayileşmiş ülkeler nükleer enerjiyi barışçıl amaçlara yönelik kullanma eğilimindedir. İlişki ve süreçler “yapı” ve “yapılandırma” ile yakından ilgilidir. Örneğin, devletler arasındaki etkileşim ve hükümetlerin davranışları uluslararası yapıyı belirlemektedir. Bu yapı da aktörleri, kimlikleri, kurumları ve süreçleri meydana getirir. Devletlerin ilgi alanları ve sağduyularıyla bağlantılı olarak nasıl davrandıklarına dair ortak bilgiler onların kültürel noktalardır. Yapısalcılık, kurallar ve normları açısından makul bir fikir birliği oluşturmaktadır. Bu kural ve normlar sosyal yapı ve dinamikler içinde anlamlı bir “eylem”e dönüşmektedir. Normatif değerler bu sosyal yapı ve dinamikleri kurup kimlik ve çıkarları tanımlamaktadır. İşte bu yüzden, nükleer enerji 1950’lerin ortasından itibaren Sovyetler Birliği ve Amerika Birleşik Devletleri arasında bir silahlanma yarışı olarak önem kazandı. İncelenen konu açısından, bu yapı Soğuk Savaş döneminde kurulmuş olup 1973’te yaşanan petrol şoku sonrasında Fransa nükleer enerjiyi silahlanma yarışından barışçıl kullanıma dönüştürmekle beraber Avrupa’da enerjiye olan bağımlılığı azaltmak, Amerika Birleşik Devletleri’nden bağımsız bir nükleer program geliştirmek ve olası enerji krizlerinde kendi enerji güvenliğini sağlamak amacıyla enerji çeşitliliğini pekiştirmeyi başarmıştır. Böylece Fransa farklı bir yapı oluşturmuştur. Nükleer enerji santralleri, bazen nükleer kazalar nedeniyle kullanıp kullanamayacakları konusunda tartışılıyor olsa bile, gaz emisyonlarını azaltmak için fosil yakıtlara alternatif olarak kabul edilebilir noktaya gelmiştir. Kısa vadede, sıfır marjinal maliyetleri olan yenilenebilir kaynaklar daha yüksek marjinal maliyetlerle teknolojileri değiştirir. Diğer bir ifadeyle, güneş ve rüzgâr teknolojisi gelişip ucuzladıkça, enerji seçimi düşük emisyonlu kaynaklara doğru bir dönüşüm yaşamaktayken; nükleer reaktörler daha az uranyum ile çalışacak şekilde yenilenmektedir. Böylece bu teknoloji nükleer santraller için maliyetleri düşürmede önemli bir rol oynayabilmektedir. Bu süreç göz önüne alındığında, CO₂ salınımlarına karşı savaşmak için uluslararası sistemde yeni bir yapı kurulmuştur. Dahası, nükleer teknolojiye sahip olan ülkeler sadece dünyayı kurtarmak için değil; aynı zamanda gelişmekte olan ülkelere yeni enerji

santralleri kurmak için teknolojilerini satacak ayrıcalıklı konumlarını da korumayı hedeflemektedir. Devletler konvansiyonel yakıtlara bağımlılığı azaltarak, kirliliği ve gaz emisyonunu düşürmeyi hedeflemektedir. Buna ek olarak, nükleer enerji tüm ülkeler için enerji arz güvenliğine büyük katkı sağlayabilir.

Amerika Birleşik Devletleri'nde 30 eyaletteki toplam 99 reaktör nükleer enerjiyi kullanarak ülkenin toplam enerji talebinin %20'sini karşılamaktadır. Bunun yanında, Amerika Birleşik Devletleri dünyadaki uranyum rezervlerinin ¼'üne sahiptir. Nükleer santrallerin maliyetleri kW başına 7,7 sentten 11,4 sente yükselmiş olsa da yakıt maliyetleri kömür ve doğalgaz santralleri karşısında hâlâ düşüktür. Kongre, yatırım bütçesinin değişmesi nedeniyle üretim maliyetini azaltmak için tesislerde kullanılmak üzere 36 milyar dolarlık nükleer krediyi onaylamış bulunmaktadır. Nükleer Düzenleme Komisyonu (NRC) ise üretim potansiyelleri dikkate alındığında, nükleer tesislerin lisanslarını 60 yıla çıkaracağını öngörmektedir (The National Conference of State Legislatures, 2010: 18-19).

Kullanılan nükleer yakıtın yok edilmesi ve nükleer atık sorununun çözümü adına eyaletler, yeni nesil santraller ve atık sevkiyatı için mevzuat değişikliği yapmaya çalışmaktadır. Federal perspektiften bakıldığında, sadece nükleer enerji değil aynı zamanda yeni nükleer teknolojiler de hükümetler ve Enerji Bakanlığı tarafından desteklenmekte ve teşvik edilmektedir. Eyaletler bu gelişmeler sayesinde vergilendirme hususunda imtiyazlı bir konuma sahiptir. Vergi indirimi nükleer santrallerin kurulması konusunda fırsat yaratmaktadır. Öte yandan, Amerika Birleşik Devletleri elektriğinin %40'ını yenilenebilir enerji kaynaklarından üretmeyi amaçlasa da bugün için bu hedefi tutturmak zor gözükmektedir. Bu kapasite artırımını sağlamak ve Paris Anlaşması'na cevaben yenilikçi nükleer programı güçlendirmek için Amerikan yönetimi "*Gateway for Accelerated Innovation in Nuclear Programme*" girişimini 2016 yılı itibarıyla başlatmıştır. Bu program yeni ve gelişmiş nükleer reaktör tasarımlarını ticarileştirmeye yönelik gerekli teknik, düzenleyici ve finansal altyapıları sağlamayı amaçlamaktadır (International Atomic Energy Agency (IAEA), 2016: 49). Şu an kömür ve doğalgazla çalışan santraller coğrafi koşulları ve maliyetleri nedeniyle yenilenebilir kaynaklardan daha ucuz ve daha erişilebilir durumdayken; hiçbir kirlilik ve emisyonu sebep olmayan yenilenebilir enerji kaynakları elektrik üretmek için arazi ve iklimsel faktörlere tabidir (The National Conference of State Legislatures, 2010: 22-23).

Amerikan çıkarlarının aksine, Avrupa ülkeleri—Amerika Birleşik Devletleri ile karşılaştırıldığında—çevre sorunlarıyla daha yakından ilgilenebilmektedir. Avrupa Birliği 2020 yılına kadar nükleer enerji kullanımını artırarak mevcut gaz salınımı %20 oranında azaltmayı hedeflemektedir. İtalyan

hükümeti ise nükleer santrallerin inşasına devam etmeyi planlamaktadır. Londra sera gazı emisyonuyla daha etkin mücadele etme gayesiyle yeni santraller kurmaya karar vermiş durumdadır. Finlandiya 2009'dan bu yana yeni nesil nükleer santral yapımına devam etmektedir (Pampel, 2011: 250). Froggatt ve Schneider'e göre, enerji verimliliği ve düşük sera gazı emisyonu sürdürülebilir enerji hedefine ulaşmada ve yeni enerji sistemi için salınımların azaltılmasında hayati gelişmelerdir (Schneider, 2011: 42). Enerji talebi ve enerji tüketimi birbirine paralel olarak artmaktadır. Sınırlı fosil yakıtlar düşünüldüğünde, devletler enerji taleplerini karşılamaya devam etmek için konvansiyonel olmayan enerji kaynaklarına yönelmek zorundadırlar. Bu bağlamda, İngiliz halkı ve kamuoyu nükleer enerjinin kullanılıp kullanılmaması konusunu tartışmaktadır.

İngiliz hükümetleri "Sizewell B"nin devreye girdiği 1995 yılından beri nükleer enerji santralleri üzerine yoğunlaşmaktadır. İngiltere Ulusal Nükleer Laboratuvarı Nükleer Yenilik ve Araştırma Ofisi'ni hükümete ve sanayi kollarına tavsiye vermesi amacıyla kurmuştur. Laboratuvar'ın raporuna göre, Ofis önümüzdeki beş sene için Enerji ve İklim Değişikliği Bakanlığı'na enerji yenileme ve ülkenin nükleer uzmanlığını tekrar canlandırmak adına sahip olduğu fonu iki katına çıkartarak 500 milyon sterlin yardımda bulunacaktır (International Atomic Energy Agency (IAEA), 2016: 49). Bu bağlamda, üç İngiliz gazetesi (the Mail, the Independent ve the Mirror) kamuoyunu şekillendirerek farklı dönemleri farklı yönleriyle yansıtmıştır. *The Mail*, hükümetin nükleer enerji politikasına karşı çıkarak nükleer karşıtı bir söylemi savunmuştur. Özel sektör ve hükümet ise yeni-liberal politikalar bağlamında nükleer enerjiye öncelik vermiştir. *The Independent* incelendiğinde, gazete hükümetin bakış açısını desteklemiştir. İklim değişikliği sorunu için *the Independent*, yeni nükleer enerji santrali inşaatı fikrine uygun olarak basılmıştır. *The Mirror*, hükümet politikasıyla uyumlu bir haber anlayışına sahip olmasına rağmen, yeni nükleer enerji santrali fikrini benimsememiştir. Çevre ve düşük-karbon salınımlı enerji söylemi gazete tarafından desteklemiş; ancak, risklerin de altı çizmiştir. *The Mirror* halkın nükleer karşıtı endişelerini yansıttığından dolayı halk arasında popülerlik kazanmıştır. Her üç gazetenin de kamuoyu için sorumlulukları sınırlıydı ve yazılı medya devlet politikasını zımnen desteklemiştir (Doyle, 2011).

İngiltere, nükleer politikasını iki sütun üzerine inşa etmektedir. *Birincisi* doğrudan kendi güvenlik kaygıları ve ulusal güvenlik perspektifi ile ilgilidir. İngiliz hükümeti yeni bir santral inşa etmeye ve enerji güvenliğiyle birlikte iklim değişikliğinin zararlı etkilerine karşı mücadele için nükleer enerjinin kullanımını yaygınlaştırmaya çalışmaktadır. İngiltere, Kopenhag Okulu tarafından öne sürülen "güvenlikleştirme" kavramı bağlamında, nükleer enerji konusunu ve kendi enerji politikasını güvenlikleştirme kapsamına dahil etmiştir. Böylece özel

bir alan olarak nükleer enerji, İngiltere'nin güvenlik politikasına entegre edilmiş oldu. *İkinci sütun* nükleer öncelik ve nükleer inşaat, tesisler ve hammaddelerin entegrasyonu ile ilgili olup uzun vadede sağlık ve çevre sorunlarının en aza indirilmesini amaçlamaktadır (People, 2014: 157-158). Enerji, ekonomik açıdan sürdürülebilir kalkınmanın önemli bir unsurudur. Bu anlamda, Ticaret ve Sanayi Bakanlığı (2007 yılında İşletme, Kuruluş ve Düzenleyici Reform Bakanlığı'nın yerini almıştır) "*Beyaz Kitabı*" enerji güvenliği ile iklim değişikliği arasındaki sorunları ve ilişkileri tartışmıştır (Department of Trade and Industry, 2007: 195). İngiliz hükümeti ve İngiliz halkı yirmi yıldan fazladır yeni nesil bir nükleer enerji santralının kurulmasına ilişkin tartışmalarına devam etmektedir. Kyoto ve Kopenhag Zirveleri'nden sonra, nükleer enerji CO₂ emisyonlarını %7 ile 14 arasında azaltmayı başardığından ötürü yeni nükleer enerji santralının iklim değişikliğine yönelik yürütülen mücadeleye yardımcı olduğu anlaşıldı (K. Bickerstaff, 2008: 146). Yenilenebilir enerji kaynakları karbon emisyonlarını azaltmak için tek başlarına yeterli değilken, Kyoto hedefleri bağlamında, İngiliz hükümeti emisyonların azaltılması amacına ulaşmayı arzu ediyorsa, İngiltere elektrik talebinin yarısını nükleer enerjiden tedarik etmek zorundadır. Dönemin İngiltere Başbakanı David Cameron "*...İngiltere'deki yeni nesil nükleer güç gelecekteki enerji ihtiyaçlarımıza ve uzun vadeli arz güvenliğimize katkıda bulunmak için önemli bir yere sahiptir ve bu, ülke çapında tekrar dengeli bir ekonomi inşa etmemize yardımcı olacaktır...*" dedi (Department of Energy and Climate Change and Prime Minister's Office, 2013).

3. NÜKLEER ENERJİ KARŞITLARI ve SAVUNDUKLARI ARGÜMANLAR

Hiçbir enerji kaynağı masum değildir. Kullanılan her çeşit yakıt devletlerin enerji talebini karşılamasına rağmen; dünyaya da tehlikeli emisyonlar yaymaktadır. Euronews'e göre, atmosferdeki karbondioksit seviyesi %40, metan gazı seviyesi ise %150 oranında artmıştır (Euronews, 2015). Bu salınımlara ek olarak, deniz suyu sıcaklığının yaklaşık üçte birinin 2100 yılına kadar 2°C artması beklenmektedir. Dahası, 2015 yılının ilk dokuz aylık verileri göstermektedir ki, dünyanın sıcaklığı fosil yakıtların kullanımıyla açığa çıkan CO₂ sebebiyle Sanayi Devrimi'nden bu yana ilk kez 1,02°C (+/-0.11°C hata payı ile birlikte) üzerine çıkmıştır (BBC Science and Environment, 2015). Bu nedenle ülkeler, artan sıcaklık ve iklim değişikliği için bir çözüm arayışı içindedir. 2015 Paris Zirvesi, hedefleri kapsamında nükleer enerji, bu yüzyıl bitmeden sıcaklığın 2°C'nin altında tutmasının en iyi ve en kolay çözümlerinden biri gibi görünmektedir. İklim değişikliği konusunda olumlu avantajlara sahip olmakla birlikte, nükleer kazalardan dolayı, insanlar nükleer enerji santrallerinin artırmasından endişe duymaktalar.

1979 yılında Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Three Mile Adası'nda, 1986'da Avrupa'daki Çernobil santralinde ve son olarak da deprem ve tsunami nedeniyle 2011 yılında Japonya'daki Fukuşima Daiçi santralinde olmak üzere dünya genelinde üç önemli felaket gerçekleşti. Three Mile Adası kazasından farklı olarak, Çernobil ve Fukuşima felaketlerinin çevresel ve insan sağlığı üzerine etkileri daha yıkıcı olmuştur. Three Mile Adası'nda meydana gelen kazada reaktörün neredeyse yarısı erimesine rağmen hiç kimse hayatını kaybetmemiştir. Yaklaşık on yıl sonra, Çernobil büyük bir felaketle sonuçlandı ve radyoaktif maddelerin neredeyse %6'sının atmosfere yayılmasına neden oldu. Birçok kişi bu felaketten şiddetli bir şekilde etkilenerek fabrikadan daha güvenli bir bölgeye tahliye edilmiştir (Kessides, 2010). Bu felaketin ardından insanlar, nükleer enerjinin tahrip edici etkilerinden dolayı nükleere önyargılı yaklaşmışlardır. Fukuşima felaketi hariç tüm nükleer kazalar insan hatası sebebiyle gerçekleştiğinden dolayı, uzmanlar kazaları önlemek amacıyla reaktörlerin tasarımını geliştirmeye başladılar. Yeni reaktörlerin ve nükleer santrallerin geliştirilmesine rağmen; santraller hâlen deprem, tsunami gibi doğa olayları karşısında savunmasız kalmakta ve ülkelerden yükselen nükleer karşıtı sesler hükümetleri zor durumda bırakmaktadır. Bu bağlamda, en somut nükleer karşıtı politika girişimi Alman hükümetinden geldi. Almanya, Fukuşima kazasından sonra, halkın yoğun tepkisi karşısında mevcut olan nükleer santrallerini 2023 yılına kadar kapatma kararı aldı. Oysaki 2010 yılında Almanya Federal Cumhuriyeti Şansölyesi Angela Merkel, kullanımda olan 17 nükleer santralin süresinin uzatılmasını öngören yasa tasarisını Federal Meclis'e sevk ederek kabul edilmesini sağlamıştı. Bu tasarıyla nükleer santrallerin kapatılması için 2036 yılı hedeflenmişken Japonya'daki felaket sonrası ülke genelinde yoğun gösteriler düzenlenmiş, Etik Komisyon Başkanı Klaus Töpfer yenilenebilir kaynakların bulunması ve Almanya'nın enerji ithalatından mustarip olmaması koşuluyla tüm nükleer enerji santrallerinin en geç 2022 yılı sonuna kadar tamamen kapatılmasını kararlaştırdı (Muradov, 2012: 107). Almanya'nın enerji ihtiyacının %23'ünü nükleerden tedarik ettiği göz önüne alınırsa, Alman hükümetinin önünde ciddi bir enerji sorunu durmaktadır. Bu açığı kapatabilmek için nükleer santrallerin yoğun olarak çalıştırılması devam etmekle beraber, 63 adet kömür, 13 adet de yeni kömürlü santralin yapımına başlanmıştır (Atakan, 2016). Almanya, nükleer santraller sonrası talep yetersizliğini önlemek adına Rusya ile enerji anlaşmalarına devam ederek Gazprom'la önemli ortaklık anlaşması imzalamıştır. Nükleer santrallerinin $\frac{2}{3}$ 'ünün Almanya'nın kuzeyinde olduğu ve bunların kapatılması durumunda yerine ikame edilecek rüzgâr santrallerinden elde edilecek elektrik, enerji nakil hatlarının bulunmaması nedeniyle Almanya'nın güneyi için sorun teşkil edebilir (Muradov, 2012: 108). Bu sorunlar, Alman hükümetinin Fransa ve Çekya'dan daha fazla elektrik ithal etmesi anlamına gelmektedir. Japonya'da da benzer durum söz konusu olmuş, Fukuşima sonrası kapanan nükleer santral sonrası açığa çıkan enerji açığını

kapatabilmek adına 40 milyar dolara yakın ek enerji kaynağı ithal etme durumuyla karşı karşıya kalmıştır (Nükleer Akademi, 2016). Fukushima sonrası, Rusya Federasyonu tüm nükleer santrallerini kontrol etmeye başlamışken, İsviçre hükümeti nükleer santral planlarını askıya aldığını bildirmiş, Avrupa Birliği ise nükleer santrallerinin güvenliğinin sağlanması ve stres testine tabi tutulması çağrısında bulunmuştur (NTV, 2016).

Nükleer felakete ek olarak, uzmanlar ve vatandaşlar potansiyel terör tehditlerine ve siber saldırılara karşı nükleer enerji santrallerinin korunup korunamayacağı üzerinde de tartışmaktadır. Birçok ülke nükleer santral ve teknolojilerini savunmak için silahlı kuvvetler oluşturmuş değildir. Nükleer güvenlik, “güvenikleştirme” konsepti, koruma, maruz kalma açısından başarılı bir koordinasyonla iç içedir. Günümüzde nükleer santraller terör saldırıları için açık bir hedef halindedir. Örneğin, uranyum zenginleştirilen Güney Afrika’daki bir nükleer araştırma tesisi 2007 yılında saldırıya uğramıştır. Bir diğer örnek ise bir siber saldırıyla devre dışı bırakılan Yunanistan’daki “Browns Ferry Nükleer Santrali”dir. Görevliler bu santralin kontrolünü kaybettiği için santral başka bir saldırıya maruz kalmaması için kapatılmıştır (Rauhut, 2016: 9).

En önemli konulardan biri de nükleer atık ve depolama sorunudur. Bir metrik ton nükleer yakıt, yaklaşık 3 milyon ton hidrokarbon kaynağa eşit bir enerji üretmektedir. Bu, nükleer santrallerin yılda 1000 tondan az enerji harcadığı anlamına gelmektedir (Morland, 2001: 62). Daha az uranyum kullanarak yüksek enerji miktarı üretmesine rağmen, nükleer atıklar yok edilememekte, dolayısıyla bu atıklar sadece insan sağlığına değil çevreye de tehlike oluşturmaktadır. Atıklar, “*düşük seviye*”, “*orta seviye*” ve “*yüksek seviye*” olmak üzere üç farklı şekilde sınıflandırılmaktadır. Nükleer yakıtlar yılda bir kez yenisi ile değiştirilmelidir. Ortaya çıkan atıklar, insan sağlığı ve ekoloji için yüksek düzeyde tehlike arz etmektedir. Bu atıklar büyük riskler taşıdığından dolayı, uzun vadeli bir çözüm için yeraltına, konteynerler içinde uzun işlemlerden geçen özel derin depolama tesislerine gömülme zorundadır. Dahası, tüm ülkeler bu atıkların gömülmesi ve depolanması hususunda yetki sahibi değildir ve her ülkede atıklar için yeterli alan bulunmamaktadır. Bu nedenle, Finlandiya, Fransa ve Rusya gibi belli başlı ülkeler orta vadede bir nükleer çöplük haline geleceği için, yeraltı nükleer atık depolama alanları da terör örgütleri için bir hedef olabilir veya deprem gibi doğa olayından etkilenebilir. Bu yüzden, ülkeler nükleer enerjiyle ilgilenen özel bölümler oluşturdu. Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri nükleer enerji için iki farklı kurum oluşturdu. Enerji Bakanlığı (Department of Energy, DoE), nükleer silah üretimi ve araştırma işleri ile ilgili olarak nükleer atıklardan sorumluyken; ikinci kuruluş ticari nükleer atıklardan enerji üretimi ve askeri olmayan unsurlardan sorumlu Nükleer Düzenleme Komisyonu (Nuclear Regulatory Commission,

NRC)'dur. Bu büyük kurumların yanı sıra, nükleer maddeleri kontrol etmek için çeşitli federal bölümler de kurulmuştur (U.S. Nuclear Regulatory Commission, 2002: 1). Her ne kadar farklı birimler kurulsun da riskleri tamamen ortadan kaldıramamışken aynı zamanda bu depolama sistemlerinin inşaat ile atık yönetim maliyetlerinin yüksek olduğu ve yapımının uzun sürmesi de başka bir handikaptır. Böylece yapım maliyeti inşaat sürecine paralel olarak artmaktadır.

Nükleer güçle ilgili bir başka sorun da uranyumun zenginleştirilmesidir. Nükleer teknolojiye sahip ülkeler onları zenginleştirmek için nükleer yakıtları kullanırsa, bu, ne yazık ki, onların nükleer silah üretebileceği anlamına gelmektedir. Sadece kamuoyu değil, aynı zamanda hükümetler de nükleer silahların yayılmasından ve terör örgütleri tarafından ele geçirilmesinden korkmaktadır. Devletler kırk yıldır bu yayılmaya karşı önlemler almaktalar. Bu önlemlerin ilki nükleer silahların yayılmasına engel olmak için 1968'de imzalanan ve 1970 yılında yürürlüğe giren Nükleer Silahların Yayılmasının Önlenmesi Antlaşması (Treaty on Non-Proliferation of Nuclear Weapons-NPT)'dır. Günümüzde ise Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Barack Obama'nın 2010 yılında başlattığı küresel olarak nükleer terörizmle mücadele etmek amacıyla "Nükleer Güvenlik Zirvesi" yeni bir girişim olarak ortaya çıkmaktadır.

Diğer bir yandan, nükleer enerji muhalifleri, özellikle çevre eylemcileri, yenilenebilir enerji kaynakları üzerine eğilmektedir. Sanayi Devrimi'nden bu yana dünya nüfusu ve enerji talebi çarpıcı biçimde artmaktadır. Sınırsız arzular ve fosil kaynakların kıt olmasından dolayı, insanlar enerji talepleri ve ekonomilerini geliştirmek ve iklim değişikliğinin yıkıcı etkilerini azaltmak için alternatif enerji kaynaklarına yönelmektedir. Yenilenebilir enerji kaynakları olarak kabul edilen kaynaklar hidrokarbon yakıtlar gibi sonlu kullanıma sahip değildir. Bu kaynakların tercih edilmesinin iki nedeni vardır: konvansiyonel yakıtlar öngörülen süreden önce tükenmiş olacak ve karbondioksit ile sera gazı emisyonları dünyayı çok kötü şekilde etkileyecektir (Böddeker, 2010). Yenilenebilir enerji kaynaklarından; *biyoenerji* genelde toplu taşımada kullanılmak amacıyla tarımsal atıklar ve orman ürünleri gibi organik bileşenler tarafından üretilmektedir. *Güneş enerjisi* en önemli yenilenebilir kaynaklarından biridir. Günümüzde ise teknolojinin gelişmesiyle yıllardan beri kullanılmakta olan güneş enerjisi daha da önem kazanmıştır. "*Fotovoltaik paneller*" de (PV) alternatif enerji lehine ön plana çıkmaktalar. Örneğin, Almanya güneş enerjisini kullanabilecek yeterli güneşli gün sayısına sahip olmamasına rağmen, Fotovoltaik panellerden yararlanmakta ve elektriğinin %30'unu yenilenebilir kaynaklardan üretmektedir (Energies-Renouvelables, 2014). Bu oran Almanya'nın nükleer enerjiden elde ettiği elektrik miktarından daha yüksektir. *Hidroelektrik* enerjisi su ve suyun akışından hareketle nehirlerin yanına inşa

edilen baraj projeleriyle elektrik üretir. *Okyanus enerjisi* ise elektrik üretimi, termal enerji ve deniz suyunu arıtarak bunu içme suyu olarak kullanır. *Jeotermal enerji* yerkürenin iç ısısından meydana gelir ve termal enerji olarak kullanılır. *Rüzgâr enerjisi*, güneş enerjisi ile birlikte öne çıkan yenilenebilir bir enerji kaynağı olup kara veya deniz alanlarındaki büyük tribünleri kullanarak herhangi bir gaz salınımı açığa çıkarmadan iklim değişikliğine karşı mücadelede etkin olarak kullanılır (Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC), 2011: 4-5).

Eurostat verilerine göre, Avrupa’da en çok yenilenebilir enerji kullanan ülke %70,2 oranında İzlanda olurken onu %69,4 ile Norveç, %53,9 oranında ise İsveç takip etmektedir. Avrupa Birliği genelinde alternatif kaynak kullanımı oranı %16,8’dir (Eurostat, 2017). Almanya tüm enerji tedariki içinde yer alan yenilenebilir enerji kaynakları oranını %18’den %35’e çıkarmayı hedeflemekte ve %20 olan alternatif enerjilerin oranını da 2020’ye kadar %35’e çıkarmayı hedeflemektedir (Muradov, 2012: 107). Almanya için rüzgâr enerjisi yenilenebilir kaynaklar arasında ilk sıralarda yer almaktadır. Avrupa Birliği genelinde de rüzgâr kömürün yerini alarak doğalgazdan sonra en fazla tercih edilen ikinci yakıt olmuştur. 2016 yılı itibariyle rüzgâr kapasitesini en çok arttıran ülke Almanya (5 milyar watt) daha sonra Fransa, Hollanda, Finlandiya, İrlanda ve Litvanya olmuştur (Şimşek, 2017). Coğrafi konumu itibariyle Danimarka da rüzgârı etkin olarak kullanan ülkelerin başında gelmekte ve 23 Şubat 2017 tarihinde tüm ülkenin bir günlük elektrik ihtiyacını rüzgârdan üreterek (70 Gwh) bir rekora imza atmıştır (WindEurope, 2017). Amerikan Enerji Enformasyon Dairesi (U.S. EIA) de yenilenebilir kaynaklardan elde edilen elektrik enerjisinin 2016 yılında %9,3’ten %11,3 oranına yükseleceğini tahmin etmiştir (U.S. Energy Information Administration (EIA), 2016: 12).

Yenilenebilir enerji kaynakları iklimle dost ve herhangi emisyon salınımına sahip değilken; bu kaynakların üretim maliyetleri nükleer enerjiden daha uygun ve daha erişilebilirdir. Beklentilere göre, 2050 yılında sera gazı ve CO₂ salınımlarının %10,2’ye düşürülmesi hedeflenmekte ve yenilenebilir enerji kaynakları dünyada 2050 yılına kadar genel enerji talebinin %27’sini karşılamış olacaktır. En son Paris Anlaşması’na taraf olan 162 ülkeden 111 tanesi yenilenebilir enerji kaynağı kullanacağını veya kullanım miktarlarını arttıracığını taahhüt etmiştir (Demircan, 2016).

Yenilenebilir enerji kaynaklarına ek olarak, son zamanlarda kendinden sıklıkla söz ettiren, karbon emisyonu azaltılması, nükleer enerjiye alternatif olarak gösterilmesi ve iklim değişikliğiyle mücadele etkin kullanılabileceği düşünülen kaya gazı (shale gas) da hidrokarbon yakıtlara alternatif olarak sunulmaktadır. Kaya gazı daha çok kömür ve petrole alternatif olarak sunulmakta ve böylece mevcut hidrokarbon yakıtlarının geriye kalan kullanım

ömürlerini uzatabileceği düşünülmektedir. Petrol ve doğalgaz, oluşum süreçleri içerisinde bulunduğu alandan başka bir bölgeye doğru hareket sırasında oradaki kayaçların daha fazla ilerlemesine izin vermediği için o kayaçlar arasına yerleşir. Tabii bu hareket sürecinde petrol ve doğal gazın bir bölümü ana kayada mahsur kalmaktadır. Böylece kaya gazı ana kayayı terk etmeyen ve mevcut olan kayacın arasında kalan petrolden elde edilen gazdır (Yıldız, 2013: 8). Yüzyıllık süreler içinde bu tortullar daha derine doğru yol alarak orada bir çökelti oluşturur. Magmadan gelen sıcaklık ve basınçla birlikte içerdikleri hidrokarbonları organik maddeye dönüştürürler. Bu şekilde oluşan hidrokarbon genellikle bulunduğu kaynak kayadan dışarı atılarak yüzeye doğru ilerler. Ancak, bazı durumlarda, yüzeye çıkmak isteyen bu hidrokarbonlar sert sızdırmaz bir kaya tarafından engellenir. İşte böylece, hidrokarbon maddeler bu sızdırmaz kayanın altında birikerek kaynağın bulunduğu kayada kalır, sıkışır ve gaz veya petrol rezervi oluşturur (The Union of Concerned Scientists, 2013). Amerika Birleşik Devletleri'nin 2009 yılında Rusya Federasyonu'nu sollayarak dünyanın en büyük gaz üreticisi konumuna yükselmesini kaya gazına borçludur (Ratner, 2015: i). Özellikle bu gelişme 2008 küresel finans krizinin akabinde meydana gelmesi enerji fiyatlarında fazla dalgalanmalara yol açmamakla birlikte Amerika'yı da diğer ülkeler karşısında avantajlı bir pozisyona taşımıştır.

Kaya gazını konvansiyonel doğalgazdan ayıran en önemli özellik sondaj ve çıkarım tekniklerinin farklı olmasıdır. Kaya gazının bulunduğu kayaçlardan çıkarılarak normal bir yakıt olarak kullanılması için geliştirilen temel yöntem "çatlatma (*fracturing/fracking*)" tekniğidir. Bu tekniğe suyla çatlatma yöntemi de denilmektedir. Bu yöntemden istifade edilerek kayaçların içindeki sıkışmış gaz, su basıncı kullanılarak yer yüzüne çıkarılmaktadır. Su ve kumla birlikte hidrolik kırılma kimyasal sıvıları açılan sondaj kuyusundan içeri pompalanıp kayaç formunda çatlaklar açmakta ve bu çatlaklar içinde sıkışmış olan hidrokarbonların serbest kalmasını sağlayarak doğal gazın kayaç içinden sondaj kuyusuna ulaşmasına imkân sağlamaktadır (Turkish Yatırım, 2011: 18). Bu teknik üç temel sondaj prensibine dayanmaktadır: 1) *Dikey Hidrolik Kırılma (Vertical Hydraulic Fracking) Yöntemi*, zemine dikey doğrultuda çukurlar açarak yapılan bir sondaj tekniğidir. Yapısı itibariyle genişçe yan bileşenleri kullanmayan bir teknik olup yatay hidrolik yönteminden önce kullanılmaya başlanmıştır. 2) *Yatay Hidrolik Kırılma (Horizontal Hydraulic Fracking) Yöntemi*, dikey olarak açılan kuyularla kayaçlara ulaşıldıktan sonraki işlemin yatay olarak ilerlemesiyle başlayan bir teknolojidir. İçine çok yüksek miktarda su, kum ve kimyasallardan oluşan bir karışım basınçlı bir şekilde gönderilmekte ve gözeneklere sıkışmış olan gaz bu sayede serbest bırakılarak yeryüzüne ulaşmaktadır. Bu tekniğin yapısı sayesinde yüksek hacimli hidrolik kırılmaya olanak sağlamak ve dikey hidrolik sisteminden daha farklı bir kimyasal hidrolik sıvısına sahip olmaktadır. Bu teknoloji 1990'larda geliştirilen bir teknik

olduğundan dolayı diğer tekniğe oranla daha az kimyasal içermektedir (Ahışhalı, 2013: 18-19). 3) *Döner Hidrolik Kırılma (Rotary Hydraulic Fracking) Yöntemi*, hidrokarbon kayaçlarının bulunduğu yer kabuğunda delikler açmak için dönerli keskin bir matkap kullanan sondaj tekniğidir. Bu teknoloji, “çamur” olarak bilinen bir sıvı kullanmakta olup yapısı ise petrol bazlıdır (Glass, 2011: 2). Çatlatma tekniği işleminde en önemli konu yeraltı sularının korunması ve içme sularının temiz kalması meselesidir. Bundan dolayı, Ahışhalı'nın da belirttiği gibi, hidrolik kırılma yöntemiyle kaya gazı çıkarılması, Avrupa Birliği ülkeleri Fransa ve Bulgaristan'da da yasaklanmışken; Amerika Birleşik Devletleri'nde pek çok eyalette kullanılmakta ve tüm bu işlemler kanuna tabii şekilde yürütülmektedir (Ahışhalı, 2013: 20).

Önceki yıllarda kayaçların arasına gizlenmiş olan kaya gazını çıkartmanın maliyeti Ortadoğu'dan gaz ithal etmekten daha yüksekti. Ancak geçen süre içinde gaz fiyatlarındaki artış, hidrokarbon piyasasındaki fiyat istikrarsızlığı, 1970'lerde yaşanan enerji krizleri, teknolojideki gelişmeler, kaya gazını hidrokarbon yakıt şirketleri için bir çekim alanı haline getirmiş oldu. Amerika Birleşik Devletleri bu göstergeleri iyi okuyup değerlendirdiğinden dolayı, 1980'lerden itibaren kaya gazı çıkarımı için altyapı ve maliyet çalışmalarının yanı sıra teknolojik yatırımlarına da hız vermesinin meyvelerini 2000'li yılların ilk on senesi içinde almayı başarmıştır. Kaya gazının Amerika Birleşik Devletleri'nde kullanılmaya başlanmasıyla ilk önceleri doğalgazın fiyatı dört dolara kadar gerilerken Mart 2017 itibariyle Henry Hub² spot fiyatının üç dolar civarında seyrettiği görülmektedir (U.S Energy Information Administration, 2017). Bu sayede Amerika ithal ettiği doğalgaza yerli ve ekonomik bir alternatif olarak kaya gazını ikame ederek gerek petrol gerekse doğalgaz tüketimini azaltmayı başarmıştır.

Dünyada hidrokarbon yakıtlar rezerv bakımından çok geniş bir alana dağılmamışken; kaya gazı rezervleri hidrokarbon yakıtlara oranla daha geniş bir coğrafyaya dağıldığı görülebilmektedir. Bu göstergeler Çin gibi enerjide dışa bağımlı ülkeler için, enerji ithalatını azaltma açısından bir çözüm sunabilmektedir. 2013 yılında EIA (Energy Information Administration) ve ARI (Advanced Resources International)'nın ortaklaşa hazırlamış olduğu rapor, 41 ülkede 137 kaya gazı merkezini incelemiş ve bu değerlendirme neticesinde dünya kaya gazı rezerv miktarlarını belirlemiştir. Bu rapora göre kaya gazı rezerv miktarları bakımından ilk üç ülke Çin Halk Cumhuriyeti, Amerika Birleşik Devletleri ve Rusya Federasyonu'dur (U.S Energy Information Administration (EIA) and Advanced Resources International (ARI), 2013: 6).

² Henry Hub: ABD'de sıvılaştırılmış doğalgaz (LNG) piyasasının belirlendiği merkez olup burada hem finansal piyasa hem de fiyatlar belirlenmektedir. Daha fazla bilgi için bakınız: http://www.investopedia.com/terms/h/henry_hub.asp (20.03.2017)

İkinci büyük rezerv sahibi Amerika on yıllardır yaptığı yatırımlar sayesinde 2015 yılı itibariyle doğal gaz üretiminin %54'ünü kaya gazından karşılarken (U.S. Energy Information Administration (EIA), Aralık 2016: 17); Çin ise enerji ihtiyacının önemli bir kısmını kömürden karşılamakta ve termik santralleri yoğun olarak kullandığı için ciddi hava kirliliği sorununa neden olmaktadır. Bundan dolayı, Çin de Amerika gibi kaya gazına ciddi yatırımlar yapma stratejisini benimsemesi hem kendi enerji güvenliğini hem de iklim değişikliğiyle mücadele konusunda elini kuvvetlendirmesine katkı sağlayacaktır.

4. SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

Sanayi Devrimi'nden bu yana süre gelen kalkınma ve refahın temel taşı olan enerji talebi devletler için yaşamsal bir konudur. Bugün, küresel enerji talebinin %85'i hidrokarbon yakıtlardan sağlanmaktadır. Fosil yakıtların Sanayi Devrimi'nden bu yana artarak kullanılması, dünyada sıcaklığın ilk kez 1,02°C'nin üzerinde seyretmesine neden oldu. Eğer süreç bu şekilde devam edecek olursa, sıcaklık 2°C'nin üzerine çıkacağından, bu oran kaçınılmaz şekilde dünyanın sonunu getirecektir. Bu konuda herhangi bir önlem alınmadıkça, birçok ada ülkesi suya gömülürken birçok hayvan türünün de nesli tükenecek ve bu iklim değişikliğinden en çok etkilenecek olan insanoğlu olacaktır. Bu olumsuz senaryoların önüne geçebilmek adına ozon tabakasının korunmasına yönelik iklim değişikliği çalışmaları ilk kez 1970'lerin ortalarında başlamış, Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (UNFCCC), 1992 yılında bağlayıcı olmayan bir anlaşmayla iklim değişikliğiyle mücadele amaçlı küresel bir girişim olarak kabul edilmiştir. 2015 Paris Sözleşmesi'ne kadar alınan kararlarda iklim değişikliğine ilişkin ülkelere yaptırımcı bir hüküm uygulanmamıştır. 2015 Paris İklim Değişikliği Zirvesi'nin en önemli özelliği tüm ülkelerin karbon emisyonlarının azaltılmasına ilişkin bir yükümlülüğün altına girmiş olmaları ve sıcaklığın kritik eşik değeri olan 2°C'yi aşmaması için yaptırımlara maruz kalacak olmalarıdır.

2015 Paris Zirvesi'nde dolaylı olarak sera gazı salınımlarının azaltılması için nükleer enerji kullanımı imzacı devletler tarafından kabul edilmektedir. Uzmanlar, küresel elektrik talebinin 2020 yılına kadar iki katına çıkacağını öngördüğünden dolayı, nükleer enerji ülkelerin sürdürülebilir kalkınması ve emisyonlarının azaltılması hedeflerine ulaşmak için olmazsa olmaz tercihlerden biri olacaktır. Nükleer santraller düşük karbon emisyonlarına sahip olmakla beraber elektrik üretimi için daha az uranyum ile çok daha fazla enerji üretebilmektedir. Çin Halk Cumhuriyeti gibi enerji talebi fazla olan ülkeler hava kirliliğine sebep olan termik santraller yerine daha az emisyon oranına sahip nükleer enerji santral projelerine yönelmektedir. Böylelikle bu ülkeler hem enerji güvenliklerine hem enerji çeşitliliklerine hem de iklim değişikliğine olumlu

yönde katkı sağlamaktadır. Nükleer kazalardaki ölüm oranları ise fosil yakıtlardan kaynaklanan oranlara göre daha düşük olup yüksek teknoloji yeni nesil nükleer santraller kömür ve doğalgaz santrallerine göre daha güvenlidir. Nükleer kazalar genellikle insan temelli hatalar yüzünden meydana gelmektedir. Her ne kadar nükleer enerji bu konuda kötü bir sicile sahip olsa da olası nükleer kazaların tahrip edici etkilerinin kullanılan yüksek teknoloji sayesinde kısa sürede bertaraf edileceği düşünülmektedir. Örneğin, Fukuşima santralinde kullanılan teknoloji (3. nesil) dolayı olayın üzerinden altı sene geçmesine rağmen bölgedeki radyasyon seviyesi yaşanabilir değer kabul edilen 18 milisieverte düşmüş ve Kasım 2016 itibariyle bölgede uygulanan tahliye kararı tedrici olarak kaldırılmaya başlanmıştır (Aykanat, 2017). Yaşanan bu tarz kazalara rağmen; hükümetler enerji verimliliği, enerji arz güvenliği, düşük karbon salınımları ve kendi prestijleri için nükleer enerji kullanmayı tercih etmekte ve teknolojinin de nimetlerinden faydalanarak olası kaza risklerini en minimum seviyeye indirmeye çalışmaktadır.

Nükleer enerji düşük karbon salınımına karşı dört önemli sorunla baş etmektedir: maliyet, güvenlik, atık ve silahlanma. Bu nedenle nükleer enerji karşıtları, iklim değişikliğiyle mücadele politikası için yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanılmasını teşvik etmektedir. Diğer taraftan çevre eylemcileri çoğunlukla nükleer atık ve kazalar sebebiyle nükleer enerji kullanımına karşı çıkmaktadır. Atıkların toprak altında derin depolanmasına rağmen, tehlikeli radyoaktivitenin bir deprem sırasında yeryüzüne yayılabilmesi veya bir terör saldırısına maruz kalabilme olasılığı yüzünden insanlara ve çevreye karşı potansiyel bir tehdit oluşturmaktadır. Bu risklere karşı Almanya ve Japonya, Fukuşima sonrası kapattığı nükleer enerji santrallerinden doğan enerji açığını hidrokarbon enerji kaynaklarından telafi etmeye çalışırken Japonya kapattığı 17 nükleer santralini tekrar aktif hale getirme sürecini başlatmıştır. Bu durum da bize her türlü riske karşı nükleer enerjinin vazgeçilemez olduğunu kanıtlamaktadır. Oysaki nükleer enerjiye muhalif olanlar, sera gazı etkisini azaltmak için yenilenebilir enerji kaynaklarının tercih edilmesini ifade etmektedir. Çünkü bu santrallerin üretim maliyetleri daha ucuz olup inşa süreçleri nükleer enerji santrallerine oranla daha çabuk tamamlanabilmektedir. Yenilenebilir enerji kaynakları emisyon salınımı olmayan çevreyle dost kaynaklar olsa da kullanım potansiyelleri coğrafi koşullara tabii olduğundan dolayı hâlâ yaygın bir şekilde kullanım imkânına sahip değildir. Buna ek olarak, yenilenebilir enerji santralleri uzun yıllar kullanılabilir olmasına rağmen; bu santrallerin yenilenmeleri, özellikle de fotovoltaik panellerin yenilenmesi, tekrar inşa edilmelerinden daha maliyetlidir.

Tüm bu gelişmeler ışığında, hiçbir enerji kaynağı tam anlamıyla doğa ile dost değildir. Başka bir deyişle hem hidrokarbon hem de alternatif enerji

kaynakları ülkelerin enerji taleplerini karşılamasına rağmen; bu enerji kaynakları iklim değişikliği ve dünyanın geleceği için dezavantajlara sahiptir. Burada yapılması gerekenler ise hükümetlerin, iklim değişikliğiyle mücadelede yapıcı önlemler alarak bu enerji politikalarını diğer hükümetlerle uyumlu hale getirmesidir. Uyumlu hale getirilen politikalar kısa, orta ve uzun vadeli dönemler için bir yol haritası sunmalı, gerektiğinde dönemin koşullarına ve teknolojik gelişmelere uyum sağlayacak şekilde gözden geçirilmelidir. Özellikle yeni nesil teknolojik nükleer santrallerin inşası ve bu santrallerin atık yakıt depolama alanlarına yönelik de devletlerin vergi teşviki ile yüksek maliyetlerin makul seviyelere çekilebilmesi sağlanmalıdır. Bunun yanında her hükümetin detaylı bir fizibilite çalışması gerçekleştirdikten sonra doğa olayları ve insan kaynaklı hatalar karşısında en az riske sahip alanlara nükleer enerji santrali kurulumuna izin vermesi gerekmektedir. Yalnızca Amerika Birleşik Devletleri gibi nükleer enerjiyi etkin kullanan gelişmiş ekonomilerin değil aynı zamanda Çin ve Hindistan gibi yükselen ekonomilere sahip ülkelerin de nükleer enerji güvenliğini sağlayacak yasa ve eylem planları hazırlayarak olası felaket risklerini en minimum seviye indirmek için politikalar geliştirmeleri yerinde olacaktır.

Yenilenebilir enerji kaynakları açısından ise öncelikle yapılması gereken her ülkenin kendi coğrafi yapısına uygun olan enerji haritasını çıkarması ve bu haritaya uygun olarak en az emisyonla en çok verimi alabileceği enerji kaynağına yönelmesi en akılcı politika uygulaması olacaktır. Bazı ülkeler coğrafi konumlarından dolayı bu kaynakları etkin kullanamama potansiyeline sahipken (Almanya gibi) teknolojik altyapılarına yaptıkları yatırımlar (fotovoltaik paneller gibi) sayesinde bu dezavantajlı durumlarını kendi lehlerine çevirerek hem iklim değişikliğine olumlu katkı sağlamış olmaktadır hem de enerji arz güvenliğini ön plana alarak bu teknolojik yatırımları diğer ülkelere ihraç ettikleri için de ülke ekonomilerine katkı sağlamaktadırlar.

Kaya gazı, hükümetler için hidrokarbon yakıtlara alternatif olarak sunulmasına ve yeni yeni enerji politikalarında yerini almaya başlamasına rağmen uzmanlar ve akademisyenler arasında hâlâ yaygın şekilde kullanılıp kullanılmayacağına yönelik ciddi endişelere yol açmaktadır. Kaya gazının başta Fransa, İngiltere, Almanya gibi Avrupa ülkeleri olmak üzere pek çok ülke tarafından konvansiyonel doğalgaz çeşidi olarak kabul edilmemesi, henüz erken bir teknolojik gelişme olması, çıkarımının zor ve çevreye olumsuz etkileri sebebiyle iklim değişikliğiyle mücadelede yakın ve orta gelecekte nükleer enerji ve yenilenebilir enerji kaynakları kadar yaygın bir kullanım alanına (Amerika Birleşik Devletleri gibi belli başlı ülkeler hariç) sahip olmayacağı rahatlıkla söylenebilir. Kaya gazı çıkarımı ve kullanımı bakımından en çok eleştirilen ve kaygı duyulan konu, şiddeti küçük de olsa ortaya çıkardığı yer sarsıntılarını ile birlikte kullanılan çatlatma tekniğinden ötürü yeraltı sularının kirlenme riskidir.

Özellikle deprem kuşağı üzerinde bulunan ülkeler jeotermal enerji ve yeraltı suları bakımından zengin oldukları için kaya gazı rezervlerine sahip olsalar da yukarıda belirtilen sebeplerden ötürü kaya gazı kamuoyunda pek kabul görmemektedir. Bilinenin aksine kaya gazı konvansiyonel doğalgazın sondajı ve çıkarımından daha fazla CO₂ salınımı yaptığına bilimsel çalışmalarda rastlanmış olduğu³ için iklim değişikliğine ilişkin yönetilen politikalarda kaya gazının ne derecede katkı sağlayacağı da tartışılmaktadır. Bu noktada kesin olarak ifade edilecek olan husus, kaya gazının konvansiyonel doğalgaz ve petrole alternatif olacağıdır. Tüm olumsuz yönlerine rağmen, doğalgaz açısından fakir; ancak kaya gazı bakımından potansiyel rezervlere sahip gelişmekte olan ülkelerin doğalgaz ithalatını azaltmaları ve kendi enerji güvenliklerini sağlamaları açısından değerlendirilmesi gereken bir seçenek olacağı şüphe götürmez gerçektir. Diğer bir taraftan kırılma işlemlerinin çok maliyetli olması ve yeraltında yarattığı etkiler sebebiyle Macaristan ve Polonya’da çalışmalar durdurulurken; İngiltere ve Romanya’da çalışmalar devam etmekte, Fransa ve Bulgaristan’da kırma yöntemi yasaklanırken Almanya ile birlikte birkaç Avrupa ülkesi bekle-gör politikası uygulamaktadır. Amerika Birleşik Devletleri otuz yıldan fazladır yapmış olduğu altyapı yatırımları ve teknik çalışmalar sayesinde kaya gazı kullanarak şu an CO₂ salınımını azaltmayı başarmış tek ülke konumundadır. Bu örnek Çin Halk Cumhuriyeti ve Japonya gibi ülkelerinin iştahını kabartmakta onlar da kaya gazı kullanımına yatırım yaparak hem kendi enerji arz güvenlikleri için hem de iklim değişikliğiyle mücadelede önümüzdeki on beş yıllık süreçte stratejik planları içine dahil etmişlerdir. Ancak uluslararası doğalgaz piyasasındaki fiyatlandırmalar, Avrupa Birliği ülkelerinin ortak bir kaya gazı politikası geliştirememiş olması, çıkarım ve sondaj maliyetlerinin yüksek olması, Rusya’ya uygulanmakta olan ekonomik yaptırımlar, özellikle Ortadoğu’da devam eden çatışmalar, Trump yönetimi ve İran arasındaki restleşmeler, kaya gazına yöneltilen olumsuz eleştiriler ve bölge insanların tepkisi kaya gazının geleceğini belirleyecek olan önemli konu başlıklarıdır.

Son olarak, sera gazı ve karbon emisyonlarının azaltılması için yalnızca tek tip bir enerji kaynağına yönelik strateji geliştirmek hem enerji güvenliği hem de enerji verimliliği açısından kabul edilebilecek bir politika uygulaması değildir. Bundan dolayı hem nükleer hem de yenilenebilir enerji kaynakları fosil yakıt kullanımını azaltarak birbiriyle uyumlu hale getirilen eş güdümlü “melez (hybrid)” bir politika geliştirilmelidir. Burada önemli olan, hükümetlerin karbon emisyonlarını azaltması için daha uygun, daha ekonomik ve daha güvenilir olabilecek bir fayda-maliyet analizi yaparak en verimli en doğa dostu olan enerji kaynaklarına teknolojik yatırım yapmalarıdır. Ancak günümüzde genellikle bu

³ Daha fazla bilgi için: Cathles, L.M., Brown, L., Taam, M. et al., 2012: 525.

eş güdümlü politika geliştirme stratejilerini gelişmiş ülkeler 2011 yılında gerçekleşen Fukuşima nükleer kazasından sonra, kendi ajandalarına almak zorunda kaldılar ve bu yönde melez bir enerji stratejisi geliştirme yoluna gittikleri görülmektedir. Diğer taraftan gelişen ekonomilerin (Çin ve Hindistan gibi) şu an için önceliklerinin yenilenebilir enerjiden daha çok nükleer enerji yatırımlarının ön planda olduğu anlaşılmaktadır.

Ülkelerin şu an ki iklim değişikliğine yönelik enerji politikalarının özeti, az bir uranyum ile kömür ve doğalgaz santrallerinden elde edilen verimin katbekat fazlasını elde eden nükleer enerji santralleri ile coğrafi özellikleri elverişli olan ülkelerin kullanımına hız verdiği rüzgâr ve güneş enerjisi arasındaki rekabettir. Günümüzde bu rekabet tüm olumsuzluklarına rağmen iklim değişikliğine katkıda nükleer enerjinin lehine olmakla birlikte gelecekte ülkelerin melez enerji politikalarına yönelmesiyle ibrenin yenilenebilir enerji kaynaklarına doğru kayacağı rahatlıkla söylenebilir.

KAYNAKÇA

Ahışhalı, Murat Alp (Temmuz-Aralık 2013), “Kaya Gazı: Dünya Enerji Düzenine Etkileri ve Türkiye Potansiyeli”, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3: 12-34.

Altın, Vural (Aralık 2007), “4. Nesil Nükleer Santraller”, TÜBİTAK Bilim ve Teknik Dergisi, http://bilimteknik.tubitak.gov.tr/system/files/4_nesil_nukleer.pdf (18.03.2017).

American Nuclear Society (2000), “Nuclear Power: A Sustainable Sources of Energy”, LaGrange Park, (Illinois).

Atakan, Yüksel (2016), “Elektrik Enerjisi Üretiminde Yenilenebilir Enerjiler ve Nükleer Enerjiyle İlgili Gerçek Durum Nedir?”, <http://enerjienstitusu.com/2016/02/04/elektrik-enerjisi-uretiminde-yenilenebilir-enerjiler-ve-nukleer-enerjiyle-iligili-gercek-durum-nedir/> (18.03.2017).

Aykanat, Aydoğan (2017), “WebTekno-2011’de Nükleer Felaket İle Harap Olan Fukuşima, Artık Yaşanabilir Bir Yer Haline Geldi!”, <http://www.webtekno.com/2011-de-nukleer-felaket-ile-harap-olan-fukushima-artik-yasanabilir-bir-yer-haline-geldi-h26478.html> (22.03.2017).

BBC Science and Environment (2015), “Warming set to breach 1°C threshold”, <http://www.bbc.com/news/science-environment-34763036> (16.05.2016).

Bows, Alice and Kevin Anderson (2011), “Beyond ‘Dangerous’ Climate Change: Emission Scenarios for a New World”, *Philosophical Transactions of the Royal Society*, (369): 20-44.

Böddeker, Karl W. and Ulrich Schindewolf (2010), “Renewable Resources”, *Desalination and Water Treatment*, 13 (1-3): 1-12.

Bundesamt für Strahlenschutz (2017), “How many wastes have yet to be returned from reprocessing?”, <http://www.bfs.de/SharedDocs/FAQs/BfS/EN/nwm/reprocessing/how-many-will-come.html> (18.03.2017).

Brook, Barry W., Agustin Alonso, Daniel A.Meneley, Jozef Misak, Tom Blees and Jan B. Van Erp (2014), “Why Nuclear Energy is Sustainable and has to be part of the Energy Mix”, *Sustainable Material and Technologies*, (1-2): 8-16.

Cathles, L.M., L. Brown, M. Taam et al. (2012), “A Commentary on ‘The Greenhouse-gas Footprint of Natural Gaz in Shale Formations’”, *Climatic Change*, 113 (2): 525-535.

Cléménçon, Raymond (2016), “The Two Sides of the Paris Climate Agreement: Dismal Failure or Historic Breakthrough?”, *Journal of Environment and Development*, 25 (1): 3-24.

Demircan, Pınar (2016), “2016 Dünya Nükleer Enerji Raporu’ndan alıntılarla: ‘Nükleer, neden yenilenebilir enerji değildir?’”, <https://yesilgazete.org/blog/2016/10/17/2016-dunya-nukleer-enerji-raporundan-alintilarla-nukleer-neden-yenilenebilir-enerji-degildir/> (19.03.2017).

Department of Energy and Climate Change and Prime Minister’s Office (2013), Initial agreement reached on new nuclear power station at Hinkley”, <https://www.gov.uk/government/news/initial-agreement-reached-on-new-nuclear-power-station-at-hinkley> (15.05.2016).

Department of Trade and Industry (2007), “Meeting the Energy Challenge: A White Paper on Energy Climate Change”, <http://www.ccsassociation.org/docs/2007/White%20Paper.pdf> (16.05.2016).

Doyle, Julie (2011), “Acclimating Nuclear? Climate Change, Nuclear Poer and the Reframing of Reframing of Risk in the UK News Media”, *The International Communication Gazette*, 73 (1-2): 107-125.

Energies-Renouvelables (2014), “Photovoltaic Barometer”, http://www.energies-renouvelables.org/observ-er/stat_baro/observ/baro-jdp11_en.pdf (21.05.2016).

Euronews (2015), “Green house gasses explained”, <http://www.euronews.com/2015/06/26/green-house-gasses-explained/> (16.06.2016).

European Environment Agency (2015), “Trends and Projections in Europe 2015: Tracking Progress Progress towards Europe’s Climate and Energy”, (Luxembourg).

Eurostat (2017), “Renewable Energy Statistics”, http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Renewable_energy_statistics (20.03.2017).

Fetter, Steve (2016), “How long will the world's uranium supplies last?”, <https://www.scientificamerican.com/article/how-long-will-global-uranium-deposits-last/> (17.03.2017).

Forbes (2015), “Paris COP21 the Urgent Need for more Nuclear Energy”, <http://www.forbes.com/sites/jamesconca/2015/12/15/paris-cop21-and-the-urgent-need-for-more-nuclear-energy/#39c0e40e4952> (11.05.2016).

Glass, Kate (2011), “Shale Gas and Oil Terminology Explained: Technology, Inputs and Operations”, http://eesi.org/files/fracking_technology_120111.pdf (20.03.2017).

Goldenberg, Suzanne (2014), “Secret Talks and a Personal Letter: How the US China Climate Deal was done”, <http://www.theguardian.com/environment/2014/nov/12/how-us-china-climate-deal-was-done-secret-talks-personal-letter> (01.05.2016).

Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) (2011), “IPCC Special Report on Renewable Energy Sources and Climate Change Mitigation”, <http://www.unclearn.org/sites/default/files/inventory/ipcc15.pdf> (21.05.2016).

International Atomic Energy Agency (IAEA) (2015), “Consider Nuclear Energy on Paris in Climate Change Mitigation: IAEA at COP21”, <https://www.iaea.org/newscenter/news/consider-nuclear-energy-par-climate-change-mitigation-iaea-cop21> (10.05.2016).

International Atomic Energy Agency (IAEA) (2016), “Climate Change and Nuclear Power 2016”, (Vienna: IAEA).

International Atomic Energy Agency (IAEA) (2017a), “Operational & Long-Term Shutdown Reactors”, <https://www.iaea.org/PRIS/WorldStatistics/OperationalReactorsByCountry.aspx> (11.02.2017).

International Atomic Energy Agency (IAEA) (2017b), “Under Construction Reactors”,

<https://www.iaea.org/PRIS/WorldStatistics/OperationalReactorsByCountry.aspx> (11.02.2017).

Investopedia (2017), “Henry Hub”,
http://www.investopedia.com/terms/h/henry_hub.asp (20.03.2017).

K. Bickerstaff, I. Lorenzoni, N.F. Pidgeon, W. Poortinga and P. Simmons (2008), “Reframing Nuclear Power in the UK Energy Debate: Nuclear Power, Climate Change Mitigation and Radioactive Waste”, *Public Understanding of Science*, 17 (2): 145-169.

Kadir, Temurçin ve Alparslan Alişaoğlu (2013), “Nükleer Enerji ve Tartışmalar Işığında Türkiye’de Nükleer Enerji Gerçeği”, *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 1 (2): 25-39.

Kessides, Ioannis N. (August 2010), “Nuclear Power and Sustainable Energy Policy: Promises and Perils”, *The World Bank Research Observer*, 1 (1): 323-362.

Marcus, Gail (2005), “Energy by the Numbers: A Comparison of Energy Sources”,
<http://nukepowertalk.blogspot.com.tr/2015/10/energy-by-numbers.html> (21.05.2016).

Ministry of Finance, Climate Change Finance Unit, Government of India (2015), “Climate Change Finance, Analysis of a Recent OECD Report: Some Credible Facts Needed”,
http://dea.gov.in/sites/default/files/ClimateChangeOEFDRReport_0.pdf (23.05.2016).

Morland, Martin (2001), “Nuclear Energy and Climate Change”, *International Relations*, 15 (4): 53-64.

Muradov, Elman (2012), “Almanya’nın Nükleer Enerji Politikasını Etkileyen Faktörler”, *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Hakemli Dergisi*, 10 (38): 105-111.

Nei.org (2015), “Pro-Nuclear Voices Raised at Paris Climate Talks”,
<http://www.nei.org/News-Media/News/News-Archives/Pro-Nuclear-Voices-Raised-at-Paris-Climate-Talks> (10.05.2016).

NTV (2016), “Almanya Nükleer Santralleri Kapatıyor”,
http://www.ntv.com.tr/dunya/almanya-nukleer-santralleri-kapatiyor,uj8cRRKTJUW7CEPWxrfIDQ?_ref=infinite (20.03.2017).

Nuclear Energy Agency (NEA) (2016), “Uranium 2016: Resources, Production and Demand”, <https://www.oecd-nea.org/ndd/pubs/2016/7301-uranium-2016.pdf> (19.03.2017).

Nuclear Engineering International (2016), “More delays for China's first AP1000”, <http://www.neimagazine.com/news/newsmore-delays-for-chinas-first-ap1000-4836943> (18.03.2017).

Nükleer Akademi (2016), “Dünya’da nükleer enerjinin durumu nedir?”, <http://nukleerakademi.org/dunyada-nukleer-enerjinin-durumu-nedir/> (20.03.2017).

OECD (2015), “Climate Change COP 21”, <https://www.oecd-nea.org/ndd/climate-change/cop21/cop21-2015-event.html> (09.05.2016).

Özen, Cem ve Emre İşeri (Ekim 2012), “Türkiye’de Sürdürülebilir Enerji Politikaları Kapsamında Nükleer Enerjinin Konumu”, İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 47: 161-180.

Pailhere, Henri and Jan Horst Keppler (2015), “Nuclear Energy: Combating Climate Change”, <https://www.oecd-nea.org/ndd/climate-change/cop21/presentations/keppler-pailhere.pdf> (05.05.2016).

Pala, Cenk (2016), “Nükleer Enerjide Toryum’lu Öneriler: 21. Yüzyılda Kaderimiz Değişecek mi”, <https://tr.linkedin.com/pulse/n%C3%BCklear-enerjide-toryumlu-%C3%B6neriler-21-y%C3%BCzy%C4%B1lda-kaderimiz-pala> (18.03.2017).

Pampel, Fred C. (2011), “Support for Nuclear Energy in the Context of Climate Change: Evidence From the European Union”, *Organization and Environment*, 24 (3): 24-68.

People, Columba (2014), “New Nuclear, New Security? Framing Security in The Policy Case for New Nuclear Power in the United Kingdom”, *Security Dialogue*, 45 (2-13): 156-173.

Ratner, Michael and Mary Tiemann (2015), “An Overview of Unconventional Oil and Natural Gas: Resources and Federal Action”, <https://fas.org/sgp/crs/misc/R43148.pdf> (20.03.2017).

Rauhut, Kathryn and Decker Debra (2016), “Nuclear Energy: Securing The Future, A Case for Voluntary Consensus Standards” (Washington D.C: Stimson).

Schneider, Mycle and Antony Froggatt, (2011), “Global Status of the Nuclear Industry and Its Opportunities for Expansions”, *The International Spectator*, 46 (3): 41-59.

Sorensen, Sarah (2009), “The Rules of Footprinting”, Sarah Sorensen, The Sustainable Network: The Accidental Answer for a Troubled Planet (USA: O’Reilly Media): 67.

Şimşek, Cem (2017), “2016’da Avrupa’da kurulan santrallerin %86’sı yenilenebilir enerji kullanıyor”,<http://enerjienstitusu.com/2017/02/10/2016da-avrupada-kurulan-santrallerin-%86si-yenilenebilir-enerji-kullaniyor/> (20.03.2017).

The Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) (2014), “Climate Change 2014 Synthesis Report” (Geneva: IPCC).

The Republic of Turkey Ministry of Environment and Urbanization (2016), “Climate Change Department”, <http://iklim.cob.gov.tr/iklim/AnaSayfa/montrealptotokolu.aspx?sflang=en#> (15.04.2016).

The National Conference of State Legislatures (2010), “Meeting the Energy Challenges of the Future a Guide for Policymakers”, Washington.

The Union of Concerned Scientists (2013), “Shale Gas and Other Unconventional Sources of Natural Gas”, <http://www.ucsusa.org/clean-energy/coal-and-other-fossil-fuels/shale-gas-unconventional-sources-natural-gas#references> (22.03.2017).

Turkish Yatırım (2011), “Kaya Gazı”, <http://turkborsa.net/belgeler/raporlar/ozelarastirmakayagazi.pdf> (21.03.2017).

U.S Energy Information Administration (2017), “Natural Gas Spot and Futures Prices (NYMEX)”, https://eia.gov/dnav/ng/ng_pri_fut_s1_d.htm (22.03.2017).

U.S. Energy Information Administration (EIA) and Advanced Resources International (ARI) (2013), “World Shale Gas and Shale Oil Resource Assessment” (Arlington: U.S. Energy Information Administration).

U.S. Energy Information Administration (EIA) (December 2016), “U.S. Crude Oil and Natural Gas Proved Reserves, Year-end 2015” (Washington, DC: U.S. Department of Energy).

U.S. Energy Information Administration (EIA) (2016), “Short-Term Energy Outlook (STEO)”, http://eia.gov/forecasts/steo/pdf/steo_full.pdf (16.04.2016).

U.S. Nuclear Regulatory Commission (2002), “Radioactive Waste: Production, Storage, Disposal” (Washington D.C.: Office of Public Affairs).

United Nations Environment Programme (UNEP) Ozone Secretariat (2015), “The Montreal Protocol Substances that Deplete the Ozone Layer”,

<http://ozone.unep.org/en/treaties-and-decisions/montreal-protocol-substances-deplete-ozone-layer> (16.04.2016).

United Nations Environment Programme (UNEP) (2015), “Ozone Secretariat-Handbook for the Vienna Convention for the Protection of the Ozone Layer”, <http://ozone.unep.org/en/handbook-vienna-convention-protection-ozone-layer/2208> (15.04.2016).

United Nations Environment Programme (2000), “The Montreal Protocol on Substances”, <http://ozone.unep.org/pdfs/Montreal-Protocol2000.pdf> (17.04.2016).

United Nations (1992), “United Nations Framework Convention on Climate Change”, http://unfccc.int/files/essential_background/background_publications_htmlpdf/application/pdf/conveng.pdf (17.04.2016).

United Nations (1998), “Kyoto Protocol to the United Nations Framework Convention on Climate Change”, <http://unfccc.int/resource/docs/convkp/kpeng.pdf> (16.04.2016).

United Nations (2015), “Paris Agreement English”, http://unfccc.int/files/meetings/paris_nov_2015/application/pdf/paris_agreement_english_.pdf (30.04.2016).

United Nations (2015), “UN chief hails new climate change agreement as ‘monumental triumph’”, <http://un.org/sustainabledevelopment/blog/2015/12/un-chief-hails-new-climate-change-agreement-as-monumental-triumph/> (08.03.2017).

United Nations (2016), “United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC)” Report of the Conference of the Parties on its 21st Session, <http://unfccc.int/resource/docs/2015/cop21/eng/10a01.pdf> (30.04.2016).

United Nations (2016), “United Nations Treaty Collection”, https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXVII-7-a&chapter=27&lang=en#1 (17.04.2016).

WindEurope (February 2017), “Wind generates enough to cover Denmark’s entire power demand on Wednesday”, <https://windeurope.org/newsroom/news/wind-generates-enough-to-cover-denmarks-entire-power-demand-on-wednesday/> (20.03.2017).

World Nuclear Association (2017), “Emerging Nuclear Energy Countries”, <http://www.world-nuclear.org/information-library/country-profiles/others/emerging-nuclear-energy-countries.aspx> (11.02.2017).

Yıldız, Dursun (2013), “Türkiye’nin Yeni Umudu Kaya Gazı Mı?”, *Ulusal Sanayici ve İş Adamları Derneği (USİAD)*, 14 (61): 1-42.

**ŞEHRAZAT'IN OYUNU ADLI ESERDE KADIN İMGESİ
ÜZERİNDEN SANATÇI-İKTİDAR ÇATIŞMASI**

**THE ARTIST-POWER CONFLICT THROUGH THE
WOMAN IMAGE IN THE ARTWORK
TITLED ŞEHRAZAT'IN OYUNU**

Nurullah ULUTAŞ*

ÖZ

İnsanoğlunun tarih boyunca kendi türü üzerinde sergilediği iktidar tutkusu, sözlü edebiyattan yazılı edebiyata kadar birçok üründe işlenir. Erkeğin kadın üzerinde cinsiyet üstünlüğü, zamanla sosyolojik, ekonomik, psikolojik ve siyasi üstünlüğe dönüşür. Bilinçli bir nesneleştirme politikasıyla insanın kendi türdeşlerine hâkim olma arzusu, ötekini nesneleştirme amacı taşır. İktidar mücadelesi, özgür bireyler arasında gücü ele geçirme niteliği taşıırken öznenin hareketsiz kılınmasıyla bu mücadele yerini şiddet ve köleliğe bırakır. Modern insanın hegemonik ilişkiler sarmalında makineleşme, tekelleşme, yabancılaşma ve ötekileşme bağlamında Turgay Nar'ın oyunlarında nasıl dramatize edildiği görülebilir. Oyunlarında güncel ve kısır politik tartışmalardan ziyade tarihten gelen ve hemen her toplumda görülebilen politik çatışmaları tarih, mitoloji, tasavvuf, masal unsurları içinde okuyucuya/seyirciye sunan yazar, bu oyunda da sanatçı-iktidar çatışmasını “Bin Bir Gece Masalları” üzerinden vermeyi tercih eder. İktidarın kendi gücünü toplum üzerinde göstermek amacıyla kadını nasıl nesneleştirdiği bu oyunda

* Doç. Dr., Muş Alparslan Üniversitesi, Sosyal Bil. ve Türkçe Eğitimi Bölümü, nurullahulutash@gmail.com

* Makale Geliş Tarihi: 28.04.2017
Makale Kabul Tarihi: 17.05.2017

görülebılır. İktidara karşı mücadele eden de yine sanatçıyı temsil eden bir kadındır. Yazar, diğer oyunlarında olduğu gibi bu oyununda da grotesk unsurlar, vahşet sahneleri ve sıradışı mekân kurgularıyla özgün bir çizgi yakalar.

Turgay Nar, şiirsel dili ve psikolojik derinliği tasvir eden cümleleriyle okuru gerilime sürükleyen *Şehrazat'ın Oyunu* adlı eserinde sanatçı-iktidar çatışması üzerinden insanın kendi türünü nasıl nesneleştirdiğini anlatmaya çalışır. Yazar, otorite ve despotizm karşısında yaratıcı gücün üstün geldiğini vurgular. Eserde sanatçının mücadele ederken yıkıcı değil, dönüştürücü ve yapıcı bir tutum sergilediğini görürüz. Bu çalışmada iktidar arzusunun yol açtığı fiziksel ve psikolojik yıkımlar üzerinde durulacak ve elde edilen sonuçlar tahlil edilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Turgay Nar, Tiyatro, Türk Edebiyatı, *Şehrazat'ın Oyunu*, Sanatçı-İktidar Çatışması.

ABSTRACT

The passion of human being for the power employed on the same species is treated as a subject in many fields of both oral and written literature. Gender supremacy of male on female turns into sociological, economic, psychological and political supremacy in time. The aim of the desire to prevail over other human beings through a conscious objectification policy is to objectify the other. Power struggle also aims to take the power among independent individuals; this struggle is then replaced by violence and slavery as a result of the inaction of the subject. Modern human in the swirl of hegemonic relations is dramatized in plays of Turgay Nar within the scope of mechanization, monopolization, alienation and marginalization. The author presents political conflicts, which are rooted in the history and can be encountered in every society, through the elements of history, mythology, Sufism and tales, rather than offering current and vicious political discussions in his plays. In this particular play, the author prefers presenting the artist-power conflict through "1001 nights". How the woman is objectified, since the power wants to practice its power on society, can be seen in

this play. The person who combats the power is a woman who represents the artist. The author has a unique style through grotesque elements, atrocity scenes and unusual space setups in this play as well as the other plays of the author.

In his play titled *Şehrazat'ın Oyunu*, which causes tension for the reader through poetic language and psychologically-deep sentences, Turgay Nar tries to explain how human being objectifies its own species through artist-power conflict. The author underscores that creativeness prevails over authority and despotism. In this play, the artist adopts a constructive and transformative attitude instead of a devastating one during her combat. This study touches upon physical and psychological devastations caused by power desire and then aims to investigate the obtained results.

Keywords: Turgay Nar, Theatre, Turkish Literature, *Şehrazat'ın Oyunu*, Artist-Power Conflict.

GİRİŞ

Turgay Nar'ın *Şehrazat'ın Oyunu* (1997) adlı eseri, sanatçı – iktidar çatışması üzerine kurgulanmış bir eserdir. Oyunda iktidarı, yaptığı kötülöklere iten yönetim kademesindeki insanlarla birlikte ona ses çıkarmayan toplumun da büyük oranda suç sahibi olduğu görölebilir. Adorno'nun; “otoritaryen kişilik” tanımlamasına bakıldığında kötölük yapanları, bu eyleme iten sebeplerin başında toplumsal konumlandırmaların diğer bir deyişle bastırılmış eğilimleri ortaya çıkaran koşulların geldiği söylenebilir. Biyolojik ihtiyaçların ahlâktan önce geldiği Brecht'in görüşleriyle desteklenir (Bauman, 2013: 168).

Şehrazat'ın Oyunu adlı eserde de göröleceği üzere iktidar, toplumu terbiye etmek için her zaman onun bedenine saldırır. Foucault, yazdığı eserlerde modern iktidarın yaşam üzerinde örgütlenirken bedenleri nasıl disipline ettiğini bize gösterir. Batılı ve Batılı olmayan birçok ölkede, egemen iktidar yerini tamamen modern iktidara bırakmadığı gibi, en az eskisi kadar güçlü bir şekilde işleyerek yönetimsellikle beraber devlet dediğimiz şeyin oluşumuna büyük katkıda bulunur. Dean, yönetim sanatıyla egemenliği birbirleriyle yer değiştiren şeyler olarak değil, birbirlerinin varoluş koşulu olarak düşünmek gerektiğini düşünür (Zengin, 2011: 95). Foucault'un “biyo iktidar” adını verdiği ve 17. yy'a kadar Batı'da bile egemen olan bu iktidar anlayışında hükümdar, tebaasının can ve mal hakkına müdahale etme yetkisine sahiptir. Sonraki aşama ise insan

bedenine bir makine olarak yaklaşan “disiplinci” bir iktidardır. Foucault’nun “bedenin anatomo-politiği” olarak adlandırdığı bu biçimin amacı, insan bedenini disipline etmek, yeteneklerini geliştirmek, daha verimli ve uysal kılmak ve ekonomik denetim sistemleriyle bütünleştirmektir (Foucault, 2000: 16-17). İnsanoğlu, kapitalizmle tanışınca kadar insanları disipline etmek için her türlü şiddeti bir hak olarak görmesine rağmen sonraki aşamada bu yöntemi terk ederek insanı sermayenin gelişmesinin aracı kılmıştır. Bu oyunda da büyük bir kütüphanesi ve hikâye anlatma yeteneğiyle Şehrazat; sanatçıyı, yaratıcı gücü temsil eder. Yazar, otorite ve despotizm karşısında yaratıcı gücün üstün geldiğini vurgulamaya çalışır.

Eserde sanatçının mücadele ederken yıkıcı değil, dönüştürücü ve yapıcı bir tutum sergilediğini görürüz. Türk ve doğu masallarını, mitolojilerini oyunlarında kaynak olarak kullanmayı ustalıkla deneyen yazarın bu oyunda da Bin Bir Gece Masalları’ndan yola çıkarak iktidar eleştirisi yaptığı görülür. Oyunda varoluş mücadelesi veren Şehriyar’ın cinsel arzusunu gidermekten ziyade cinsellik yoluyla toplum üstünde baskı kurarak kadını ve toplumdaki diğer insanları nasıl nesneleştirdiği görülür. Machiavelli’nin nesne olmak istemiyorsan nesneleştire, anlayışı oyunda açıkça görülür. Oysa Freud’un, nesne olmak istemiyorsan ya öl ya da şizofrenik davran, yani hiç değilse bilinçsiz bir nesneye dönüş, yaklaşımı daha saygıya layıktır. Şizofreni, bilindiği üzere, dış dünyadan kopulup bir iç dünya yaratılması sürecidir (Esgün, 1999: 3). Bu oyun, “Zaman Katı”nda kurban genç kızları hazırlayan Bizeban ve “Çekmeceler Katı”nda sanrılarla kuşatılmış Şehriyar’ın ölümcül bir yalnızlığı yaşadığı sahneyle başlar. Sahnede Bizeban, her gün “Aynalar Katı”nda hazırladığı bakire köle kızları aşağıda Şehriyar’ın yatak odası olarak kullandığı “Çekmeceler Katı”na iter. Şehriyar, ölümcül ve irkinç bir sevişmeden sonra üzerinden kalktığı köle kızı yanında duran onlarca kasap kancasından birine takar ve Bizeban’a yukarıya çekmesi için işaret eder. Bu işlem böyle her gün sürüp gider. Bu sahnede hükümdarın bakire köle kızları kirlettikten sonra öldürtmesi iktidarın yönettiği insanların yaşam hakkını elinde tuttuğunun göstergesidir.

Turgay Nar, eserlerinde evrensel temaları, estetize edilmiş dehşet sahneleriyle okuyucuya/seyirciye sunar. Salvador Dali’nin resimlerinde var olan dehşet, ürperme hatta ürkmenin estetik tadı Turgay Nar’ın oyunlarında aynı şekilde kendini gösterir. Ahmed Levendoğlu aynı konuya “dehşetin şiiri ile yoğrulmuş tiyatro” sözleriyle değinir (Topcu, 2004: 48). Yazar, bu eserinde de kendi varoluş sorununu masum genç kızlara tecavüz etikten sonra onları vahşice öldürme yoluyla unutmaya çalışan Şehriyar vasıtasıyla, iktidar eleştirisi yapar. Genç kızların kasap kancalarına asılıp öldürüldükten sonra sarayın harcına karılmaları, beyinden parça koparma... “şiddet-dehşet-vahşet” örüntüsüyle kurgulanan hikâyeleri şiirsel bir dille groteske vardırıran bir sanatçının

yeteneği olarak oyuna yansır: “Turgay Nar, modern grotesk anlatımın sıkça kullandığı insan bedenine uygulanan somut ya da soyut şiddet ve korkuyu özgün biçimde kullanarak bu temalara yeni anlamlar kazandırır. Bunun örneklerine hemen hemen bütün yapıtlarında rastlarız. Modern groteskin bireyin maruz kaldığı korku ve şiddet temalarıyla işlenişi “*paranoidvizyon*” ve Freud’un “*uncanny*” (tekinsizlik) kavramları ile ele alınabilir. Tekinsizlik kavramı bastırılmış tanıdık bir şeyin, aniden açıklanamaz bir biçimde tuhaf ve yabancı algılanmasından yaşanan deneyim olarak genellikle ölüm ve düş benzeri görünümlemlerle açıklanmaya çalışılır. Bu deneyimin uyandırdığı dehşet bilinmeyen ya da yabancı bir güç tarafından türetilmez. “Kendimizi kurtarmaya çalıştığımız ve bu yöndeki her türlü çabamızın üstesinden gelen, içimizdeki derinlikli, tanıdık bir şeyden türer”. “*Paranoidvizyon*” ise, modern insanın hegomonik ilişkilerin çeşitli görünümünün altını çizen makineleşme, tekelleşme, yabancılaşma, ötekileşme gibi duraklarda bireysel tutumunu yansıtır. Bu kavramların izlerine ağırlıklı olarak *Gizler Çarşısı*, *Terzi Makası*, *Çöplük*, *Şehrazat’ın Oyunu*, *Kuyu*, *Tepegöz* gibi yapıtlarda izlemek mümkündür. Bu kavramların altını çizen gotik kurgunun yarattığı dehşet kaynağını gerçek/gerçekdışılık, yaşam/ölüm, ben/öteki sınırlarındaki psişik ayrımın ortadan kalkmasından alır” (Nar, 2006: 9). Diğer eserlerinde de tanık olduğumuz dehşet sahneleri, bu oyunda bir ritüel şeklini almış gibidir. Kurulan saray oluşturulan yatak odası, kasap kancalarından oluşturulan düzenekler, yazarın diğer eserlerinde de görülen özel mekânlardır (Nar, 1997: 8-9). Yazar bu mekânları rastgele oluşturmaz. Tüm bu mekânlar, aslında bu eserde Şehriyar’ın varoluş mücadelesinin yansımalarıdır. Elbette ki bu varoluş sadece maddesel yanıyla değil ruhsal tarafıyla da mekânsaldır, o halde mekân, toplumları ve bireyi belirleyen temel etkidir (Çetindoğan, 2009: 138). Bu yüzden Turgay Nar’ın eserinde seçilen mekânlar tesadüfi olmaktan çıkar. Oyunda kurbanlar halkı, Bizeban ve Vezir Berehut ise iktidar ortağı olup yönetim kademesini temsil eder.

Şehriyar’ın geçmişine bakıldığında, tüm bu olanların sorumlusunun sarayın veziri Berehut olduğu görülür. Zamanında Şehriyar’ın babasının da veziri olan Berehut, iktidarsız olan hükümdarın karısının Bizeban adlı köle ile birlikte olmasını planlamıştır. Bu birliktelikten de Şehriyar dünyaya gelmiştir. Babasının ölümüyle tahta geçen Şehriyar’ın geçmişiyle ilgili şüpheler beynini kemirmektedir. Sürekli huzursuz olduğu için odasına kapanmış ve delilik nöbetleri geçiren Şehriyar, “babasının kimliğiyle sürüklendiği kuşku denizinde boğulurken”, Vezir Berehut iktidarı elinde tutmaya devam ederek, ülkeyi istediği gibi yönetmeye devam etmektedir. Şehriyar, her gece bakire bir köle kızın ırzına geçtikten sonra onları öldürerek duvarlarının harcına katar. Bu vahşet sahnelerine onun diğer eserlerinde de rastlanır. Örneğin, *Terzi Makası* adlı eserinde de sekreter kızın evine giden S., onun düşük yaptığı bebekleri odasına gömdüğünü öğrenir. Odanın bir cenin mezarlığına döndüğünü söyler. Oyunun

bu bölümünde yazarın zihninin arkaik dönemlere gittiği ve bu kurguyu Hitit medeniyetinde ölümlerin evlere gömülmesi geleneğinden aldığı söylenebilir. *Gizler Çarşısı* adlı oyunda çocuk kemiklerinden yapılan beşik ve genç kızların derilerinden yapılan süs eşyaları, defter kapları yazarın grotesk unsurları eserlerinde ustalıkla işlediğini gösterir (Ulutaş, 2016: 3429-3438). Şehriyar, bu şekilde yalnızlığını gidermenin yolunu aramakta içini kemiren huzursuzluktan kurtulmaya çalışmaktadır. Arada köle Bizeban'la sohbet eden Şehriyar, ona yalnızlığından ve kendi iktidarının esiri olmaktan şikâyet eder:

“Kendi egemenliğimin tutsağı oldum ey Bizeban, anlıyor musun beni?! Kendi egemenliğimin tutsağı!.. Bir ada oluşturacağım hükümlerliliğimin sonsuzluk denizinde! Seni. Seni de alacağım o adaya!.. Belki de o zaman, özgür kılarım seni. Ya da bir deniz feneri olarak yaşarsın köleliğini.” (s. 68-69).

Konuşmalara kulak misafiri olan ve Bizeban'ın azat edilme ihtimalini duyan Berehut, hükümdara üç tavsiyede bulunur: “Birincisi, Şahım. Güvendiğin köleni azat etme. Çünkü özgürlük, insanoğlunu güçsüz kılar. Özgür insan boşluktadır, amaçsızdır... Mihnet duygusu tükenmiştir özgür insanın. Köleliğinin bedelini istemesi, efendisinin sırlarına, güvenine mazhar olma duygusuyla bastırılır” (s. 70). Berehut'un nasihatlerinden ikincisi iktidar yükünün ağırlığıyla ilgilidir: “İkinci söyleyeceğim de bir hükümdarın en büyük düşmanı gene kendisidir... Gün gelip de kendi hükümdarlığına kulluk etmeye başladığında ruhun da ikiye bölünür...” (s. 72).

Oyunun ana karakterlerinden hükümdar Şehriyar, kendi iktidarının tutsağı olmaktan kendi hükümlerliliğine kulluk etmeye başladığından şikâyet etmekle bir anlamda kendi tükenişini okuyucuya sezdirir. Bilinçli bir nesneleştirme politikası güdülen olan iktidar olma sürecinde doğal gelişmelerden ziyade insanın kendi türdeşlerine hâkim olma arzusu onun bu amacını kamçılar. İktidarda bulunanlar, bunu bir hak olarak görüp kendi türdeşleri içinde daha basit ve güçsüz olarak gördüğü insanları nesneleştirme hakkını kullanır (Esgün, 1999: 3). Bu olağan bir hâl aldığı anda ise iktidarlaşma tükenmiştir. Foucault, iktidar sürecinin “olmazsa olmaz”ı olarak “özgürler arasındaki ilişkiyi” ön ve gerek-koşul olarak görür. Ona göre “bir özne hareketsiz kılındığı anda iktidar oyunu değil, şiddet ve kölelik vardır. İktidar ilişkisi, özgür, edimde bulunan -ya da Hegel'in deyişiyle- bağımsız özneler arasında ölümüne girilen sürekli bir mücadeledir. “İktidar sabitlendiğinde ve artık bundan böyle bir tersine çevrilme imkânı kalmadığında söz konusu olan şey bir iktidar ilişkisi değil, şiddet ilişkisidir. Russell'ın “yalın iktidar” olarak nitelediği, “bir haydudun kurbanını ya da istilacıların yenilmiş bir ulusu soyması” ile “kölenin, uzun bir alışkanlık sonucu olarak kadere nıza gösterdiği durum dışında(ki) kölelik de Foucault'ya

göre iktidar sayılmamalıdır (Esgün, 1999: 3). Aslında, olayı bu pencereden değerlendirdiğimizde, Şehriyar'ın neden kendi iktidarının kölesi olduğunu anlamamız daha da kolaylaşır.

Şehriyar, kendi hükümlerlik denizinde bir ada oluşturarak Bizeban'la orada yalnız yaşama hayalinden bahseder. Bu da iktidarda bulunanların aslında nasıl bir yalnızlık ve trajedi içinde bulduklarının delilidir. Berehut, Şehriyar'ın Bizeban'ı özgür bırakma ihtimalini duyunca ona verdiği öğütlerle, bunun iyi bir sonuç doğurmayacağını ve aksine en çok da Bizeban'a zarar vereceğini belirtir. Alfred Adler, *İnsan Doğasını Anlama* adlı kitabında boyun eğen “uşak ruhlu birey”den bahsederken, bu tipin başkalarının koyduğu kurallar ve yasalara göre yaşadığını, âdeta içinden gelen bir zorlamaya uyararak, kendine uşakça bir yer aradığını (Russel, 1990: 17-18) belirtirken Berehut'un söylediklerini destekleyen görüşler ortaya koyar.

Oyunun ilerleyen bölümünde, köleler; Şehriyar'ın bakire kızlarını kirlettikten sonra öldürmesine, bir süre sonra karşı çıkmaya başlar. Yıllardır sessiz kaldıkları bu duruma daha fazla tahammül edemezler ve bakire kızlarını öldürüp kanlarını sarayın içme suyuna karıştırırlar. Başkaldırının haklı olduğu yerde özellikle toplumsal yanı olduğu yerlerde amaç anarşi çıkarmaktan ziyade istikrarlı bir toplum yaratmaktır. Bu oyunda da görüldüğü üzere başkaldıran köleler, bireysel menfaatlerinden ziyade uygulamalarıyla o güne kadar, emri altında bulunan kölelerin tümüne aynı zulmü yapan hükümdarın otoritesini sona erdirmek istemektedirler. Bu amaç da onları her bakımdan haklı çıkarır. Bu tür başkaldırılıkların olmadığı yerler de insanlık durgunluktan kokuşur ve adaletsizliği giderecek çareden yoksun kalır. Bu bağlamda kölelerin itaatsizliklerinin meşru bir işlevi vardır (Russel, 1990: 257-258).

Sarayda bakire köle kalmayınca Şehriyar, kurban olarak Vezir Berehut'un sadakatini de ölçme anlamında onun kızı Şehrazat'ı ister. Vezir, ikisinin kardeş gibi büyüdüğünü söyleyerek bu fikre karşı çıksa da Şehriyar'ı ikna edemez; çünkü Şehriyar'ın bu isteği bir anlamda kendi iktidarını ölçmeye yönelik bir istektir:

“Bana sadakatini görmek istiyorum!.. Yarınki bakire, kızın Şehrazat olacak!.. Onu istiyorum!.. Kendi iktidarına, kendi gücüne yenik düşmem ben!.. Madem ki bana itaatin var, madem ki benim varlığım senin de varlığındır, öyleyse bunu bana göster” (s. 81).

Oyunun bu bölümüne kadar iktidarı ayakta tutan ve onun adaletsiz zulümlerini meşru kılan vezirin de bu zulümlerden payını alarak nesneleştiğine şahit oluruz. Vezir Berehut, geçmişini sorgulamakla uğraştırarak Şehriyar'ın

zihnen sancılar çekmesine sebep olup iktidarın nimetlerinden yararlanırken otoriteye meşruluk kazandıran asıl sınıfı temsil eder. İktidarların geneli tek kişiden ziyade bir örgüte dayanır. Bazı iktidarlarda kilise, bir siyasal grup, bir örgüt veya toplumsal bir organizma iktidarı besler. Bu organizma bir klan, aile, biyolojik bir grup ya da askerî bir sınıf olabilir (Russel, 1990: 162). Özetle iktidarda görünen kişi farklı onu kullananlar farklı odaklardır. Oyunda da asıl iktidar sahibi Berehut'tur.

Şehriyar'ın kendi varoluşunu ispatlamak için kurban olarak Şehrazat'ı seçmesi kendi sonunu hazırlar. Yazar, oyunun bu bölümünde okuyucuya / seyirciye bu durumu Şehrazat aracılığıyla şu sözlerle hissettirir: "Her iktidar varoluşunu seçerken, öte yandan ölümünü de seçmiş olur..." (s. 87). İktidarın; "öbür eylemler üzerinde icra edilen bir eylem kipi, yaptırma" fonksiyonuyla öne çıkar (Game, 1998: 132). İktidar sahibi karşısındakinden isteğini olumlu veya olumsuz anlamda yerine getirmesini kendisine itaat etmesini isteyebilir. Bu istek yerine getirildiği müddetçe iktidar korunmuş olur, aksi takdirde tam bir iktidardan söz edilemez. Yukarıdaki olayda da Şehriyar'ın isteği etik anlamda veya sosyal kurallar anlamında her ne kadar uygunsuz olarak karşılansa bile kendisi açısından iktidarını ölçme anlamında geçerli bir istektir. Bunun farkında olan Berehut da onun bu isteğine çok fazla direnemez. Her iki kızını uzak beldelere göndermek istese de Şehrazat, uzun süreden beri devam eden ve artık toplum tarafından içselleştirilerek kabul edilen bu adaletsiz ve ahlâksız uygulamaya son vermek üzere kendini feda eder. Vezir penceresinden olayı değerlendirdiğimizde ise iktidar, bir süre sonra onu iğdişleyen kişiye de saldırır. O, kendisini ayakta tuttuğu müddetçe herkesi ve her şeyi kullanır. Zaman zaman iktidarını paylaşırsa da eskiyen ve pörsüyen unsurları atarak yeni güncellemeler yapar.

Oyunun ikinci bölümü, ergenliğe ulaşmanın heyecanını henüz yaşayan Dünyazat ve ablası Şehrazat'ın sohbetiyle başlar. Deprem gibi bir sarsıntı ve ardından gelen bir karanlıktan sonra odaya giren Vezir Berehut, Şehriyar'ın teklifini kızı Şehrazat'a iletir. Şehrazat, iktidar tutkunu olan babasını suçlayarak sıranın bir gün kendilerine geleceğini bildiğini kendisinden sonra da kız kardeşinin kurban olarak seçileceğini söyler. Kendileri yıllardır işlenen haksızlığa göz yummuş ve bir anlamda bu zulmün bir parçası olarak bu sonun hazırlayıcısıdır. Bu nedenle ona göre böyle bir sonu hak etmişlerdir:

"Şehriyar, ne kadar güçsüz kalıp da kendi cinayet oyuncaklarıyla oynarsa, sen de o kadar iktidarı elinde tutuyorsun... Şehriyar'ın babasının kim olduğunu bilmiyor musun?... Halkın üzerinde tek otorite sen oldun.. Şehriyar'ın ağzından konuştun her zaman halka... O yalnızca bir..." (s. 88-89).

Oyunda görüleceği üzere Şehrazat, karakteristik özellikleri bakımından hem Şehriyar hem de Berehut'un karşıtı olarak olumlu tipi temsil eder. Doğruları söylemekten çekinmeyen, çok sayıda kitabı olan ve sürekli okuyan, okuduklarını masal anlatma yöntemiyle insanlara aktaran ve hakikati gizlemeyen biridir. Tüm bu özellikleriyle eserde "sanatçı" misyonuyla yer alır. Onun bu bölümde babasına karşı söylediği bir hakikat vardır ki hiçbir iktidar yalnız başına kötülükler yapmaya muktedir değildir. Onu besleyen başka unsurlar mutlaka vardır. Deleuze'nin deyimiyle, güç ilişkileri başka güç bağıntularıyla ilişki halindedir (Deleuze, 2003: 233). Bir toplumda güçlü bir iktidar varsa bu, sadece başta bulunan yöneticinin (hükümdar/kral) güçlü olduğu anlamına gelmez. İktidar, esasında bir örgüte dayanır. Bu örgüt, öncelikle toplumu iktidara boyun eğmeye hazır hale getirir ve sahip olduğu teknik donanımlarla, medya gibi, iktidarın yapacaklarını gerekçelendirip haklı bir zemine oturtur (Russel, 1990: 162).

Oyunun bu bölümünde Şehrazat'ın vurguladığı gibi her ne kadar Şehriyar, hükümdar olarak iktidarda görünse de (Makro iktidar) iktidarın nimetlerini kullanan ve onu yöneten kişi Berehut'tur. Mikro iktidar sahibi olarak kullanılan/sömüren-sömürülen/ezen-ezilen/özne-nesne ilişkisini meşru kılarak ve bunu topluma benimseterek makro iktidar olan Şehriyar'ı ayakta tutan kişidir. Makro iktidarların varlığı bu anlamda mikro iktidarların güç ilişkilerine bağlıdır (Esgün, 1999: 3). Oyunda Şehriyar'ı ayakta tutarak onu kötü işler yapmaya yönelten kişi Berehut'tur. Şehriyar, varoluş sancısını unutmak için cinsel ve vahşet ritüellerine başvururken ülkenin yönetimini üstlenen Berehut, iktidarın nimetlerinden yararlanmaktadır. Onca bakire köle kızın tecavüz edilerek öldürülmesine ses çıkarmayan Berehut, sıra kendi kızına geldiğinde ahlâktan bahsederek nesneleşmenin en bayağı örneğini gösterir. Şehrazat, babasının kız kardeşiyle ülkeyi terk etmelerini istemesine karşı çıkarak Şehriyar'ın yanına gitmeyi tercih eder. Bu da onun erdemini gösterir. İkinci sahnede Şehrazat, kölelikten önce okuma yazma bilenlerin dilleri kesildikten sonra yazdıkları defterleri köle mezarlığına gömdüklerini söyleyerek öykünün sonrası için ip ucu verir. Bu defterlerde büyük sırların yazılı olduğunu ve mezarlığa babası dâhil kimsenin giremediğini belirtir. Bu sırlara, sarayda bir tek Bizeban'ın vakıf olduğunu ifade eder.

Üçüncü sahnede, Şehriyar'la buluşan Şehrazat, ona çocukluklarının birlikte geçtiğinden bahseder. Çekmecelerin sırrını soran Şehrazat'a Şehriyar, sert davranır. Şehrazat, Şehriyar'ın geçmişini sorgulayınca hükümdar buna da kızar. Yer yer ölüm tehditleri alan Şehrazat, Şehriyar'a, anlatacağı bir hükümdar hikâyesinden sonra kendisiyle birlikte olabileceğini ifade eder. Hükümdar, onun bu teklifini kabul eder. Şehrazat, hikâyesine, zamanında bir hükümdarın, rüyalarını süsleyen görkemli bir şehre ordusuyla saldırdığını ve çıkan savaşta

binlerce insanın öldüğünü anlatarak başlar. Hükümdarın savaşı kazandıktan sonra binlerce ölüyü gömdüğü bu mezar şehir üzerine eskisinden daha güzel bir kent imar ettiğini; fakat kısa süre sonra cüzzam, veba, kolera gibi ölümcül salgınların şehri teslim aldığını anlatır. Sebebinin de kentin üzerine bina edildiği toplu mezar olduğunu ekler. Toplu mezardaki cesetler çürüyüp de yer altı sularına karıştığı için salgına yol açar. Hükümdarın başvurduğu bilginler, bunun tek çaresinin kenti yeniden yıkarak o toplu mezarı açıp kireçlemek olduğunu belirtir. Hükümdar söylenenleri yapar. Şehri, yıkarak yeniden imar eder. Bu sırada yaşanan hükümdar, neslini sürdürecektir bir oğlu olmadığını fark eder. Vezirine danışır, vezir de neslinin devam etmemesi halinde ülkede bir kaos çıkacağını hükümdara iletir. 40 gün böyle kara kara düşündükten sonra vezirinden derdine çare bulmasını isteyen Hükümdara, vezir ülkenin dört bir yanından hekimler getirir. Hükümdarın derdine derman bulamayan hekimler, bir bir öldürülür. Sıra son hekime gelir. Son hekim, hükümdardan sırrını bilen en güvendiği köleyi, kendisine yardımcı olarak vermesini ister. O sırada Şehriyar, “Bizeban” gibi diyerek araya girer. Bizeban’ın da babasının en güvendiği köle olduğunu ve şimdi de kendisine hizmet ettiğini belirtir. Bu sırada Şehrazat, hikâyeye son vermek istediğini söyleyerek yıkandıktan sonra kendisiyle birlikte olduktan sonra kendisini öldürebileceğini Şehriyar’a iletir onun merakını artırır. Her gece anlattığı hikâyeleri öyle bir yerde keser ki Hükümdar, hikâyenin devamını merak eder ve ertesi gece hikâyeye devam etmesini ister. Şehrazat, bilgi donanımı ve masal anlatma yeteneğiyle iktidarı alt etme mücadelesi verir.

Turgay Nar, oyunlarını yazarken sadece seyirlik bir eğlence metni olarak yazmaz. O, sosyal ve politik eleştiriler yaparak evrensel temaları yakalamaya çalışır. Bu yaklaşım, Piscator’un tiyatronun işleviyle ilgili görüşleriyle uyuşan bir nitelik taşır. O, ele alınan sorunların, çatışmaların ardındaki tarihsel ve toplumsal koşulları, politik nedenleri ve bağlantıları tiyatro yoluyla seyirciyle buluşturmayı bir ideal olarak değerlendirir. Onun tiyatro anlayışında kitlelerin politik anlayışlarının belirlenmesinde bu sanatın son derece önemli bir fonksiyonu vardı ve o son dönemlerde tiyatro sanatının bu misyonunu yitirmesinden şikâyet etmekteydi (İpşiroğlu, 2013: 16). Nar’ın eserlerinde, sosyal ve politik eleştiriler gündelik siyasî polemiklere atıf yapmaktan ziyade evrensel temaları yakalamaya yöneliktir. Onun eserlerini hemen her topluma ve siyasal düzene uyarlamak mümkün olabilmektedir. Brecht, sanatı tarif ederken: “Büyük bir sanat her zaman büyük çıkarılara hizmet eder” der. O, tiyatronun amacını “kolektif bir bilinç uyandırmak” olarak tanımlar (Boussignac, 2010: 84). Bu oyunda da yazar, böylesi bir mesajı Şehriyar ve Şehrazat aracılığıyla okuyucuya sunar: Nar’ın oyunlarında dilin bir güzellik kaygısı içerdiği kesindir. Ancak bu durum, karşı gerçekliğin yükseldiği dönemlerde “sanat sanat içindir” şeklinde ifade bulan anlayışın da çok dışındadır. Nar, oyunlarında dili, yukarıda ifade etmeye çabaladığımız gibi derinde var olan, bilince çıkabilmek için sadece bilim

ve gözlemin ötesinde şeylere ihtiyaç duyan gerçeği ortaya çıkarmak uğruna bu şekilde kullanmaktadır. Önemli olan derinlerdeki gerçeği, ifadesi zor, bazen de mümkün gibi görünmeyen gerçeği doğru imgeler yardımı ile seyircinin beynine yansıtmak ve bu sayede seyircinin gerçekleri kendi cümleleri ile ifadelendirmesini sağlamaktır. Simgeler anlamsal çıkarımlarda seyirciyi özgür bırakır. Nar'da dramatik kurguda yaratılan durumla seyirci, onun belirlediği metaforları değerlendirerek ilerler (Topcu, 2004: 48).

Şehrazat'ın Oyunu adlı eserde, hükümdar Şehrazat'ın bedene yönelik şiddeti, tecavüz ettikten sonra onu yok ederek sarayın harcına karmaya kadar ileri götürdüğünü görürüz. Şehrazat, sanatçı kimliğiyle ona karşı çıkararak kendini feda edip onu bu yolla alt etmeye çalışır. Ona anlattığı hikâyeye aslında Şehriyar'ın kendi hayat hikâyesinin temsili anlatımıdır. Babasının zulümlerinden ve yüzlerce masum insanın canına kastettiğini belirttiikten sonra kendi neslini sürdürme uğruna düştüğü trajikomik durumu Bizeban üzerinden sunar.

İkinci bölümün ikinci sahnesinde, Şehrazat ile Şehriyar hikâyeyi bıraktıkları yerdedirler. Hikâyenin bir yerinde Şehriyar, Şehrazat'la iktidarı konusunda tartışırken şöyle der: "Her iktidarın bir tutkusu, o tutkunun da bir gücü vardır" (s. 94). Bu yaklaşım Michel Foucault'un, iktidar tutkusunu cinsel tutkuyla ilişkilendirmesini hatırlatır (Foucault, 2000: 244). Bu tutku bir hastalık gibi kişinin hedefine odaklanmasını ve başka hiçbir şeyle ilgilenmemesine neden olur. İktidar tutkusu bu oyunda da hükümdarın var oluşunu sağlayan elindeki tek yetkidir. O da bunu ayakta tutmanın mücadelesini arzularını yerine getirmekle verir. İstekleri karşılanmadığı an, iktidarını yitirmiş kabul eder. Bu duygu onda yenilmişlik duygusu uyandıracığı için çok kötüdür. Bu yüzden ki iktidar, yok olmamak için yok eder. Bilindiği gibi, insanın savunmasız oluşu ve belirsizlik içinde bulunuşu siyasal iktidarın temelini oluşturur. İktidarlar otorite ve itaati, tebaalarını insanlık halinin bu iki lanetine karşı etkin bir biçimde koruyacakları güvencesini vererek sağlamalarına (Bauman, 2013: 155) rağmen bu oyunda sağlanan iktidarın, bir süre sonra halkın tamamen aleyhine döndüğü onu yok etmeyi amaçladığı görülmektedir. İşin ucu kendine dokunduğunda etik değerlere vurgu yapan Berehut ve iktidarın göstermelik ismi Şehriyar, ahlâksızlığın ve zulmün oyundaki en büyük uygulayıcılarıdır. Eski çağlardan beri iktidarın tek elde toplandığı hükümdarlık / krallık gibi yönetimlerde, halkın belli bir coğrafyaya hapsedilmiş olması ve hareket kabiliyetinin zayıf olması onları bu diktatör yönetimlere itaate mecbur kılıyordu (Russel, 1990: 167). Bu iktidarlara itaat etmeyenler veya zorluk çıkarılanlar çeşitli cezalara çarptırılıyordu. Öteden beri iktidarın cezalandırma yöntemleri doğrudan insan bedenine yönelikti. İnsan bedenine acı vererek veya onu yok ederek diğer insanlar arasında ortak bir algı yönetimi sağlayan iktidarlar, bu yolla her türlü

şiddeti kendilerini yücelten bir cezalandırma ayinine dönüştürebiliyorlardı (Foucault, 1992: 70).

Modernizm sonrası, Foucault'nun *Hapishanenin Doğuşu* kitabında problematize ettiği gibi, bireyi tespit etmeye yönelik ritüelleşmiş bir iktidar temsili ve teşhisi ortaya çıkar. Bir iktidar denemesi olarak cezai sına ve soruşturma pratiği tam da hakikatin hangi mekanik tespit ve hukuksal biçimler üzerinden ilerlediğini gösterir. İktidar jeneolojisinde modern devletin modern hakikati güçlendirme kurumu hapishaneler, suçlu damgasını ve cezalandırma pratiğini uygularken cezanın nesnesi olan ve önceden yaşamın azap çektirme biçimine yedirilen insan bedenine yoğunlaşır (Sustam, 2014: 3). Beden, siyasal iktidarın anlam bulmasının sembolü olarak kuşatılır. İktidar ilişkileri onun üzerinde doğrudan bir müdahale meydan getirmekte, onu kuşatarak, damgalayarak, terbiye ederek ve ona azap çektirerek egemenliğine geçerlilik kazandırır. Hemen tüm iktidarlarda insan bedeni asıl hedef olarak cezalandırmanın ilk hedefi durumundadır. Kalıcı izler bırakarak diğer insanları korkutmak asıl amaçtır (Foucault, 1992: 31-32).

Üçüncü sahnede, Dünyazat, Bizeban'dan köleler mezarlığının anahtarını ister. Ablasının hayatının o defterlerde yazılı olan hikâyenin sonuna bağlı olduğunu anlatmaya çalışır. Dünyazat'ın yalvarmaları karşısında Bizeban, dilsizliğinin verdiği acıyla kıvrılır. Öte taraftan Şehrazat, hikâyesine devam etmektedir. Hekim, hükümdara “beyninden aldıkları bir parçayı döl haznesine yerleştirdiklerini ve hükümdarın binbir gece binbir cariyeyle birlikte olacağını ve içlerinden birinin bir erkek çocuğa hamile kalacağını umduklarını” söyler. Bunun da başarılı olmaması halinde son bir çareye başvuracaklarını anlatır. Son çarenin ise her gün hükümdarın beyninden bir parça alarak kanıyla ezip ona yedireceğini, böylece hükümdarın kendi ejderhası olacağını belirtir. Fakat tüm bunların hükümdarı oyalamaya yönelik bir oyun olduğunu tek çözümün hükümdarın kansının bir köleyle dölletilmesi olduğunu sözlerine ekler. Bunun için de hükümdarın uyutulacağını karısına da çok güçlü bir iksir verilerek cinsel arzularının kışkırtılacağını belirtir. Köleye bu yaptığının bütün ülke için hayırlı bir iş olduğu için günah bile sayılamayacağı söylenerek kölenin ikna edilmesi sağlanacaktır. Bu sırada Şehriyar, hikâyeyi bölerek kaç gecedir birlikte konuştuklarını sorar. Şehrazat, “bin bir gece” diyerek yanıtlar. Oyunun sonunda “Bizeban”ın babası olduğunu anlayan Şehriyar, cinnet geçirir. Şehrazat'ın son çekmeceyi de açmasına izin verir. Şehrazat'ın açtığı son çekmece de boş çıkar. Oyun, Şehriyar'ın attığı delirium çılgılığıyla sona ererken sahne yeniden bir masal karanlığına bürünür.

Turgay Nar'ın bu oyunda Bin Bir Gece Masalları'ndan birini yeniden yazarak, Şehrazat'a anlattığına şahit oluruz. Oyunun düğüm bölümünde

kurban seçilen hikâye anlatıcı konumundaki Şehrazat, sanatçıyı temsil eder. Varoluş sorunu yaşayarak insanlara zulüm eden iktidardaki hükümdara, hikâyeler aracılığıyla kendi geçmişini anlatarak galip konuma geçer. Burada bir sağaltım söz konusudur. Yazarın, iktidarın şiddetine bir kadın kahraman aracılığıyla son vermesi bilinçli bir tercihtir. Kadın, doğurgan olması sıfatıyla yaratıcı niteliğine sahiptir. Hayatı üretir. Yaşam, biyolojik olduğu halde hayat daha sosyaldir. İnsanın sahip olduğu değerleri üretir. İktidar, her zaman önce kadına saldırır. Birçok toplumda ilk köleleştirilen kadındır. Bu sebeptendir ki kadının ekseninde olmadığı hiç bir düşünce iktidarla mücadele edemez. İktidar, bu oyunda da kadınlara saldırır. Bakire kızlara tecavüz eylemi, erdeme saldırı olarak değerlendirilebilir. Bozulmamış toplumun bozulmamış değerlerinin yok edilmesi olarak okunabilir. İlkel toplumlardan Hammurabi kanunlarına kadar kadın, hep iktidarın baskı uyguladığı ve nesneleştirdiği bir varlık olarak öne çıkar. En basitinden nikâhsız cinsel ilişkilerde kadının hatası zina denilerek en büyük cezalara çarptırılırken en dindar topluluklarda bile köle kadınlarla cinsel ilişkiye girmek erkek için meşru sayılmaktaydı. Törelere kadının aleyhine işlemesi erkeğin üstün iktidarına dayanmaktaydı. Başlangıçta fiziksel üstünlük sonradan iktisadi, siyasal ve dinsel alanlardaki iktidarları da kapsadı. Hammurabi yasaları kadının yasa yapanın gözündeki önemsizliğini ortaya koyan çok ilgi çekici bir örnektir. Bu yasalara göre, eğer birisi soylu bir adamın gebe kızına vurur da kız bunun sonucunda ölürse, vuranın kızı da öldürülür. Soylu kişiyle vuran arasında hakkın yerine getirilişi bakımından bu adilânedir. İdam edilen kız, vuranın sadece bir malıdır ve kendisi kendi yaşamı üzerinde bir hak iddiasında bulunamaz. Vuran ise, soylu kişinin kızını öldürmekle, öldürdüğü kıza karşı değil, soylu kişiye karşı bir suç işlemiş sayılır. Hammurabi yasalarına göre kızlar, iktidar sahibi olmadıkları için, hiçbir hak sahibi de değillerdi. İşin kötüsü erkeklerin egemenliğini taşıyan bu törel kanunlara kadınlar da inandığı için kolaylıkla itaat ediyorlardı (Russel, 1990: 236-237). İnsanlığın sözde ilk uygar anayasası kabul edilen Hammurabi kanunlarında bile cezalandırılan katil değil onun kızıdır; yani kadın hep negatif bir ayrımcılığa tabi tutulmaktadır.

Bu oyunda da görüleceği üzere, Şehrazat'a gelinceye kadar, köle kadınların hiçbiri bu uygulamaya karşı çıkmaz ve kaderine razı bir şekilde Şehriyar'a teslim olur. Çünkü toplumun tümünün uzlaştığı bir konu vardır ki iktidarda bulunanlar, istedikleri zaman ve gerekçesiz olarak, halktan her hangi birinin canına kıyma dahil her türlü hakka sahiptir (Keskin, 1996, 118). Şehrazat'ın anlattığı hikâye aslında Şehriyar'ın hikâyesidir. Çocuğu olmayan önceki hükümdara, vezir aracılığıyla, büyük bir oyun oynanmıştır. Hükümdarın karısının bir köleyle döllenerek hükümdarın neslinin sürdürülmesi planını uygulayanın, vezir Berehut olduğunu sonradan anlarız. Çocuğun babası Bizeban'dır. Onun da dili kesilerek bu sırrı başkasıyla paylaşması engellenmek

istenmiştir. Bizeban, oğlunun tüm zulümlerine babalık içgüdüleriyle karşı çıkamaz. Okuma yazma öğrenmeleri, özellikle engellenen kölelerin zıddına Bizeban, kölelikten önce okuma yazma bilmektedir ve yaşadıklarının tümünü gizlice bir deftere kaydetmektedir. Bu defterlerin saklandığı mezarlık bir anlamda kölelerin sır kuyusudur. Şehrazat'ın anlattığı masalın düğümü de bu defterde yazılanlar sayesinde çözülür. Aksi halde Şehrazat, masalı bitiremeyecek ve belki de diğer köle kızlarla aynı sonu paylaşacaktır. Kız kardeşi, Bizeban'dan yardım isteyerek onun hikâyenin sonunu getirmesine yardımcı olur. Şehrazat ve Şehriyar “Çekmeceler Katı”nda iktidar hakkında konuştukları bölümde, Şehrazat'ın çekmecelerin neden boş olduğuna ve gizli bir bölümde sakladığı sorusuna Şehriyar, şu cevabı verir:

“Ölüm gibi!.. Ölüm gibi! Zaman'ın eli ayağı çekildi, gittikçe soğuyor bir ceset gibi çekmecelerin boşluğunda! (Birden sakinleşir...) Onlarda benim iktidarım saklı!.. çürüyen bir döl kokusu!.. İhanetin rahminde kendini yeşerten...” (s.103).

Yazar, Şehriyar'ın aslında kendi varoluş sorunu hakkında şüpheler yaşadığını ve bunun verdiği huzursuzlukla kapalı bir hayata kendini mahkûm ettiğini okuyucuya sezdirir. “çürüyen bir döl kokusu!.. İhanetin rahminde kendini yeşerten...” sözleri, annesinin ihaneti sonucu dünyaya geldiğinin bilincinde olduğunu sadece bu gerçekle yüzleşme cesareti gösteremediğinin işaretidir. Şehrazat'ın onu bu inkâr edilmez gerçekle yüzleştirmesine daha fazla dayanamaz ve cinnet geçirir. Turgay Nar, bu eserini kurgularken tiyatronun sosyal eleştiriye katkısını göz ardı etmez ve Şehriyar temsiliyle yüzyıllardır süren iktidar baskısını eleştirir. Bu eleştiri kısır güncel siyasal bir eleştiriden çok fazlası olup geleneğe, töreye, kanunlara, sosyal baskıya ve sessiz çoğunluğa yönelik bir eleştiri olarak öne çıkar. Yazar, tiyatro yoluyla seyirciyi, dolayısıyla toplumu değiştirip dönüştürmeyi ve bilinçlendirmeyi asıl amaç olarak belirler (Yıldız Akgül, 2013/1:19-20).

Yazar, eski bir hikâyeden yola çıkarak modern zamanların yeni vahşi insanının uygarlık reflekslerini yakalamadaki başarısızlığını semboller üzerinden anlatır (Baudrillard, 2012: 16). Oyunda iktidar ve tahakküm kavramları Berehut ve Şehrazat aracılığıyla ortaya konur. Babası iktidarın tahakküm ayağını oluşturup ve her türlü zulmün meşrulaşmasında aktif rol alırken Şehrazat, bu otoriteye direnir ve sonunda alt eder. Bu aşamada Foucault'nun eserlerinde “iktidar” ve “tahakküm” kavramlarını hatırlamak gerekir. Zira o, iktidarı normal karşılarken tahakküme karşı mücadele etmek gerektiğini savunur (Newman, 2006: 39-40). Şehrazat, kaçıp kurtulmak yerine süregelen bu adaletsizliğe ve zulme son vermede aktif rol almayı tercih eder.

Yazarın, oyun vasıtasıyla okura çok sayıda mesaj vermeyi amaçladığı gözden kaçmaz. Yazar, sözde babasından aldığı zulüm saltanatını aynı şekilde devam ettiren Şehriyar özelinde, seçkinlerin saltanatını eleştirir. Modernleşme sonrası bile düzelmeyen bu durumda, devletin doğal olarak da yönetici seçkinler zümresinin (lider, ordu, aydın, bürokrasi), her türlü güçle donanmış bir “yol göstericilik” misyonuyla beraber toplum üzerinde nasıl otoriter ve totaliter bir yönetim sergilediklerini eleştirir (Çetin, 2003: 14). Diğer bir mesaj ise sözde uygarlaşan insanın kadını cinsel bir meta olarak kullanmaya devam etmesidir. Dikkat edilirse Şehriyar, kadınlarla düzeyli ve hazza dayalı bir cinsel ilişkiye girmez. Onlara tecavüz ettikten sonra kasap kancalarına asarak onları öldürtür ve sarayın harcına katar. Hermenötik bir yaklaşımla kadının nesneleştiği ve çok hızlı bir şekilde tüketildiği okunabilir. Çünkü 17. yüzyıla kadar kısmî olarak serbest yaşanan cinsel ilişki, bu yüzyıldan sonra devlet eliyle genelevler ve fuhuş sektörüne kaydı (Foucault, 2007: 11-15). Bu da sözde uygar insanın kadına onurunu kazandırmak yerine onu bir meta olarak kullanmaya başladığının göstergesidir. Hele bu evlerden vergi alan devletin onursuzluğu nasıl organize ettiği görülebilir.

SONUÇ

Turgay Nar, *Şehrazat'ın Oyunu* adlı eseriyle yoğun olarak yararlandığı Doğu kaynaklarına yeniden yönelir. Herkesin hakkında genel bilgi sahibi olduğu bir masalı modern bir kurgu ve farklı bir üslûpla tiyatroya taşır. Modern vahşi insanın iktidar tutkusunu, akıl almaz dehşet oyunlarıyla şiirleştirerek oyunlarına estetik bir boyut kazandırır. Nesneleştirilen kadının rol üstlendiğinde nasıl bir yaratıcılıkla en zorba iktidarları bile devirdiğini imgeler üzerinden okuyucuya sunar. Yazarın bir diğer başarısı bütün oyunlarında görüldüğü gibi bu oyununda da sıra dışı bir görselliği sahneye taşımasıdır. Modern tiyatro sanatının temelini görselliğin oluşturduğu söylenebilir: “Tiyatro bir görsel sanattır ve sahneleme esnasındaki kimi anlar kişinin hayal gücüne sonsuza kadar yerleşir: eline Yorick'in kafatasını alan Hamlet ve kollarında Cordelia'nın ölü bedeniyle giren Lear gibi unutulmaz sahneler. Aslında, metin tarafından öngörülen görsel imgeler, bunların sahneleme esnasında gerçekleştirilmesi, bunların okuyucunun ve izleyicinin belleğinde sürdürdüğü yaşam ile ressamlar ve sanatçılar tarafından bu imgelere bahşedilen yeni ve bağımsız yaşam arasında canlı bir alışveriş sürüp gider. Batı sanatının tarihi Homeros, Aiskhylos, Shakespeare, Corneille Racine'den alınma sahnelerin ve imgelerin görselleştirilmesiyle yoğun biçimde zenginleşmiştir (Poole, 2013: 150-151)”.

Sosyal gerçekçi tiyatroya dahil edebileceğimiz temalar işlerken Anadolu kaynaklarından beslenmeyi ihmal etmeyen yazarın, felsefi, şiirsel ve imgesel bir dille yoğun bir tasvire başvurduğu görülür. Nar, kuru bir gerçeğin peşinden

gitmeyi sevmeyen ilginç bir yazardır. Ona göre insanlık bir kaos içindedir ve sanat eserleri bu kaostan beslenir. Bu kaosu ancak şiirsel bir dille anlatarak insanın ürkmesi önlenir. O da işte bu tasvirlerle dehşetli sahneleri hayallerle süslemeyi tercih eder. Okuyucu ve seyircinin hayal dünyasını zenginleştiren bu tasvirlerin oyunu sahneye taşıyan rejisöre de imkân tanıdığı söylenebilir (Nar, 2006: 17). Brecht, tiyatronun insanları eğlendirmek üzere yazıldığını; fakat tiyatroyu ahlâk pazarına dönüştürmemek gerektiğini savunur (Brecht, 1993: 27). Şiirsel tiyatro eserlerinin ayrı bir form halinde sunulduğu tiyatrolarda biçimselliğin önemi trajedilerde anlam kazanır. Tony Harrison başta olmak üzere bu tarzı savunanlar, yaşamın tekdüze gidişine bir tepki olarak bu tarzın okuyucuyu görünenin ötesine taşıyabileceğini söylerler (Poole, 2013: 133). Turgay Nar'ın 90'lı yıllardan itibaren oyunlarında işlediği özgün temalar, farklı kurgular, hayâlî mekânlar, oluşturduğu şiirsel dehşet havasıyla okuyucu ve seyirciyi sürekli ayrı bir dünyaya taşımayı başarır. Bu nitelikleriyle Türk tiyatrosuna yeni bir açılım kazandırdığı söylenebilir.

KAYNAKÇA

Akgül, Tülay Yıldız (2013), “Bertolt Brecht: Toplumsal Olan Değiştirilip Dönüştürülebilendir (Social is the One That Can be Changed and Transformed)”, Tiyatro Araştırmaları Dergisi, 35 (1): 7-22.

Baudrillard, Jean (2012), Tüketim Toplumu (İstanbul: Ayrıntı yayınları) (Çev. Hazal Deliçaylı- Ferda Keskin).

Bauman, Zygmunt (2013), Modernite, Kapitalizm, Sosyalizm (Küresel Çağda Sosyal Eşitsizlik) (İstanbul: Say Yayınları).

Boussignac, Patrick ve Thoss, Michael. (2010), Yeni Başlayanlar İçin Brecht (İstanbul: Habitus Yayıncılık) (Çev: Tuvana Gülcan).

Brecht, Bertolt (1993), Tiyatro İçin Küçük Organon (İstanbul: Mitos Boyut Yayınları) (Çev: Ahmet Cemal).

Deleuze, Gilles (2003), Deux régimes de fous et autres textes (Paris: Editions de Minuit).

Esgün, İ. Uğur (1999) “Makro İktidar, Mikro İktidar ve Hukuk”, Birikim Dergisi, İktidar ve Hukuk, 118, 3, <http://www.birikimdergisi.com/birikim-yazi/5341/makro-iktidar-mikro-iktidar-ve-hukuk#.WNO-ljs19PY> (20/04/2017)

Foucault, Michel (1992), Hapishanenin Doğuşu (Ankara: İmge Kitabevi) (Çev. Mehmet Ali Kılıçbay).

Foucault, Michel (2000), Özne ve İktidar (İstanbul: Ayrıntı Yayınları).

Foucault, Michel (2007), Cinselliğin Tarihi (İstanbul: Ayrıntı Yayınları).

Game, Ann (1998), Toplumsalın Sökümü (Ankara: Dost Kitabevi Yayınları) (Çev. Mehmet Küçük).

Halis Çetin (2003), “Gelenek ve Değişim Arasında Kriz: Türk Modernleşmesi”, Doğu Batı (Modernliğin Gölgesinde Gelenek), 25, 14.

İpşiroğlu, Zehra (2013), Dramaturgi Tiyaroda Düşünsellik (İstanbul: İkaros Yayınları).

Keskin, Ferda (1996), “Foucault’da Şiddet ve İktidar”, Cogito, Kış-Bahar, 6-7/118.

Nar, Turgay (1997), Toplu Oyunları-1 (Çöplük, Şehrazat’ın Oyunu, Kuyu, Terzi Makası), (İstanbul: Mitos Boyut Yayınları).

Nar, Turgay (2006), Can Ateşinde Kanatlar (Mevlânâ) (İstanbul: Mitos Boyut Yayınları).

Newman, Saul (2006), Bakunin’den Lacan’a (İstanbul: Ayrıntı Yayınları) (Çev. Kürşad Kızıltuğ).

Öztürk, Çetindoğan M. (2009), “Kırsal Mitten Kentsel Ritüele Geçiş ve Beden-Mekân İlişkisinin 1990 Sonrası Türk Oyun Yazarlığına Yansıması”, Tiyatro Araştırmaları Dergisi, 27: 137-159.

Poole, Adrian (2013), Trajedi (Ankara: Dost Kültür Kitaplığı Yayınları) (Çev. Hakan Gür).

Russel, Bertrand (1990), İktidar (İstanbul: Cem Yayınevi) (Çev. Mete Ergin).

Sustam, Engin (2014), “Foucault’da İktidarın Jeneolojisi, Biyopolitiğin Doğuşu ve Yönetimsellik”, Teorik Bakış, 3: 221-234.

Topcu, Ömer Naci (2004), Turgay Nar’ın Can Ateşinde Kanatlar İsimli Oyununun Dramaturgi ve Reji Çalışması, Konya, 2004, 48.

Ulutaş, Nurullah (2016), “Turgay Nar’ın Gizler Çarşısı Oyununda Politik Eleştiri”, Journal of Human Sciences, 13 (2): 3429-3438.

Zengin, Aslı (2011), İktidarın Mahremiyeti (İstanbul: Metis Yayınları).

**LEBANON IS BECOMING A NEW OIL AND GAS
PRODUCER UNDER THE WATCHFUL EYES OF ITS
CIVIL SOCIETY**

Laury HAYTAYAN*

ABSTRACT

This short article is an overview of the recent oil and gas developments in Lebanon with a focus on the role of civil society in holding the decision makers accountable. From one side, it highlights the governance challenges and political uncertainties facing Lebanon. Corruption, ineffective oversight bodies and political deadlocks are some of the many challenges facing the country. From the other side, it puts emphasis on the role of civil society as the alternative oversight body capable of overseeing the management of the sector. A strong and informed civil society has a role in taking a seat on the Extractive Industries Transparency Initiative (EITI) multi-stakeholder group, in assisting the government in formulating policies and in informing the citizens about the many complex issues related to the oil and gas sector in the country.

Keywords: Lebanon, Oil and Gas, Civil Society, Extractive Industries Transparency Initiative (EITI), Lebanese Petroleum Administration (LPA), Leviathan, Karish, Tanin.

INTRODUCTION

* MENA Senior Officer at Natural Resource Governance Institute, lauryhaytayan@gmail.com. The writer takes sole responsibility of what is in this article. Nothing in this article should be understood as an endorsement from the Natural Resource Governance Institute.

* Makale Geliş Tarihi: 31.05.2017
Makale Kabul Tarihi: 12.06.2017

Lebanon aims at signing the first oil and gas contracts with international oil companies by the end of this year. Ten years have passed since the Lebanese government drafted its hydrocarbons policy paper in 2007 and the citizens are still waiting for oil and gas. In the meantime, the neighbors of Lebanon, Cyprus and Israel have seen interesting developments in their respective sectors. Cyprus has just finalized its third licensing round while Israel started producing from the Tamar field and it is on the verge of starting production from its Leviathan field that is estimated to contain 20 tcf and from the smaller fields Karish and Tanin close to the Lebanese borders. It would be fair to qualify the oil and gas sector developments in Lebanon as a rollercoaster ride. The country witnessed ups and downs with political deadlocks that delayed the whole process.

However, this delay was not all negative. It has given time for civil society to be engaged and involved in some of the developments and some of the discussions taking place in the country. More importantly, it gave time for some specialized non-governmental organizations (NGOs) to emerge. Building on the long history of strong and engaged civil society in Lebanon, and with the culture of freedom to act for NGOs, it is expected for civil society to play an active and constructive role in the oil and gas sector in order to hold the decision makers to account.

1. OIL AND GAS DEVELOPMENTS IN LEBANON FROM 2007 TO 2017

Since 2007, Norway has been supporting the oil and gas sector in Lebanon. It was commissioned to assist in drafting the Offshore Petroleum Resources Law (OPRL) ratified by the Lebanese parliament in 2010 and in building the institutional capacities of the Lebanese Petroleum Administration established in 2012¹.

The Lebanese Petroleum Administration (LPA) is the regulatory body responsible for managing the oil and gas sector². It is divided to six units such as the strategic planning, technical and engineering, geology and geophysics, legal affairs, economic and finance and quality, health, safety and environment. Its duties revolve around planning, designing, managing and overseeing matters related to the sector. The LPA works under the supervision of the minister of energy and water. All major decisions related to the sector are made at the level of the council of ministers.

Investing in seismic surveys in offshore Lebanon was one of the earliest strategic decisions taken by the Lebanese government. It contracted the

¹ For more details on the Norwegian support to Lebanon's oil and gas sector see <https://www.norad.no/en/front/thematic-areas/oil-for-development/where-we-are/lebanon/>

² For more details on the LPA check the website on <http://www.lpa.gov.lb/>

Norwegian company Petroleum GeoServices (PGS) in addition to the British company Spectrum to carry out 2D and 3D seismic surveys covering more than 80% of the Lebanese coast. That decision was taken to encourage international oil companies and give them incentives through geology to invest in Lebanon despite the many uncertainties and risks. The LPA has done the interpretations of these surveys, which is believed to be helpful for the companies in their exploration phase. Lebanon was the first country in the East Mediterranean (EastMed) basin to conduct 3D surveys.

The other strategic decision taken by the government was to opt for the pre-qualification process before launching the first licensing round. Again, Lebanon was the first country in the EastMed to choose this path. In 2013, the pre-qualification round resulted in retaining 46 companies out of the 52 applications³. Among the list were 12 operators such as ENI, Total, Statoil, Exxon and Chevron, and 34 non-operators from Europe and Asia. The criteria set for the pre-qualification were high in order to attract the most experienced; it was required for the operators to have experience in deep water drilling and a capital of 10 billion USD dollars and the non-operators were required to have a capital of 500,000,000 USD dollars. Opting for a pre-qualification process and later on for a competitive bid were considered as a positive step to attract major companies with experience to invest in the country.

In parallel, the Lebanese petroleum administration was putting together the final blocks of the legal framework needed at that time to launch the first licensing round: the decree to delineate the maritime blocks and the decree of the exploration and production model contract and tender protocol. The decrees needed to be ratified at the Council of Ministers (CoM), but before these decrees could make it to the table of the CoM, the prime minister at that time Najib Mikati resigned and the caretaker government was not able to approve the decrees. The process stopped. This was the beginning of a four-year deadlock in the nascent sector due to the political deadlock in the country. There were disagreements over the parliamentary electoral law which ended up with extending the term of the parliament for four years, the same parliament was unable to elect a new president and the new government under the premiership of Tamam Salam was paralyzed. The prime minister formed a ministerial committee to discuss the pending decrees and pass on their recommendations to the cabinet, but the committee met twice and nothing came out of it⁴. It was only on December 2016, after the election of the new president of the Republic Michel Aoun, and after forming the new government under the premiership of

³ For more details on the qualified companies check here <http://www.lpa.gov.lb/prequalification.php>

⁴ <http://www.albawaba.com/business/back-spats-over-lebanons-oil-and-gas-exploration-863654>

Saad Hariri, that the decrees were approved in the Cabinet. It was the first decision taken by the new government. Public opinion differed. While some thought that it was about time to ratify the decrees and relaunch the process, others believed that there were some under the table deals between the politicians that made them pass the decrees in one meeting, without giving time to the new ministers to go through 200 page documents⁵. Despite criticism, the new government called for a new round of pre-qualification that resulted in 8 new companies being qualified among them Qatar Petroleum and Algeria's Sonatrach; and the new minister of energy and water announced the new roadmap for the sector. Qualified companies will have till September 2017 to apply for the first licensing round, the decision will be taken by the CoM in October and the names of winning companies will be announced in November 2017.

2. GOVERNANCE CHALLENGES IN LEBANON

Today, challenges facing Lebanon are greater than the opportunities the oil and gas sector could provide. Lebanon's political system is unstable, oversight institutions are weak, corruption is a reality, and security risks are high.

Since the assassination of the former Prime Minister Rafik Hariri in 2005, the country has been going through political instability. Political parties were divided to the extent that the parliament was unable to elect a president to the Republic after Emile Lahoud ended its term. Moreover, political parties were unable to agree on an electoral law to hold the parliamentary elections in 2009. The Qataris had to interfere and to invite all political parties to Doha to agree on the new president and electoral law⁶. The government under the Doha agreement did not last long⁷ and the newly formed government under the premiership of Najib Mikati was criticized to be pro-Iran. When his government resigned two years later, the new government under Tammam Salam took ten months to be formed. During this period, the caretaker government was paralyzed and could not take decisions and that affected the oil and gas development as mentioned earlier. Again, in 2013, the government was unable to agree on a parliamentary electoral and therefore the elections did not take place- and until now after four years, the country does not have a new parliament. When the term of the president Michel Suleiman ended in 2014, the parliament which had extended its mandate was unable to elect a new president until late 2016. For almost three years the country was without a president and with an undemocratic parliament. The most alarming part was the ability of the political parties to paralyze all the institutions in the country. For months, the

⁵ <http://www.lcps-lebanon.org/featuredArticle.php?id=100>

⁶ https://en.wikipedia.org/wiki/Doha_Agreement

⁷ <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2011/01/2011112151356430829.html>

parliament would not convene, laws get stuck in committees, and the government would meet without taking any crucial decisions or without developing any new laws for the benefit of the country. One example how this will harm the oil and gas sector is portrayed in the oil and gas taxation law. In December 2016, after the government passed the two decrees, it announced that it will send the oil and gas taxation law to the parliament to be ratified. Unfortunately, the first licensing round has been launched and the taxation law hasn't been ratified by the parliament that hasn't convened because of the political dispute over the new electoral law for the parliament. This type of political uncertainties will weight in the negotiations process between the government and the IOCs, especially that all major decisions related to IOCs or the sector in general are to be taken at the COM level; therefore, any deadlock at that level could lead to a deadlock in the sector as mentioned above.

Lebanon was ranked 136 over 176 with a score of 28 over 100 on the 2016 Corruption Perception Index produced by Transparency International.⁸ Moreover, the trash crisis unveiled the corruption network in the country⁹. It became clearer to the citizens how politically exposed persons get favors and how public procurement is not transparent¹⁰. To the extent that during one of the trash protests against the government a protestor was holding a sign that read: "A government that is unable to collect its trash is unable to extract oil and gas". The trash crisis was an eye opener and I proof of the failure of the government to provide services or even to take decisions that benefit the general public. It enforced the beliefs that existed between citizens that all benefits of the gas sector will go to the politicians.

Security risks can hinder the development of the sector. Lebanon and Israel are in a state of war. Moreover, Lebanon and Israel are faced with a maritime border dispute in the South of Lebanon. Back in January this year, the Lebanese government declared the blocks 8, 9 and 10 in the South open for bidding. Mainly, block 8 and 9 are under the disputed zone. Israel reacted and it declared its intention to unilaterally draw its maritime borders which will include the disputed areas. The reaction from the speaker of the Lebanese parliament Nabih Berri came quick and declared that "If [Israel] continues with its expansionist plot through the government and the Knesset, that means that the spark of war is looming on the horizon"¹¹. The constant reminder and threat of war from the Israeli side will have its effect on the sector not just on the licensing round. After all, Lebanon and Israel are in competition when it comes to selling the gas to the

⁸ https://www.transparency.org/news/feature/corruption_perceptions_index_2016

⁹ <http://www.reuters.com/article/us-lebanon-protests-crisis-insight-idUSKCN0R70GO20150907>

¹⁰ <http://www.business-anti-corruption.com/country-profiles/lebanon>

¹¹ <https://www.ft.com/content/0250eed4-1082-11e7-b030-768954394623>

region or to Europe; and it is in the favor of the Israelis to see Lebanon failing in developing its sector.

The governance and security challenges are high and the fear of mismanagement, corruption and nepotism in the oil and gas sector makes the role of civil society even more important. In the absence of the main oversight body which is the parliament (either because it does not have legitimacy- for extended terms, or because it is passive in holding the government to account and to properly question its policies and decisions), the role of the civil society as a credible and informed oversight body becomes crucial.

3. ROLE OF CIVIL SOCIETY

Civil Society Overseeing the Management of the Oil and Gas Sector through the Extractive Industries Transparency Initiative (EITI)–Oversight

At the beginning of this year, on January 25, the Lebanese government announced its intention to sign up to the Extractive Industries Transparency Initiative (EITI)¹², it named the minister of energy and water as a champion to the initiative who will oversee the implementation and announced its willingness to work with civil society for a transparent and effective management of the oil and gas sector in Lebanon. EITI is the first and one of the leading international initiatives that calls for transparency in the non-renewable energy sector. It is the first initiative that has created a body called the multi-stakeholder group (MSG) which includes representatives of governments, companies working in the country and civil society to oversee the sector management. It is the most powerful initiative that gives a clear and legitimate role for civil society to sit on the table with the government and companies to frame the debate around natural resources. The idea of the initiative was launched on the principle that the natural resources belong to the people and should benefit all the citizens of the countries where the resources are found and people are entitled to know how their resources are managed by the state.

The EITI is a voluntary initiative. States sign up to it at will; and based on the commitment of all member states to adhere to the principles of disclosure of information related to the industry, on creating public awareness and on facilitating dialogue on the best ways to manage the resources and the revenues.

It was launched in 2003 in London. Its secretariat which is in charge of overseeing the implementation of the initiative all over the world is based in Oslo. At the beginning, there were 2 main components to the initiative. The first component was for companies to disclose payments to governments and

¹² For more on what the EITI is check <https://eiti.org/>

governments disclose receipt of payments from companies. The second component was the creation of the MSG composed of representatives from government, companies and oversight bodies- specifically civil society- which oversee the implementation of the initiative. All information gathered by professional auditors were put in a report published on a website created specifically for the initiative in the country of implementation and afterwards the Secretariat is informed of the publication.

In 2013, after 10 years of implementation, the EITI secretariat introduced major changes to the initiative to make it more comprehensive and understandable by the broad public. The 2013 EITI standard introduced more requirements to publish information related not only to the revenues but covering all the value/decision chain. Nowadays all reports published under the EITI include information related to 1) Licenses & contracts such as licensing information, State ownership, production contracts, and beneficial ownership; 2) production data; 3) tax collection such as companies payments, government receipts, State owned enterprises payments, and transit payments when existing; 4) revenue allocation such as transfers to local government/authorities; 5) expenditure management such as company social and infrastructure investments. The findings are communicated to create public awareness and debate about how the country should better manage their resources.

The EITI aims at building trust between governments and their citizens, creating space for a national debate about reforms related to the sector and beyond, attracting the right kind of investors and IOCs, determining who is doing what and keep track of the money, improving the efficiency of tax collection and facilitating access to information in a simple and comprehensive form.

The Lebanese Petroleum Administration (LPA) showed interest in the EITI by 2014 and approached the Natural Resource Governance Institute (NRGI)¹³- a leading international non-governmental organization to produce a document on the feasibility of implementing EITI in Lebanon. NRGI produced the paper and sent it to the LPA and presented the findings during the LPA's conference in November 2014 in Beirut¹⁴. Then NRGI facilitated meetings with the EITI secretariat and the LPA in Beirut and some LPA members had several meetings with the EITI secretariat in Oslo to discuss details. At the same time, there were demands from political parties such as the "Kataeb" to sign up to EITI as a guarantee to a transparent process¹⁵. Some voices from civil society were less enthusiastic about EITI, they considered it as a positive step but not

¹³ <https://resourcegovernance.org/>

¹⁴ To watch the intervention, check <https://www.youtube.com/watch?v=ZJhVBDCad0k>

¹⁵ <https://twitter.com/samygemayel/status/688296002516729858>

enough to guarantee transparency¹⁶. It is important to note that EITI alone is not enough to secure and guarantee transparency and effective management of the sector. Moreover, signing up to EITI should not be used as a “cover” to keep doing business as usual. The EITI is most successful when there is a political will to disclose information to the public and use this participatory initiative to reform the sector and more broadly to reform a system that is weak.

Now, civil society has a golden opportunity, through the EITI to get involved in the sector management from the beginning. Non-Governmental Organizations (NGOs) and Civil Society Organizations (CSOs) engaged in natural resource matters directly or indirectly will have to get together to form a coalition. The aim of the coalition is to build the capacities of its members on issues related to oil and gas and to hold the government accountable. Mainly, the representatives of civil society at the MSG should come from this coalition. Currently, a nucleus of such a coalition exists and the declaration of the government to join the EITI has given the incentives to CSOs and NGOs to expedite to formation of such a coalition. They have till the end of this year to recruit members, develop their internal bylaws, and set a system for internal elections that will allow for representatives to sit on the MSG.

On the EITI MSG, civil society representatives will be the watchful eyes of the citizens, they will be able voice the concerns of the population through the multi-stakeholder dialogue and play the role of the moderator between the government and the companies from one side and the citizens from the other. Moreover, civil society will have some influence over the information that needs to be disclosed to the public, therefore bring more transparency and clarity to diffuse tension between different stakeholders.

Civil Society as Source of Credible Information–Providing Information

Civil society is positioning itself as the credible source for information regarding the oil and gas sector. This is a new sector and citizens have little understanding and knowledge of how the sector functions and should be managed. There are many complex notions such as different types of contracts, fiscal terms, gas and oil sale agreements, the impact on the economy, consequences of volatility and social and environmental impact. Civil society is well placed to provide the simplified information and build the knowledge and capacities of NGOs, CSOs and the general public. Since 2013, The Lebanese Center for Policy Studies (LCPS) partnered with the Natural Resource Governance Institute (NRGI) to establish a regional extractive knowledge hub¹⁷.

¹⁶ <http://www.lcps-lebanon.org/featuredArticle.php?id=25>

¹⁷ <http://www.lcps-lebanon.org/activity.php?id=174>

The hub provides a ten-day course per year and releases research related to natural resources in the MENA. More than 50 Lebanese attended this course; they were members of NGOs or CSOs, advisors to political parties, journalists and public servants in ministries. The course provides them with a comprehensive view of major notions related to oil and gas. It is also a venue for networking between the different stakeholders participating and especially, it is the place where participants meet with the experts in the field.

Besides the course, LCPS released more than a dozen research related to challenges and opportunities of the sector in Lebanon¹⁸. These are public on the website of the organization and are easily accessible to whomever is interested in knowing about the sector. After each publication, LCPS organized a roundtable discussion between the experts, the public and NGOs to present the findings.

Moreover, newly established NGOs such as the Lebanese Oil and Gas Initiative (LOGI)¹⁹ and the Organization for Petroleum & Energy Sustainability (OPES)²⁰, which are energy focused organizations produce knowledge and information for the public. LOGI has been successful in producing simplified infographics explaining to the public complex oil and gas notions in Lebanon.

Civil Society as Technical Advisor–Policy Formulation

Since its establishment in 2012, the Lebanese Petroleum Administration (LPA) has been open towards civil society. They organized many meetings with NGOs and CSOs to discuss oil and gas developments, and its members were actively involved in events organized by universities, NGOs and syndicates. They were always ready to answer questions and clarify matters whenever needed. This approach makes it easy for civil society to interact and engage with the LPA on policy issues related to oil and gas. The Lebanese civil society has the capacities, the necessary expertise and network to assist the LPA and relevant ministries in policy formulations. In May 2017, the Lebanese Oil and Gas Initiative (LOGI) produced a gap assessment study on Lebanon's Strategic Environmental Assessment (SEA) that had been conducted by the government in 2013. It presented its recommendations to the officials, who have welcomed such an initiative and the result was the forming of a follow up committee that includes civil society, ministry of environment and the ministry of tourism to adopt and put in action the recommendations. This open approach to civil society should continue to build the trust between the government and the citizens regarding the management of the sector.

¹⁸ <http://www.lcps-lebanon.org/publicationsCategory.php?id=800>

¹⁹ <http://www.logi-lebanon.org/>

²⁰ <http://www.opeslb.org/>

4. CONCLUSION

On paper, the oil and gas sector management looks sound. It is the influence of the Norwegian support. But what will happen in practice? Is it possible for a corrupt political regime to manage the oil and gas sector in an effective manner? This is the concern nowadays in Lebanon. Therefore, an effective and strong role for civil society in overseeing the government management, in providing information to the public and in advising the government and parliament in policy formulation could be a guarantee for a better management. However, the fight to strengthen the oversight institutions in the country is a priority, and the best guarantee for an effective management and for hope that the Lebanese citizens will benefit from their resources.

BEN, ÖTEKİ VE ÖTESİ: İSLAM-BATI İLİŞKİLERİ TARİHİNE GİRİŞ

İbrahim Kalın

İnsan Yayınları, İstanbul, 2016, 3. Baskı, 568 sayfa.

Nuh UÇGAN*

Kalın'ın bir yıl gibi kısa bir zaman içinde on birinci baskısına ulaşan kitabı en genel ifadeyle ben tasavvuru ve öteki algısının zihni, siyasi, kültürel ve estetik yönleri üzerinedir (Kalın, 2016: 453). Kalın, kendisinin de ifade ettiği gibi kitabında iki konuyu ele almayı vaat etmektedir. Birincisi karşılaştıkları tarihten itibaren uzun bir tarihsel sürece yayılan İslam-Batı ilişkilerini ortaya koymak, ikincisi de bu tarihsel tecrübenin üzerine bina olunan “ben” ve “öteki” arasındaki ilişkileri gerilimler ve kırılmalar bağlamında ele almaktır (2016: 13).

Bu kitap değerlendirmesinde biz öncelikle kitabın konu ve içeriğini ortaya koymaya çalışacak, ardından söz konusu metni postkolonyal literatür içinde kritiğe tabi tutacağız.

Kalın'ın eserinin alt başlığında olduğu gibi içeriğinde de yoğun bir şekilde “İslam-Batı İlişkisi” kalıbını kullanması, Onun analiz birimi konusundaki yaklaşımını ortaya koymaktadır. Kalın, Batının dünya politikasını tanımlarken uzun tarihsel arka plandan hareket etmekte ve analiz birimini buna uygun olarak *medeniyet* olarak kabul etmektedir. Ne var ki tıpkı Albert Hourani'nin (1996: 21) “İslam tarihi” kalıbının Birinci Dünya Savaşının sonrasında artık kullanılamayacağını savunması gibi Kalın da Müslüman dünyasının dünya politikasını ve analiz birimini parçalı ulusal birimler şeklinde tanımlamamız gerektiğini ifade etmeyi ihmal etmez. Ancak Batı politikalarını tam olarak anlamanın yolu analiz birimini medeniyet düzeyine yükseltmekten geçmektedir.

Bu minvalde Kalın, kitabın ilk bölümünde *Doğu ve Batı* kavramlarını ele alıyor. Doğu coğrafi-mekânsal bir kavram olmaktan öte kültürel bir kavrama

* Arş. Gör., Abant İzzet Baysal Üniversitesi, İ.İ.B.F., Uluslararası İlişkiler Bölümü, nuhu41@gmail.com

işaret eder. Yakın Doğu (*Near East*) ifadesi hali hazırdaki İslam coğrafyasını ifade eder ve söz konusu olan İngiltere'nin yakın doğusudur. İslam kavramında da bir "din olarak İslam" ile bir "medeniyet olarak İslam" şeklinde ayrıma gidilmesi gerektiğini savunur. Din olarak İslam'dan söz edildiğinde sabit/değişmez vahiyden ve inancın bir parçası olarak cihat misyonundan söz ediyorken; medeniyet olarak İslam'dan bahsedildiğinde işin içine kültür, tarih, toplum, siyaset girmektedir (Kalın, 2016: 26). Kalın'ın bir diğer makalesinden anlaşıldığına göre (2003: 7-25) İslam'ı bir din ve medeniyet şeklinde parçalı düşünme biçimi Batıda İslam'la daha uzlaşmacı bir ilişki kurulmasından yana olan düşünürlerin okuma yöntemidir. Kalın'a göre 14. asırdan itibaren Hristiyan teolojisi söylem hakimiyetini yitirdiğinde Hristiyanlığın tek ve evrensel hakikat olduğu iddiasını sorgulamak adına Kilise karşısında yer alan düşünürler, İslam medeniyetini daha toleransla okumaya başlamışlardır. Rönesans Avrupası, Hristiyan teolojisi gibi İslam'dan da bir din olarak nefret etmiştir ancak Hristiyan teolojisini dengelemek için de İslam medeniyeti olgusuna hayranlık beslemiştir (Kalın, 2003; 7). Şunu da belirtmek gerekir ki nasıl Bedri Gencer (2014) din olarak İslam'dan bahsederken aslında Türk (Fıkıh) İslam'ına işaret ediyorsa,¹ Kalın da din olarak İslam'ın Türk İslam'ına işaret ettiğini belirtmektedir. Batılıların medeniyet olarak İslam'a hayranlık beslemelerine rağmen, din olarak İslam'dan nefretlerinin sebebi Türklerin İslam'ın kılıcı olarak cihat misyonunu yüklenmiş olmalarıdır. Batı açısından cihat inancın, yani bir din olarak İslam'ın parçası olduğu için Türk İslam'ı din olarak İslam'ı temsil etmiştir.

Yaygın tanımlamaya uygun olarak Kalın da Batı/Avrupa'yı üç sütun üzerine yükselen bir medeniyet olarak tasvir etmektedir, ancak yine de temel dikotomi pagan/seküler-Hristiyan/dini kimlik arasındadır. Birincisi Batının akıl, düşünce, bilim ve felsefe boyutlarına referans teşkil eden Grek sütunu iken, ikincisi hukuk, düzen ve kural boyutlarının temel alındığı Roma'dır. Üçüncüsü ise dini kimlik olarak Hristiyan ve Yahudilik boyutudur. Kalın, Avrupa'nın en önemli kurucu sütununun Yunan mucizesi olduğu yaygın kabulünün yanında alternatif tezlerden de bahsetmektedir. Buna göre örneğin Yunan mucizesi denen şeyin M.Ö. 7-3. asırlar arasını kapsadığını ve bu dönemde Pers ve Mısır medeniyetleri ile mukayese edildiğinde Yunan kültür ve düşüncesinin oldukça sönük kaldığını savunan Martin Bernal'in *Black Athena* (Kara Atina) kitabına işaret etmektedir (Kalın, 2016: 40). Batının ikinci kurucu sütunu olan Hristiyanlığın Roma tarafından kabul edilmesi uzun sürmüştür ve bu döneme kadar pagan Roma/Rasyonel Roma/Grek Akı, Hristiyanları baskı altında tutmuştur. 313'te Konstantin Hristiyanlığı resmen tanımış ve Gratian da resmi din ilan etmiş ve böylelikle Hristiyanlık da güçlenmeye başlamıştır. Ancak Roma Hristiyanlığı tanırken Kilise/Hristiyanlık da imparatorluk dini haline gelmiştir.

¹ Gencer'e göre medeniyet olarak İslam, Fars ve Arap İslam'ıdır.

Dolayısıyla Batı medeniyeti pagan Yunan kültür ve Hristiyan sütunlarından, yani Atina ile Kudüs geriliminden oluşmaktadır (Kalın, 2016: 41). Kalın Batının tanımlanması açısından baskın karakterlerin ilk çağlar açısından Atina, Ortaçağlar açısından Roma-Kudüs ve modern dönemler açısından yine Atina olduğunu ifade etmiştir. Avrupa'nın bu ikili kimlik geriliminde başat roller genellikle tarihsel düşmanlar tarafından belirlenmektedir. Söz konusu İslam'la karşılaşma olduğunda Avrupa'nın sağında Hristiyan kimliği, solunda ise seküler/demokratik kimliği ön plana çıkmaktadır (Kalın, 2016: 43).

Bu tanımlamalardan sonra Kalın, İslam-Batı ilişkilerinin çatışmacı doğasının tarihine geçiş yapar. Marshall Hodgson'un da belirttiği gibi *Dünya Tarihinin* en istisnai vakası, ortaya çıkışından itibaren bir asırlık bir zaman içinde İslam'ın dünya politikasının bir süper gücü olarak ortaya çıkmasıdır (2003: 263-312). Bu ani ve devasa yayılma Batının tehdit algılamasının soy kütüğüdür. Kalın İslam'ın Avrupa kimliğinin kurucu ötekisi olduğuna dair Fransız tarihçi Henry Pirenne'den de örnek vermektedir. Pirenne, mevcut sınırlarıyla Avrupa'nın ortaya çıkışını güneyden gelen İslam tehdidine bağlamaktadır (Kalın, 2016: 157). Henry Pirenne'ye göre Avrupa dediğimiz coğrafi, siyasi ve kültürel yapı Şarlıman zamanında (768-814) güneyden gelen siyasi, askeri ve kültürel Arap-İslam baskısı karşısında Avrupalıların kuzeye çekilmesiyle ortaya çıkmıştır (Kalın, 2016: 157-158). Şarlıman, Frenkleri ve Lombardları birleştirerek Avrupa'nın ilk gerçek imparatoru olmuştur: Karolingen Rönesans'ı. 8. asra doğru İslam hızla yayılarak Akdeniz'e ulaşmasına kadar Avrupa, Balkanlar ve Akdeniz'in kıyılarında yerleşik farklı devlet ve toplumlar vardı. İşte onları birleştiren ve Avrupalı kimliğinde ortaklaştıran Müslümanların Akdeniz'de hâkimiyet kurmaya başlamasıdır, yani İslam tehdididir (Kalın, 2016: 158). Dolayısıyla Pirenne'ye göre İslam olmasaydı Frenk İmparatorluğu hiçbir zaman olmayacaktı; Hz. Muhammed olmasaydı Şarlıman diye biri de olmayacaktı (Kalın, 2016: 158).

İslam tehdidine karşı Batının ilk ciddi hamleleri Haçlı Seferleri şeklinde kendisini göstermiştir. Kalın, Haçlı Seferleri dönemlerini kapsayan 12-14. asırların İslam-Avrupa ilişkilerinin savaş-çatışma temeli üzerine inşa edilmesine neden olduğunu belirtmektedir. Avrupa muhayyilesinde İslam'ın imajında Haçlı Seferleri oldukça belirleyici olmuştur. Ancak Kalın'a göre her şeye rağmen bu aynı zamanda bir etkileşim dönemidir. Kalın, Batı-İslam ilişkilerinde Türklerin yukarıda da temas edilen özel bir yere sahip olduğunu belirtir. Ona göre, Avrupa muhayyilesinde Türkler İslam'ın kılıcıydı, hatta Avrupalılara göre Türkler "ordusu olan bir devlet değil, devleti ele geçirmiş bir orduydı." Dolayısıyla Avrupalılar nezdinde Türkler savaşçı bir millet olarak İslam'ın sancağını taşıyordu; kültür, sanat, medeniyet, felsefe, hatta diplomasi ve siyasette hiçbir rolleri yoktu (Kalın, 2016: 193). Buradan çıkan sonuç Türklerin "bir medeniyet

olarak İslam'ı" değil "bir din olarak İslam'ı" temsil ettiğidir. Çünkü halifelikle beraber cihat misyonu da Türklerdeydi ve cihat İslam'da Clausewitzyen anlamda politik bir araç değil, inancın bir parçasıydı. Bir medeniyet olarak İslam'ı temsil eden birincil olarak Farslılar, ondan sonra ise Araplar geliyordu. Bundan dolayı Goethe, Renan, Kant, Hegel gibi Avrupa'nın kurucu isimleri ve Amerikan edebiyatı İslam'a büyük bir antipati beslerken Fars-İslam geleneğine hayranlıklarını belirtmekten imtina etmemişlerdir. Çünkü tehdit medeniyet olarak İslam'dan değil, din olarak İslam'dan, cihat misyonunu üstlenmiş siyasi merkezden gelmektedir. (Kalın, 2016: 397).

Kalın klasik dönem İslam-Batı ilişkilerini betimlemesinin ardından modern döneme geçiş yapar. Kalın, moderniteyi tanımlarken Avrupa merkezli bir küresel düzenin kurulması şeklinde tarif etmektedir (Kalın, 2016: 287). Kalın'a göre bu oldukça şümüllü bir düzendir: epistemik olarak reform, Rönesans, aydınlanma; ekonomik olarak kapitalizm ve siyasi/askeri olarak emperyalizme dayanmaktadır. Bu anlamda modernite ötekiler için ve özellikle de büyük öteki İslam için sistemin dışına itilmek demektir (Kalın, 2016: 287). Moderniteyle beraber İngiltere, Fransa ve Rusya'nın 19. asır ortalarına geldiğinde daru'l-İslam'ın yüzde seksenini fiili olarak işgal ettiğini görmek mümkündür. Avrupa bunu meşrulaştırmak için günümüzün demokrasi ihracı söylemine benzer şekilde "vazifeyi temeddün", yani medenileştirme misyonu ifadesini kullanıyordu. Müslümanların buna cevabı ise bir uçtan diğer uca oldukça farklı yaklaşımlar biçiminde tebarüz etmiştir. Kalın, ilerleyen bölümlerde İslam-bilim tartışmalarında ve modernite meselesine yaklaşımlarda Müslüman "aydınların" tepkisini özetlemeye çalışır. Örneğin Renan'ın meşhur İslam'ın bilimle karşıtlığını içeren konferansına Namık Kemal'in reddiyesinden başlamaktadır (Kalın, 2016: 359-364). Çağdaş Türk düşünürlerinden Nurettin Topçu'nun medeniyetin tüm insanlığın malı olduğuna dair yaklaşımını (Kalın, 2016: 382), Cemil Meriç'in hümanizmi eleştiren ve Rönesans'ın bir İtalyan miti olduğuna dair yaklaşımını (Kalın, 2016: 384-388), Peyami Safa'nın Hristiyanlaşmadan Avrupalılaşmanın yolunu sekülerleşmede bulan Kemalist tezini serdetmektedir. Bu metnin genelinden ve yazarın diğer metinlerinden anlaşılacağı üzere Topçu ve Meriç arası bir çizgiyi benimsemektedir.

Kalın'ın kitabının en son bölümünü teşkil eden İslam'a ihtida eden modernite eleştirmeni Batılı düşünürlerden bahsetmek yerinde olur. Daha iyi anlamak için şu soruyu sormak gerekir: mağlup medeniyetin aydınlarının (Müslümanların) galip medeniyete (Batıya) öykünmesini normal ve doğal karşılamamız mümkündür, ancak neden galip medeniyetin (Batının) aydınları mağlup medeniyete ihtida ettiler? Kalın, Bunları Guenon, Esed ve Pictchal üzerinden ele almaktadır. Guenon Avrupa/Batının büyük bir metafizik sapma yaşadığını (Kalın, 2016: 392), modernitenin niceliğin egemenliğinden ibaret

olduğunu savunmaktadır (Kalın, 2016: 394). Muhammed Esed ise Batının yitirdiği huzuru ancak İslam'la bulabileceğini iddia etmektedir (Kalın, 2016: 396). Son olarak Pictchal Batıyı müteal olanla irtibatını koparması dolayısıyla eleştirmektedir (Kalın, 2016: 398). Dolayısıyla Guenon ve Schuon gibi isimler öncülüğünde Batıda başlayan ve İslam'a sempati besleyen gelenekçi okul, temel olarak modernitenin materyalizminden şikâyet etmektedir.

Kalın, kitabının giriş bölümünde, kimliğin, yani *benin* oluşumunda neredeyse otomatik olarak *ötekinin* de tanımlandığını, *benin ötekine* göre inşa olduğunu belirtmektedir. Bu anlamda genel şarkiyatçı söyleme atıf yaparak Batının kendi *benini* İslam *ötekine* göre; İslam *beninin* ise kendisini Batı *ötekine* göre tanımladığını savunmaktadır. Bu bazen Greko/Romen-İslam karşıtlığı, bazen Hıristiyan/Yahudi-İslam karşıtlığı şeklinde kendisini göstermekte, son dönemde ise 19. asırdan itibaren İslam-modernite karşıtlığı şeklinde tebarüz etmektedir. Ancak Kalın, bu karşılıklı çatışma şeklinde görülen kendini tanımlama biçimleri yanında İslam-Batı ilişkilerinin bazı durumlarda ve tarihlerde birbirlerini tanıma ve hatta birbirlerinden ilham alma şeklinde de görüldüğünü savunmaktadır. Aslında Kalın, kitabının temel tezi olarak tüm bu çatışmacı tarihsel miras ve teolojik/ideolojik çatışmacı ilişkiye rağmen İslam ve Batı medeniyetlerinin çatışmak zorunda olmadığını ortaya koymaya çalışmaktadır. Kitabında İslam-Batı ilişkilerinin kahir ekseriyetinin çatışmacı olduğunu tespit etmesine rağmen, İslam ve Batının yine de çatışmak zorunda olmadığına dair tezi, yazarın postkolonyal tarihin bir öznesi olmasıyla yakından ilgilidir. Yazar akademisyen olmasından kaynaklı bir bilimsellik kaygısı taşıırken aynı zamanda ve daha önemlisi bürokrat/siyasetçi kimliği dolayısıyla ideolojik misyonla ya da kendisinin kullanmayı tercih ettiği kavramlar olarak bir *toplumsal muhayyile* içinden konuşmakta, bir *medeniyet* ve *varlık tasavvurundan* hareket etmektedir. Akademisyen kimliği, çatışmacı tarihsel vakayı olduğu gibi resmetmesine neden olurken, bürokrat/siyasetçi kimliği bir medeniyeti yüklenme, savunma, karşıt kimlik karşısında aklama ve onama gayretine neden olmaktadır. Yazarın kendisi de postkolonyal tarihin bir öznesi olduğundan bu aklama ve onama refleksi elbette Batıya seslenme şeklinde görülmektedir: “hayır her şeye rağmen çatışmak zorunda değiliz”. Apolegia postkolonyal literatürde madun öznenin tipik ruh halidir. İşte Kalın da bu literatürün madun öznesi olarak uzlaşmacı ve sistem içi kalma kaygısı taşımaktadır.

Bu durumu daha iyi anlayabilmek için Kalın'ın bir başka makalesine başvurmak gereklidir. 11 Eylül saldırılarına atıfla başlayan “Batı'daki İslam Algısının Tarihine Giriş” başlıklı uzun bir makalesinde Kalın (2003), haklı olarak Batıdaki İslam-terörizm özdeşliği kurgusunu eleştirir. Ancak bu eleştiri

neden terörizm tanımlaması yapma meşruiyetinin Batılı öznedede olduğu üzerinden yürümez. Kalın, Batının tanımlama yetkisine, tanımlayarak iyi ve kötünün tespitini yapma, norm koyma özneliğine itiraz etmez, itiraz ettiği şey bazı kötü Müslüman örneklerinden yola çıkarak İslam ile ilgili kategorik kanaatlere varılması ve uzlaşmacı iyi Müslüman çoğunluk örneklerin görmezden gelinmesidir. Hâlbuki Batının temel öznesi olduğu uluslararası sistem ve onun normlarının içine dâhil olmak konusunda uzlaşmacı olan bir Müslüman çoğunluk vardır. Yani İslam-Batı ilişkisinde normların eşitliği üzerinden diyalog kurmak yerine tipik bir savunmacı refleks olarak İslam'ın Batının normlarıyla uzlaşabileceği savunulur. İşte bu, Kalın'ı ve onun metnini postkolonyal metinler arasına yerleştirmek için yeter gerektirir.

Postkolonyal madun öznenin ürettiği metinlerde neredeyse bir kural olarak karşımıza çıkan evrensellik-otantiklik ikilemini Kalın'ın metninde de görmek mümkün. Öncelikle Kalın bir tespitle başlıyor: Ona göre modernite ve moderniteyi Müslümanların algılama biçimi olan emperyalizm sonrası Müslümanlar hastalanmış, hasta oldukları için de sahil değerlendirme yapma yetilerini kaybetmişlerdir. Hastalıklarının sebebi bir zamanlar efendileri oldukları tarafından köleleştirilmiş olmalarıdır. Kalın'a göre:

Modernite/emperyalizmle beraber Müslümanlar görelilik olarak Batı karşısında zayıflamaya başladığında bir aşağılık kompleksine tutuldular. İlk tepkiler yenilginin askeri-siyasi kaynaklı olduğu, ardından ekonomik ve en son da kültürel kaynaklı olduğu şeklindeydi. Bu anlamda Müslüman modernleşmesi hastalıklı başlamıştır çünkü 19 ve 20. asır kolonyalizmi ve yeni emperyalizmi ile beraber başlamıştır Modern dönemde Müslümanların zihninde Batı algısı hastalıklıdır, ya reddiyeci tepki ya da hülûlcü onay. Klasik dönemin merak-sentez, eleştiri özgüvenini bulmak zordur. (Kalın, 2016: 51-52).

Evrensellik-otantiklik ikilemi olarak ifade ettiğimiz şey Kalın'ın hastalığı tanımlama biçiminde gizli. Kalın'ın eseri hastalık olarak ben-merkezci reddiyecilik ve evrenselci liberal tutum gibi iki radikal tavrı belirliyor. Ona göre köleleştirici Batı merkezçiliğine ve emperyalizme karşı çıkmak adına üretilen ben-merkezci ve tümünden reddiyeci tutum da; çatışmacı ilişki biçimini aşmanın tek yolu olarak ben idrakinden, kimliğinden, tarihsel ve mekânsal şuurundan vazgeçmek olan evrenselci liberal tutum da hatalıdır. (453-455). Kalın da tipik bir postkolonyal yazar olarak muğlaktır ve muğlaklığa sebep olan şey “hem o, hem de bu” veya “ne o, ne de bu” ikilemeleridir. Yani Kalın'a göre, ne ben-merkezci dışlayıcılık ve toptan reddiyeci tutumu doğrudur, ne de çoğulculuk ve hoşgörü adına sahillik ve meşruiyet konularını görmezden gelmek doğrudur. Yine ona göre, hem kendimiz kalmalıyız hem de evrensel ilkeler manzumesini sentezlemeliyiz. Ne kendi varlığımıza sırtımızı dönmeliyiz, ne de kendimiz olmak adına ötekileştirmeliyiz.

KAYNAKLAR

Gencer, Bedri (2014), İslam'da Modernleşme (1839-1939) (Ankara: Doğu-Batı Yayınları).

Hodgson, Marshall G. S. (2003), Dünya Tarihini Yeniden Düşünmek (İstanbul: Yöneliş Yayınları) (Çev. Ahmet Kanlıdere-Ahmet Aydoğan).

Hourani, Albert (1996), Batı Düşüncesinde İslam (İstanbul: Pınar Yayınları), (Çev. Mehmed Kürşad Atalar).

Kalın, İbrahim (2003), "Batı'daki İslam Algısının Tarihine Giriş", Divan İlmî Araştırmaları, 15: 1-51.

Kalın, İbrahim (2016), Ben, Öteki ve Ötesi: İslam-Batı İlişkileri Tarihine Giriş (İstanbul: İnsan Yayınları).

alternatif *politika*

Yayın İlkeleri

I. Genel Kurallar

1.Dergiye gönderilen yazılar başka bir yerde yayımlanmamış ya da yayımlanmak üzere gönderilmemiş olmalıdır. Yazıların uzunluğu 10.000 sözcüğü geçmemelidir. Makaleler için alt sınır 6000 sözcüktür. Yazılar yayımlanmak üzere kabul edildiğinde Alternatif Politika Dergisi bütün yayın haklarına sahip olacaktır.

2.Yazarlar unvanlarını, görev yaptıkları kurumları, haberleşme adresleri ile telefon numaralarını ve e-posta adreslerini bildirmelidir.

3.Dergiye verilecek yazılar Yayın Kurulu'na ilk değerlendirilme yapıldıktan sonra en az iki hakeme gönderilecek, hakemlerden gelecek rapor doğrultusunda yazının basılmasına, rapor çerçevesinde düzeltilmesine, yazının geri çevrilmesine ya da üçüncü bir hakeme gönderilmesine karar verilecek ve durum yazara en kısa sürede bildirilecektir. Yayımlanmayan yazılar yazara geri gönderilmeyecektir.

4.Yazardan düzeltme istenmesi durumunda, düzeltmenin en geç 1 ay içerisinde yapılarak Yayın Kurulu'na ulaştırılması gerekmektedir.

5.Alternatif Politika Dergisi'nin yazı dili Türkçe olmakla birlikte İngilizce dilinde de yazılar yayımlanmaktadır. Yazı bu dillerden hangisinde yazılmış olursa olsun ortalama 150 sözcükten oluşan Türkçe ve İngilizce özetler de yazının başına eklenerek gönderilmelidir. Aynı şekilde, hangi dilde yazılmış olursa olsun yazının başlığının Türkçe ve İngilizce olarak yazıya eklenmesi, ayrıca yine Türkçe ve İngilizce olarak 5 anahtar sözcüğün belirtilmesi gerekmektedir.

6.Yazarlara telif ücreti ödenmemektedir.

7.Yazılar .doc ya da .docx halinde **alternatifpolitika@gmail.com** adresine gönderilmelidir.

8.Yayımlanan çalışmaların bilim ve dil bakımından sorumluluğu yazarlara ait olup bu konuda dergi editörlüğü sorumlu tutulamaz.

II. Yazım Kuralları

1.Yazı, word formatında, 1.5 satır aralığında, ana bölümlerinde ve kaynakçada 12 punto; dipnot, özet ve tablo gibi bölümlerinde ise 10 punto harf büyüklüğünde ve Times New Roman karakterinde yazılmalıdır.

2.Yazının giriş bölümüne numara verilmemelidir. İzleyen bölümler yalnızca kelimelerin ilk harfleri büyük olacak şekilde numaralandırılmalıdır.

III. Referanslar, Dipnot ve Kaynakça

Metinde dipnot uygulaması yalnızca açıklama amacıyla kullanılmalıdır, kaynakça metnin sonuna aşağıda belirtilen kurallara uygun olarak eklenmelidir.

Metin içinde yapılacak referanslar ayrıca içinde gösterilecektir. Kaynakça da bu referans sistemine uygun olarak hazırlanacaktır. Aşağıda farklı nitelikteki kaynakların metin içindeki referanslarda ve kaynakçadaki yazılış biçimleri örneklerle gösterilmiştir:

a) Tek yazarlı kitaplar ve makaleler:

Metin içindeki referans (kitap): (Wendt, 2012: 85).

Aynı yazarın, aynı yıl birden fazla eserine referans yapılması durumunda: (Wendt, 2012a: 85); (Wendt, 2012b: 40).

Kaynakçada: Wendt, Alexander (2012), Uluslararası Siyasetin Sosyal Teorisi (İstanbul: Küre Yayıncılık) (Çev. Helin Sarı Ertem, Suna Gülfer Ihlamur Öner).

Metin içindeki referans (makale): (Waterbury, 1991: 15).

Kaynakçada: Waterbury, John (1991), “Twilight of State Bourgeoisie”, International Journal of Middle Eastern Studies, 23 (1): 1-17.

b) İki yazarlı kitaplar ve makaleler:

Metin içindeki referans (kitap): (Balibar ve Wallerstein, 2000: 67).

Kaynakçada: Balibar, Etienne ve Immanuel Wallerstein (2000), Irk Ulus Sınıfı (İstanbul: Metis Yayınları) (Çev. Nazlı Ökten).

Metin içindeki referans (makale): (Sina ve Soyer, 1998: 108).

Kaynakçada: Sina, Zeynep ve Serap Soyer (1998), “Sosyolojik Açıdan Kooperatifçilik Teorisinin Niteliğine İlişkin Düşünceler”, Amme İdaresi Dergisi, 31 (3): 103-117.

c) İkiyden çok yazarlı kitaplar ve makaleler:

Metin içindeki referans (kitap): (Gönlübol vd., 1996: 45).

Kaynakçada: Gönlübol, Mehmet, Haluk Ülman, Ahmet Şükrü Esmer, Cem Sar, Duygu Sezer, Oral Sander ve Ömer Kürkçüoğlu (1996), Olaylarla Türk Dış Politikası, 1919-1995 (Ankara: Siyasal Kitabevi).

İkiyden çok yazarlı makaleler de yukarıdaki örneğe göre kaynakçada yer alacak ve referanslar da bu örneğe göre yapılacaktır.

d) Derleme yayımlar içinde yer alan makaleler:

Metin içindeki referans: (Riddell, 1994: 53).

Kaynakçada: Riddell, Peter (1994), “Major and Parliament” , Kavanagh, Dennis ve Anthony Seldon (Der.), The Major Effect (London: Macmillan): 46-63.

Metin içindeki referans: (Geray, 1992: 236).

Kaynakçada: Geray, Cevat (1992), “Çevre İçin Eğitim”, Keleş, Ruşen (Der.), İnsan Çevre Toplum (Ankara: İmge): 223-240.

e) Kurum yayımları:

Metin içindeki referans: (DPT, 1989: 145).

Kaynakçada: DPT (1989), Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı, 1990-1994 (Ankara).

f) İnternet kaynakları:

Metin içindeki yollamada: (Çubukçu, 2009).

Kaynakçada: Çubukçu, Mete (2009), “Bu Kimin Zaferi?”, <http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/473346.asp> (15.06.2010).

Metin içindeki yollamada: (Dışişleri Bakanlığı, 2010).

Kaynakçada: Dışişleri Bakanlığı (2010), <http://www.mfa.gov.tr/default.tr.mfa> (16.06.2010).

g) Bunların dışında adı uzun çeşitli resmi yayınlara ya da mevzuata metin içinde yapılacak yollamalarda kısaltmalar kullanılmalıdır. Örneğin Devlet Memurları Kanunu için DMK, Ateşli Silahlar ve Bıçaklar Hakkında Kanun için ASBHK gibi.

h) Yollamalar dışındaki açıklamalar için dipnot kullanılmalıdır.

alternatif politika

Alternatif Politika Dergisi

İletişim İçin

Adres: Abant İzzet Baysal Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Uluslararası İlişkiler Bölümü, Merkez/BOLU

Tel: 0374 254 1000-1518

Web: www.alternatifpolitika.com

E-posta: alternatifpolitika@gmail.com

E-ISSN: 1309-0593